

Pwojè Sphere

Dokiman Jiridik
Imanità ak Estanda
Minimòm Pou
Entèvansyon Nan
Moman Katastwòf

Pibliye pa:

Pwojè Sphere

Pwoteje pa dwa-dotè © The Sphere Project 2004

PO Box 372, 17 chemin des Crêts CH-1211 Jenèv 19, Swis

Tel: +41 22 730 4501 Faks: +41 22 730 4905

Imèl: info@sphereproject.org Web : <http://www.sphereproject.org>

Pwojè Sphere la

Pwojè “Sphere” la se yon pwogram de « The Steering Committee for Humanitarian Response » (Komite pou gide repons imanità –SCHR) epi « InterAction with VOICE and ICVA ». Pwojè a te kòmanse an 1997 pou devlope yon seri Estanda minimòm inivèsèl nan mitan asistans imanità yo. Bi pwojè a se amelyore kalite asistans yo bay moun ki sibi katastwòf, epi souliyen responsablite sistèm imanità a nan repons yo pote nan katastwòf. Dokiman Jiridik Imanità avèk Estanda minimòm pou entèvansyon apre yon katastwòf se pwodui eksperyans anpil moun ak òganizasyon. Kidonk, yo pa fèt pou konsidere kòm reprezantan lide yon sèl òganizasyon.

Premye edisyon preliminè 1998

Edisyon final 2000

Edisyon sa a 2004

Repwodwi April 2008

Sphere Project ISBN 978-92-9139-097-7

Oxfam ISBN 978-0-85598-510-3

Yon dosye katalòg pou piblikasyon sa a disponib nan « The British Library » avèk nan Bibliyotèk Kongrè Ameriken an.

Tout dwa rezève. Materyèl sa a anrejistre men kapab repwodui gratis pa nenpòt fason si se pou fè edikasyon, men pa pou revann. Pèmisyon fòmèl nesesè pou tout itilizasyon, men, anjeneral li akòde imedyatman. Pou kopye nan lòt sikonstans oswa pou itilize nan mitan lòt piblikasyon, oswa pou tradiksyon oswa adaptasyon, pèmisyon alekri fèt pou jwenn nan men mèt pwojè a, epi gen frè ki pou peye.

Se Oxfam GB ki distribiye l pou Pwojè Sphere a nan lemonn antye.

Disponib nan: Oxfam Publishing, Oxfam House, John Smith Drive, Oxford OX4 2JY, UK

Tel: +44 1865 473727 Faks: +44 1865 472393

Imèl: publish@oxfam.org.uk Web: www.oxfam.org.uk/publications

epi nan men reprezantan ak ajan li yo nan lemonn antye. ‘Oxfam GB »se yon charite ki anrejistre, no 202918, ak li se manm « Oxfam International ».

Preparasyon: DS Print and Redesign, Lonn.

Enpresyon: Information Press, Eynsham.

Sa ki nan Gid la

Kisa « Sphere » la ye?	5
Dokiman Jiridik Imanitè	15
Chapit 1: Estanda minimòm Komen ak Tout Sektè	21
Chapit 2: Estanda Minimòm nan Dlo, Sanitasyon ak Promosyon Ijyèn	51
Chapit 3: Estanda Minimòm nan Sekirite Alimantè, Nitrisyon ak Èd Alimantè.....	103
Chapit 4: Estanda Minimòm nan Abri, Kominote ak Atik ki pa Alimantè	203
Chapit 5: Estanda Minimòm nan Sèvis Sante	249

Anèks

1 Dokiman Legal ki Sipòte Tiliv Enfòmasyon Sphere	313
2. <i>Kòd Konduit pou Lakwa-Wouj Entènasyonal ak Mouvman Kwasan-Wouj ak ganizasyon ki pa nan Gouvènman (ONG) nan Sekou pou Katastwòf</i>	315
3. Remèsiman	325
4. Akwonim	328
Endèks.....	331
Enfòmasyon sou Pwojè Sphere	340
Fòm pou soumèt kòmantè.....	344

Estrikti jeneral Gid la

Kisa « Sphere » la ye ?

Kisa
« Sphere »
la ye ?

« Sphere » baze sou de (2) kwayans: premyèman, yo fèt pou pran tout aksyon posib pou soulaje soufrans moun nan kalamite ak konfli lagè, epi dezyèman, tout moun ki afekte nan yon katastwòf kapab pou l viv nan diyite, kidonk kapab pou l resevwa asistans. Sphere se twa bagay: yon gid, yon pwosedi laj pou kolaborasyon epi yon ekspresyon de angajman pou kalite ak responsablite.

Inisiyativ la te lanse an 1997 pa yon gwoup ONG imanite ansanm ak Lakwa Wouj ak Mouvmman Kwasan Wouj, ki fòme yon Dokiman Jiridik Imanite ak idantifye ki Estanda minimòm ki fèt pou jwenn nan asistans pou katastwòf, nan senk sektè kle (dlo an rezèv ak sanitasyon, nitrisyon, asistans alimantè, abri ak sèvis sante). Pwosedi sa a mennen publikasyon premye gid « Sphere » la an 2000. Lè w pran yo tout ansanm, Dokiman Jiridik Imanite la ak Estanda minimòm yo, yo fòme yon ankadreman nan operasyon pou responsablite nan efò pou asistans nan katastwòf.

Poto mitan gid la se Dokiman Jiridik Imanite a ki baze sou prensip epi ak lalwa entènasyonal imanite, lwa entènasyonal dwa moun, lwa pou refijye epi *Kòd konduit pou Lakwa Wouj ak Mouvmman Kwasan Wouj ak Òganizasyon ki pa nan Gouvènman yo nan asistans*. Dokiman jiridik la dekri prensip debaz ki gouvènè aksyon imanite yo ak ki reyafimen dwa popilasyon ki afekte nan katastwòf, kit natirèl oswa pa aksyon moun (ak lagè tou), pou yo jwenn pwoteksyon ak asistans. Li reyafimen tou, dwa popilasyon ki afekte nan katastwòf pou yo viv nan diyite.

Dokiman jiridik la souliyen responsablite legal leta yo ak lame k ap fe lagè yo pou yo garanti dwa pou pwoteksyon ak asistans. Lè otorite yo pa kapab oswa pa vle pran responsablite yo, yo oblije pèmèt òganizasyon imanite yo founi asistans imanite ak pwoteksyon.

Yo te itilize yon gwo rezo doktè nan chak sektè pou devlope Estanda

minimòm yo avèk endikatè kle yo. Pifò estanda ak endikatè ki akonpaye yo pa nouvo, men yo konsolide epi adapte konesans ak pratik aktyèl yo. Lè w pran yo annantye, yo reprezante yon gwo konsansis atravè yon laj evantay, epi yo refilete yon detèminasyon san rete pou asire dwa moun ak prensip imanitè yo obsève nan pratik.

Jodi a, plis pase 400 òganizasyon nan 80 peyi, toupatou nan lemonn, te kontribiye nan devlopman Estanda minimòm yo avèk endikatè enpòtan yo. Nouvo edisyon (2004) gid sa a te koriye anpil, lè w pran an konsiderasyon nouvo devlopman teknik yo ak repons òganizasyon k ap itilize « Sphere » sou teren an. An patikilye, yon sizyèm sektè, sekirite alimantè, te ajoute ak entegre avèk pa nitrisyon ak asistans alimantè a. Yon lòt nouvo chapit bay detay sou yon kantite pwosesis estanda ki komen nan tout sektè yo. Yo genyen patisipasyon, evalyasyon, repons, siblaj, kontwòl, evalyasyon ak konpetans anplwaye ak manadjè yo. Epitou, yo te pran an konsiderasyon sèt (7) kesyon atravè gid la (timoun, granmoun aje, moun andikape, sèks, pwoteksyon, VIH/SIDA ak anviwònman) ki anrapò ak tout sektè yo.

Kilè pou sèvi ak gid sa a

Gid « Sphere » la prepare pou sèvi nan repons pou katastwòf, ak li kapab itil tou nan preparasyon pou katastwòf ak gwoup sipò imanitè. Li aplikab nan yon seri sitiyasyon kote w bezwen pote sekou, epitou nan katastwòf natirèl ansanm ak lagè. Li fèt pou sèvi ni nan sitiyasyon k ap devlope, ni nan sitiyasyon ki parèt toudenkou, nan anviwònman riral oswa nan lavil, nan peyi devlope oswa sou wout devlopman, toupatou nan lemonn. Sa ki enpòtan an se reponn a bezwen ijan pou sivi moun yo ki afekte nan katastwòf, pandan w ap afimen dwa moun debaz yo pou yo viv nan diyite.

Malgre objektif sa a, enfòmasyon ki nan gid la pa obligatwa. Li kapab aplike avèk fleksibilite nan lòt sitiyasyon, tankou preparasyon pou katastwòf ak nan tranzisyon pou sòti de asistans katastwòf la. Li pa prepare pou sèvi nan katastwòf teknolojik, tankou katastwòf ki rive nan transpò, endistri, pwodui chimik, byolojik oswa nikleyè. Men, alòske li pa fèt pou estil katastwòf sa yo espesyalman, li aplike a sitiyasyon kote mouvman popilasyon ak lòt konsekans ki sòti de

evènan sa yo pwovoke yon bezwen pou asistans imanité.

Pandan konbyen tan

Pandan konbyen tan gid sa a pral sèvi ap depann sitou de sitiyaasyon an. Li kapab pran kèk jou, kèk semèn ak menm kèk mwa anvan òganizasyon yo kapab atenn estanda minimòm ak endikatè espesifik nan sètèn sektè. Nan kèk sitiyaasyon, ou kapab atenn estanda minimòm yo san w pa bezwen entèvansyon etranje. Nan nenpòt sitiyaasyon, ou fèt pou jwenn yon antant sou kantite tan n ap bezwen pou fè mizanplas yo. Kote li aplikab, direktiv yo sijere yon tan reyalis pou fè mizanplas estanda ak endikatè yo.

Gen apwòch diferan pami òganizasyon imanité yo sou fason pou fè aktivite pou pote sekou yo, baze sou diferans nan idantite, manda, epi kapasite yo. Diferans sa yo endike yon lide de konpleman, ki vle di òganizasyon imanité yo itilize diferan mòd aksyon oswa teknik pou pran responsablite yo pou pote asistans. Nan tout sitiyaasyon, repons a katastwòf fèt pou sipòte ak/oswa konplete sèvis gouvènman ki deja egziste yo sou plan estrikti, preparasyon ak dirabilite alontèm.

Kijan pou sèvi ak gid sa a

Genyen anpil manyèl teren deja ki ofri gid pratik pou travayè imanité yo. Gid sa a se pa yon manyèl ki eksplike « kijan » pou fè bagay yo. Alaplas sa, li ofri yon seri de Estanda minimòm ak Endikatè Kle k ap enfòme sou diferan aspè aksyon imanité yo, soti sou premye evalyasyon ale nan kouwòdinasyon ak gwoup sipò yo. Estanda yo se de deklarasyon jeneral ki defini nivo minimòm pou rive nan sètèn sitiyaasyon; endikatè yo aji tankou « siyal » ki detèmine si wi oswa non ou rive nan estanda yo; pandan direktiv yo ap founi plis enfòmasyon.

Chak nan kat (4) chapit teknik yo – Rezèv dlo, sanitasyon ak pwomosyon ijyèn; sekirite alimantè, nitrisyon ak asistans alimantè; abri, kanpmen ak bagay ki pa pou manje; epi sèvis sante – gen pwòp lis estanda ak endikatè pa yo. Premye chapit sou estanda komen yo founi liy pou swiv pou preparasyon ak mizanplas, ki aplikab a tout sektè yo. Ou ta dwe li chapit sa a anvan w ale nan chapit k ap bay teknik aplikab yo.

Nan chak chapit, direktiv yo bay pwen espesifik ki fèt pou konsidere lè w ap aplike estanda yo nan diferan sitiyasyon. Yo ofri konsèy sou kesyon priyorite lè w ap fè fas a de difikilte pratik, epi yo kapab tou dekri dilèm, kontwovès oswa mankman nan konesans aktyèl yo. Nòt oryantasyon yo toujou an relasyon ak endikatè kle espesifik yo, ak relasyon an siyale nan tèks la. Endikatè kle yo fèt pou toujou li ansanm avèk nòt oryantasyon ki aplikab yo.

Chak chapit gen ladan yon entwodiksyon tou kout ki souliyen kesyon enpòtan ki aplikab a sektè sa a avèk de bagay yo ajoute ki bay lis referans pou jwenn lòt sous enfòmasyon teknik, lis evalyasyon, epi, kote li aplikab, fòmil, tab, ak egzanp fòm pou rapò. Li enpòtan pou sonje tout chapit yo konekte ant yo, e souvan estanda ki dekri nan yon sektè fèt pou gade anrapò ak estanda yo ki dekri nan yon lòt.

Diferans ant estanda ak endikatè yo

Estanda yo baze sou prensip popilasyon ki afekte nan katastwòf yo kapab pou yo viv nan diyite. Yo fikse sou kalite, ak yo fèt pou inivèsèl epi aplikab nan nenpòt anviwònman kote w ap opera. Endikatè kle yo, lè w mezire yo ak estanda yo, kapab fikse sou kalite oswa kantite. Yo fonksyone kòm zouti pou mezire enpak pwosedi ak pwogram ki enplante yo. San yo, estanda yo pa t ap pi plis pase deklarasyon bon entansyon, difisil pou mete an pratik.

Estanda pou diferan sektè pa kanpe poukont yo: yo entèdepandan. Men, gen yon tansyon inevitab ant tèks estanda inivèsèl yo ak abilte pou aplike yo nan pratik. Chak sitiyasyon diferan. Nan sèten ka, faktè lokal yo kapab fè w pa ka reyalize tout estanda ak endikatè yo. Lè ka sa yo rive, diferans ant estanda ak endikatè ki liste nan gid la avèk sa w rive aplike nan pratik fèt pou dekri, ansanm ak rezon pou kisa, ak kisa ki bezwen chanje, fèt pou eksplike.

Rekonèt frajilite ak kapasite popilasyon ki afekte nan yon katastwòf

Pou ogmante estrateji pou siviv pou moun ki afekte nan katastwòf yo, li enpòtan pou rekonèt diferans ki genyen ant diferan gwoup ki afekte pou frajilite, bezwen, ak kapasite. Faktè espesifik, tankou sèks, laj,

andikap ak estati VIH/SIDA afekte frajilite ak fòm abilte moun pou yo fè fas ak siviv nan sitiyaasyon katastwòf. An patikilye, fanm, timoun, moun aje ak moun ki gen VIH/SIDA(PLWH/A) kapab soufri dezavantaj espesifik lè pou yo fè fas ak katastwòf ak kapab rankontre difikilte fizik, kiltirèl ak sosyal lè pou yo jwenn a sèvis ak sipò yo andwa pou jwenn. Trè souvan, orijin ras yo, relijyon oswa afilyasyon politik, oswa depasman kapab mete sèten moun a risk ki nan lòt sikonstans pa ta konsidere frajil.

Si w pa rekonèt diferan bezwen gwoup frajil yo ak baryè y ap jwenn pou jwenn a sèvis apwopriye ak sipò, yo kapab vin pi eskli ankò, oswa menm pou yo refize yo asistans vital. Li enpòtan pou founi enfòmasyon pou popilasyon ki afekte nan katastwòf sou dwa yo genyen pou jwenn asistans ak kijan pou yo jwenn a asistans la. Enfòmasyon sa yo sitou enpòtan pou gwoup frajil yo kòm yo kapab gen mwens kapasite pou fè fas pase lòt, lè yo pèdi zafè yo, ak kapab bezwen plis sipò. Pou rezon sa yo, li enpòtan pou rekonèt gwoup frajil yo, pou konprann kòman yo afekte nan sitiyaasyon diferan katastwòf, epi degaje yon repons kòm konsekans. Yo dwe pran swen espesyal pou pwoteje ak pou satisfè bezwen tout gwoup ki afekte yo yon mannyè ki san diskriminasyon epitou dapre bezwen espesifik yo.

Men, popilasyon ki afekte nan katastwòf yo pa fèt pou konsidere kòm viktim san defans, ak manm gwoup frajil yo tou. Yo gen konpetans ak kapasite ak yo gen estrikti pou fè fas ak reponn nan sitiyaasyon katastwòf w fèt pou rekonèt ak sipòte. Moun, fanmi ak kominote kapab gen anpil resous epi gen rezistans anfas katastwòf, epi premye evalyasyon yo fèt pou pran konpetans ak kapasite sa yo an konsiderasyon men jan ak bezwen ak defisyan popilasyon afekte yo. Kèlkeswa si yon katastwòf rive brid-sou-kou oswa devlope ofi-amezi, moun ak kominote yo pral fè fas aktivman ak rekipere selon priyorite pa yo.

Gwoup pi frajil yo se fanm, timoun, moun aje ak moun ki gen VIH/SIDA(PLWH/A) ak minorite rasyal yo. Se pa yon lis twò long de gwoup frajil, men li genyen sa ki idantifye pi souvan yo. Nan tout gid sa a, lè yo itilize mo « gwoup frajil », y ap pale de gwoup sa yo. Ou kapab gen sikonstans kote yon gwoup frajil an patikilye gen plis risk yon lòt, men nenpòt lè gen risk pou yon gwoup, gen chans lòt gwoup

yo kapab a risk tou. An jeneral, gid la evite bay detay espesifik ant diferan gwoup frajil espesifik. Nenpòt lè youn nan gwoup yo gen risk, itilizatè a fèt pou l reflechi ak lè a tout gwoup ki ekri sou lis la.

Kesyon ki konsène plizyè domèn nan gid la

Pandan yo t ap revize gid la, yo te pran swen pou reponn yon seri kesyon enpòtan ki anrapò ak tout sektè yo. Kesyon sa yo anrapò ak, 1) timoun, 2) moun aje, 3) andikape, 4) sèks, 5) pwoteksyon, 6) VIH/SIDA epi 7) anviwònman. Yo genyen yo nan sektè apwopriye nan chak chapit yo, olye yo pale de yo apa. Kesyon espesifik sa yo te chwazi akòz relasyon yo ak frajilite, epi akòz yo te kesyon itilizatè « Sphere » yo te plis mande pandan yo te sou teren an. Gid la pa kapab reponn tout kesyon ki kwaze yo de fason konpreyansif, men li rekonèt enpòtans yo.

Timoun Mezi espesyal pou timoun fèt pou pran pou asire pwoteksyon yo kont danje epi yo kapab jwenn aksè a sèvis debaz yo. Etandone timoun fòme pi gwo pati popilasyon ki afekte a, li trè enpòtan nou mete lide ak eksperyans yo nan evalyasyon planifikasyon ijans la ak yo fèt pou rantre nan kijan yo bay sèvis imanitè yo ansanm ak kontwòl ak evalyasyon yo. Menmsi frajilite nan sèten ka espesifik (pa egzanp malnitrisyon, eksplwatasyon, kidnapin ak fòse antre nan lame k ap goumen, vyolans seksyèl, epi manke opòtinite pou patisipe lè y ap pran desizyon) kapab aplike pou yon popilasyon ki pi laj, se timoun piti ak jèn timoun ki sibi pi gwo enpak la.

Dapre Konvansyon sou Dwa Timoun, yon timoun konsidere kòm yon moun ki anba 18 lane. Men, selon kilti ak kontèks sosyal yo, yo kapab bay yon lòt definisyon pou timoun pami kèk gwoup popilasyon. Li nesèsè, atravè yon analiz, pou chèche konprann kòman yon kominote defini timoun, pou w asire okenn timoun piti ak jèn timoun pa rete andeyò sèvis imanitè yo.

Granmoun aje Granmoun fanm ak gason ki gen 60 lane, selon Nasyonzini. Men, faktè kiltirèl ak sosyal vle di definisyon an varye soti nan yon sitiyaasyon ale nan yon lòt. Moun aje se yon laj pati popilasyon ki frajil pandan katastwòf, men yo kapab pote yon kontribisyon enpòtan pou siviv ak reyabilitasyon. Izolasyon se faktè pi enpòtan pou

rann yon moun aje frajil nan yon katastwòf. Ansanm ak sispanasyon estrateji chèche lavi yo ak estrikti sipò fanmi ak kominote yo, izolasyon ogmante frajilite ki deja egziste yo akòz maladi, pwoblèm depasman epi defisyanans mantal. Men, eksperyans montre moun aje pi vit pral bay asistans olye y ap resevwa. Si yo jwenn sipò, yo kapab jwe yon wòl enpòtan nan bay asistans, dirije resous epi rantrè kòb, pandan y ap sèvi ak konesans ak eksperyans yo nan estrateji kominotè yo pou fè fas epi prezève kilti ak idantite sosyal kominote a epi ankouraje rezolisyon konfli.

Andikape Nan nenpòt katastwòf, moun andikape yo – ki defini tankou moun ki gen defisyanans fizik, mental oswa emosyonèl oswa difikilte pou aprann, ki fè li pi difisil pou yo jwenn sèvis sipò estanda pou katastwòf – sitou frajil. Pou yo siviv yon peryòd depasman, fòk enstalasyon yo aksesib otank posib pou bezwen yo. Yo bezwen tou yon rezo sipò sosyal ki pou ede yo, yo jwenn souvan nan fanmi an.

Sèks Dwa pou egalite fanm ak gason trè klè nan dokiman dwa moun yo, ki se fondman Dokiman Jiridik Imanitè a. Fanm ak gason, tifi ak ti gason, gen menm dwa pou jwenn asistans imanitè; respè pou diyite yo; rekonèt egalite kapasite yo, ak kapasite pou yo chwazi tou; menm opòtinite pou ajè selon chwa sa yo; ak menm pouvwa pou detèmine rezilta aksyon yo.

Repons imanitè yo pi efikas lè yo baze sou konpreyansyon diferans ant gason ak fanm, pou frajilite, enterè, kapasite ak estrateji pou fè fas, avèk diferan enpak katastwòf la gen sou yo. Ou kapab jwenn konpreyansyon diferans sa yo, ansanm ak inegalite ant wòl ak djòb fanm ak gason, aksè yo a kontwòl resous yo, pouvwa pou pran desizyon ak opòtinite pou zouti devlopman, lè w fè analiz apwofondi de sèks yo. Sèks rantrè nan tout lòt kesyon jeneral yo. Pou l rete san patipri ak jwenn bi nan pwopòsyon l bay tèt li yo, imanitè a fèt pou l fè atansyon pou l jwenn jistis ant gason ak fanm, epi asire l yo jwenn menm rezilta.

Pwoteksyon Asistans ak pwoteksyon se de (2) poto ensepapar pou aksyon imanitè a. Òganizasyon imanitè yo fè souvan fas a de sitiyasyon kote aksyon moun oswa blokaj, menase byennèt prensipal oswa sekirite tout yon kominote, oswa yon seksyon popilasyon a, jistan l

tounen yon vyolasyon dwa popilasyon a jan li rekonèt pa lwa entènasyonal yo. Li kapab se yon menas dirèk sou byennèt moun, oswa sou mwayen pou siviv yo oswa sou sekirite yo. Nan sitiyasyon yon lagè, premye sousi imanitè a se pwoteje moun kont danje sa yo.

Fòm asistans la ak fason jan l founi a kapab gen yon enpak enpòtan (pozitif oswa negatif) sou sekirite popilasyon ki afekte a. Gid sa a pa bay deskripsyon an detay sou estrateji oswa machaswiv pou pwoteksyon, ni kijan òganizasyon yo dwe fèt pou pran responsablite yo. Men, kote li posib, li fè referans a aspè pwoteksyon oswa kesyon dwa – tankou prevansyon abi seksyèl ak eksplwatasyon oswa nesosite pou asire popilasyon an anrejistre kòrèkteman – alòske òganizasyon yo fèt pou pran sa yo an konsiderasyon lè y ap founi asistans.

VIH/SIDA Machaswiv pou fè fas ak andirans yon kominote diminye lè gen anpil VIH/SIDA, kidonk limit pou faktè estrès ekstèn vin lakòz yon katastwòf ap bese, alòske kantite tan kominote a bezwen pou l reprann pye pral ogmante. Moun k ap viv ak VIH/SIDA (PLWH/A) trè souvan sibi diskriminasyon, kidonk konfidansyalite fèt pou kenbe seryezman epi pwoteksyon fèt pou disponib lè li nesèsè. Maladi afeblisan sa a pa afekte moun an sèlman men tout fanmi li ak kominote a, pandan se jèn moun nan lane pi pwodiktif yo, sitou fanm, ki afekte pou pi fò – sou plan fizik, sikolojik ak ekonomik. Pandan epidemi a ap avanse ak plis moun ap mouri, karakteristik demografik yon kominote chanje pou l kite yon gran kantite timoun, ak òfelen ak granmoun aje yo tou. Gwoup frajil sa yo nesosite yon atansyon espesyal ak pwogram sekou yo fèt pou yo modifiye selon bezwen sa yo.

Anviwònman Anviwònman, jan yo konprann li a, se eta fizik, chimik ak byolojik ozalantou kote moun afekte nan katastwòf yo ak kominote lokal yo ap viv ak travay yo. Li founi resous natirèl ki sipòte moun yo, ak li detèmine kalite ozalantou kote y ap viv la. Li bezwen pwoteksyon pou kalite sa yo kapab kenbe. Estanda minimòm yo reponn a bezwen pou anpeche twòp eksplwatasyon ki pou depase kapasite l, polisyon ak degradasyon kondisyon anviwònman yo. Bi aksyon minimal yo pwopoze pou prevansyon an, se pwoteksyon fonksyon sipò lavi anviwònman an bay epi chèche entwodui machaswiv ki ankouraje kapasite sistèm natirèl yo pou yo refè tèt yo.

Grandè ak limit gid « Sphere » la

Kapasite òganizasyon yo pou yo reyalize Estanda minimòm yo pral depann de yon seri faktè, kèk pral sou kontwòl yo alòske lòt, tankou faktè politik ak sekirite, p ap anba kontwòl yo. Sa ki enpòtan, sitou, se fasilite òganizasyon yo ta genyen pou rive jwenn popilasyon ki afekte a, si wi-ou-non yo gen konsantman ak koperasyon otorite anchaj yo, epi si wi-ou-non yo kapab opere nan kondisyon sekirite rezonab. Sa ki enpòtan tou se disponiblite resous imèn, ekonomik, ak materyèl.

Pandan Dokiman Jiridik Imanitè a se yon deklarasyon prensip imanitè, gid sa a pa kapab poukont li vin yon gid evalyasyon konplè, oswa yon seri kritè pou aksyon imanitè yo. Premyèman, Estanda minimòm yo pa kouvri tout fòm asistans imanitè posib. Dezyèmman, pral toujou gen sitiyaasyon kote li pral difisil, sinon enposib, pou jwenn tout estanda yo. Gen anpil faktè – ak difikilte pou rive nan zòn lan tou oswa ensekrite, resous ki pa ase, patisipasyon lòt òganizasyon epi lwa entènasyonal yo ki pa swiv – ki kreye kondisyon trè-trè difisil kote pou fè travay imanitè a.

Pa egzanp, òganizasyon yo kapab jwenn resous ki pa kont pou fè fas a bezwen tout popilasyon ki afekte yo; lè sa a, li kapab vin nesèsè pou defini priyorite bezwen yo ak ki repons ak sipò nesèsè pou retire baryè k ap jennen asistans ak pwoteksyon yo. Nan sitiyaasyon kote popilasyon lokal yo trè frajil a katastwòf, oswa kote gen anpil lamizè oswa lagè k ap dire depi lontan, li kapab se yon ka kote Estanda minimòm yo depase kondisyon lavi toulejou yo. Etandone sa kapab kreye jalouzi, kondisyon lokal yo fèt pou pran an konsiderasyon, epi pwogram yo fèt pou devlope pou kenbe egalite ant moun afekte yo ak popilasyon ozalantou yo.

Yo rekonèt nan anpil ka tout estanda ak endikatè yo p ap jwenn – men, itilizatè gid sa a fèt pou fè tout efò pou jwenn yo. Nan premye faz yon repons pa egzanp, li kapab pi enpòtan pou w founi fasilite debaz pou popilasyon ki afekte yo pou w atenn estanda minimòm ak endikatè yo, pou sèlman yon pati popilasyon an. Gid sa a pa kapab kouvri tout kesyon oswa rezoud chak dilèm. Men li kapab sèvi kòm yon kòmansman, lè w ap sèvi ak estanda ak endikatè yo ki devlope sou konsansis apre anpil ane eksperyans ak pratik; direktiv yo devlope pou

ofri direksyon pratik; epi Dokiman Jiridik Imanitè a ki bay yon ankadreman legal ak yon baz pou gwoup sipò yo.

Dokiman Jiridik Imanitè a ak Estanda minimòm yo pa pral rezoud tout pwoblèm repons imanitè yo, ni nonplis yo p ap kapab anpeche soufrans. Sa yo ofri se yon zouti pou òganizasyon imanitè yo pou amelyore efikasite ak kalite asistans la, ak konsa fè yon gran diferans nan lavi moun ki afekte nan katastwòf yo.

Dokiman Jiridik Imanità

Dokiman Jiridik Imanità

Ajans imanità ki angaje nan Dokiman Jiridik sa a avèk Estanda minimòm yo pral eseye jwenn nivo defini pou sèvis pou moun afekte nan kalamite oswa lagè, epi fè pwomosyon pou prensip imanità enpòtan yo obsève.

Dokiman Jiridik Imanità yo montre angajman òganizasyon yo pou prensip sa yo epi pou atenn estanda minimòm yo. Angajman sa a baze sou kijan òganizasyon yo wè obligasyon moral yo, epi montre dwa ak devwa enskri nan lwa entènasyonal yo leta ak lòt òganizasyon te kreye kòm obligatwa.

Dokiman jiridik la sipòte bezwen debaz pou sipòte lavi ak diyite moun ki afekte nan kalamite oswa konfli. Estanda minimòm yo ap swiv objektif pou defini kantite nesesè nan bezwen moun pou dlo, sanitasyon, nitrasyon, manje, abri ak swen sante. Lè w pran yo ansanm, Dokiman Jiridik Imanità ak Estanda minimòm yo ba w yon ankadreman pou jwenn responsablite nan efò pou asistans imanità.

1 Prensip yo

Nou re-afimen kwayans nou nan obligasyon imanità ak ijans li. Nou vle di nou kwè tout aksyon posib fèt pou pran pou evite oswa diminye soufrans moun nan yon kalamite oswa yon konfli, epi sivil afekte yo kapab pou jwenn pwoteksyon ak asistans.

Se sou baz kwayans sa a, ki reflete nan lwa imanità entènasyonal ak baze sou prensip limanite, nou ofri sèvis nou kòm òganizasyon imanità. N ap toujou aji selon prensip limanite ak san patipri, ak lòt prensip tabli nan *Kòd Konduit pou Lakwa Wouj Entènasyonal ak Mouvman Kwasan Wouj epi Òganizasyon ki pa nan Gouvènman yo*

nan Sekou Katastwòf (1994). **Kòd Konpòtman sa a parèt okonplè nan paj 315.**

Dokiman Jiridik Imanitè a afimen enpòtans prensipal prensip ki pi ba yo:

1,1 Dwa pou lavi nan diyite.

Dwa sa a parèt nan mezi legal yo konsènan dwa a lavi, estanda apwopriye pou viv, pwoteksyon kont tretman degradan, mechan oswa pa imen, oswa pinisyon. Nou kwè dwa yon moun pou lavi genyen dwa pou l jwenn aksyon pou prezève lavi l lè li andanje, avèk devwa pou lòt pou yo pran aksyon sa yo. Li klè ladan se yon devwa pou pa kenbe oswa jennen asistans pou sove lavi. Epitou, lwa imanità entènasyonal yo bay fason espesifik pou bay asistans a popilasyon sivil yo pandan konfli, oblije leta ak lòt òganizasyon pou yo aksepte fason sa yo ak asistans san patipri lè popilasyon sivil la manke pwovizyon nesèsè yo.

1,2 Diferans ant konbatan ak non-konbatan

Se diferans sa a ki souliyen nan Konvansyon Jenèv la avèk Pwotokòl Adisyonèl 1997. Prensip prensipal sa a te vin wonje pi plis chak jou, jan nou wè gwo kantite pati popilasyon sivil ki viktim pandan dezyèm mwatye ventyèm syèk la. Yo pale de konfli entèn sa kòm « lagè sivil » men li pa fèt pou l anpeche nou wè nesèsite pou fè diferans ant sa ki angaje nan konfli lagè, ak sivil epi lòt (ak malad, blese ak prizonye tou) ki pa gen patisipasyon dirèk. Non-konbatan yo pwoteje anba lwa imanità entènasyonal ak yo kapab gen iminite kont atak.

1,3 Prensip non-refoulman

Se prensip ki di ou pa kapab retounen okenn refijye nan yon peyi kote lavi l oswa libète l ta menase akòz ras, relijyon, nasyonalite, li se yon manm yon klas sosyal patikilye oswa opinyon politik li; oswa yon kote yo gen prèv l ap andanje pou yo kapab maltrete l. 3

2 Wòl ak Responsablite

2.1 Nou rekonèt okòmansman se pa pwòp mwayen yo moun ki afekte nan kalamite oswa lagè, jwenn bezwen debaz yo, ak nou rekonèt se

wòl ak responsablite leta pou l founi asistans lè moun pa gen kapasite pou fè fas ankò.

2,2 Lwa entènasyonal rekonèt moun afekte yo andwa pou jwenn pwoteksyon ak asistans. Li defini obligasyon legal leta oswa pati k ap fè lagè yo pou yo founi asistans sa a oswa pou yo pèmèt lòt founi yo, ansanm ak pou yo anpeche ak prevni ajisman ki vyole dwa moun prensipal yo. Dwa sa yo ak obligasyon yo ekri nan kò lwa dwa moun entènasyonal, lwa imanitè entènasyonal ak lwa pou refijye (sous yo liste pi ba a).

2,3 Antan òganizasyon imanitè, nou defini wòl nou an relasyon ak premye wòl ak responsablite sa yo. Wòl nou nan founi asistans imanitè montre reyalite sa ki gen premye responsablite yo pa toujou kapab oswa vle pran wòl sa a yomenm. Gendelè se yon pwoblèm kapasite. Gendelè se yon mepri volontè pou obligasyon prensipal legal ak moral yo, ki gen rezilta anpil soufrans ki ta kapab evite.

2,4 Kantite fwa pati k ap fè lagè yo pa respekte bi imanitè entèvansyon yo montre lè w eseye founi asistans nan sitiyasyon konfli, li kapab rann sivil pi frajil pou atak, oswa kapab pote avantaj envolonèt a youn oswa plis nan pati k ap fè lagè yo. Nou angaje nou pou nou diminye aspè negatif entèvansyon nou yo depi yo swiv obligasyon ki dekri pi wo yo. Se obligasyon pati ki nan lagè yo pou yo respekte kalite imanitè entèvansyon sa yo.

2,5 An relasyon ak prensip liste pi wo yo ak an jeneral, nou rekonèt ak sipòte manda pwoteksyon ak asistans Komite Entènasyonal Lakwa Wouj avèk Wo Komisyonè Nasyonziini pou Refijye a selon lwa entènasyonal yo.

3 Estanda minimòm yo

Estanda minimòm ki ekri pi ba yo baze sou eksperyans òganizasyon yo nan founi asistans imanitè. Alòske pou konplete estanda yo sa depann de yon seri faktè, anpil ladan yo kapab pa sou kontwòl nou, nou angaje tèt nou pou eseye toujou jwenn yo ak nou pare pou nou reponn de sa. Nou envite lòt òganizasyon imanitè, ak leta poukont yo tou, pou yo adopte estanda sa yo kòm nòm tout moun rekonèt.

Pandan n ap swiv estanda ki liste nan chapit 1-5 yo, nou angaje tèt nou pou n fè tout efò pou asire moun afekte nan katastwòf gen aksè a yon minimòm nesèsè (dlo, sanitasyon, manje, nitrisyon,abri ak swen sante) pou satisfè dwa debaz yo pou viv nan diyite. An bi sa a n ap kontinye, pote sipò pou gouvènman ak lòt pati yo ranpli obligasyon pa yo selon lwa entènasyonal dwa moun, lwa entènasyonal imanitè ak lwa refijye.

Nou atann pou yo kenbe nou responsab pou angajman sa a ak n ap devlope sistèm pou rann kont nan chak òganizasyon, Konsòsyòm ak federasyon yo. Nou rekonèt responsablite nou fèt pou moun sa yo n ap chèche ede yo.

Nòt

1. Atik 3 ak 5 nan Deklarasyon Inivèsèl Dwa moun 1948; Atik 6 ak 7 nan Asanble Entènasyonal sou Dwa Sivil ak Politik 1966; Atik 2 komen nan kat Konvansyon Jenèv yo 1949; Atik 23, 55 ak 59 Katriyèm Konvansyon Jenèv la; Atik 69 a 71 Pwotokòl Adisyonèl I 1977; Atik 18 Pwotokòl Adisyonèl II 1977 ansanm ak lòt règleman apwopriye nan lwa imanitè entènasyonal; Konvansyon kont Tòti ak lòt Tretman Mechan, ki pa Imen oswa Degradan oswa Pinisyon 1984; Atik 10, 11 ak 12 Asanble Entènasyonal sou Dwa Ekonomik, Sosyal ak Kiltirèl 1966; Atik 6, 37 ak 24 nan Konvansyon sou Dwa Timoun 1989; ak lòt kote nan lwa entènasyonal.
2. Diferans ant konbatan ak non-konbatan se prensip debaz lwa imanitè entènasyonal. Lè w gade sitou Atik 3 komen nan kat Konvansyon Jenèv yo an 1949 ak Atik 48 nan Pwotokòl Adisyonèl I 1977. Gade tou Atik 38 nan Konvansyon sou Dwa Timoun 1989.
3. Atik 33 nan Konvansyon sou Eitati Refijye 1951; Atik 3 nan Konvansyon Kont Tòti ak Lòt Tretman Mechan, ki pa Imen oswa Degradan oswa Pinisyon 1984; Atik 22 nan Konvansyon sou Dwa Timoun 1989.

Sous

Enstriman pi ba yo gide Chapit sa a:

Deklarasyon Inivèsèl Dwa Moun, 1948.

Konvansyon Entènasyonal sou Dwa Sivil ak Politik, 1966.

Konvansyon Entènasyonal sou Dwa Ekonomik, Sosyal ak Kiltirèl, 1966.

Konvansyon Entènasyonal sou Eliminasyon Tout Fòm Diskriminasyon Rasyal, 1969.

Kat (4) Konvansyon Jenèv 1949 ak de (2) Lòt Pwotokòl 1977 yo.

Konvansyon ki asosye ak Sitiyasyon Refijye 1951 ak Pwotokòl ki asosye ak Sitiyasyon Refijye yo, 1967.

Konvansyon kont Siplis ak Lòt Tretman oswa Pinisyon Mechan, Inimen oswa Degradan, 1984.

Konvansyon sou Prevansyon ak Pinisyon Krim Jenosid, 1948.

Konvansyon sou Dwa Timoun, 1989.

Konvansyon sou Eliminasyon Tout Fòm Diskriminasyon Kont Fanm, 1979.

Konvansyon ki asosye ak Sitiyasyon Moun ki san Patri, 1960.

Prensip Gid sou Deplasman Entèn, 1998.

Chapit 1: Estanda minimòm Komen ak Tout Sektè

Fason pou itilize chapit sa a

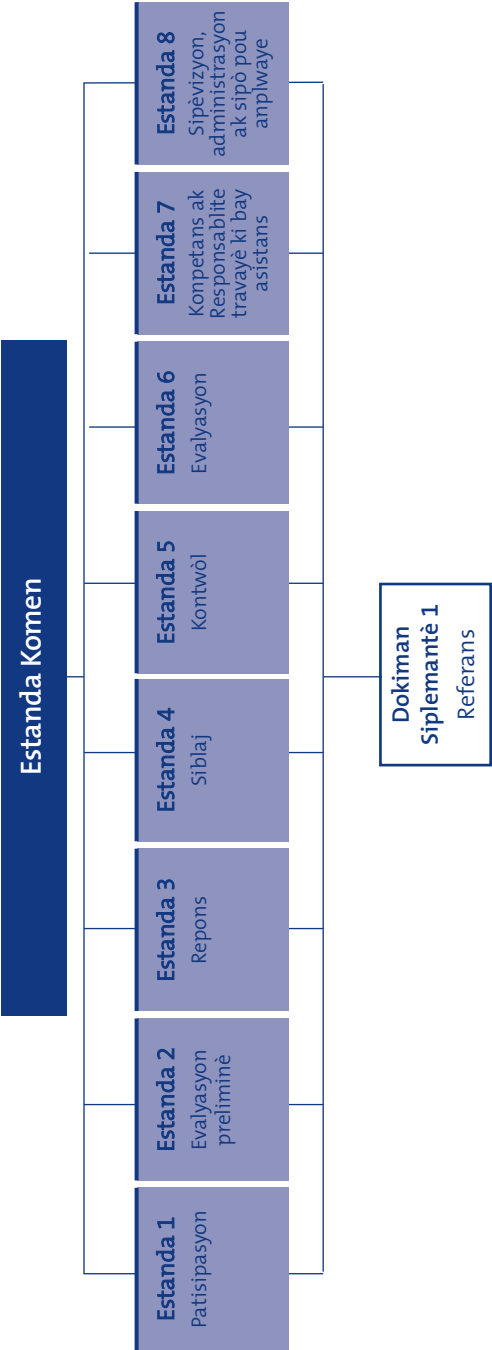
Chapit sa a bay detay sou uit (8) estanda debaz « pwosesis ak moun » ki aplikab ak chak sektè teknik yo. Estanda sa yo se: 1) patisipasyon, 2) premye evalyasyon, 3) repons, 4) siblaj, 5) kontwòl, 6) evalyasyon, 7) konpetans ak responsablite travayè asistans, 8) sipèvizyon, administrasyon ak sipò pou anplwaye. Chak gen sa ki pi ba yo:

- *estanda minimòm*: yo fikse sou kalite ak yo espesifye ki nivo minimòm ki pou rive jwenn;
- *endikatè kle*: endikatè sa yo se ‘siy’ ki montre si yo rive nan estanda a. Yo founi yon fason pou mezire epi kominike enpak oswa rezilta pwogram yo ansanm ak pwosesis oswa metòd ki itilize yo. Endikatè yo kapab gen pou wè ak kalite oswa ak kantite;
- *nòt oryantasyon*: esa yo genyen ladan pwen espesifik pou konsidere lè w ap aplike estanda ak endikatè yo nan sitiyasyon diferan, gid pou fè fas a difikilte nan pratik, epi konsèy sou kesyon priyorite. Yo kapab genyen tou pwoblèm kritik ki asosye ak estanda oswa endikatè, epitou yo dekri dilèm, polemik oswa divèjans nan konsepsyon kouran.

Chapit la swivi pa yon lis referans, ki endike sous enfòmasyon sou toulède, kesyon jeneral ak espesifik anrapò ak estanda yo.

Sa ki nan Gid la

Entwodiksyon	24
1. Patisipasyon.....	28
2. Premye Evalyasyon.....	29
3. Rrepons	33
4. Sibljaj.....	35
5. Kontwòl	37
6. Evalyasyon.....	39
7. Konpetans ak Responsablite travayè asistans.....	40
8. Sipèvizyon, administrasyon ak sipò pou anplwaye	41
 Dokiman siplemantè 1: Referans	 43

Entwodiksyon

Estanda komen sa yo an relasyon ak chak chapit nan gid sa a ak yo rantre nan tout. Lè y ap aplike estanda ki dekri la yo, òganizasyon yo pral sipòte reyalizasyon estanda ki nan chapit teknik yo.

Lyen ki mennen nan enstriman legal entènasyonal

Tout moun gen dwa pou viv nan diyite ak respè dwa moun yo. Ajans imanite yo gen responsablite pou yo bay asistans nan yon fason ki respekte dwa moun yo, ak dwa pou patisipasyon tou, san diskriminasyon ak enfòmasyon, jan li ekri nan dwa moun entènasyonal yo, lwa imanite ak lwa refijye. Nan Dokiman Jiridik Imanite ak *Kòd Konduit pou Lakwa Wouj ak Mouvmman Kwasan Wouj epi Òganizasyon Ki pa nan Gouvènman yo nan Sekou Katastwòf*, òganizasyon imanite yo reyalize pou fè tèt yo responsab bay moun y ap eseye ede yo. Estanda komen yo souliyen responsablite òganizasyon ak moun lè y ap founi pwoteksyon ak asistans.

Estanda
Komen

Enpòtans estanda ki komen pou tout sektè yo

Pwogram k ap reponn a bezwen popilasyon afekte nan katastwòf yo fèt pou baze sou yon konpreyansyon klè de kontèks la. Evalyasyon preliminè yo pral analize kalite katastwòf la ak kijan li afekte popilasyon an. Kapasite moun ki afekte yo ak disponiblite resous yo fèt pou idantifye anmenmtan n ap evalye bezwen ak frajilite yo ak nenpòt mankman nan sèvis enpòtan yo. Pa gen yon sèl sektè ki kapab konsidere poukont li san lòt yo, oswa nan izolasyon faktè ekonomik, relijyon oswa kwayans tradisyonèl, pratik sosyal, politik ak sekirite, machaswiv pou fè fas oswa devlopman ki prevwa alavni. Analiz kòz ak konsekans katastwòf la enpòtan. Si pwoblèm nan pa idantifye kòrèkteman ak byen konprann, lè sa a l ap difisil, sinon enposib, pou reponn fason apwopriye.

Repons la depann de yon seri faktè, ak kapasite yon òganizasyon tou, espesyalite li, restriksyon bidjè yo, konesans zòn nan oswa sitiyasyon

ak risk sekirite pou anplwaye yo. Estanda repons ki detaye la yo te prepare pou eklèsi « kilès ki fè kisa kilè ». Depi yo fin jwenn repons kòrèk la, fòk nou kreye machaswiv siblay ki pou pèmèt òganizasyon yo founi asistans san patipri ak san diskriminasyon, selon bezwen yo.

Sistèm kontwòl yo fèt pou etabli nan kòmansman pwosedi a pou yo kapab mezire pwogrè yo san rete anfas objektif yo epi tcheke si pwogram nan kontinye aplikab pandan kontèks la ap avanse. Yon evalyasyon, ki kapab fèt pandan oswa alafen repons la, detèmine efikasite jeneral pwogram lan ak idantifye ki leson ki ta pèmèt amelyore pwogram yo alavni.

Kalite asistans imanitè a pral depann de konpetans, abiltè, konesans epi angajman anplwaye ak volontè k ap travay nan kondisyon difisil epi kèk fwa san sekirite. Bon administrasyon ak sipèvizyon se eleman kle nan pwogram asistans, epi, ansanm ak devlope kapasite moun, kapab asire estanda minimòm nan asistans imanitè yo respekte. Etandone enpòtans sèks ak lòt kesyon ki gen pou wè ak plizyè domèn, divèsite nan resous imèn fèt pou pran an konsiderasyon lè w ap monte yon ekip.

Patisipasyon moun ki afekte nan katastwòf yo – ak gwoup frajil ki liste pi ba yo tou – nan evalyasyon, devlopman, mizanplas ak kontwòl repons yo fèt pou itilize pou asire kalite ak konfòmite nenpòt repons a katastwòf. Pataj sistematik konesans ak enfòmasyon pami tout moun ki gen pou wè repons yo, prensipal pou rive nan yo konpreyansyon komen pwoblèm yo epi kouwòdinasyon efikas ant òganizasyon yo.

Lyen ki mennen nan lòt chapit

Li enpòtan pou li chapit sa a an premye, anvan w ale nan sektè teknik apwopriye a.

Febblès ak kapasite popilasyon ki afekte nan yon katastwòf

Gwoup ki genyen plis risk nan katastwòf yo se fanm, timoun, granmoun aje, moun andikape ak moun ki genyen VIH/SIDA (PLWH/A). Nan sèten kontèks, moun yo kapab vin frajil tou dapre rezon orijin etnik yo, afilyasyon relijye yo oswa afilyasyon politik yo, oswa depasman yo. Sa a pa yon lis konplè, men li genyen ladan sa ki idantifye pi souvan yo. Frajilite espesifik enfliyanse kapasite moun pou degaje yo ak siviv nan yon katastwòf, epitou yo ta dwe idantifye moun ki pi menase yo nan chak kontèks.

Toupatou nan dokiman an, tèm 'gwoup frajil' vle di tout gwoup sa yo. Lè nenpòt nan yon gwoup menase, li posib pou lòt gwoup yo vin menase tou. Kidonk, kèlkeswa lè nou endike gwoup frail yo, nou ankouraje itilizatè yo pou yo konsidere tout gwoup ki endike nan lis la isit la. Yo dwe pran swen espesyal pou pwoteje ak pou satisfè bezwen tout gwoup ki afekte yo yon mannyè ki san diskriminasyon epitou dapre bezwen espesifik yo. Men, yo ta dwe sonje tou popilasyon ki afekte nan katastwòf la posede, epi vin genyen aptitud ak kapasite pou yo degaje yo poukont yo, epi yo ta dwe rekonèt ak sipòte aptitud ak kapasite sa yo.

Estanda Minimòm

Estanda komen 1: patisipasyon

Popilasyon afekte nan katastwòf yo patisipe nan evalyasyon, konsepsyon, preparasyon, mizanplas, kontwòl ak evalyasyon pwogram asistans la.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Fanm ak gason tout laj nan zòn katastwòf la avèk popilasyon lokal pi laj la, ak gwoup frajil yo tou, ap resevwa enfòmasyon sou pwogram asistans la, ak y ap gen opòtinite pou fè kòmantè ba òganizasyon asistans la pandan tout etap pwojè a (al gade nòt oryantasyon 1).
- Objektif ekri pwogram asistans yo ak plan yo fèt pou reflekte bezwen, enkyetid ak valè moun afekte nan katastwòf la, an patikilye sa ki nan gwoup frajil yo, epi travay pou pwoteje yo. (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Pwogramasyon an prepare pou maksimize itilizasyon konpetans ak kapasite lokal yo (al gade nòt oryantasyon 3-4).

Nòt oryantasyon

- 1. Repezantasyon pou tout gwoup:** patisipasyon popilasyon afekte nan katastwòf yo nan pran desizyon pandan tout etap pwojè a (evalyasyon, konsepsyon, preparasyon, mizanplas, kontwòl ak evalyasyon) ap ede asire pwogram yo ekitab ak efikas. Efò espesyal fèt pou fè pou asire patisipasyon yon repezantasyon balanse de moun ki nan pwogram asistans la, ak gwoup frajil ak eskli yo tou. Patisipasyon pral asire pwogram yo baze sou koperasyon volontè moun afekte nan katastwòf yo e yo respekte kilti lokal la, lè sa pa konsène dwa moun yo. Pwogram asistans yo dwe reflekte depandans moun youn sou lòt, rezidan ak kominote ak asire eleman pou pwoteksyon yo pa kwoke youn nan lòt.
- 2. Kominikasyon ak transparans:** divilgasyon enfòmasyon ak konesans ant tout sa ki patisipe yo sitou pou rive jwenn yon pi bon konpreyansyon pwoblèm nan ak pou founi yon asistans byen kouwòdone. Rezilta

evalyasyon yo fèt pou kominike rapidman bay tout lòt òganizasyon ak moun ki konsène yo. Machaswiv fèt pou kreye pou pèmèt moun fè kòmantè sou pwogram nan pa mwayen reyinyon piblik oswa òganizasyon kominotè. Pou moun ki bloke lakay yo oswa andikape, pwogram asistans espesyal kapab nesèsè.

- 3. Kapasite lokal:** patisipasyon nan pwogram yo fèt pou ranfòse santiman lespwa ak diyite moun nan moman kriz, epi moun fèt pou yo ankouraje pou patisipe nan pwogram yo nan plizyè fason. Pwogram yo fèt pou òganize de fason pou yo apiye sou kapasite lokal yo epi evite kontrarye estrateji moun devlope pou fè fas poukont yo.
- 4. Dirabilite alontèm:** Anjeneral benefis alontèm yo reyalize pandan w ap ranfòse kapasite lokal pou fè fas a katastwòf yo. Yon pwogram repons pou katastwòf fèt pou sipòte ak/oswa ogmante sèvis ki egziste deja yo ak enstitisyon lokal yo anrapò ak estrikti ak devlopman ak fèt pou kenbe apre asistans ekstèn la sispann. Òganizasyon gouvènman lokal ak nasyonal gen responsablite prensipal anfavè popilasyon yo ak yo fèt pou konsilte lè pwogram alontèm yo ap devlope, chak fwa li posib.

Estanda komen 2: evalyasyon preliminè

Evalyasyon pèmèt ou gen yon konpreyansyon de sitiyasyon katastwòf la ak yon analiz klè de menas pou lavi, diyite, sante ak mwayen sibsistans yo pou kapab detèmine, ansanm ak otorite yo, si yon repons ekstèn nesèsè, ak si wi, ki kalite repons.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo sèvi ak pwosedi estandadize pou rasanble enfòmasyon ak mete yo disponib pou pèmèt pwosedi desizyon an transparan (al gade nòt oryantasyon 1-6).
- Evalyasyon an pran tout sektè teknik yo an konsiderasyon (dlo ak sanitasyon, nitrisyon, manje, abri, sante), ak anviwònman fizik, sosyal, ekonomik, politik ak sekirite (al gade nòt oryantasyon 7).

- Atravè konsiltasyon, evalyasyon an pran an konsiderasyon repons otorite lokal ak nasyonal yo ak lòt gwoup ak òganizasyon yo (al gade nòt oryantasyon 7).
- Y ap idantifye kapasite lokal ak estrateji pou fè fas ak katastwòf pou toulède, ak pa popilasyon afekte a, ak pa popilasyon ozalantou yo (al gade nòt oryantasyon 8).
- Chak fwa li posib, done yo separe pa sèks ak pa laj (al gade nòt oryantasyon 8).
- Evalyasyon an baze sou dwa moun afekte nan katastwòf yo, jan li defini nan lwa entènasyonal yo.
- Evalyasyon an pran an konsiderasyon responsablite otorite apwopriye yo pou pwoteje ak ede popilasyon sou teritwa yo kontwole a, epi tou pran an konsiderasyon lwa nasyonal, estanda ak direktiv aplikab nan zòn kote yo jwenn popilasyon, anmenmtan y ap konfòme ak lwa entènasyonal.
- Evalyasyon an genyen yon analiz de anviwònman operasyon an, ak faktè ki anrapò ak sekirite popilasyon afekte a ak anplwaye imanitè yo tou al gade nòt oryantasyon 10).
- Evalyasyon kantite popilasyon an tcheke ak re-tcheke ak valide ak kantite lòt sous posib, ak nou di sou ki baz evalyasyon an te fèt.
- Repons evalyasyon yo disponib pou tout lòt sektè yo, otorite nasyonal ak lokal ak reprezantan popilasyon afekte a. Rekòmandasyon yo fèt sou nesite asistans ekstèn, ak ki repons ki dwe fèt anrapò ak estrateji sòti kriz la oswa tranzisyon an (al gade nòt oryantasyon 11).

Ou kapab jwenn lis evalyasyon pou sektè endividyèl yo nan sa ki ajoute nan fen chak chapit teknik yo.

Nòt oryantasyon

- 1. Evalyasyon preliminè** a founi baz pou distribisyon asistans rapid ki kapab nesesè epi idantifye zòn kote w bezwen yon evalyasyon pi detaye. Yon evalyasyon preliminè se pa yon bi an limenm, men fèt pou

gade tankou yon premye pa nan yon pwosesis kontini revizyon ak mizajou pandan pwosesis kontwòl la, espesyalman lè sityasyon an ap evolye rapidman, oswa lè gen devlopman enpòtan tankou yon gwo mouvman popilasyon oswa lè gen aparasyon maladi. Trè souvan li kapab pa posib pou reponn oswa konsilte tout sektè oswa gwoup nan popilasyon an. Lè sa fèt, nou dwe detèmine aklè ki gwoup nou pa t rive jwenn, epi ki efò ki pou fèt pou rive jwenn yo nan premye opòtinite.

- 2. Lis kontwòl:** se yon fason itil pou asire w zòn kle yo te egzamine, ak egzanp lis yo bay nan dokiman konplèmanchè chak chapit teknik nan gid sa a. Ou kapab jwenn plis enfòmasyon nan Dokiman siplemantè 1: Referans nan paj 43.
- 3. Opòtinite:** yon evalyasyon preliminè fèt pou mennen pi vit sa posib apre yon katastwòf rive, anmenmtan n ap reponn a bezwen enpòtan oswa kritik yo. Yon rapò fèt pou remèt nòmalman kèk jou apre ak jan li redije a avèk sa ki ladan yo dwe pèmèt moun k ap planifye ak analize yo idantifye priorite yo fasilman ak li dwe bay ase enfòmasyon pou yo kapab devlope pwogram apwopriye yo. Yon evalyasyon apwofondi pral nesesè pi devan pou idantifye mankman nan asistans la ak bay yon baz pou enfòmasyon.
- 4. Ekip evalyasyon:** yon ekip ki byen balanse gason-fanm, fòm ak jeneralis ak espesyalis teknik apwopriye ak avèk tèm referans byen klè pou jwenn ak fè popilasyon an patisipe nan yon fason akseptab sou plan kiltirèl, li pral amelyore kalite evalyasyon an. Konesans lokal ak eksperyans katastwòf nan peyi oswa zòn nan enpòtan.
- 5. Ranmase enfòmasyon:** manm ekip yo fèt pou klè sou objektif ak metòd evalyasyon an ak sou ki wòl pa yo, anvan travay sou teren an kòmanse, ak yo pral itilize melanj metòd sou kantite ak kalite ki apwopriye nan kontèks la. Kèk moun oswa gwoup kapab pa kapab pale aklè, aranjman espesyal kapab konsidere pou ranmase enfòmasyon sansib yo. Enfòmasyon yo fèt pou trete avèk anpil swen ak fèt pou kenbe sekrè. Anvan pou pase enfòmasyon yo bay gwoup oswa enstitisyon apwopriye yo, ou fèt pou jwenn akò moun a. Anplwaye k ap opere nan sityasyon konfli dwe konnen enfòmasyon yo ranmase yo kapab sansib, yo kapab mal itilize ak mete abite òganizasyon la limenm an difikilte pou l opere.
- 6. Sous enfòmasyon yo:** enfòmasyon pou rapò evalyasyon yo kapab ranmase de yon premye sous, ak obsèvasyon dirèk ak diskisyon ak moun

kle yo tou, tankou anplwaye òganizasyon, otorite lokal, chef kominote (nan 2 sèks yo), notab, timoun, travayè sante, pwofesè, komèsan ak lòt moun, epi de yon dezyèm sous, tankou rapò ak literati ki egziste deja (keseswa pibliye ak pa pibliye), materyèl istorik ak done anvan katastwòf la. Plan preparasyon pou katastwòf nasyonal oswa rejyonal se yon sous enpòtan enfòmasyon. Li enpòtan pou w konpare enfòmasyon segondè yo avèk obsèvasyon dirèk ak jijman yo, pou kapab diminye posiblite patipri. Metòd ki sèvi pou ranmase enfòmasyon ak limit done rezilta yo fèt pou kominike aklè pou bay yon imaj reyalis de sitiyasyon an. Rapò evalyasyon an dwe endike aklè enkyetid espesifik yo avèk rekòmandasyon tout gwoup yo, sitou sa ki frajil yo.

7. Evalyasyon pa sektè: Li kapab pa toujou fasil pou fè yon evalyasyon plizyè sektè alafwa nan premye faz katastwòf la ak sa kapab bay reta nan repons pou bezwen enpòtan nan sèten sektè. Lè evalyasyon yon sektè ap fèt, nou dwe pote anpil atansyon a lyen ant tout sektè yo pou kesyon pi gwo kontèks ak pwoteksyon, pandan n ap konsilte ak lòt gwoup ak òganizasyon.

8. Relasyon ak popilasyon k ap resevwa: founiti sipò akabri pou popilasyon deplase an kapab kreye jalouzi pami kominote k ap resevwa yo, sitou kote resous egzistans yo limite ak yo gen pou separe yo ak nouvo moun ki rive yo. Ou fèt pou konsilte popilasyon k ap resevwa a pou diminye tansyon, epi, lè li apwopriye, devlopman enfrastrikti ak sèvis pou popilasyon deplase yo dwe mennen tou amelyorasyon alontèm nan mwayen sivi popilasyon k ap resevwa a.

9. Separasyon done yo enpòtan pou plizyè rezon. Li pèmèt itilize evalyasyon an tcheke rezilta yo ak pèmèt konparezon ak lòt etid ki te fèt anvan nan menm zòn nan. Anplis laj, sèks, frajilite, elatriye, li itil pou ajoute kantite moun ki nan yon fanmi mwayen ak kantite fanmi nan enfòmasyon separe yo, paske li pral ede prepare yon repons pi apwopriye. Nan premye faz yon katastwòf, li kapab difisil pou separe done pa laj ak sèks. Men, mòtalite pou timoun anba senkan fèt pou dokimante depi kòmansman, etandone sektè popilasyon sa a anjeneral espesyalman a risk. Lè tan ak kondisyon yo pèmèt li, plis separasyon detaye dwe fèt pou kapab detekte plis diferans selon laj, sèks ak frajilite.

10. Kòz kache yo: evalyasyon ak analiz ki vin apre yo fèt pou pran an konsiderasyon kesyon debaz estriktirèl, politik, sekirite, ekonomik,

demografik ak anviwònman. Menm jan an, ou dwe konsidere nenpòt chanjman nan kondisyon lavi ak estrikti kominotè toude popilasyon yo, sa ki deplase a ak sa ki resevwa a, an relasyon ak jan yo te ye anvan katastwòf la.

- 11. Rekiperasyon:** analiz ak planifikasyon pou peryòd rekiperasyon apre katastwòf la dwe fè pati premye evalyasyon an, paske asistans ekstèn lan kapab ralanti rekiperasyon an si li pa bay yon jan ki sipòte pwòp machaswiv siviv popilasyon lokal la.

Estanda komen 3: repons

Yon repons imanité nesèsè nan sitiyasyon kote otorite yo pa kapab ak/oswa pa vle reponn a bezwen pwoteksyon ak asistans popilasyon yo sou teritwa anba kontwòl yo, epi lè evalyasyon ak analiz endike bezwen sa yo rete konsa, san repons.

Estanda
Komen

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Kote lavi moun andanje kòm rezilta yon katastwòf, pwogram yo bay priorite a bezwen pou siviv yo (al gade nòt oryantasyon 1).
- Pwogram ak pwojè yo devlope pou sipòte ak pwoteje popilasyon ki afekte yo epi fè pwomosyon mwayen yo gen pou siviv, dekwa pou yo atenn oswa depase Estanda minimòm 'Sphere' yo, jan li montre pa endikatè kle yo (al gade nòt oryantasyon 2).
- Gen yon echanj ak kouwòdinasyon enfòmasyon efikas ant moun ki afekte yo epi sa ki patisipe nan bay repons pou katastwòf la. Òganizasyon imanité yo ap fè aktivite selon bezwen yo, kote konesans ak kapasite yo kapab gen pi gwo enpak nan pwogram asistans jeneral la (al gade nòt oryantasyon 3).
- Òganizasyon, pwogram, ak pwojè ki pa kapab reponn a bezwen ki idantifye oswa pa kapab atenn Estanda minimòm yo fèt pou endike nenpòt mankman pou lòt kapab bay asistans (al gade nòt oryantasyon 4-5).
- Nan sitiyasyon konfli, pwogram asistans la pran an konsiderasyon

enpak posib repons la kapab genyen sou sitiyasyon an (al gade nòt oryantasyon 6).

Nòt oryantasyon

- 1. Reponn a bezwen reyèl:** repons imanitè yo fèt pou òganize pou reponn a bezwen ki detèmine yo. Fòk nou fè atansyon pou bagay initil ki kapab nuizib pou livrezon bagay enpòtan yo pa rantr nan sistèm livrezon an.
- 2. Atenn Estanda minimòm yo:** pwogram repons ak pwojè yo fèt pou devlope pou fèmen twou ant kondisyon lavi ki egziste yo ak Estanda minimòm 'Sphere' yo. Men li enpòtan pou fè diferans ant bezwen ijans ak bezwen ki te deja egziste pou yon popilasyon afekte. Nan anpil ka, bezwen imanitè ak resous ki ta nesesè pou mennen yon kominote, zòn, rejyon ou menm peyi rive nan Estanda minimòm yo, yo pi gwo pase resous ki disponib yo. Yon òganizasyon pa kapab espere fè sa poukont li ak kominote, vwazinaj, gouvènman, donatè ak lòt òganizasyon lokal ak entènasyonal yo tout gen yon wòl enpòtan pou yo jwe. Kouwòdinasyon ant tout sa yo k ap reponn nan yon sitiyasyon katastwòf enpòtan pou fè fas a mankman enpòtan.
- 3. Konesans ak kapasite:** nan sitiyasyon kote yon òganizasyon trè espesyalize, oswa gen manda pou reponn a sèten bezwen (oswa gwoup), li fèt pou eseye founi pi gwo enpak imanitè posib pandan l ap sèvi ak pwòp resous ak konpetans li. Menm nan limit espesifik konesans oswa manda yon òganizasyon, li posib bezwen imanitè total yo pral depase resous òganizasyon an. Lè òganizasyon la rete ak eksè kapasite (kapasite anplis), li fèt pou avize tout kominote repons imanitè a de kapasite sa yo epi kontribiye lè ak kote li nesesè.
- 4. Avize de mankman:** alòs òganizasyon imanitè yo pito montre siksè pwogram yo ak evalyasyon pozitif de travay k ap fèt sou teren an pou ede finansman pwogram alavni, yo fèt pou pare pou rekonèt touswit mankman yo genyen nan kapasite pou reponn a bezwen debaz yo.
- 5. Divilgasyon enfòmasyon:** lè òganizasyon yo idantifye bezwen enpòtan yo fèt pou avize tout kominote a pi vit sa posib, pou pèmèt òganizasyon ki gen plis resous ak kapasite apwopriye yo reponn. Lè l posib, tèminoloji rekoni, pwosedi ak estanda yo dwe itilize pou ede lòt mobilize repons yo yon fason ki pi rapid ak efikas. Itilizasyon fòm evalyasyon estanda ak

direktiv asosye yo ki aksepte ant gouvènman k ap resevwa a ak òganizasyon yo nan nivo peyi, kapab ede anpil.

6. Ogmante enpak pozitif epi limite dega: konfli ak konpetisyon pou ti resous mèg mennen souvan nan ensekirite, gaspiyaj oswa dilapidasyon, distribisyon enjis oswa detounman asistans la. Lè w konprann sous ak nati konfli an li ede asire asistans la distribiye yon fason ki san patipri epi ki diminye oswa evite enpak negatif. Nan zòn afekte nan konfli, yon analiz gwoup yo, machaswiv yo, kesyon ak kontèks konfli a dwe fèt anvan planifikasyon pwogram yo.

Estanda komen 4: siblaj

Asistans oswa sèvis imanite yo founi yon fason ekitab ak san patipri, selon frajilite ak bezwen moun oswa gwoup ki afekte nan yon katastwòf.

Estanda
Komen

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Kritè pou siblaj yo dwe baze sou yon analiz konplè frajilite (al gade nòt oryantasyon 1).
- Machaswiv pou siblaj yo aksepte pami popilasyon afekte a (ak reprezantan gwoup frajil yo tou) ak lòt gwoup apwopriye. Kritè pou siblaj yo defini aklè ak repati anpil (al gade nòt oryantasyon 2-3).
- Machaswiv ak kritè pou siblaj yo pa dwe minen diyite ak sekirite moun yo, oswa ogmante frajilite pou yo eksplwate yo (al gade nòt oryantasyon 2-3).
- Sistèm distribisyon yo kontwole pou asire kritè pou siblaj yo respekte ak yo pran aksyon pou pote koreksyon lè sa nesèsè (al gade nòt oryantasyon 4-5).

Nòt oryantasyon

1. Rezon pou siblaj yo se reponn a bezwen sa ki pi frajil yo, pandan n ap

founi asistans la yon fason ki efikas nan yon jan k ap diminye depandans.

2. *Machaswiv siblaj* yo se fason yo mete asistans la disponib san paspouki ak san diskriminasyon, selon bezwen yo. Posiblite yo genyen ladan siblaj ki baze sou kominote, siblaj administratif, oto-siblaj ak melanj tout metòd sa yo. Travayè òganizasyon yo dwe konnen oto-siblaj kapab kite sèten gwoup frajil akote. Pou asire yo konsilte popilasyon afekte a e li dakò avèk desizyon siblaj yo, yon gwoup reprezantatif de fanm ak gason, tifi ak ti gason ak moun nan gwoup frajil yo fèt pou fè pati pwosesis konsiltasyon an. Nan sitiyasyon konfli, li enpòtan pou konprann sous ak nati konfli a ak kijan li kapab gen enflyans sou desizyon administratif ak kominotè sou siblaj asistans.

3. *Kritè siblaj* yo anjeneral asosye ak nivo oswa degre frajilite yon kominote, fanmi oswa moun, ki yo menm detèmine pa ki risk yo genyen akòz katastwòf la epi kapasite yo pou fè fas. Diyite yon moun kapab minen san-fè-espre pa yon move kritè siblaj ak machaswiv epi mezi apwopriye dwe pran pou evite sa rive. Kèk egzanp genyen ladan:

- machaswiv siblaj administratif ak kominotè kapab mande enfòmasyon sou byen yon moun. Kalite kesyon sa yo kapab konsidere kòm endezirab ak kapab minen estrikti sosyal yo.
- fanmi ak timoun mal nourri yo souvan sible pou asistans alimantè espesyal. Sa kapab minen diyite moun paske li kapab ankouraje paran pou kenbe timoun yo mèg pou yo kapab kontinye resevwa aliman espesyal yo. Sa kapab aplike tou lè aliman jeneral ap distribiye.
- kote asistans la sible atravè sistèm klan lokal, moun ki pa nan sistèm sa yo (pa egzanp moun deplase yo) pral pètèt rete akote (eskli).
- fanm deplase, tifi ak ti gason kapab ekspozè a abi seksyèl.
- moun ki gen VIH/SIDA kapab ekspozè a prejije. Sekrè fèt pou kenbe toutan.

4. *Aksè ak itilizasyon enstalasyon ak sèvis:* anpil faktè afekte jan moun itilize enstalasyon ak byen ki founi yo, tankou aksè, sekirite, fasilite, kalite epi si yo apwopriye a bezwen yo ak kilti a. Aksè kapab trè difisil nan sitiyasyon konfli ame, ak pa faktè tankou koripsyon, entimidasyon ak

eksplwatasyon (ak sèks tou). Tout kote li posib, faktè ki limite itilizasyon enstalasyon yo fèt pou adrese atravè mobilizasyon kominote a oswa revizyon pwogram lan. Li enpòtan pou asire konsiltasyon k ap fèt anvan ak pandan aplikasyon pwogram lan genyen ladan diskisyon ak fanm, timoun epi lòt gwoup frajil, ki pral gen plis difikilte pou sèvi ak pwogram lan.

- 5. Erè kontwòl enklizyon ak eksklizyon:** lè sistèm siblaj la pa rive jwenn tout moun frajil yo ki nan bezwen apre yon katastwòf, moun oswa gwoup kapab rapidman devlope bezwen enpòtan. Fòk nou pare pou fè mizajou ak amelyore sistèm siblaj ak distribisyon yo pou kapab bay yon kouvèti pi efikas.

Estanda komen 5: kontwòl

Idantifikasyon efikasite pwogram yo pou reponn a pwoblèm epi chanjman nan kontèks pi laj toujou ap kontwole, pou amelyore pwogram yo, oswa anile yo ofi-amezi si sa nesèsè.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Enfòmasyon ki ranmase pou fè kontwòl yo alè ak itil, yo enskri ak analize nan yon fason ki egzat, lojik, konstan, regilye ak transparan ak li gide pwogram k ap aplike yo. (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Sistèm yo anplas pou asire rasanblaj regilye de enfòmasyon nan chak sektè teknik epi idantifye si endikatè pou chak estanda yo byen atenn.
- Yo konsilte regilyèman fanm, gason ak timoun nan tout gwoup afekte ki patisipe nan kontwòl aktivite yo (al gade nòt oryantasyon 3).
- Sistèm yo anplas pou pèmèt enfòmasyon yo sikile pami pwogram yo, lòt sektè, gwoup popilasyon ki afekte yo, otorite lokal apwopriye yo, donatè ak lòt gwoup, si sa nesèsè (al gade nòt oryantasyon 4).

Nòt oryantasyon

- 1. Sèvi ak enfòmasyon kontwòl:** sitiyasyon katastwòf yo enstab ak varye. Kidonk, li enpòtan pou fè mizajou regilye enfòmasyon yo pou asire pwogram yo rete efikas ak apwopriye. Kontwòl regilye pèmèt direktè yo detèmine priyorite yo, idantifye ki pwoblèm k ap devlope, swiv tandans, detèmine ki rezilta repons yo genyen, epi gide revizyon nan pwogram yo. Enfòmasyon yo jwenn nan kontwòl kontini pwogram yo kapab itilize pou revizyon, evalyasyon ak lòt bi. Nan sèten sikonstans yon chanjman nan estrateji kapab nesesè pou reponn a chanjman nan bezwen yo oswa nan kontèks la.
- 2. Sèvi ak distribye enfòmasyon:** enfòmasyon ki rasanble yo fèt pou dirèkteman aplikab a pwogram la – kidonk, li fèt pou itil ak apwopriye. Li fèt tou pou l dokimante ak mete l disponib, lè sa nesesè, ba tout lòt sektè ak òganizasyon yo, ak popilasyon afekte a. Mwayen komunikasyon ki itilize yo (metòd distribisyon, langaj, elatriye) fèt pou yo apwopriye ak aksesib pou moun ki sipoze itilize yo.
- 3. Moun ki patisipe nan kontwòl:** moun ki kapab rasanble enfòmasyon nan tout gwoup, nan yon popilasyon ki afekte, yon jan ki akseptab sou plan kiltirèl, fèt pou ajoute, espesyalman nan sa ki anrapò ak sèks ak konpetans pou langaj. Pratik lokal ak kiltirèl yo kapab mande fanm oswa gwoup minoritè konsilte apa pa moun ki akseptab sou plan kiltirèl.
- 4. Divilgasyon enfòmasyon:** aktivite kontwòl ak evalyasyon mande konsiltasyon ak koperasyon sere ant tout sektè yo. Pa egzanp, pandan yon epidemi kolera, enfòmasyon yo dwe pataje san pran souf ant òganizasyon dlo ak sanitasyon epi òganizasyon sante yo. Machaswiv kouwòdinasyon tankou reyinyon regilye ak itilizasyon tablo notifikasyon kapab fasilite echanj enfòmasyon yo.

Estanda komen 6: evalyasyon

Gen yon egzamen espesyal ak sistematik aksyon imanitè yo, pou kapab tire leson pou amelyore pratik ak règleman pou ogmante responsablite yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Pwogram yo evalye an referans ak objektif tabli ak Estanda minimòm aksepte yo pou mezire si yo apwopriye, efikas, bay bon kouven, koyerans ak ki enpak sou popilasyon ki afekte yo (al gade nòt oryantasyon 1).
- Evalyasyon yo pran an konsiderasyon lide ak opinyon popilasyon ki afekte a, ansanm ak pa kominote k ap resevwa yo, si li diferan.
- Rasanblaj enfòmasyon pou fè evalyasyon endepandan ak san patipri.
- Rezilta chak egzèsis evalyasyon itilize pou amelyore pratik alavni (al gade nòt oryantasyon 2).

Nòt oryantasyon

- 1. Detèmine kritè:** evalyasyon pwogram asistans imanite yo se pa yon travay fasil paske katastwòf yo lakòz chanjman rapid ak anpil ensètitid. Pandan metòd kalitatif yo plis montre nati konplike repons a katastwòf yo, moun k ap evalye pwogram sa yo fèt pou pare pou sèvi ak diferan metòd epi konpare ak peze rezilta yo pou rive nan konklizyon ki valab.
- 2. Itilizasyon enfòmasyon annapre:** evalyasyon yo fèt pou mete nan rapò alekri, ki pral distribye pou ankouraje transparans ak responsablite, epi ki pral pèmèt pran leson atravè pwogram ak òganizasyon yo pou mennen amelyorasyon nan règleman ak pratik imanite yo.

Estanda komen 7: konpetans ak responsablite travayè asistans

Travayè asistans yo gen kalifikasyon apwopriye, atitud ak eksperyans pou planifye ak aplike yon fason ki efikas pwogram apwopriye yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Travayè asistans yo gen kalifikasyon teknik apwopriye ak konesans kilti ak abitud lokal yo, e/oswa eksperyans nan ijans. Travayè yo konnen dwa moun ak prensip imanitè yo.
- Anplwaye yo okouran ki tansyon posib ak sous konfli andedan popilasyon ki afekte nan katastwòf la avèk kominote k ap resevwa yo. Yo okouran ki patisipasyon nan livrezon asistans imanitè, ak yo bay atansyon patikilye a gwoup ki frajil yo (al gade nòt oryantasyon 1).
- Anplwaye yo kapab rekonèt aktivite ki abizif, diskriminatwa, ak ilegal, epi frennen kalite aktivite sa yo (al gade nòt oryantasyon 2).

Nòt oryantasyon

1. Anplwaye yo fèt pou konnen nan ki degre krim vyolans, ak kadejak ak lòt fòm brutalite kont fanm yo tou, ti fi ak ti gason, kapab ogmante nan tan kriz. Lakrent asèlman ak kadejak fòse fanm antre nan relasyon ak solda ak lòt gason nan pozisyon otorite oswa pouvwa. Jèn gason frajil pou yo fòse yo antre nan lame k ap goumen. Anplwaye ak patnè yo sou teren an dwe konnen kòman pou refere fanm, gason ak timoun k ap chèche jistis pou vyolasyon dwa moun yo, ak konnen ki pwosedi pou refere viktim kadejak ak vyolans seksyèl pou yo jwenn konsèy ak swen medikal oswa kont-gwosès.

2. Anplwaye yo fèt pou konprann responsablite yo genyen pou kontwòle direksyon ak distribisyon resous enpòtan ki patisipe nan pwogram repons katastwòf mete yo, ansanm ak lòt k ap patisipe nan livrezon, nan yon pozisyon pouvwa sou lòt moun. Anplwaye yo fèt pou fè atansyon a danje pouvwa sa a ki kapab fè yo kowonpi oswa fè abi. Okouran fanm ak timoun yo souvan fòse nan konduit imilyan, degradan oswa eksplwatè. Yo pa kapab fè boukantay asistans imanitè pou relasyon seksyèl ni travayè asistans yo pa dwe patisipe nan okenn fòm boukantay. Aktivite tankou travay fòse ak itilizasyon ak lavant dwòg ilegal yo entèdi tou.

Estanda komen 8: sipèvizyon, administrasyon ak sipò anplwaye yo

Travayè asistans yo resevwa sipèvizyon ak sipò pou asire aplikasyon efikas pwogram asistans imanite a.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Manadjè yo responsab pou desizyon yo pran pou asire sekirite kòmsadwa ak respè kòd/règleman konduit yo ansanm ak sipò pou anplwaye yo (al gade nòt oryantasyon 1).
- Anplwaye administrasyon ak teknik yo resevwa fòmasyon nesèsè, resous ak sipò lojistik pou ranpli responsablite yo (al gade nòt oryantasyon 2).
- Anplwaye k ap travay sou pwogram yo konprann bi ak metòd aktivite yo mande pou yo mennen, ak yo resevwa rezilta pèfòmans yo annapre.
- Tout anplwaye yo gen deskripsyon travay yo, avèk, aklè, ki rapò pou yo remèt, ak yo sibi tanzantan evalyasyon alekri sou pèfòmans yo.
- Tout anplwaye jwenn oryantasyon parapò ak kesyon sante ak kesyon sekirite pou zòn ak anviwònman kote y ap travay la (al gade nòt oryantasyon 3).
- Anplwaye yo resevwa antrènman pou sekirite apwopriye.
- Sistèm pou amelyore kapasite anplwaye yo etabli ak yo kontwole yo regilyèman (al gade nòt oryantasyon 4-5).
- Kapasite yon òganizasyon nasyonal oswa lokal bati pou fè pwomosyon kapasite siviv alontèm.

Nòt oryantasyon

1. **Direktè nan tout nivo** gen responsablite espesyal pou yo kreye epi/oswa konsève sistèm ki fè pwomosyon aplikasyon pwogram, règleman kòmsadwa, ak pou asire obeyisans ak règleman/kòd konduit. Kèk òganizasyon imanite deja gen règleman sou konduit anplwaye ak

enstitisyon yo sou kesyon tankou pwoteksyon timoun oswa eksplwatasyon ak abi seksyèl. Etandone yo rekonèt enpòtans règleman sa yo, anpil òganizasyon imanitè ap devlope kòd konduit kounye a. Responsablite jesyon pou asire konfòmite nan ap enpòtan pou siksè kòd konduit nan.

2. Ajans imanitè dwe asire anplwaye yo kalifye ak konpetan, ak yo gen fòmasyon apwopriye epi yo pare, anvan pou y ale nan yon sitiyasyon ijans. Lè y ap voye ekip ijans, òganizasyon yo fèt pou eseye asire gen yon balans ant fanm ak gason pami anplwaye ak volontè yo. Sipò ak fòmasyon kontini kapab nesesè pou asire anplwaye yo kapab ranpli responsablite yo.

3. Tout anplwaye dwe resevwa enstriksyon sou kesyon sekirite ak sante, ni anvan yo ale sou teren an ni lè yo rive. Yo fèt pou resevwa vaksinasyon ak medikaman malarya (lè nesesè) anvan yo ale. Lè yo rive, yo dwe resevwa enfòmasyon pou pèmèt yo diminye risk pou sekirite, epitou sou sekirite dlo ak manje, prevansyon VIH/SIDA ak lòt maladi atrapan, disponiblite swen sante, règleman ak pwosedi evakyasyon medikal epi konpansasyon ouvriye.

4. Efò espesyal dwe fèt pou ankouraje divèsite nan diferan nivo yon òganizasyon.

5. Ogmante kapasite se yon objektif klè pandan faz reyabilitasyon ki swiv yon katastwòf. Li fèt pou reyalize, otank posib, pandan faz repons a katastwòf la limenm, espesyalman lè li long.

Dokiman Siplemantè 1

Referans

Gras ak pwogram Migrasyon Fòse Anliy Sant Etid Refijye nan University of Oxford, anpil nan dokiman sa yo te resevwa pèmisyon dwadotè epitou yo afiche sou yon lyen Esfè espesyal nan:
<http://www.forcedmigration.org>

Patisipasyon

ALNAP Global Study: *Participation by Affected Populations in Humanitarian Action: Practitioner Handbook* (forthcoming).
<http://www.alnap.org>
<http://www.hapgeneva.org>

Evalyasyon ak repons

UNHCR, *Handbook for Emergencies* (2000). <http://www.unhcr.ch>
Field Operations Guidelines for Assessment and Response (FOG, 1998). USAID. <http://www.info.usaid.gov/ofda>
Demographic Assessment Techniques in Complex Humanitarian Emergencies: Summary of a Workshop (2002).
<http://books.nap.edu/books/0309084970/html>
Humanity Development Library: <http://humaninfo.org>
OCHA Humanitarian Information Centres:
<http://www.humanitarianinfo.org>
OCHA (1999), *Orientation Handbook on Complex Emergencies*. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. United Nations. New York.
Relief Web Humanitarian Library: <http://www.reliefweb.int/library>
Telford, J (1997), *Good Practice Review 5: Counting and Identification of Beneficiary Populations in Emergency Operations: Registration and its Alternatives*. Relief and Rehabilitation Network/Overseas Development Network/Overseas Development Institute. Lond.

Sibljaj

Humanitarian Ethics in Disaster and War. IFRC, 2003. [http: //www.ifrc.org/publicat/wdr2003/chapter1.asp](http://www.ifrc.org/publicat/wdr2003/chapter1.asp)

International Food Policy Research Institute Training Material, *Targeting: Principles and Practice*.

[http: //www.reliefweb.int/training/ti1227.html](http://www.reliefweb.int/training/ti1227.html)

Vincent, M, Refslund Sorensen, B. (eds.) (2001), *Caught Between Borders, Response Strategies of the Internally Displaced*. Norwegian Refugee Council.

International Strategy for Disaster Reduction, *Countering Disasters, Targeting Vulnerability*. UN/ISDR, 2001. [http: //www.unisdr.org](http://www.unisdr.org)

Kontwòl ak Evalyasyon

ALNAP Annual Review (2001), *Humanitarian Action: Learning from Evaluation*. [http: //www.alnap.org](http://www.alnap.org)

ALNAP Annual Review (2003), *Humanitarian Action: Improving Monitoring to Enhance Accountability and Learning*.

[http: //www.alnap.org](http://www.alnap.org)

Guidance for Evaluation of Humanitarian Assistance in Complex Emergencies, (1999). Overseas Economic Cooperation for Development (OECD). Paris. [http: //www.oecd.org/dac](http://www.oecd.org/dac)

Manual for the Evaluation of Humanitarian Aid. European Community Humanitarian Office Evaluation Unit, Brussels, 2002. [http: //europa.eu.int](http://europa.eu.int)

Anplwaye

The People in Aid Code of Good Practice in the Management and Support of Aid Personnel 2003. People in Aid. [http: //peopleinaid.org](http://peopleinaid.org)

Timoun

Action for the Rights of the Child (ARC). Save the Children Alliance and UNHCR, 1998.

Children Not Soldiers, Guidelines for Working with Child Soldiers and Children Associated with Fighting Forces. Save the Children.

Gosling, L and Edwards, M, *Toolkits – A Practical Guide to Planning, Monitoring, Evaluation and Impact Assessment*. Save the Children.

Inter-Agency Working Group on Unaccompanied and Separated Children, *Inter-Agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children* (forthcoming).

Andikap

<http://www.annenberg.nwu.edu/pubs/disada/>

<http://www.fema.gov/rrr/assistf.shtm>

<http://www.redcross.org/services/disaster/beprepared/disability.pdf>

Anviwònman

<http://www.benfieldhrc.org/disastersstudies/projects/REA>

Environmental assessment resources for small-scale activities: <http://www.encapafrika.org>

www.reliefweb.int/ochaunep

Sèks

Beck, T and Stelcner, M (1996), *Guide to Gender-Sensitive Indicators*. Canadian International Development Agency (CIDA). Quebec.

Dugan, J, *Assessing the Opportunity for Sexual Violence against Women and Children in Refugee Camps*. Journal of Humanitarian Assistance, August 2000. <http://www.jha.ac/articles>

Enarson, E (2000), *Gender and Natural Disasters*, Working Paper, In Focus Programme on Crisis Response and Reconstruction. ILO.

FAO, *Gender in Emergencies Annex: manuals, guidelines, major documents*: <http://www.fao.org>

FAO/WFP (2003), *Passport to Mainstreaming a Gender Perspective in Emergency Programmes*.

Gender and Disaster Network: <http://www.anglia.ac.uk>

Gender and Humanitarian Assistance Resource Kit: <http://www.reliefweb.int/library/GHARKit>

UNHCR, *Guidelines on the Protection of Refugee Women*.

UNICEF (1999), *Mainstreaming Gender in Unstable Environments*. <http://www.reliefweb.int/library>

VIH/SIDA

Holmes W (2003), *Protecting the Future: HIV Prevention, Care, and Support Among Displaced and War-Affected Populations*. International Rescue Committee. Kumarian Press, New York.

Inter-Agency Field Manual. Reproductive Health in Refugee Situations. UNHCR/WHO/UNFPA. Jenèv, 1999.

Inter-Agency Standing Committee (IASC) on HIV/AIDS in Emergency Settings. *Guidelines for HIV/AIDS Interventions in Emergency Settings* (draft). IASC, 2003: 85. Jenèv.

Family Health International (FHI) (2001), *HIV/AIDS Prevention and Care in Resource-Constrained Settings: A Handbook for the Design and Management of Programs*. Virginia.

Granmoun aje

HelpAge International, *Older People in Disaster and Humanitarian Crises: Guidelines for Best Practice*. Disponib nan Anglè, Franse, Panyòl ak Pòtigè. <http://www.helpage.org>

Madrid International Plan of Action on Ageing, Report of the Second World Assembly on Ageing, Madrid, 8-12 April 2002, A/CONF.197/9 Paragraphs 54-56. <http://www.un.org>

UNHCR, *Policy on Older Refugees* (as endorsed at the 17th Meeting of the Standing Committee February/March 2000). EC/50/SC/CRP.13

United Nations Principles for Older Persons. <http://www.un.org>

Pwoteksyon

Agenda for Protection. UNHCR. Jenèv, 2002.

Frohardt, M, Paul, D and Minear, L (1999), *Protecting Human Rights: The Challenge to Humanitarian Organisations*. Occasional Paper 35, Thomas J. Watson Jr. Institute for International Studies, Brown University.

Growing the Sheltering Tree: Protecting Rights Through Humanitarian Action, Programmes and Practice Gathered from the Field. Inter-Agency Standing Committee, Jenèv.

Protecting Refugees: A Field Guide for NGOs. UNHCR. Jenèv, 1999.

Strengthening Protection in War: A Search for Professional Standards. ICRC. Jenèv, 2001.

OCHA, *Protection of Civilians in Armed Conflict*. http://www.reliefweb.int/ocha_ol/civilians/

Nòt

Nòt

Nòt

Chapit 2: Estanda Minimòm nan Revèz Dlo, Sanitsyon ak Pwomosyon Ijyèn

Fason pou itilize chapit sa a

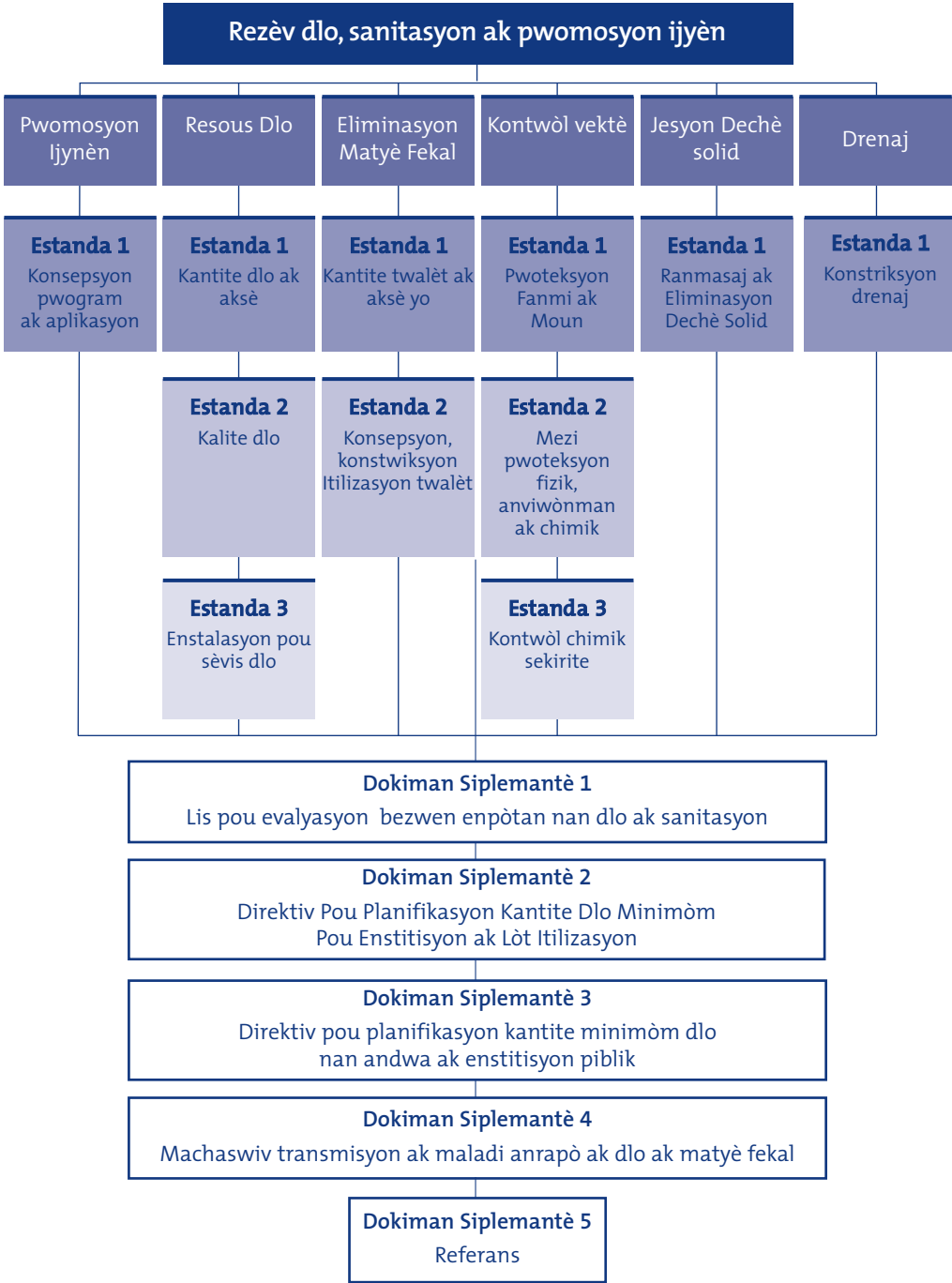
Chapit sa separe an sis (6) seksyon prensipal: Pwomosyon ljyèn, Dlo an Rezè, Eliminasyon Matyè Fekal, Kontwòl Vektè, Jesyon Dechè Solid, Jesyon Drenaj. Chak gen sa ki pi ba yo:

- *estanda minimòm*: yo fikse sou kalite ak yo espesifye ki nivo minimòm ki pou rive atenn nan founiti dlo ak repons sanitè;
- *endikatè kle*: endikatè sa yo se ‘siy’ ki montre si yo rive nan estanda a. Yo ofri yon fason pou evalye ak kominike enpak, oswa rezilta, pwogram yo, ak pwosesis oswa metòd ki itilize yo. Endikatè yo kapab gen pou wè ak kalite oswa ak kantite;
- *nòt oryantasyon*: nòt sa yo genyen pwen espesifik pou konsidere lè y ap aplike estanda ak endikatè yo nan diferan sitiyasyon, konsèy sou fason pou metrize difikilte pratik, ak konsèy sou pwoblèm priyorite yo. Yo kapab genyen tou pwoblèm kritik ki asosye ak estanda oswa endikatè, epitou yo dekri dilèm, polemik oswa divèjans nan konsepsyon kouran.

Dokiman siplemantè yo genyen yon lis referans seleksyone, ki endike sous enfòmasyon sou toulède, kesyon teknik jeneral ak espesifik, anrapò ak chapit sa a.

Sa ki nan Gid la

Entwodiksyon	54
1. Pwomosyon ijyèn	59
2. Rezèv dlo	63
3. Eliminasyon Matyè Fekal	71
4. Kontwòl vektè	76
5. Jesyon Dechè Solid	83
6. Drenaj	86
Dokiman siplemantè 1: Premye Bezwen pou Dlo an Rezèv ak Sanitasyon Lis pou tcheke evalyasyon	89
Dokiman siplemantè 2: Kantite Dlo Minimòm pou Enstitisyon ak Lòt Itilizasyon	93
Dokiman siplemantè 3: Kantite Twalèt Minimòm nan Andwa Piblik ak Enstitisyon nan Sitiyasyon Katastwòf	94
Dokiman siplemantè 4: Maladi anrapò ak Dlo ak Matyè Fekal ak Machaswiv Transmisyon	95
Dokiman siplemantè 5: Referans	96

Entwodiksyon

Lyen ki mennen nan enstriman legal entènasyonal

Estanda minimòm pou Pwomosyon Dlo, Sanitasyon ak Ijyèn se yon aplikasyon pratik prensip ak dwa ki enskri nan Dokiman Jiridik Imanità a. Dokiman Jiridik Imanità ap siveye pifò egzijans debaz pou sipòte lavi a diyite moun ki afekte nan kalamite oswa konfli, jan sa endike nan kòd entènasyonal dwa moun, imanità ak refijye.

Tout moun kapab jwenn dlo. Dwa sa a rekonèt nan enstriman legal entènasyonal yo ak prevwa kantite dlo ki ase, akseptab, aksesib epi abòdab pou itilizasyon pèsònèl ak nan kay. Yon kantite kòmsadwa dlo potab nesèsè pou evite lanmò akòz dezidratasyon, pou diminye risk maladi anrapò ak dlo epi pou bezwen konsomasyon, kizin ak bezwen ijyèn pèsònèl ak domestik.

Dwa pou jwenn dlo a anrapò sere ak lòt dwa moun yo, ak dwa pou sante tou, dwa pou abitasyon ak dwa pou manje ki ase. Kidonk, li fè pati de garanti enpòtan pou sipòte lavi. Gwoup leta ak andeyò-leta gen responsablite pou ranpli dwa pou dlo a. Pandan konfli lagè, pa egzanp, li entèdi pou atake, detwi, retire oswa anile enstalasyon dlo potab yo oswa travay irigasyon yo.

Estanda minimòm nan chapit sa se pa yon reprezantasyon konplè de Dwa Pou Dlo. Men, estanda 'Sphere' yo reflète baz Dwa Pou Dlo a epi ede fè rekonèt dwa sa nan lemonn.

Enpòtans rezèv dlo, sanitasyon ak pwomosyon ijyèn nan ijans

Dlo ak enstalasyon sanità se yon karakteristik enpòtan pou siviv nan premye etap yon katastwòf. Moun ki afekte nan katastwòf yo

anjeneral pi fasil pou malad ak mouri de maladi, ki anrapò an patikilye ak sanitasyon ki pa apwopriye, dlo an rezèv ki pa apwopriye ak move ijyèn. Maladi pi enpòtan sa yo se dyare ak enfeksyon ki transmèt pa matyè fekal nan konsomasyon (wè Dokiman siplemantè 4). Lòt maladi anrapò ak dlo -ak sanitasyon- tankou sa ki transmèt nan vektè maladi anrapò ak dechè solid ak dlo.

Bi pwogram dlo an rezèv ak sanitasyon nan katastwòf se pou diminye transmisyon maladi anrapò ak matyè fekal nan konsomasyon epi ekspozisyon a vektè maladi, pou sa y ap fè pwomosyon pratik bon ijyèn, pwovizyon dlo potab epi rediksyon risk pou sante nan anviwònman an lè y ap kreye kondisyon ki pou pèmèt moun viv nan bon sante, diyite, konfò ak sekirite. Mo ‘sanitasyon’ an nan ‘Sphere’ fè referans a eliminasyon matyè fekal, kontwòl vektè, jesyon dechè solid ak drenaj.

Lè w senpleman founi kantite dlo ak enstalasyon sanitè, sa pa pral, poukont li, asire itilizasyon maksimòm yo ak enpak yo sou sante piblik. Pou kapab rive jwenn maksimòm benefis nan yon repons, li enpòtan w asire moun ki afekte nan katastwòf yo jwenn enfòmasyon nesesè, konesans ak konpreyansyon pou evite maladi anrapò ak dlo ak sanitasyon, ak pou mobilize yo pou yo patisipe nan devlopman ak antretyen enstalasyon sa yo.

Nan pifò sitiyasyon katastwòf se fanm ak timoun ki gen responsablite pou ranmase dlo. Lè y ap sèvi ak dlo ak enstalasyon sanitè kominotè, pa egzanp nan sitiyasyon refijye oswa depasman, fanm ak jèn fi kapab frajil a vyolans seksyèl oswa eksplwatasyon. Pou kapab diminye risk sa yo, ak pou asire yon pi bon kalite repons, li enpòtan pou ankouraje patisipasyon fanm nan pwogram dlo an rezèv ak sanitasyon chak fwa li posib. Yon patisipasyon ekitab de fanm ak gason nan planifikasyon, priz desizyon ak jesyon lokal pral ede asire tout popilasyon afekte a jwenn bon dlo an rezèv ki aksesib ak sèvis sanitasyon ki ekitab ak apwopriye.

Lyen ki mennen nan lòt chapit

Anpil estanda nan chapit lòt sektè yo enpòtan pou chapit sa a. Pwogrè nan reyalizasyon estanda nan yon domèn souvan enfliyanse epi menm

detèmine pwogrè nan lòt domèn yo. Pou yon entèkansyon kapab efikas, bon jan kouwòdinasyon ak kolaborasyon nesèsè avèk lòt sektè yo. Kouwòdinasyon ak otorite lokal yo ansanm ak lòt òganizasyon k ap reponn yo nesèsè tou, pou asire bezwen yo jwenn repons, menm efò yo pa repete, e kalite dlo ak repons sanitè yo nan maksimòm.

Pa egzanp, kote estanda nitrisyon yo pa rive atenn, li ijan pou ogmante estanda dlo ak sanitasyon yo, piske frajilite moun pral ogmante seryezman. Menm bagay sa a aplikab kote popilasyon an gen anpil VIH/SIDA oswa kote gen yon gwo pati granmoun aje oswa moun andikape. Priyorite yo fèt pou deside sou baz bon enfòmasyon ki pataje ant sektè yo pandan sitiyasyon an ap evolye. Referans nan estanda espesifik oswa nòt oryantasyon nan lòt chapit teknik fèt kote li enpòtan.

Lyen ki mennen nan estanda komen pou tout sektè yo

Yon pwosesis kote yo devlope ak egzekite yon entèkansyon ap nesèsè pou li kapab efikas. Chapit sa a ta dwe itilize ansanm avèk estanda ki komen pou tout sektè yo, ki konsène patisipasyon, premye evalyasyon, repons, siblaj, kontwòl, evalyasyon, konpetans ak responsablite travayè èd la, ak sipèvizyon, jesyon ak sipò manm pèsònèl la (al gade chapit 1, paj 21). An patikilye, nan nenpòt repons, yo ta dwe maksimize patisipasyon moun ki afekte nan katastwòf la – tankou gwoup frajil ki endike anba a – pou asire efikasite ak kalite li.

Feblès ak kapasite popilasyon ki afekte nan yon kata

Gwoup ki pi menase souvan nan ijans yo se fanm, timoun, granmoun aje, moun enfim ak moun ki genyen VIH/SIDA (PLWH/A). Nan sètèn kontèks, moun yo kapab vin frajil tou dapre rezon orijin etnik yo, afilyasyon relijye yo oswa afilyasyon politik yo, oswa depasman yo. Sa a pa yon lis konplè, men li genyen ladan sa ki idantifye pi souvan yo. Frajilite espesifik enfliyanse kapasite moun pou degaje yo ak siviv nan yon katastwòf, epitou yo ta dwe idantifye moun ki pi menase yo nan chak kontèks.

Toupatou nan dokiman an, tèm ‘gwoup fragil’ vle di tout gwoup sa yo. Lè nenpòt nan yon gwoup menase, li posib pou lòt gwoup yo vin menase tou. Kidonk, kèlkeswa lè nou endike gwoup fragil yo, nou ankouraje itilizatè yo pou yo konsidere tout gwoup ki endike nan lis la isit la. Yo dwe pran swen espesyal pou pwoteje ak pou satisfè bezwen tout gwoup ki afekte yo yon mwayèn ki san diskriminasyon epitou dapre bezwen espesifik yo. Men, yo ta dwe sonje tou popilasyon ki afekte nan katastwòf la posede, epi vin genyen aptitud ak kapasite pou yo degaje yo poukont yo, epi yo ta dwe rekonèt ak sipòte aptitud ak kapasite sa yo.

Estanda Minimòm

1 Pwomosyon Ijyèn

Bi nenpòt pwogram dlo ak sanitasyon se fè pwomosyon bon ijyèn pèsònèl ak anviwònman pou pwoteje sante. Pwomosyon ijyèn defini la a tankou yon melanj ant konesans popilasyon, pratik, ak resous yo epi konesans òganizasyon la ak resous li, ki ansanm pèmèt pou evite konpòtman ijyèn a risk. Twa (3) faktè kle yo se 1) divilgasyon enfòmasyon ak konesans, 2) mobilizasyon kominote yo, epi 3) founi materyèl ak enstalasyon enpòtan. Pwomosyon efikas ijyèn apiye sou echanj enfòmasyon ant òganizasyon yo ak kominote afekte a pou kapab idantifye pwoblèm ijyèn enpòtan yo epi devlope, ak aplike yon pwogram ki pou ankouraje bon pratik ijyèn, ki pral asire pi bon itilizasyon enstalasyon yo ak yon pi gwo konsekans sou sante piblik. Mobilizasyon kominote yo espesyalman enpòtan pandan katastwòf paske objektif la fèt pou sou ankourajman moun pou yo pran aksyon pou pwoteje sante yo ak fè bon itilizasyon enstalasyon ak sèvis ki founi yo, olye distribisyon mesaj. Fòk li souliyen pwomosyon ijyèn pa janm pou l yon ranplasman bon dlo an rezèv ak sanitasyon, ki yomenm prensipal pou yon bon ijyèn.

Pwomosyon ijyèn fè pati tout estanda nan chapit sa a. Li prezante isit la tankou yon estanda ki toupatou ak endikatè apwopriye yo. Yo bay plis endikatè espesifik andedan chak estanda pou dlo an rezèv, eliminasyon matyè fekal, kontwòl vektè, jesyon dechè solid ak drenaj.

Estanda pou pwomosyon ijyèn 1: devlopman ak egzekisyon pwogram

Tout enstalasyon ak resous ki founi yo reflekte frajilite, bezwen ak preferans popilasyon afekte a. Itilizatè yo patisipe nan jesyon ak antretyen enstalasyon pou ijyèn yo, lè li nesèsè.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Risk ijyèn kle ki enpòtan pou sante piblik yo idantifye (al gade Nòt oryantasyon 1).
- Pwogram yo gen ladan yo yon machaswiv efikas pou tout patisipan yo bay enfòmasyon reprezantatif sou patisipasyon yo, tankou premye konsepsyon enstalasyon yo. (al gade nòt oryantasyon 2, 3 ak 5).
- Tout gwoup andedan yon popilasyon gen aksè ekitab a resous ak enstalasyon ki nesèsè pou kontinye oswa jwenn pratik ijyèn ki ankouraje yo. (al gade nòt oryantasyon 3).
- Mesaj ak aktivite pou pwomosyon ijyèn yo fèt kont konpòtman kle ak move konpreyansyon ak yo adrese a tout gwoup k ap itilize yo. Reprezantan gwoup sa yo ap patisipe nan planifikasyon, fòmasyon, enplantasyon, kontwòl ak evalyasyon (al gade nòt oryantasyon 2, 3 ak 4 epi estanda patisipasyon nan paj 28)
- Itilizatè yo ap pran responsablite pou jesyon ak antretyen enstalasyon yo kòmsadwa, epi diferan gwoup ap kontribiye yon fason ekitab (al gade nòt oryantasyon 5-6).

Nòt oryantasyon

1. **Evalyasyon bezwen yo:** yon evalyasyon nesèsè pou idantifye konpòtman ijyèn kle ki pou korije ak ki pral siksè aktivite pwomosyon an. Risk kle yo pral gen anpil chans santre sou eliminasyon matyè fekal, itilizasyon ak antretyen twalèt yo, nan lave men ak savon oswa yon lòt altènatif, ranmasaj ak estokaj yon fason ki pa sanitè de dlo ak manje ansanm ak preparasyon ki pa ijyenik. Evalyasyon fèt pou gade

resous disponib pou popilasyon an ansanm ak konpòtman, konesans ak pratik lokal yo pou mesaj yo kapab apwopriye ak pratik. Li fèt pou fè atansyon espesyal a bezwen gwoup frajil yo. Si li pa posib pou fè konsiltasyon ak nenpòt gwoup, li fèt pou endike aklè nan rapò evalyasyon an ak korije pi vit sa posib (al gade Estanda sou patisipasyon, paj 28 nan lis evalyasyon nan Dokiman siplemantè 1)

- 2. Pataj responsablite:** Dènye responsablite pou pratik ijyèn yo se pou tout manm popilasyon afekte a. Tout gwoup k ap reponn a yon katastwòf dwe travay pou pèmèt pratik ijyèn yo lè yo asire yo konesans ak enstalasyon yo aksesib ak popilasyon an, epi yo dwe kapab demontre yo rive fè l. Yon pati pwosesis sa se mande gwoup frajil nan popilasyon an patisipe nan idantifikasyon pratik ak kondisyon a risk yo epi pran responsablite pou redui risk sa yo. Ou kapab rive la atravè aktivite pou pwomosyon, fòmasyon ak èd pou chanje konpòtman, baze sou aktivite ki akseptab nan kilti a, ak ki pa twò chaje benefisyè yo.
- 3. Touche tout sektè nan popilasyon an:** Fasilitatè ki gen aksè epi ki gen konpetans pou travay ak diferan gwoup, fèt pou mennen pwogram pwomosyon ijyèn yo bay tout gwoup nan popilasyon an (pa egzanp, nan sèten kilti, li pa akseptab pou fanm pale ak gason yo pa konnen). Materyèl yo fèt pou jwenn yon jan pou mesaj yo kapab rive jwenn manm popilasyon an ki pa konn li. Materyèl pou patisipe ak metòd ki apwopriye a kilti a, ofri opòtinite itil pou gwoup yo planifye ak kontwole amelyorasyon pwòp ijyèn pa yo. Kòm gid, nan yon senaryo kanpmann fòk ta gen de (2) pwomotè/mobilizatè kominotè pou chak 1.000 manm popilasyon ki vize a. Pou enfòmasyon pou bagay ijyèn, al gade Estanda 2 sou Bagay ki pa pou manje nan paj 232.
- 4. Siblaj risk ak konpòtman ijyèn:** bi pwomosyon ak estrateji kominikasyon ijyèn yo fèt pou defini aklè epi jwenn priyorite. Konpreyansyon w jwenn atravè evalyasyon risk ijyèn yo, devwa ak responsablite diferan gwoup, dwe itilize pou planifye ak bay priyorite pou asistans, konsa move konpreyansyon (pa egzanp, kòman VIH/SIDA transmèt) yo korije epi enfòmasyon k ap sikile ant gwoup imanitè yo ak popilasyon afekte yo, apwopriye ak sible.
- 5. Jesyon enstalasyon yo:** lè l posib, se yon bon abidid pou òganize

komite pou dlo/sanitasyon, konpoze ak reprezantan divès gwoup itilizatè yo ak mwaye manm sa yo dwe se fanm. Fonksyon komite sa yo se jere enstalasyon kominotè tankou fontèn dlo (pwen distribisyon dlo), twalèt piblik epi zòn lavaj (lesiv, beny), fè aktivite pwomosyon ijyèn epitou sa pral ajè kòm machaswiv pou asire reprezantasyon ak fè pwomosyon kontinyasyon.

- 6. *Twòp travay:*** li enpòtan pou asire okenn gwoup pa gen twòp responsablite pou aktivite pwomosyon ijyèn oswa jesyon enstalasyon yo epi chak gwoup dwe jwenn benefis ak enfliyans ekitab (tankou fòmasyon). Tout gwoup, fanm oswa gason, pa gen menm bezwen ak enterè ak li fèt pou rekonèt patisipasyon fanm pa dwe anpeche gason, oswa lòt gwoup nan popilasyon an, pou yo pran responsablite.

2 Dlo an rezèv

Dlo enpòtan pou lavi, sante ak diyite imèn. Nan sitiyasyon kriz, kapab manke kantite dlo disponib pou bezwen debaz yo, epi nan ka sa yo, founi yon kantite dlo potab ase pou siviv trè-trè enpòtan. Anpil fwa, pi gwo pwoblèm sante yo rive pa move ijyèn ki se lakòz mank dlo ak konsomasyon dlo kontamine.

Estanda dlo an rezèv 1: aksè dlo ak kantite

Tout moun gen aksè sekirize ak ekitab pou yon kantite ase dlo pou bwè, fè manje ak ijyèn pèsònèl ak domestik. Fontèn piblik yo pa twò lwen pou pèmèt fanmi yo sèvi ak minimòm kantite dlo nesèsè a.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Mwayèn kantite dlo pou bwè, fè manje ak ijyèn pèsònèl pou yon fanmi, se omwen 15 lit pa moun pa jou (al gade nòt oryantasyon 1-8).
- Distans maksimòm pou yon fanmi rive nan fontèn pi pre a se 500 mètr (al gade nòt oryantasyon 1, 2, 5 ak 8).
- Tan pou fè liy nan fontèn dlo pa fèt pou depase 15 minit (al gade nòt oryantasyon 7).
- Li pa pran plis pase 3 minit pou plen yon bidon 20 lit (al gade Nòt oryantasyon 7-8).
- Sous ak sistèm dlo fèt pou antreteni yon jan pou kantite dlo apwopriye a disponib toutan oswa sou yon baz regilye (al gade nòt oryantasyon 2 ak 8).

Nòt oryantasyon

- 1. Bezwen:** kantite dlo nesesè pou itilizasyon domestik kapab chanje selon klima, enstalasyon sanitè disponib, abitud nòmal moun, relijyon, ak pratik kiltirèl yo, jan yo kwit manje, rad yo mete, elatriye. Konsomasyon dlo an jeneral ogmante lè sous dlo a pi pre abitasyon yo.

Tablo senplifye pou bezwen debaz konsènan dlo ki nesesè pou siviv		
Bezwen nesesè pou siviv: dlo (bwè ak manje)	2.5-3 lit pa jou	Depannde: klima ak konstitisyon kò w
Pratik ijyèn debaz	2-6 lit pa jou	Depannde: pratik sosyal ak kiltirèl
Istansil debaz pou fè manje	3-6 lit pa jou	Depannde: kalite manje, pratik sosyal ak kiltirèl
Bezwen debaz total pou dlo	7.5-15 lit pa jou	

Wè Dokiman siplemantè 2 pou direktiv sou kantite dlo minimum ki nesesè pou enstitisyon ak lòt itilizasyon.

- 2. Seleksyon sous dlo:** faktè ki pou pran an konsiderasyon yo se disponiblite ak andirans yon kantite ase dlo; si tretman pou dlo nesesè epi, si wi, Èske l kapab reyalize; konbyen tan disponib, teknoloji ak fon nesesè pou devlope yon sous; distans sous la ak popilasyon afekte a; epi Èske gen nenpòt faktè sosyal, politik oswa legal konsènan sous la. An jeneral, sous dlo natirèl atè yo pi bon paske yo bezwen mwens tretman, sitou sous ki koule pa gravite yo, ki pa bezwen ponpe. Katastwòf yo mande souvan yon melanj apwòch ak sous nan premye etap yo. Tout sous fèt pou kontwole regilyèman pou evite twòp eksplwatasyon.
- 3. Mezi:** Ou pap gen yon endikasyon kòrèk de konsomasyon yon moun lè ou sèlman mezire volim dlo ki ponpe nan sistèm nan oswa konbyen

tan yon ponp-a-bra t ap fonksyone. Sondaj famiyal, obsèvasyon ak gwoup diskisyon kominotè se metòd pi efikas pou ranmase done sou itilizasyon ak konsomasyon dlo.

4. **Kalite ak kantite:** nan anpil sitiyasyon ijans, transmisyon maladi anrapò ak dlo, se otan akòz de mankman dlo pou ijyèn pèsònèl ak domestik de dlo an rezèv ki kontamine. Jiskaske Estanda minimòm yo pou alafwa, kantite ak kalite yo atenn, priyorite fèt pou bay pou aksè ekitab a yon kantite kòm sadwa dlo menmsi li yon kalite entèmedyè, pase pou w founi yon kantite pa ase dlo ki ranpli estanda kalite minimòm yo. Fòk nou pran an konsiderasyon moun k ap viv ak VIH/SIDA yo bezwen plis dlo pou bwè ak ijyèn pèsònèl yo. Fòk yon atansyon patikilye bay pou asire bezwen dlo pou bèt ak plantasyon yo ranpli, espesyalman nan sitiyasyon sechrès kote lavi ak mwayen siviv yo depann sou sa. (al wè Dokiman siplemantè 2).
5. **Kouvèti:** premye priyorite nan premye faz yon repons se ranpli bezwen ijan pou siviv tout popilasyon afekte a. Moun afekte nan yon ijans gen yon ogmantasyon enpòtan de frajilite yo pou maladi, ou fèt pou jwenn endikatè yo menmsi yo pi wo nòmal pou popilasyon afekte a oswa popilasyon k ap resevwa a. Nan sitiyasyon sa yo, li rekòmande pou leve nivo dlo ak enstalasyon sanitè yo pou popilasyon k ap resevwa a tou, pou evite ostilite.
5. **Kantite maksimòm moun pou yon sous dlo:** kantite moun pou yon sous dlo depann de debi ak disponiblite dlo nan chak sous. Pa egzanp, tiyo souvan fonksyone pandan yon sèten tan ak ponp ak pui pa kapab bay dlo kontini si yo gen yon to rechaj ki ba. Direktiv apeprè yo (pou lòt dlo a disponib toutan) se:

250 moun pa tiyo	baze sou 7,5 lit/minit k ap koule
500 moun pa ponp-a-bra	baze sou 16,6 l/m
400 moun pa itilizasyon yon moun nan pui ouvè	baze sou 12,5 l/m.

Direktiv sa yo sipoze fontèn dlo a aksesib pandan apeprè 8è tan pa jou sèlman; si gen plis tan pase sa, moun kapab ranmase plis pase 15 lit pa jou minimòm ki nesèsè a. Bi sa yo fèt pou itilize ak prekosyon, paske rive

jwenn yo pa garanti yon minimòm kantite dlo oswa gen aksè ekitab.

7. Tan ap fè nan liy: anpil tan pase nan fè liy se yon endikasyon pa gen ase dlo disponib (oswa pa gen ase fontèn oswa fontèn yo pa gen ase dlo). Rezilta negatif posib nan twòp tan pase nan fè liy se: 1) kantite dlo pa moun diminye; 2) plis konsomasyon nan sous dlo ki pa pwoteje; 3) mwens tan pou moun k ap ranmase dlo yo pou yo okipe lòt bezwen enpòtan.

8. Aksè ak egalite: menmsi kantite dlo disponib la ase pou bezwen minimum yo, plis mezi dwe pran pou asire aksè a ekitab pou tout gwoup yo. Fontèn dlo fèt pou plase nan zòn ki aksesib pou tout moun kèlkeswa pa egzanp sèks oswa ras. Kèk ponp-a-bra ak veso pou pote dlo kapab bezwen devlope oswa adapte pou sèvis moun k ap viv ak VIH/SIDA, moun ajè, andikape ak timoun. Nan sitiyasyon lavil, li k ap nesesè pou founi dlo nan bilding endividyèl pou asire twalèt yo kontinye fonksyone. Nan sitiyasyon kote dlo a sou rasyonman oswa kote yo ponpe dlo alè fiks, li fèt pou l planifye an konsiltasyon ak itilizatè yo. Lè ki fikse yo fèt pou bon ak an sekirite pou fanm ak lòt moun ki responsab pou ranmase dlo, epi tout itilizatè yo dwe byen enfòme de kilè, kibò dlo a disponib.

Estanda dlo an rezèv 2: kalite dlo

Dlo a gen bon gou, ak li gen ase bon kalite pou l kapab bwè ak sèvi pou ijyèn pèsònèl ak domestik san l pa gen twò gwo risk pou sante.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yon sondaj sanità endike yon risk pa kontaminasyon ak matyè fekal (al gade nòt oryantasyon 1).
- Pa gen “coliform” matyè fekal pa 100ml nan pwen livrezon an (al gade nòt oryantasyon 2).
- Moun ap bwè dlo nan yon sous trete oswa pwoteje olye de nenpòt dlo fasil pou jwenn (al gade nòt oryantasyon 3).
- Mezi ap pran pou diminye kontaminasyon apre livrezon (al gade nòt oryantasyon 4).

- Pou dlo an rezèv, nan tiyo, oswa pou tout dlo an rezèv lè gen risk oswa prezans epidemi dyare, dlo a trete ak yon dezenfektan pou yon rezidi klorin de 0,5mg pa lit ki rete nan tiyo a ak kantite labou a pi ba pase 5 NTU (al gade nòt oryantasyon 5, 7 ak 8).
- Okenn efè negatif pou sante pa detekte akòz itilizasyon pandan yon ti tan de dlo kontamine ak pwodui chimik (avèk tou rèt tretman chimik) oswa sous radyolojik, epi evalyasyon montre pa gen gwo chans pou yon rezilta konsa rive (al gade nòt oryantasyon 6).

Nòt oryantasyon

1. **Yon sondaj sanità** se yon evalyasyon kondisyon ak pratik ki bay risk sante piblik. Evalyasyon an dwe kouvri rezon posib pou kontaminasyon dlo nan tèt sous, nan transpò ak nan kay, ansanm ak pratik twalèt, drenaj epi jesyon dechè solid. Fè plan kominote a se yon fason efikas pou idantifye kote risk sante piblik yo ye, ak lè sa a, fè kominote a patisipe nan chèche fason pou redui risk sa yo. Remake menmsi matyè fekal bèt pa danjere menm jan ak matyè fekal moun, li kapab gen ladan “cryptosporidium”, “giardia”, “salmonella”, “campylobacter”, “caliciviris” ak kèk lòt kòz dyare kay moun, kidonk yo prezante yon ase gwo risk pou sante.
2. **Kalite dlo mikwobyolojik:** bakteri “coliform” fekal (>99% de yo se ‘E. coli’) se yon endikasyon de nivo kontaminasyon dechè imen/animal nan dlo ak posiblite prezans jèm maladi danjere. Si gen kolifòm fekal ki prezan nan dlo a, fòk yo ta trete dlo a. Men, nan premye faz yon katastwòf, kantite pi enpòtan pase kalite (wè Estanda dlo an rezèv 1, Nòt oryantasyon 4)
3. **Pwomosyon ak pwoteksyon sous:** senpleman founi sous pwoteje oswa dlo trete pa pral gen gwo enpak sòf si moun yo konprann ki benefis pou sante dlo sa a genyen epi sèvi avèl. Moun kapab pito sèvi ak sous pa pwoteje, pa egzanp rivyè, lak, ak pui pa pwoteje, pou rezon tankou gou, pozisyon ak konvnans sosyal. Nan ka sa yo, teknisyen, pwomotè ijyèn yo ak mobilizatè kominotè yo dwe konprann rezon preferans sa yo pou yo ka pran yo an konsiderasyon ak enkli yo nan mesaj pwomosyon ak diskisyon yo.
4. **Kontaminasyon apre livrezon:** dlo ki potab nan pwen livrezon an

kapab kanmèm re-kontaminen pandan ranmasaj, estokaj ak tiraj epi prezante yon risk enpòtan pou sante. Mezi kapab pran pou diminye risk sa yo tankou amelyore pratik pou ranmasaj ak estokaj yo, distribisyon veso pwòp ak apwopriye pou ranmasaj ak estokaj dlo (wè Estanda sou rezèv dlo 3), tretman ak dezenfektan, oswa tretman nan pwèn itilizasyon an. Dlo a fèt pou kontwole regilyèman nan pwèn itilizasyon an pou swiv kantite kontaminasyon nan apre-livrezon an.

- 5. Dezenfekte dlo:** dlo fèt pou trete avèk yon dezenfektan tankou klorin si li gen yon gwo risk kontaminasyon nan sous li oswa nan apre livrezon. Risk yo pral detèmine selon kondisyon nan kominote a, tankou gwoès popilasyon an, aranjman pou eliminasyon matyè fekal, pratik ijyèn ak prezans maladi dyare. Evalyasyon risk yo dwe enkli done sou faktè kalite kominotè yo tankou jan yon kominote wè gou ak sa k akseptab (al gade nòt oryantasyon 6). Dlo an rezèv pou tiyo pou nenpòt gwo popilasyon oswa konsantre, dwe trete ak dezenfektan epi, nan ka yon menas oswa prezans yon epidemi dyare, tout dlo potab an rezèv fèt pou dezenfekte, swa anvan distribisyon oswa lakay. Pou yon dlo byen dezenfekte, kantite labou ladan la fèt pou pi ba pase 5 NTU.
- 6. Kontaminasyon Chimik ak radyolojik:** kote gen dosye idwo-jeolojik oswa konesans aktivite endistriyèl ak militè ki sipoze dlo an rezèv yo kapab gen risk chimik oswa radyolojik ladan yo, risk sa yo fèt pou evalye rapidman pa yon analiz chimik. Yo fèt pou pran yon desizyon ki balanse risk sante piblik pandan yon ti tan kont benefis yo. Yon desizyon pou posiblerman sèvi ak yon dlo an rezèv kontamine pou pi lontan dwe fèt sou yon baz evalyasyon pi an pwofondè pa pwofesyonèl epi analize patisipasyon sou sante yo.
- 7. Gou:** menmsi gou limenm pa yon pwoblèm dirèk sante (pa egzanp, dlo lejèman sale), si dlo potab rezèv la pa gen bon gou, itilzatè yo kapab bwè dlo nan sous pa pwòp ak mete sante yo andanje. Sa kapab fèt tou lè w ap founi dlo ki gen klorin, nan ka sa yo, aktivite pwomosyon nesesè pou asire se sèlman bon dlo yo ki itilize.
- 8. Kalite dlo pou ant sante:** tout dlo pou lopital, ant sante ak kantin fèt pou trete ak klorin oswa yon lòt dezenfektan. Nan sitiyaasyon kote dlo a kapab rasyonnen akòz mank rezèv, kantite estokaj pou dlo fèt pou disponib nan sant yo pou asire yon kantite kontini nivo nòmal pou itilizasyon (al wè Dokiman siplemantè 2).

Estanda dlo an rezèv 3: byen ak enstalasyon pou itilizasyon dlo

Moun gen enstalasyon kòmsadwa ak rezèv pou ranmase, estoke ak sèvi ak kantite ase dlo pou bwè, fè manje ak ijyèn pèsònèl, epi asire dlo pou bwè a ap rete potab jistan li konsome.

Endikati kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Chak kay gen omwen de (2) bidon pou ranmase dlo de 10-20 lit chak, plis ase dlo pwòp estoke pou asire toujou gen dlo nan kay la (al wè Dokiman siplemantè 1).
- Bidon pou ranmase oswa estoke dlo gen ti kòl ak/ oswa kouvèti, oswa lòt mwayen pou byen estoke, tire, manipile epi itilizasyon an kapab demontre (al gade nòt oryantasyon 1).
- Gen omwen 250g savon disponib pa moun pa mwa pou ijyèn pèsònèl.
- Kote li nesesè pou gen beny kominal, gen kantite douch disponib, separe ant gason ak fanm, ak itilizasyon an apwopriye ak ekitab (al gade nòt oryantasyon 2).
- Kote li nesesè pou gen enstalasyon lesiv kominal, gen omwen yon basen pou 100 moun, epi zòn pou lesiv prive disponib pou fanm pou lave ak seche lenj pèsònèl ak sanitè yo.
- Patisipasyon gwoup frajil yo trè ankouraje nan anplasman ak konstriksyon enstalasyon beny yo epi/oswa pwodiksyon ak distribisyon savon, epi/oswa pwomosyon ak itilizasyon lòt altènativ (al gade nòt oryantasyon 2).

Nòt oryantasyon

1. **Ranmasaj ak estokaj dlo:** moun bezwen resipyan pou ranmase dlo, pou kenbe l ak itilize l pou lave, fè manje, benyen. Resipyan sa a dwe pwòp, ijyenik epi fasil pou pote epi pou l apwopriye pou bezwen lokal

ak abitud yo, nan gwosè, fòm ak konsepsyon. Timoun, moun andikape, moun aje ak moun ki gen VIH/SIDA kapab bezwen veso pi piti oswa ak fòm espesyal, pou pote dlo. Kapasite pou kantite estokaj la depann de grandè fanmi an ak de kontinwite disponiblite dlo a, pa egzanp, apeprè 4 lit pa moun ta apwopriye nan sitiyasyon kote gen dlo toulejou. Pwomosyon ak kontwòl ranmasaj, estokaj ak tiraj dlo founi yon opòtinite pou diskite kesyon kontaminasyon dlo ak gwoup frajil yo, espesyalman fanm ak timoun.

- 2. Enstalasyon kominal pou lesiv ak douch:** moun kapab bezwen yon espas kote pou yo benyen an prive ak diyite. Si li pa posib nan nivo fanmi an, enstalasyon santral kapab nesesè. Kote savon pa disponib oswa pa sèvi an kominote, lòt altènativ kapab sèvi tankou sann dife, sab pwòp, poud elevasyon oswa divès plant ki bon pou lave e/oswa foubi. Lesiv rad se yon aktivite enpòtan pou ijyèn, espesyalman pou timoun, epi istansil kizin ak pou manje fèt pou lave tou. Kantite enstalasyon yo, lokasyon, konsepsyon, sekirite, jan yo apwopriye ak fasil dwe deside nan konsiltasyon ak itilizatè yo, espesyalman fanm, jèn-fi epi moun andikape. Anplasman enstalasyon yo nan yon kote ki santral, aksesib, byen klere kapab asire sekirite itilizatè yo.

3 Eliminasyon matyè fekal

Premye baryè pou maladi anrapò ak matyè fekal se eliminasyon kòrèk de matyè yo, k ap ede diminye transmisyon atravè sous dirèk oswa endirèk. Eliminasyon kòrèk matyè yo se yon priyorite majè, ak nan pifò sitiyasyon katastwòf fèt pou fèt ak otan vitès posib tankou atik pou dlo potab an rezèv la. Pwovizyon enstalasyon apwopriye pou ale nan twalèt se youn pami repons ijans enpòtan pou diyite, sekirite, sante ak byennèt moun.

Estanda eliminasyon matyè fekal 1: kantite twalèt ak aksè yo

Moun gen kantite twalèt kòm sadwa, ki ase pre kote y ap viv la, pou pèmèt yo aksè rapid, sekirize ak gen aksè akseptab toutan lajounen kou lannwit.

PI/
Dlo San

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yon maksimòm 20 moun ap sèvi pa twalèt (al gade nòt oryantasyon 1-4).
- Itilizasyon twalèt yo òganize pa fanmi epi/oswa separe pa sèks (al gade nòt oryantasyon 3-5).
- Twalèt separe pou fanm ak gason disponib nan andwa piblik yo (makèt, sant distribisyon, sant sante, elatriye) (al gade nòt oryantasyon 3).
- Twalèt pataje oswa piblik netwaye ak antreteni yon fason pou yo sèvi pou tout itilizatè yo sipoze yo (al gade nòt oryantasyon 3-5).
- Twalèt yo pa pi lwen pase 50m de abitasyon yo (al gade nòt oryantasyon 5).
- Twalèt yo itilize de fason ijyenik epi matyè timoun elimine

rapidman yon fason ijyenik (al gade nòt oryantasyon 6).

Nòt oryantasyon

- 1. Eliminasyon sekirize matyè fekal:** bi pwogram eliminasyon sekirize matyè fekal la se pou asire anviwònman an pa kontamine pa matyè moun. Plis gwoup nan popilasyon afekte nan katastwòf yo konsène a, plis chans pwogram la gen pou l reyisi. Nan sitiyoasyon kote popilasyon an pa gen tradisyon sèvi ak twalèt, li kapab nesesè pou mennen yon kanpay edikasyon/pwomosyon pou ankouraje itilizasyon yo epi kreye yon demann pou plis konstriksyon twalèt. Katastwòf nan zòn iben kote sistèm egou yo andomaje men bezwen solisyon tankou izole pati sistèm la ki mache toujou (epi re-oryante tiyo yo), fè enstalasyon twalèt pòtab epi sèvi ak tank septik epi tank kontenè ki kapab vide regilyèman.
- 2. Zòn pou al twalèt:** nan premye faz yon katastwòf, anvan nenpòt twalèt kapab konstwi, li kapab nesesè pou make yon zòn pou sèvi kòm yon teren twalèt oswa tranche latrin. Sa pral mache sèlman si sit la jere ak antreteni kòrèkteman.
- 3. Twalèt piblik:** nan kèk debi sitiyoasyon katastwòf ak nan andwa piblik kote li nesesè pou konstwi twalèt pou itilizasyon jeneral, li trè enpòtan pou tabli sistèm pou netwayaj kòrèk regilye ak antreteni enstalasyon sa yo. Done san diskriminasyon sou popilasyon an dwe sèvi pou planifye kantite kabin pou fanm parapò ak gason (apeprè 3: 1). Kote l posib, piswa kapab sèvi pou gason (wè Dokiman siplèmantè 3).
- 4. Twalèt kominotè:** pou popilasyon ki deplase kote pa gen twalèt ki egziste, li pa toujou posib pou founi touswit yon twalèt pou 20 moun. Nan ka sa yo, ou kapab itilize chif 50 moun pa twalèt epi diminye l a 20 pi bonè posib, epi chanje aranjman pataj la poutèt sa. Nenpòt twalèt kominotè dwe gen yon sistèm anplas, devlope ansanm ak kominote a, pou asire l antreteni ak netwaye. Nan sètèn sikonstans, espas limite fè l pa posib pou rive nan chif sa a. Nan ka sa a, pandan w ap pouse pou yo mete plis espas disponib, fòk nou sonje premye bi a se pou antreteni yon anviwònman ki pa gen matyè fekal.
- 5. Enstalasyon pataje:** kote yon twalèt separe ant 4 ou 5 fanmi li

anjeneral pi byen kenbe, pi pwòp kidonk ki byen itilize lè fanmi yo te konsilte pou lokasyon ak devlopman li ak gen responsablite ak resous pou netwaye ak antreteni li. Li trè enpòtan pou òganize aksè pou enstalasyon sa a lè w ap travay ak moun ki sipoze sèvi ak twalèt la pou deside kimoun k ap gen aksè ak kijan li pral netwaye ak antreteni. Efò dwe fèt pou founi moun ki gen VIH/SIDA yo pou yo jwenn aksè a yon twalèt kòm yo souvan gen dyare kwonik epi yo pa gen twòp mobilite.

- 6. Matyè fekal timoun:** ou fèt pou fè atansyon espesyalman nan eliminasyon matyè timoun, ki nòmalman pi danjere pase pa adilt yo, kòm nivo enfeksyon anrapò ak matyè fekal souvan pi wo pami timoun yo epi timoun manke anti-kò. Paran oswa gadyen yo fèt pou patisipe, epi enstalasyon dwe devlope pou pran timoun an konsiderasyon. Li kapab nesèsè pou founi bay paran oswa gadyen yo enfòmasyon sou eliminasyon kòrèk matyè bebe ak lesiv kouchèt.

Estanda eliminasyon matyè fekal 2: konsepsyon, konstriksyon ak itilizasyon twalèt

Yo dwe mete twalèt yo nan pozisyon, planifye, konstwi, ak antreteni yon fason pou yo konfòtab, ijyenik ak ansekirite.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Itilizatè yo (sitou fanm) te konsilte ak dakò ak pozisyon ak devlopman twalèt (al gade nòt oryantasyon 1-3).
- Yo dwe planifye, konstwi, ak mete twalèt yo nan pozisyon pou yo gen kalite pi ba yo:
 - yo devlope yon fason pou yo kapab itilize pa tout seksyon popilasyon yo, avèk tou timoun, moun aje, fanm ansent epi moun andikape fizik ak mantal (al gade nòt oryantasyon 1);
 - yo plase yon fason pou diminye menas pou itilizatè yo, sitou fanm ak tifi, tout lajounen ak tout lannwit (al gade nòt oryantasyon 2);
 - yo ase fasil pou netwaye, epi envite itilizasyon ki pa prezante risk

sante;

- yo prive menm jan itilize yo abitye;
 - yo pèmèt eliminasyon pwoteksyon sanitè fanm, oswa yo pèmèt fanm jwen yon jan prive pou lave ak seche twal pwoteksyon sanitè yo (al gade nòt oryantasyon 4);
 - yo diminye mouch ak moustik (al gade nòt oryantasyon 7).
- Twou twalèt konstwi pou itilize dlo pou flòch e/oswa kouvèti ijyenik, gen yon rezèv dlo kòm sadwa ak regilye (al gade nòt oryantasyon 1 ak 3).
 - Twou latrin ak pi absòban (pifò tè) plase omwen a 30m de sous dlo atè epi fon nenpòt latrin omwen a 1,5m pi wo pase tè dlo a. Drenaj oswa sipli nenpòt sistèm twalèt pa fèt pou koule nan direksyon sous oswa pui (al gade nòt oryantasyon 5).
 - Moun lave men yo apre yo sòt twalèt ak anvan yo manje ak prepare manje (al gade nòt oryantasyon 6).
 - Yo founi bay moun zouti ak materyèl pou konstwi, antreteni ak netwaye pwòp twalèt pa yo si l apwopriye (al gade nòt oryantasyon 7).

Nòt oryantasyon

1. **Enstalasyon akseptab:** bi pwogram eliminasyon kòrèk matyè fekal yo baze sou yon konpreyansyon de divès bezwen moun genyen ansanm ak patisipasyon itilize yo. Li kapab pa posib pou fè tout twalèt akseptab pa tout gwoup yo ak twalèt espesyal kapab nesesè pou konstwi pou timoun, moun aje ak moun andikape, pa egzanp vaz oswa twalèt ak syèj pi ba oswa mete ba-sipò. Kalite twalèt ki konstwi yo dwe depann de abidite ak preferans kiltirèl moun ki sipoze itilize yo, enfrastrikti ki deja sou plas, disponiblite rapid dlo (pou flòch ak kouvèti dlo), kondisyon teren ak disponiblite materyo pou konstriksyon yo.
2. **Enstalasyon sekirite:** anplasman twalèt ki pa apwopriye kapab fè fanm ak tifi pi frajil pou atak, sitou pandan lannwit, ak yo dwe jwenn jan pou asire fanm santi yo sekirize lè y ap itilize twalèt yo. Kote l posib,

twalèt kominotè yo dwe gen limyè oswa distribye flach bay fanmi yo. Yo ta dwe mande kominote a sa li panse nan tout sa ki gen pou wè ak fason pou amelyore sekirite itilizatè yo.

3. **Netwayaj dèyè:** dlo fèt pou founi pou moun ki sèvi avè l. Pou lòt moun, li kapab nesesè pou founi papyè twalèt oswa lòt materyèl pou netwaye dèyè. Itilizatè yo fèt pou konsilte pou ki materyèl ki pi apwopriye sou plan kiltirèl avèk eliminasyon kòrèk yo.
4. **Règ:** fanm ak jèn fi ki gen règ yo dwe jwenn aksè pou materyèl apwopriye pou absòbe san règ yo ak pou elimine yo kòrèkteman. Nou fèt pou konsilte fanm sou kisa ki apwopriye sou plan kiltirèl (wè estanda bagay pa-pou-manje 2 nan paj 232).
5. **Distans ant yon sistèm twalèt ak yon sous dlo:** distans ki bay pi wo yo kapab ogmante pou wòch ki gen fant ak tif, oswa diminye pou tè fen. Nan katastwòf, polisyon dlo sous kapab pa yon enkyetid imedyat si sous la pa itilize. Nan inondasyon oswa anviwònman kote nivo dlo a wo, li kapab nesesè pou konstwi twalèt elve oswa tank septik pou kenbe matyè yo ak anpeche yo kontamine anviwònman an.
6. **Lave men:** Nou pa kapab twò evalye enpòtans lave men apre twalèt ak anvan manje ak prepare manje, pou anpeche maladi gaye. Itilizatè yo dwe gen resous pou lave men yo apre yo fin al nan twalèt, ak savon oswa lòt altènatif (tankou sann dife), ak dwe ankouraje pou fè l. Dwe gen yon sous dlo konstan bò twalèt la pou sa.
7. **Twalèt ijyenik:** si twalèt yo pa kenbe pwòp yo kapab tounen yon sant pou transmisyon maladi epi moun kapab pito pa sèvi avèk yo. Yo gen plis chans pou yo ret pwòp si itilizatè yo gen yon sans pwopriyetè. Sa fèt pou ankouraje pa aktivite pwomosyon, mete twalèt pa twò lwen kote moun dòmi epi fè itilizatè yo patisipe nan desizyon sou konsepsyon ak konstriksyon yo, règleman sou operasyon kòrèk, antretyen, kontwòl ak itilizasyon. Mouch ak moustik pa ankouraje lè twalèt yo kenbe pwòp, gen kouvèti dlo, latrin Twou Vantile Amelyore (VIP), oswa itilizasyon kòrèk yon kouvèti sou yon twou pou akoupi atè.

4 Kontwòl vektè

Yon vektè se yon ajan ki pote maladi epi, maladi vektè sa yo se yon kòz enpòtan de maladi ak lanmò nan anpil sitiyouon katastwòf. Moustik se vektè ki responsab pou transmisyon malarya, ki se youn nan premye kòz maladi ak mòtalite. Moustik transmèt tou lòt maladi tankou lafyèv jòn ak lafyèv deng-emorajik. Mouch ibrid oswa ki pa-mòde, tankou mouch kay, mouch vyann, jwe yon wòl enpòtan nan transmisyon maladi dyare. Mouch ki mòde, pinèz ak pis yo se yon nwizans ak nan sèten ka yo transmèt gwo maladi tankou « tífis » ak lapès. Tik pote lafyèv alevini epi pou (sou kò moun) pote « tífis » ak lafyèv alevini. Rat ak sourit kapab pote maladi tankou òlèptospiwoz ; ak yon espès rat espesifik nan se ki responsab pou transmisyon lafyèv « lassa » . Sa yo rat ak sourit yo kapab pote lòt vektè ; pa egzanp, pis ki bay lapès ak maladi tankou « tífis ».

Maladi ki vini pa vektè kapab kontwole atravè yon varyete inisyativ, avèk tou seleksyon yon sit apwopriye ak bayabri, bon dlo an rezèv, eliminasyon matyè fekal, jesyon dechè solid epi drenaj, founiti sèvis sante (avèk tou mobilizasyon kominotè ak pwomosyon sante), itilizasyon kontwòl chimik, pwoteksyon moun ak fanmi epi pwoteksyon efikas manje estoke. Menmsi maladi ki vini pa vektè souvan konplèks, epi bay repons a pwoblèm sa yo kapab mande atansyon espesyalis, gen anpil bagay ki kapab fèt pou ede evite maladi sa yo gaye, avèk de mezi senp ak efikas, yon fwa maladi a, vektè li a, epi relasyon yo ak popilasyon an byen idantifye.

Estanda kontwòl vektè 1: pwoteksyon moun ak fanmi

Moun afekte nan katastwòf gen konesans ak mwayen pou pwoteje tèt yo kont maladi ak nwizans vektè yo ki reprezante yon risk enpòtan pou sante oswa byennèt.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Tout popilasyon ki a risk maladi pote pa vektè yo konprann kijan transmisyon an fèt avèk metòd posib prevansyon yo (al gade nòt oryantasyon 1-5).
- Tout popilasyon gen aksè a abri ki pa gen oswa pa ankouraje ogmantasyon popilasyon vektè yo epi yo pwoteje pa mezi apwopriye pou kontwole vektè yo.
- Moun evite ekspozè kò yo a moustik pandan lè kote yo plis mòde yo, pa itilizasyon tout kalite mezi disponib ki pa danjere. Atansyon espesyal pote pou pwoteksyon gwoup a risk wo yo tankou fanm ansent ak manman k ap bay tete, ti bebe, moun aje ak moun malad (al gade nòt oryantasyon 3).
- Moun ki gen moustikè byen trete sèvi avèk yo yon fason ki efikas (al gade nòt oryantasyon 3).
- Kontwòl pou(sou kò moun) mennen lè gen danje “typhus”oswa lafyèv alevini (al gade nòt oryantasyon 4).
- Dra ak rad yo ayere ak lave regilyèman (al gade nòt oryantasyon 4).
- Manje yo pwoteje toutan kont kontaminasyon pa vektè tankou mouch, ensèk ak wonjè.

Nòt oryantasyon

1. **Defini risk maladi pote pa vektè:** desizyon sou entèvansyon kontwòl vektè dwe baze sou evalyasyon risk posib maladi, ansanm ak prèv klinik de yon pwoblèm maladi pa vektè. Faktè ki enfliyansè risk sa gen

ladan:

- estati iminitè popilasyon an, avèk tou ekspozisyon nan lefase, estrès alimantè ak lòt estrès. Mouvmman moun (pa egzanp refijye, 'IDP') sòti de zòn non-andemik pou ale nan youn ki andemik se souvan yon kòz epidemi;
- kalite patojèn ak kantite prezans yo kay alafwa, vektè yo ak moun yo;
- espès vektè, konpòtman ak ekoloji;
- kantite vektè (sezon ak andwa kote yo devlope, elatriye);
- ogmantasyon ekspozisyon a vektè: distans, modèl abitasyon, estil abri, pwoteksyon endividyèl ki egziste ak mezi pou evite yo.

2. Endikatè pwogram kontwòl vektè: se kantite maladi vektè yo pote ki se endikatè ki sèvi souvan pou kontwòl enpak aktivite vektè yo (jwenn nan done sou epidemi, done baze nan kominote a epi lòt endikatè, selon repons la) avèk kontaj parazit yo (sèvi ak je dyagnostik oswa mikwoskopi)

3. Mezi pwoteksyon malarya endividyèl: si gen yon risk enpòtan pou malarya, mezi pwoteksyon sistematik ak o-bon-moman yo rekòmande, tankou materyèl ki trete ak enspektisid, pa egzanp tant, rido ak moustikè. Moustikè trete gen avantaj l bay kèk pwoteksyon kont pou, pis, tik, ravèt ak pinèz. Rad ak manch long, espiral, espres pou kay, ak repousan se de lòt metòd pwoteksyon ki kapab sèvi kont moustik. Li nesèsè pou asire w lòt itilizatè yo konprann enpòtans pwoteksyon ak kijan pou sèvi kòrèkteman ak zouti yo, pou mezi pwoteksyon yo, efikas. Kote pa gen anpil resous, yo fèt pou adrese a moun ak gwoup ki plis a risk yo, tankou timoun pi piti pase 5 lane, moun ki pa vaksinen ak fanm ansent.

4. Mezi pwoteksyon endividyèl pou lòt vektè: bon ijyèn pèsònèl ak lesiv regilye rad ak dra se pwoteksyon pi efikas kont pou. Enfestasyon kapab kontwòl pa tretman pèsònèl (poud), lesiv anmas oswa kanpay kont pou epi pwotokòl tretman pou moun deplase ki fèk rive nan kan an. Yon anviwònman lakay ki pwòp, ansanm ak bon eliminasyon dechè epi bon estokaj manje, pral dekouraje rat ak lòt wonjè pou yo pa antre nan kay yo oswa abri yo.

- 5. Maladi ki transmèt nan dlo:** moun fèt pou enfòme de risk pou sante ak yo pa dwe rantre nan dlo kote yo konnen gen risk pou pran maladi tankou bilazyòz (chistosomyaz), vè ginen oswa leptospiwoz (ki transmèt lè yon moun ekspozé ak pipi mamifè, espesyalman pipi yon rat: al wè Dokiman siplemantè 4). Ajans kapab bezwen travay ak kominote a pou jwenn lòt sous dlo pou asire dlo pou tout kalite itilizasyon te trete apwopriye.

Estanda kontwòl vektè 2: mezi pwoteksyon fizik, anviwònman ak chimik

Kantite vektè ki pote risk pou sante moun ak transpòtè nuizans ki pote risk kont byennèt moun, yo kenbe yo nan yon nivo akseptab.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Popilasyon deplase yo enstale nan de zòn ki diminye ekspozisyon yo a moustik (al gade nòt oryantasyon 1).
- Lè sa pratik, andwa kote vektè yo rete ak ap devlope yo modifye (al gade nòt oryantasyon 2-4).
- Nan kanpman kote gen anpil moun, lè gen yon risk oswa deja genyen epidemi dyare, yo mennen kontwòl mouch.
- Gwosè popilasyon moustik la kenbe ase ba pou evite risk gwo nivo transmisyon ak enfeksyon (al gade nòt oryantasyon 4).
- Yo fè dyagnostik bonè pou moun ki gen malarya ak yo bay yo tretman (al gade nòt oryantasyon 5).

Nòt oryantasyon

- 1. Chwa anplasan** enpòtan pou diminye eksplozyon popilasyon an nan risk maladi pote pa vektè; se dwe youn nan faktè kle yo lè n ap konsidere anplasan posib. Pou kontwòl malarya pa egzanp, nenpòt lè yon lòt sous dlo pwòp kapab founi, kanpman yo dwe plase a 1-2km nan van kontrè zòn devlopman moustik yo, tankou marekaj oswa lak,

(wè Estandaabri ak kanpman 1-2 nan paj 211-218).

2. Kontwòl anviwònman ak chimik vektè yo: gen yon seri mezi anviwònman debaz ki kapab pran pou diminye opòtinite pou vektè yo devlope. Yo gen ladan eliminasyon kòrèk matyè fekal ni bèt ni moun (wè seksyon eliminasyon kòrèk matyè fekal), eliminasyon kòrèk dechè pou kontwole mouch ak wonjè (wè seksyon Eliminasyon Dechè Solid), ak drenaj dlo ki kanpe pou kontwole moustik (wè seksyon Drenaj). Mezi priyorite anviwònman sa yo pral gen kèk enpak sou kantite popilasyon kèk vektè. Li kapab pa posib pou jwenn ase enpak sou anplasman kote vektè yo ap devlope, manje epi repoze nan mitan kanpman an oswa akote l, menm pandan yon tan long, epi mezi kontwòl chimik lokalize kapab nesesè. Pa egzanp, aspèsyon nan lespas kapab redui kantite mouch adilt ak anpeche yon epidemi dyare, oswa ede diminye chay maladi a si w itilize l pandan yon epidemi.

3. Prepare yon repons: pwogram kontwòl vektè kapab pa gen okenn konsekans sou maladi si yo vize move vektè a, sèvi ak metòd ki pa efikas oswa sible bon vektè an nan move plas la oswa move moman an. Pwogram kontwòl yo dwe vize an premye twa objektif pi ba yo: 1) pou redui popilasyon vektè yo; 2) redui kontak vektè ak moun; epi 3) diminye andwa kote yo devlope yo. Pwogram ki mal egzekite kapab gen rezilta kontrè. Nou bezwen ak nou dwe chèche etid detaye ak konsèy espè nan òganizasyon sante nasyonal ak entènasyonal, pandan n ap chèche konsèy lokal sou fòm maladi lokal yo, lokasyon devlopman yo, varyasyon nan kantite vektè selon sezon yo avèk konbyen fwa maladi yo parèt, elatriye

4. Kontwòl anviwònman moustik: kontwòl anviwònman an gen pou bi prensipal eliminasyon andwa kote moustik yo devlope. Twa varyete moustik ki responsab pou transmèt maladi se « Culex » (filyaryòz), « Anofèl » (malarya ak filyaryòz) epi « Aedes » (lafyèv jòn ak deng). Moustik òCulexi grandi nan dlo dòmi ki chaje ak matyè òganik tankou latrin, ò Anophelesi nan sifas dlo ki pa tèlman polye tankou flak dlo, ti sous, ak pi, epi Aedesi nan resipyan dlo tankou boutèy, bokit, kawotchou machin, elatriye. Egzanp kontwòl anviwònman moustik gen ladan bon jan drenaj, latrin k ap fonksyone kòrèkteman, byen kouvri twou twalèt akoupi yo epi kouvri resipyan dlo yo, kenbe pui kouvri

e/oswa trete yo ak ensektisid (pa egzanp pou zòn kote lafyèv deng andemik).

- 5. Tretman malarya:** estrateji kontwòl malarya ki vize rediksyon popilasyon moustik yo pa eliminasyon andwa kote yo grandi yo, rediksyon jou moustik yo siviv, avèk abitud mòde moun, fèt pou mennen anmenmman ak dyagnostik bonè epi tretman ak medikaman anti-malarya efikas. Nou fèt pou òganize ak sipòte kanpay pou ankouraje dyagnostik bonè ak tretman. Nan kontèks yon apwòch entegre, travayè antrene k ap jwenn ka yo epi tretman ak medikaman anti-malarya efikas pral redui pwoblèm malarya a pi byen pase lè se sèvis santral sante yo k ap jwenn ka yo (wè estanda Kontwòl maladi atrapan 5 nan paj 281).

Estanda kontwòl vektè 3: sekirite kontwòl chimik

Mezi kontwòl chimik pou vektè yo fèt yon fason ki asire pwoteksyon kòrèk de anplwaye, moun afekte nan katastwòf yo ak anviwònman an, epi evite kreye rezistans a pwodui ki itilize a.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Anplwaye yo pwoteje pa fòmasyon, rad pwoteksyon, sèvi nan enstalasyon douch, sipèvizyon ak restriksyon sou kantite lè ki pase nan travay ak pwodui chimik yo.
- Chwa, kalite, transpò ak estokaj de pwodui chimik ki sèvi pou kontwòl vektè, ekipman pou fè aplikasyon ak eliminasyon pwodui a swiv estanda entènasyonal, ak yo okouran de li toutan (al gade nòt oryantasyon 1).
- Yo enfome kominote yo de risk pwodui chimik ki sèvi pou kontwòl vektè a, ak moman aplikasyon yo. Yo pwoteje pandan ak apre aplikasyon pwazon oswa pestisid yo, selon pwosedi aksepte sou plan entènasyonal(al gade nòt oryantasyon 1).

Nòt oryantasyon

1. **Pwotokòl nasyonal ak entènasyonal:** gen pwotokòl ak estanda entènasyonal klè, pibliye pa OMS ("ganizasyon Mondyal Sante), pou toulède chwa ak aplikasyon pwodui chimik nan kontwòl vektè, ki fèt pou obsève an toutan. Mezi kontwòl pou vektè yo fèt pou adrese de (2) pwoblèm prensipal: efikasite ak sekirite. Si estanda nasyonal parapò a chwa pwodui chimik la pa atenn estanda entènasyonal yo, avèk rezilta ki pa efikas oswa san enpak oswa mete sante a risk, lè sa a òganizasyon yo dwe konsilte epi pouse otorite nasyonal yo pou pèmasyon pou swiv estanda entènasyonal.

5 Jesyon

Dechè Solid

Si déchè solid òganik pa elimine, kapab gen gwo risk mouch ak rat vin devlope (wè seksyon Kontwòl Vektè) ak polisyon dlo an sifas yo. Dechè solid ki akimile ak pa ranmase ansanm ak debri ki rete apre yon katastwòf natirèl oswa konfli lagè kapab kreye tou yon anviwònman lèd, depriman, k ap dekouraje efò pou amelyore lòt sektè pou anviwònman sante yo. Dechè solid souvan bloke kanal yo ak mennen a pwoblèm sante asosye ak dlo dòmi ak dlo an sifas yo.

Estanda jesyon déchè solid 1: ranmasaj ak eliminasyon

Moun gen yon anviwònman ki pa kontamine pa déchè solid, avèk tou déchè medikal, ak yo gen mwayen pou elimine déchè domestik yo yon fason ki efikas selon kapasite yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Moun nan popilasyon afekte yo patisipe nan preparasyon ak aplikasyon pwogram déchè solid yo.
- Dechè kay yo mete toulejou nan veso pou ranmasaj regilye, boule oswa antere nan twou espesifik pou déchè.
- Tout kay gen aksè a yon gwo veso pou déchè e/oswa yo pa pi lwen pase 100m de yon twou pou déchè kominotè.
- Omwen yon veso 100 lit disponib pou chak 10 fanmi, kote déchè domestik yo pa boule souplas.

- Yo retire dechè yo deyò kanpman an anvan yo tounen yon nuizans oswa yon risk pou sante (al gade nòt oryantasyon 1, 2 ak 6).
- Dechè medikal yo separe ak yo jete nan yon twou separe ki, planifye, konstwi ak opere kòrèkteman, oswa boule nan yon twou trè fon pou sann, nan limit chak enstalasyon sante yo (al gade nòt oryantasyon 3 ak 6).
- Pa gen okenn dechè medikal kontamine oswa danjere (zegwi, vè, pansman, medikaman, elatriye) nan okenn moman nan zòn abitasyon oswa espas piblik yo(al gade nòt oryantasyon 3).
- Gen twou, gwo vesò oswa zòn espesifik nan espas piblik yo ki gen barikad ak make aklè, tankou mache ak zòn labatwa, avèk yon sistèm ranmasaj regilye an plas (al gade nòt oryantasyon 4).
- Eliminasyon final dechè solid yo fèt nan yon plas ak yon jan dekwa pou evite kreye pwoblèm anviwònman ak sante pou popilasyon lokal la ak sa k afekte yo (al gade nòt oryantasyon 5-6).

Nòt oryantasyon

1. **Antere dechè:** si pou n antere dechè yo souplas nan twou familyal oswa kominotè, li fèt pou kouvri omwen chak semen ak yon kouch tè mens pou anpeche vektè vini, tankou mouch ak rat epi pou l pa tounen teren kote yo devlope. Si matyè fekal timoun oswa kouchèt ap jete, yo fèt pou kouvri touswit apre. Anplasman kote yo jete dechè yo dwe klotire kòrèkteman pou anpeche aksidan ak pou timoun ak bèt pa ale ladan yo; nou fèt pou fè atansyon pou fuit pa kontamine sous dlo yo.
2. **Ki kalite ak kantite dechè:** dechè nan kanpman varye anpil nan konpozisyon ak kantite, selon kantite ak kalite aktivite ekonomik yo, kalite manje yo sèvi ak pratik lokal yo pou resikle e/oswa elimine dechè. Yo fèt pou evalye enpak dechè solid gen sou sante moun epi pran aksyon apwopriye si nesesè. Resiklaj dechè solid yo nan kominote a fèt pou ankouraje, depi li pa prezante risk pou sante. Distribisyon founiti ki bay anpil dechè solid nan anbalaj oswa ki transfòme souplas dwe evite.
3. **Dechè medikal:** move jesyon dechè swen sante ekspozé kominote,

travayè swen sante ak ouvriye dechè yo a enfeksyon, efè toksik ak blesi. Nan yon sitiyasyon katastwòf, kalite dechè ki pi danjere yo se bagay file ak pa-file ki enfektye yo (pansman blesi, twal ki gen san epi matyè òganik tankou plasanta, elatriye). Diferan kalite dechè yo dwe separe depi kòmansman. Dechè ki pa enfektye (papyè, plastik, rèss manje, elatriye) kapab jete kòm dechè solid. Bagay file ki kontamine, espesyalman zegwi ak sereng ki deja sèvi, fèt pou plase nan yon bwat sekirize dirèkteman apre yo fin sèvi. Bwat sekirize ak lòt dechè enfektye yo kapab jete souplas lè w antere yo, boule yo oswa pa lòt metòd an sekirite.

4. **Analiz mache:** pifò dechè mache kapab trete menm jan ak dechè domestik. Dechè labatwa kapab nesesite tretman espesyal ak enstalasyon espesyal pou elimine dechè likid yo fè, epi asire abataj la fèt nan kondisyon ijyèn epi annakò ak lwa lokal yo. Dechè labatwa souvan kapab elimine nan de gwo twou ak yon kouvèti, ki akote labatwa a. San, elatriye ap koule nan yon rigòl kouvri pou yo rive nan twou a (diminye aksè mouch nan twou a). Dlo dwe disponib pou netwayaj.
5. **Depotwa/deblè sanitè kontwole:** eliminasyon gwo dechè dwe fèt nan yon andwa andeyò, swa nan yon depotwa swa nan deblè sanitè. Metòd sa a depannde si w gen anpil plas epi gwo ekipman mekanik. An prensip dechè ki jete fèt pou kouvri ak tè alafen lajounen an pou evite yo vin fouye fatra a epi vektè vin devlope.
6. **Byennèt anplwaye:** tout anplwaye jesyon dechè solid ki ranmase, charye oswa elimine fatra dwe jwenn rad pwoteksyon, pou pi piti gan ak pou pi bon salopèt, bòt ak mask pwoteksyon. Yo dwe founi yo ak savon ak dlo pou lave men ak figi yo. Anplwaye ki gen kontak ak dechè medikal dwe enfòme de metòd kòrèk pou estoke, charye ak elimine dechè sa yo avèk risk ki genyen nan move jesyon yo.

6 Drenaj

Dlo an sifas oswa akote kanpman ijans yo kapab sòti de abitasyon ak rès dlo fontèn, twalèt ak egou ki gen fuit, dlo lapli oswa dlo inondasyon. Risk prensipal pou sante anrapò ak dlo sifas se kontaminasyon sous dlo yo ak anviwònman enstalasyon yo, twalèt ak abitasyon domaje, devlopman vektè epi nwaye. Dlo lapli ak dlo inondasyon k ap monte kapab agrave sitiyasyon drenaj nan yon kan epi agrave risk kontaminasyon yo. Yon plan drenaj pou rezoud pwoblèm drenaj dlo lapli ak eliminasyon rès dlo pandan w ap sèvi ak yon dren ti kalib, souplas, ki fèt pou enstale pou diminye risk pou sante popilasyon an. Seksyon sa a anrapò ak pwoblèm ak aktivite drenaj ti kalib. Anjeneral, drenaj gwo kalib detèmine selon seleksyon anplasman ak devlopman (al wè chapit sou Abri, kanpman ak bagay ki pa pou manje, chapit 4 nan paj 203).

Estanda drenaj: konstriksyon drenaj

Moun gen yon anviwònman kote yo diminye risk pou sante ak lòt risk ki poze pa dlo k ap koule ak dlo dòmi, avèk tou dlo lapli, inondasyon, rès dlo domestik ak rès dlo enstalasyon medikal yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Zòn alantou abitasyon ak fontèn dlo yo pa gen dlo dòmi bòkote yo, ak dren pou dlo lapli yo netwaye (al gade nòt oryantasyon 1, 2, 4 ak 5).
- Abri, chemen ak enstalasyon dlo sanitè pa gen dlo k ap erode yo ni yo pa inonde (al gade nòt oryantasyon 2-4).
- Drenaj fontèn yo byen planifye, konstwi ak antreteni. Sa vle di

drenaj pou lesiv ak douch ansanm ak pou pui ak anplasman pou ranmase dlo tou (al gade nòt oryantasyon 2 ak 4).

- Dlo drenaj yo pa polye dlo an sifas oswa dlo sous yo oswa lakòz ewozyon (al gade nòt oryantasyon 5).
- Kantite apwopriye zouti distribiye pou fè travay ak antretyen drenaj ti kalib kote li nesèsè (al gade nòt oryantasyon 4).

Nòt oryantasyon

1. **Chwa anplasman ak planifikasyon:** Pi bon jan pou kontwòle pwoblèm drenaj se nan chwa anplasman an avèk òganizasyon kanpman an (wè estanda Abri ak Kanpman 1-4 nan paj 211-224).
2. **Dlo ize:** dlo sal ak dlo ize domestik yo klase kòm dlo egou lè yo melanje ak matyè fekal. Sof si kanpman an plase yon kote ki deja gen yon sistèm egou, dlo ize domestik pa dwe melanje ak dechè imen. Egou pi difisil ak pi chè pou trete dlo ize domestik. Nan fontèn ak zòn lesiv ak beny, kreyasyon ti jaden pou sèvi ak dlo ize sa yo dwe ankouraje. Fòk atansyon espesyal pran pou dlo ize lesiv ak beny yo pa kontamine sous dlo yo.
3. **Eliminasyon dlo drenaj ak matyè fekal:** atansyon espesyal fèt pou pran pou pwoteje twalèt ak egou kont inondasyon pou evite yo pa domaje ak pa gen fuite.
4. **Pwomosyon:** li enpòtan pou popilasyon afekte a patisipe nan founi travay dren ti kalib paske trè souvan yo okouran de kijan dlo drenaj yo koule natirèlman ak kibò kanal yo dwe plase. Epitou, si yo konprann risk fizik ak pou sante ki konsène ak si yo te bay èd nan konstwiksyon sistèm drenaj la, y ap pi fasil antreteni li (wè seksyon Kontwòl Vektè). Ou gen dwa bezwen asistans teknik ak zouti.
5. **Eliminasyon souplas:** kote li posib, ak si kondisyon sòl la favorab, drenaj pou fontèn ak zòn lesiv dwe souplas olye de yon kanal ouvè, ki difisil pou antreteni ak bouche souvan. Teknik senp ak bon mache tankou pui absòban kapab sèvi pou eliminasyon souplas de dlo ize yo. Kote eliminasyon lwen anplasman an se sèl posiblite, kanal pi bon pase dren (gwo tiyo). Yo fèt pou kreye kannal yo pou bay alafwa vitès pou dlo sal

yo koule nan tan sèk epi pote dlo lapli. Kote pant la pifò pase 5%, teknik konstriksyon fèt pou aplike pou anpeche twòp ewozyon. Drenaj rès nenpòt pwosesis tretman dlo dwe kontwole ak anpil atansyon pou moun pa sèvi ak dlo sa a epi pou l pa kontamine dlo sifas ak sous yo.

Dokiman Siplemantè 1

Lis pou evalyasyon bezwen enpòtan nan dlo ak sanitasyon

Lis kesyon sa yo fèt sitou pou evalye bezwen, idantifye resous souplas epi dekri kondisyon lokal. Li pa gen ladan kesyon pou detèmine resous ekstèn ki nesèsè anplis sa ki disponib touswit yo ak sa ki souplas yo.

1 Jeneral

- Konbyen moun ak kote yo ye? Detaye done yo otank posib pa sèks, laj, andikap, elatriye
- Ki mouvman moun ap pi vit fè? Ki faktè sekirite pou moun afekte yo ak repons pou asistans posib?
- Ki menas oswa maladi aktyèl an relasyon ak dlo-sanitasyon? Ki gwosè pwoblèm la ak ki evolisyon li kapab pran?
- Ki moun kle w kapab konsilte oswa kontakte?
- Ki moun ki frajil nan popilasyon an epi pou kisa?
- Èske tout moun gen aksè egal pou enstalasyon ki egziste yo?
- Ki risk espesyal ki genyen pou sekirite fanm ak tifi?
- Ki pratik dlo ak sanitasyon popilasyon an te genyen anvan ijans la?

2 Dlo an rezèv

- Ki sous dlo aktyèl la ak kiyès k ap itilizate li?
- Ki kantite dlo ki disponib pa moun pa jou?
- Nan ki delè jou/semèn yo jwenn dlo?
- Èske dlo ki disponib nan sous la ase pou yon tan kout ak pi lontan pou bezwen tout gwoup nan popilasyon an?
- Èske kote pou ranmase dlo yo ase pre kote moun yo ap viv ? Èske yo an sekirite?

- Èske dlo an rezèv la sennesòf? Konbyen tan l pral dire ?
- Èske moun yo gen ase resipyan ki gen bon gwosè ak kalite a ?
- Èske sous dlo a kontamine oswa a risk pou kontaminasyon (mikwo-byolojik oswa chimik/radyolojik)?
- Èske tretman nesesè ? Èske tretman posib ? Ki tretman ki nesesè ?
- Èske dezenfeksyon nesesè, menmsi rezèv la pa kontamine ?
- Èske gen lòt sous dlo nan zòn nan ?
- Ki kwayans ak pratik tradisyonèl ki genyen parapò ak ranmasaj, estokaj ak itilizasyon dlo ?
- Èske gen yon anpèchman ki fè yo pa kapab itilize dlo ki la deja ?
- Èske l posib pou deplase popilasyon an si sous dlo a pa apwopriye ?
- Èske l posib pou pote tank dlo si sous la pa apwopriye ?
- Ki kesyon pi enpòtan sou ijyèn an rapò ak dlo an rezèv la ?
- Èske moun yo gen mwayen sèvi ak dlo a yon fason ijyenik ?

3 Eliminasyon matyè fekal

- Ki pratik kouran pou al twalèt ? Èske se al twalèt deyò, èske gen yon zòn ki la pou sa ? Èske zòn nan an sekirite ?
- Ki kwayans ak pratik aktyèl yo, avèk tou pratik selon sèks, pa rapò ak eliminasyon matyè fekal ?
- Èske gen enstalasyon deja? Si wi, Èske yo sèvi, Èske yo ase ak ap mache kòrèkteman ? Èske yo kapab agrandi oswa adapte ?
- Èske pratik al twalèt aktyèl a se yon menas pou dlo an rezèv yo(dlo an sifas oswa sous) oswa pou zòn abitasyon an ?
- Èske moun lave men yo apre y al twalèt ak anvan yo prepare manje ak manje ? Èske savon oswa lòt matyè netwayaj disponib ?
- Èske moun okouran konstriksyon ak itilizasyon twalèt ?
- Ki materyèl lokal ki disponib pou konstwi twalèt ?

- Èske moun yo prepare pou sèvi ak latrin, teren pou twalèt, tranche, elatriye ?
- Èske gen ase espas pou teren twalèt, latrin, twalèt, elatriye ?
- Ki pant teren an genyen ?
- Ki nivo sous dlo a ?
- Èske kondisyon sol la apwopriye pou eliminasyon souplas matyè fekal ?
- Èske aranjman aktyèl pou eliminasyon matyè yo ankouraje vektè maladi a ?
- Èske materyèl oswa dlo disponib pou netwaye dèyè ? Kijan moun elimine materyèl sa yo souvan?
- Èske fanm kapab regle kesyon règ yo ? Èske gen materyèl apwopriye oswa enstalasyon disponib pou sa ?

4 Maladi vektè a pote avèk li

- Ki risk ki genyen pou maladi vektè maladi a transmèt ak ki enpòtans risk sa yo ?
- Ki kwayans ak pratik aktyèl anrapò ak vektè epi maladi yo pote ? Èske nenpòt ladan yo itil oswa danjere ?
- Si risk maladi pote pa vektè yo wo, èske moun a risk yo gen aksè a pwoteksyon endividyèl ?
- Èske l posib pou fè chanjman nan anviwònman lokal la (pa drenaj, netwayaj, eliminasyon matyè fekal ak dechè, elatriye) pou dekouraje devlopman vektè ?
- Èske l nesèse pou kontwòl vektè pa pwodui chimik ? Ki pwogram, règleman ak resous ki egziste pou kontwòl vektè ak itilizasyon pwodui chimik ?
- Ki enfòmasyon ak prekosyon sekirite ki fèt pou founi bay fanmi yo ?

5 Eliminasyon dechè solid

- Èske dechè solid yo se yon pwoblèm ?
- Kijan moun elimine dechè yo ? Ki kalite ak kantite dechè solid ki pwodui ?
- Èske dechè solid yo kapab elimine souplas, oswa èske yo bezwen ranmase ak elimine yon lòt kote ?
- Ki pratik nòmal eliminasyon dechè solid popilasyon afekte a genyen ? (Konpòs/twou fatra ? Sistèm ranmasaj ? Gwo resipyan ?)
- Èske gen enstalasyon medikal ak aktivite k ap pwodui fatra ? Kijan yo elimine yo ? Kilès ki responsab ?

6 Drenaj

- Èske gen yon pwoblèm drenaj (pa egzanp, inondasyon abitasyon oswa twalèt yo, kote vektè yo ap devlope, dlo polye k ap kontamine zòn abitasyon yo oswa rezèv dlo yo) ?
- Èske sòl la kenbe dlo ?
- Èske moun gen mwayen pou pwoteje abitasyon ak twalèt yo kont inondasyon lokal ?

Dokiman Siplemantè 2

Gid Planifikasyon pou Kantite Dlo Minimòm pou Enstitisyon ak lòt itilizasyon

Sant sante ak lopital	5 lit/pasyan ekstèn 40-60 lit/pasyan entèn/jou Kantite anplis kapab nesèsè pou ekipman lesiv, flòch twalèt, elatriye
Sant Kolera	60 lit/pasyan/jou 15 lit/moun k ap pran swen/jou
Sant alimantasyon terapi	30 lit/pasyan entèn/jou 15 lit/moun k ap pran swen/jou
Lekòl	3 lit/elèv/jou pou bwè ak lave men (sèvis pou twalèt pa ladan: wè pi ba)
Moske	2-5 lit/moun/jou lave ak bwè
Twalèt piblik twalèt	1-2 lit/itilizatè/jou pou lave men 2-8 lit/kabin/jou pou netwayaj
Tout twalèt ki flòch	20-40 lit/itilizatè/jou pou flòch twalèt nòmal ki konekte ak yon egou 3-5 lit/itilizatè/jou pou twalèt ki flòch mal
Lavaj dèyè	1-2 lit/moun/jou
Bèt	20-30 lit/bèt gwo oswa mwayen/jou 5 lit/ti bèt/jou
Irigasyon ti kalib anpil	3-6mm/m ² /jou, men li kapab varye

Dokiman Siplemantè 3

Gid Planifikasyon pou Kantite Minimòm Twalèt nan Andwa Piblik ak Enstitisyon nan yon Sityasyon Katastwòf

Enstitisyon	Ti tan	Tan long
Zòn mache	1 twalèt pou 50 sal	1 twalèt pou 20 sal
Lopital/sant medikal	1 twalèt pou 20 kabin oswa 50 pasyan ekstèn	1 twalèt pou 10 kabin oswa 20 pasyan ekstèn
Sant alimantasyon	1 twalèt pou 50 adilt 1 twalèt pou 20 timoun	1 twalèt pou 20 adilt 1 twalèt pou 10 timoun
Sant resepsyon/ tranzit	1 twalèt pou chak 50 moun 3 fanm pou 1 gason	
Lekòl	1 twalèt pou 30 tifi 1 twalèt pou 60 ti gason	1 twalèt pou 30 tifi 1 twalèt pou 60 ti gason
Biwo		1 twalèt pou 20 anplwaye

Sous: adapte de Harvey, Baghri and Reed (2002)

Dokiman Siplemantè 4

Machaswiv transmisyon ak maladi anrapò ak dlo ak matyè fekal

Andedan dlo a oswa Pote pa dlo	Kolera, dizantri basilè , dyare, salmoneloz , elatriye. Tifoyid, paratyphoid, elatriye Dizantri, vè, amib, lanbliyaz Epatit A, polyo, dyare rotavirus	Bakteri fekal-oral Fekal-oral ki pa-bakteri	Kontaminasyon dlo Move sanitasyon Move ijyèn pèsònèl Kontaminasyon rekòlt
Pote pa dlo oswa mank dlo	Enfeksyon je ak po Tifis moun trape nan pou ak lafyèy pou lakòz ki alevini		Dlo pa apwopriye Move ijyèn pèsònèl
Vè ki gen pou wè ak matyè fekal	Divès kalite vè.	'Vè' transmèt pa sòl	Al twalèt deyò Kontaminasyon sòl
Vè bèf ak kochon	Tenia (vè solitè)	Moun-bèt	Vyann ki pa byen kwit Kontaminasyon sòl
Andedan dlo	'Schistosomiasis', 'Guinea worm', 'clonorchiasis', etc.	Rete lontan nan dlo enfekte	Kontaminasyon dlo
Ensèk vektè an rapò ak matyè fekal Ensèk vektè an rapò ak matyè fekal	Malarya, deng, maladi dòm, 'filaryoz', elatriye. Dyare ak dizantri	Mòde pa moustik, mouch Transmèt pa mouch ak ravèt	Mòde bò dlo Devlope nan dlo Anviwònman sal

Dokiman Siplemantè 5

Referans

Gras ak pwogram Migrasyon Fòse Anliy Sant Etid Refijye nan University of Oxford, anpil nan dokiman sa yo te resevwa pèmasyon dwadotè epitou yo afiche sou yon lyen Esfè espesyal nan:

<http://www.forcedmigration.org>

Enstriman legal entènasyonal

The Right to Water (atik 11 ak 12 nan Antant entènasyonal sou dwa ekonomik, sosyal ak kiltirèl), Kòmantè jeneral CESCR 15, 26 novanm 2002, Nasyonzini Doc. E/C.12/2002/11, Komite sou Dwa ekonomik, sosyal ak kiltirèl.

Koleksyon trete Nasyonzini yo: <http://untreaty.un.org>

Inivèsite Minnesota Bibliyotèk sou Dwa moun:

<http://www1.umn.edu/humanrts>

http://www.who.int/water_sanitation_health/Documents/righttowater/righttowater.htm

Jeneral

Adams, J (1999), *Managing Water Supply and Sanitation in Emergencies*. Oxfam GB.

Cairncross, S and Feachem, R (1993), *Environmental Health Engineering in the Tropics: An Introductory Text (Dezyèm edisyon)*. John Wiley & Sons Ltd, Chichester, UK.

Davis, J and Lambert, R (2002), *Jeni Pandan Ijans: A Practical Guide for Relief Workers*. Dezyèm edisyon. RedR/IT Publications, Lonn.

Drouarty, ak and Vouillamoz, JM (1999), *Alimentation en eau des*

populations menacées. Hermann, Paris.

Sit entènèt Sant rechèch entènasyonal (Peyi-Ba):

<http://www.irc.nl/publications>

MSF (1994), *Public Health Engineering in Emergency Situations. Premyè edisyon*. Médecins Sans Frontières, Paris.

UNHCR (1999), *Handbook for Emergencies. Dezyèm edisyon*.

UNHCR <http://www.unhcr.ch>

Sant pou dlo, jeni sivil ak devlopman Centre (WEDEC), Inivèsite Loughborough , Wayòm-Ini. <http://www.lboro.ac.uk>

WHO Health Library for Disasters: <http://www.helid.desastres.net>

WHO Pwogram pou dlo, sanitasyon ak sante:

http://www.who.int/water_sanitation_health

Sondaj sanità

Tiliv ARGOS: <http://www.bgs.ac.uk>

Sèks

Gender and Water Alliance: <http://www.genderandwateralliance.org>

Islamic Global Health Network, Islamic Supercourse Lectures. *On Health Promotion, Child Health and Islam*. <http://www.pitt.edu>

WCRWC/UNICEF (1998), *The Gender Dimensions of Internal Displacement*. Women's Commission for Refugee Women and Children. New York.

Pwomosyon ijyèn

Almedom, A, Blumenthal, U and Manderson, L (1997), *Hygiene Evaluation Procedures: Approaches and Methods for Assessing Water- and Sanitation-Related Hygiene Practices*. International Nutrition Foundation for Developing Countries. Disponib grasa Intermediate Technology Publications, Southampton Row, London WC1, UK.

Benenson, AS, ed. (1995), *Control of Communicable Diseases Manual, 16th Edition*. Asosyasyon Ameriken pou Sante Piblik.

Ferron, S, Morgan, J and O'Reilly, M (2000), *Hygiene Promotion: A Practical Manual for Relief and Development*. Oxfam GB.

Rezèv dlo

FAO: <http://www.fao.org>

House, S and Reed, R (1997), *Emergency Water Sources: Guidelines for Selection and Treatment*. WEDEC, Loughborough University, UK.

Kalite dlo

WHO (2003), *Guidelines for Drinking Water Quality*. Third Edition. Jenèv.

Eliminasyon matyè fekal

Harvey, PA, Baghri, S and Reed, RA (2002), *Emergency Sanitation, Assessment and Programme Design*. WEDEC, Loughborough University, UK.

Pickford, J (1995), *Low Cost Sanitation: A Survey of Practical Experience*. IT Publications, London.

Kontwòl vektè

Hunter, P (1997), *Waterborne Disease: Epidemiology and Ecology*. John Wiley & Sons Ltd, Chichester, UK.

Lacarin, CJ and Reed, RA (1999), *Emergency Vector Control Using Chemicals*. WEDEC, Loughborough, UK.

Thomson, M (1995), *Disease Prevention Through Vector Control: Guidelines for Relief Organisations*. Oxfam GB.

UNHCR (1997), *Vector and Pest Control in Refugee Situations*. UNHCR, Jenèv.

Warrell, D and Gilles, H, eds. (2002), *Essential Malariology. Fourth*
WHO, *Chemical methods for the control of vectors and pests of public*
health importance. [http: //www.who.int](http://www.who.int)

WHO Pesticide Evaluation Scheme (WHOPES), *Guidelines for the*
purchase of pesticides for use in public health. [http: //www.who.int](http://www.who.int).

Dechè solid

Design of landfill sites: [http: //www.lifewater.org](http://www.lifewater.org)

The International Solid Waste Association: [http: //www.iswa.org](http://www.iswa.org)

Dechè medikal

Prüss, A, Giroult, epi, Rushbrook, P, eds. (1999), *Safe Management of*
Health-Care Wastes. WHO, Jenèv.

WHO (2000), *Aide-Memoire: Safe Health-Care Waste Management*.
Jenèv.

WHO: [http: //www.healthcarewaste.org](http://www.healthcarewaste.org)

WHO: [http: //www.injectionsafety.org](http://www.injectionsafety.org)

Drenaj

Environmental Protection Agency (EPA) (1980), *Design Manual: On-*
Site Wastewater Treatment and Disposal Systems, Report EPA-600/2-
78-173. Cincinnati.

Nòt

Nòt

Nòt

Chapit 3: Minimòm Estanda nan Sekirite Alimantè, Nitrisyon ak Èd Alimantè

Fason pou itilize chapit sa a

Chapit sa a separe an kat (4) seksyon: 1) Estanda nan Evalyasyon ak Analiz Sekirite Alimantè ak Nitrisyon, 2) estanda nan Sekirite Alimantè, 3) Estanda nan nitrisyon, ak 4) estanda nan Èd Alimantè. Alòske estanda nan Sekirite Alimantèak Nitrisyon se yon ekspresyon pratik dwa pou moun jwen manje, yo detèmine estanda yo nan Èd Alimantèyon fason ki pi operasyonèl. Estanda nan Èd Alimantèkapab kontribiyè alafwa nan reyalizasyon estanda nan Sekirite Alimantè ak estanda nan Nitrisyon.

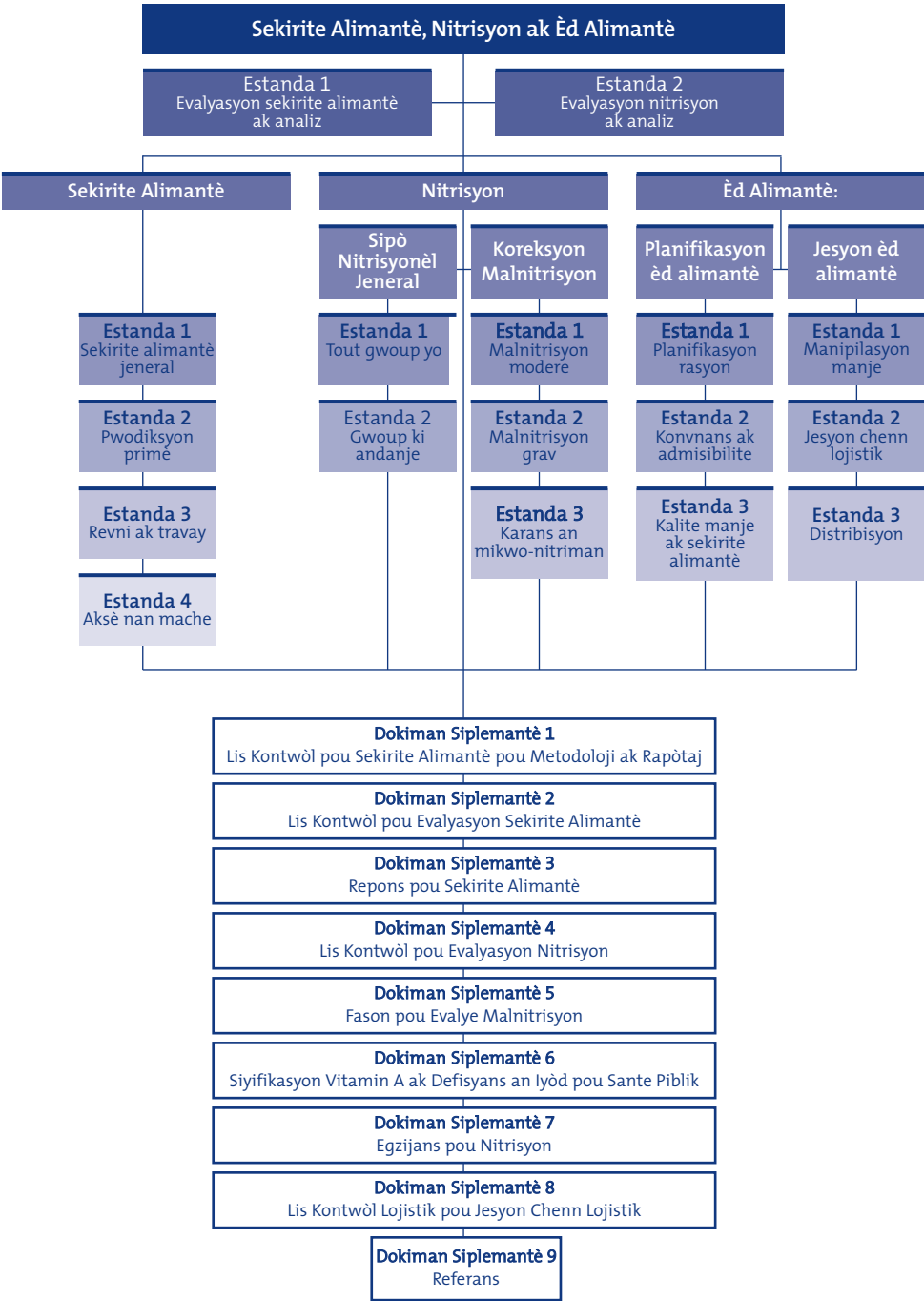
Chak seksyon genyen ladan sa ki anba la a:

- *estanda minimòm*: estanda sa yo se estanda ki kalifikatif, epitou yo endike nan ki nivo minimòm yo dwe rive selon repons yo bay pou sekirite alimantè, nitrisyon ak èd alimantè;
- *endikatè kle*: endikatè sa yo se 'siy' ki montre si yo rive nan estanda a. Yo ofri yon fason pou evalye ak kominike enpak, oswa rezilta, pwogram yo, ak pwosesis oswa metòd ki itilize yo. Endikatè yo kapab gen pou wè ak kalite oswa ak kantite;
- *nòt oryantasyon*: nòt sa yo genyen pwen espesifik pou konsidere lèy ap aplike estanda ak endikatèyo nan diferan sitiyasyon, konsèy sou fason pou metrize difikilte pratik, ak konsèy sou pwoblèm priyoritèyo. Yo kapab genyen tou pwoblèm kritik ki asosye ak estanda oswa endikatè, epitou yo dekri dilèm, polemik oswa divèjans nan konsepsyon kouran.

Dokiman siplemantèki nan fen chapit la genyen lis pou evalyasyon, egzanp repons pou sekirite alimantè, konsèy sou fason pou evalye malnitrisyon grav ak sou fason pou detèmine siyifikasyon karans an mikwo-nitriman (grangou kache), egzijans pou nitrisyon ak yon lis referans chwazi, ki sanble endike sous enfòmasyon sou pwoblèm jeneral yo ak sou pwoblèm teknik espesifik ki asosye ak chapit sa a.

Sa ki nan Gid la

Entwodiksyon	106
1. Evalyasyon ak Analiz Sekirite Alimantè ak Nitrisyon	111
2. Sekirite Alimantè	118
3. Nitrisyon	134
i) Sipò nan Nitrisyon Jeneral	137
ii) Koreksyon Malnitrisyon	145
4. Èd Alimantè.....	154
i) Planifikasyon Èd Alimantè	156
ii) Jesyon Èd Alimantè	162
Dokiman siplemantè 1: Lis Kontwòl pou Sekirite Alimantè pou Metodoloji ak Rapòtaj.....	172
Dokiman siplemantè 2: Lis Kontwòl pou Evalyasyon Sekirite Alimantè	174
Dokiman siplemantè 3: Sekirite Alimantè	177
Dokiman siplemantè 4: Lis Kontwòl pou Evalyasyon Nitrisyon	180
Dokiman siplemantè 5: Fason pou Evalye Malnitrisyon Grav	183
Dokiman siplemantè 6: Siyifikasyon Vitamin A ak Defisyan an	
lyòd pou Sante Piblik.....	187
Dokiman siplemantè 7: Egzijans pou Nitrisyon	189
Dokiman siplemantè 8: Lis Kontwòl Lojistik pou Jesyon Chenn Lojistik	192
Dokiman siplemantè 9: Referans	194

Entwodiksyon

Lyen ki mennen nan enstriman legal entènasyonal

Estanda Minimòm nan Sekirite Alimantè, Nitrisyon ak Èd Alimantè se yon ekspresyon pratik prensip ak dwa ki reprezante nan Dokiman Jiridik Imanitè a. Dokiman Jiridik Imanitè ap siveye pifò egzijans debaz pou sipòte lavi a diyite moun ki afekte nan kalamite oswa konfli, jan sa endike nan kòd entènasyonal dwa moun, imanitè ak refijye.

Tout moun gen dwa pou jwenn manje ki satisfè yo. Yo rekonèt dwa sa a nan dokiman legal entènasyonal, epi li genyen ladan dwa pou moun pa grangou. Pami aspè enpòtan dwa pou jwenn manje ki ase, genyen:

- manje ki disponib nan yon kantite ak yon kalite ki ase pou satisfè bezwen dyetetik moun, san move sibstans epi ki akseptab nan nenpòt kilti;
- posiblite pou jwenn manje a nan fason ki dirab epi ki pa deranje jwisans lòt dwa moun.

Responsab leta ak responsab ki pa nan leta genyen responsablite pou respekte dwa moun pou yo jwenn manje. Genyen anpil sitiyasyon kote yo pa satisfè obligasyon sa yo ak kote yo vyole lwa entènasyonal la – tankou, pa egzanp, lè yo fè espere pou kite popilasyon yo mouri grangou oswa lè yo detwi mwayen pou yo viv kòm yon estrateji lagè - genyen efè devastatè sou sekirite alimantè ak nitrisyon. Nan moman konfli ame yo, yo entèdi konbatan yo pou atake oswa detwi danre alimantè yo, zòn agrikòl pou pwodiksyon danre alimantè, rekòlt danre oswa betay. Nan sitiyasyon sa yo, responsab imanitè yo kapab bay èd pou respekte dwa popilasyon ki afekte yo: pa egzanp, lè yo ofri asistans alimantè nan fason ki respekte lwa nasyonal ak obligasyon dwa entènasyonal moun genyen.

Estanda Minimòm ki nan chapit sa a pa reprezante yon ekspresyon konplè Dwa pou Manje ki Satisfèzan. Men, estanda nan domèn yo montre kontni debaz Dwa pou Manje, epitou yo kontribiye nan reyalizasyon ofi-amezi dwa sa a sou plan global.

Enpòtans sekirite alimantè, nitrisyon ak èd alimantè nan katastwòf

Aksè nan manje ak antretyen pwoblèm lamanjay kòmsadwa se karakteristik enpòtan pou moun siviv nan yon katastwòf. Malnitrisyon kapab pwoblèm sante piblik ki pi grav, epitou li kapab yon kòz prensipal lanmò, kit dirèkteman oswa endirèkteman. Kapasite rezistans mwayen pou viv ak fiti sekirite alimantè moun detèmine sante ak nitrisyon yo akoutèm, ak fiti mwayen pou siviv ak satisfaksyon yo. Èd alimantè kapab enpòtan nan pwoteje ak satisfè sekirite alimantè ak nitrisyon, kòm pati yon melanj mezi yo.

Estanda nan sekirite alimantè mwen detaye pase nitrisyon oswa estanda nan èd alimantè, sitou paske sekirite alimantè se yon domèn divès ki genyen yon gwoup pi bon pratik ki limite nan divès sitiyaasyon.

Pou chapit sa a, nou itilize definisyon sa yo:

- sekirite alimantè egziste lè tout moun, toutan, genyen aksè fizik ak ekonomik nan manje ki ase, pwoteje, ak fòtifyan pou yon lavi ansante ak aktif (Plan-Daksyon Somè Mondyal sou Alimantasyon, paragraf 1, 1996);
- mwayen pou viv genyen ladan kapasite, byen (tankou resous materyèl ak resous sosyal) ak aktivite ki nesèsè pou yon mwayen pou viv ki asosye ak mwayen pou siviv ak satisfaksyon alavni. Estrateji mwayen pou viv se mwayen oswa aktivite pratik kote moun jwenn manje oswa revni pou achte manje, alòske estrateji pou siviv se repons pwovizwa pou ensekirite alimantè.
- malnitrisyon genyen ladan divès kalite kondisyon angwoup, tankou malnitrisyon grav, malnitrisyon kwonik ak karans an mikwo-nitriman. Malnitrisyon grav asosye ak sitiyaasyon kote moun nan tounen zo ak po(ensifizans) ak/oswa kwachòkò, alòske malnitrisyon kwonik asosye ak diminisyon (mankman). Diminisyon ak deteryorasyon se de (2) fòm echèk kwasans. Nan chapit sa a, nou fè referans sèlman a malnitrisyon grav ak karans an mikwo-nitriman.

Anjeneral lè fanm yo pran responsablite jeneral pou manje nan kay la epi paske yo se prensipal moun ki jwenn benefis èd alimantè a, li enpòtan pou ankouraje patisipasyon to nan konsepsyon ak egzekisyon pwogram yo, kèlkeswa sa ki posib la.

Lyen ki mennen nan lòt chapit

Anpil estanda nan chapit lòt sektè yo enpòtan pou chapit sa a. Pwogrè nan reyalyasyon estanda nan yon domèn souvan enfluyans epi menm detèmine pwogrè nan lòt domèn yo. Pou yon entèvansyon kapab efikas, bon jan aranjman ak kolaborasyon nesèsè avèk lòt sektè yo. Aranjman avèk otorite lokal yo ak lòt ajans repons yo nesèsè tou pou asire bezwen yo satisfè, pou efò yo pa fèt de fwa, epitou pou kalite sekirite alimantè, repons pou nitrisyon ak èd alimantè maksimize.

Pa egzanp, egzijans tankou istansil kuizin, konsomasyon gaz ak dlo, epi pou antretyen sante piblik, abòde nan estanda pou Pwomosyon Dlo, Sanitasyon ak Ijyèn, Sèvis Sante ak Abri, Kominote ak Atik ki Pa Alimantè. Egzijans sa yo genyen yon enpak dirèk sou kapasite kay yo pou yo jwenn dlo ak pou rezoud pwoblèm nitrisyon kòmsadwa. Referans nan estanda espesifik oswa nòt oryantasyon nan lòt chapit teknik fèt kote li enpòtan.

Lyen ki mennen nan estanda komen pou tout sektè yo

Pwosesis kote yo devlope ak aplike yon repons se yon pwosesis ki enpòtan pou efikasite li. Chapit sa a ta dwe itilize ansanm avèk estanda ki komen pou tout sektè yo, ki konsène patisipasyon, premye evalyasyon, repons, siblaj, kontwòl, evalyasyon, konpetans ak responsablite travayè èd la, ak sipèvizyon, jesyon ak sipò manm pèsònèl la (al gade chapit 1, paj 21). An patikilye, nan nenpòt repons, yo ta dwe maksimize patisipasyon moun ki afekte nan katastwòf la – tankou gwoup frajil ki endike anba a – pou asire efikasite ak kalite li.

Feblès ak kapasite popilasyon ki afekte nan yon katastwòf

Gwoup ki pi menase souvan nan ijans yo se fanm, timoun, granmoun aje, moun enfim ak moun ki genyen VIH/SIDA (PLWH/A). Nan sèten kontèks, moun yo kapab vin frajil tou dapre rezon orijin etnik yo, afilyasyon relijye yo oswa afilyasyon politik yo, oswa depasman yo. Sa a pa yon lis konplè, men li genyen ladan sa ki idantifye pi souvan yo. Frajilite espesifik enfliyanse kapasite moun pou degaje yo ak siviv nan yon katastwòf, epitou yo ta dwe idantifye moun ki pi menase yo nan chak kontèks.

Toupatou nan dokiman an, tèm ‘gwoup frajil’ vle di tout gwoup sa yo. Lè nenpòt nan yon gwoup menase, li posib pou lòt gwoup yo vin menase tou. Kidonk, kèlkeswa lè nou endike gwoup frajil yo, nou ankouraje itilizasyon pou yo konsidere tout gwoup ki endike nan lis la isit la. Yo dwe pran swen espesyal pou pwoteje ak pou satisfè bezwen tout gwoup ki afekte yo yon mwayen ki san diskriminasyon epitou dapre bezwen espesifik yo. Men, yo ta dwe sonje tou popilasyon ki afekte nan katastwòf la posede, epi vin genyen aptitud ak kapasite pou yo degaje yo poukont yo, epi yo ta dwe rekonèt ak sipòte aptitud ak kapasite sa yo.

Estanda Minimòm

1 Evalyasyon ak Analiz Sekirite Alimantè ak Nitrisyon

Estanda sa yo se de (2) etanda ki vini apre premye evalyasyon komen an (al gade paj 29) ak etanda nan Patisipasyon (al gade paj 28), epi toulède aplike kèlkeswa kote yo planifye oswa sipòte entèvansyon pou nitrisyon ak pou sekirite alimantè. Evalyasyon sa yo se evalyasyon ki apwofondi epi yo mande anpil tan ak anpil resous pou fè yo kòrèkteman. Nan yon kriz grav epi pou bay yon repons imedyat, yon evalyasyon rapid kapab ase pou deside si li nesèsè oswa si li pa nesèsè pou bay asistans imedyat, epitou si li nesèsè, ki dispozisyon ki ta dwe pran pou sa. W ap jwenn lis kontwòl evalyasyon yo nan Dokiman Sipleman 1-3, paj 172-179.

Estanda nan evalyasyon ak analiz 1: sekirite alimantè

Kote moun yo menase pou yo vin nan ensèkirite alimantè, desizyon pwogram nan baze sou yon konpreyansyon ki montre fason yo jwenn manje nòmalman, enpak katastwòf la sou sekirite alimantè yo alavni, epi kidonk repons ki pi apwopriye a.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk lòt oryantasyon yo)

- Evalyasyon ak analiz yo egzamine sekirite alimantè nan zòn jeyografik enpòtan ak gwoup mwayen pou viv yo, distenksyon ant sezon, epi apre yon sèten tan, pou idantifye ak afekte yon nivo priorite patikilye pou bezwen yo (al gade lòt oryantasyon 1).

- Evalyasyon an montre konpreyansyon pi gwo politik, enstitisyon ak pwosesis sosyal, ekonomik ak politik ki afekte sekirite alimentè (al gade nòt oryantasyon 2).
- Evalyasyon genyen ladan yon rechèch epi li analize estrateji pou siviv (al gade nòt oryantasyon 3).
- Kote li posib, evalyasyon an devlope sou kapasite lokal, tankou enstitisyon fòmèl ak enfòmèl (al gade nòt oryantasyon 4).
- Metodoloji ki itilize a dekri an detay nan rapò evalyasyon an epi yo obsève li respekte prensip yo aksepte toupatou (al gade nòt oryantasyon 5).
- Yo itilize enfòmasyon segondè ki ladan, epitou rasanblaj nouvo enfòmasyon primè nan domèn ki baze sou lòt enfòmasyon ki enpòtan pou desizyon y ap pran yo (al gade nòt oryantasyon 6).
- Repons ki rekòmande pou sekirite alimentè la pou sipòte, pwoteje ak ankouraje estrateji mwayen pou viv, pandan l ap satisfè bezwen imedyat yo (al gade nòt oryantasyon 7).
- Yo konsidere enpak sekirite alimentè sou pwoblèm nitrisyon popilasyon an (al gade nòt oryantasyon 8).

Nòt oryantasyon

1. **Enpòtans analiz:** sekirite alimentè pa menm selon mwayen moun yo genyen pou yo viv, pozisyon yo, sitiasyon sosyal yo, moman nan ane a ak kalite katastwòf la ak repons ki asosye. Objektif evalyasyon an ap parèt sou fason popilasyon ki afekte a te jwenn manje ak revni anvan katastwòf la, epitou fason katastwòf la te afekte sa. Pa egzanp, nan zòn lavil ak zòn ki toupre lavil yo, objektif la kapab baze sou revizyon òf mache manje a, alòske nan zòn riral yo, objektif la ap baze sou pwodiksyon manje anjeneral. Kote moun yo te deplase, yo fèt pou konsidere sekirite alimentè popilasyon ki resevwa yo. Yo kapab fè evalyasyon sekirite alimentè lè y ap planifye pou mete yon pwenn final nan yon pwogram epitou anvan yo kòmanse youn. Nan nenpòt ka, yo ta dwe kouwòdone tout pati konsène yo pou diminye tout posiblite pou efò yo double. Evalyasyon ki rasanble nouvo enfòmasyon ta dwe ogmante enfòmasyon segondè yo nan sous enfòmasyon ki egziste.

2. **Kontèks:** sekirite alimantè kapab se rezilta pi gwo faktè makwo-ekonomik ak sosyo-politik estriktirèl, pa egzanp, politik nasyonal ak entènasyonal, pwosesis oswa enstitisyon ki afekte aksè moun yo nan manje ki apwopriye sou plan nitrisyonèl. Anjeneral yo defini sa kòm ensekirite alimantè kwonik, nan sa ki se yon kondisyon alontèm akòz frajilite estriktirèl, men li kapab vin agrave akòz enpak yo katastwòf.
3. **Estrateji pou siviv:** evalyasyon ak analiz ta dwe konsidere diferan kalite estrateji pou siviv, kimoun k ap aplike yo ak fason yo fonksyone byen. Alòske estrateji yo pa menm, genyen kanmenm etap diferan pou siviv. Premye estrateji pou siviv yo pa nesesèman anòmal, yo revèsib epi yo pa lakòz domaj ki dire anpil tan, pa egzanp rasanblaj pwodui natirèl, lavant byen ki pa enpòtan oswa voye yon manm fanmi travay lòt kote. Estrateji annapre yo, ki rele pafwa estrateji kriz, kapab detwi fiti sekirite alimantè, pa egzanp, lavant teren, migrasyon tout moun nan fanmi yo akòz soufrans oswa debwazman. Kèk estrateji fanm ak ti fi itilize pou yo siviv kapab ekspozè yo nan pi gwo risk pou yo trape enfeksyon VIH, pa egzanp, pwostitisyon ak relasyon ilegal, oswa kadejak lè y ap vwayaje nan zòn ki pa pwoteje. Anjeneral plis migrasyon kapab ogmante risk pou transmisyon VIH. Estrateji pou siviv kapab afekte anviwònman an tou, pa egzanp, twòp eksplwatasyon resous natirèl tout moun posede an komen. Li enpòtan pou yo pwoteje ak sipòte sekirite alimantè anvan yo epuize tout chwa ki pa nuiyab yo.
4. **Kapasite lokal yo:** li enpòtan pou genyen patisipasyon kominote a ak enstitisyon lokal apwopriye yo nan tout etap evalyasyon ak planifikasyon an. Pwogram yo ta dwe baze sou bezwen yo ak adapte pou kontèks lokal patikilye a. Nan domèn enpòtan pou katastwòf natirèl ki repete oswa pou konfli alontèm yo, kapab genyen avètisman lokal bonè ak sistèm oswa rezo repons pou ijans lan. Kominote kote te genyen sechrès oswa inondasyon kapab genyen pwòp plan enprevi yo. Li enpòtan pou yo sipòte kapasite lokal sa yo.
5. **Metodoloji:** li enpòtan pou konsidere avèk prekosyon kouvèti evalyasyon yo ak metòd echantyonaj yo, menm si yo pa fòmèl. Pwosesis ki prezante nan dokiman nan rapò a ta dwe lojik ak transparan alafwa, epitou li ta dwe montre pwosedi yo rekonèt pou evalyasyon sekirite alimantè. Apwòch metodolojik yo fè pou kouwòdone pami ajans yo epi avèk gouvènman an pou asire enfòmasyon yo ak analiz yo konplèman ak konsistan, pou yo kapab konpare

enfòmasyon yo apre yon sèten tan. Anjeneral, evalyasyon plizyè ajans yo pi apwopriye. Atik 3 ak 5 nan Deklarasyon Inivèsèl Dwa moun 1948; Atik 6 ak 7 nan Asanble Entènasyonal sou Dwa Sivil ak Politik 1966; Atik 2 komen nan kat Konvansyon Jenèv yo 1949; Atik 23, 55 ak 59 Katriyèm Konvansyon Jenèv la; Atik 69 a 71 Pwotokòl Adisyonèl I 1977; Atik 18 Pwotokòl Adisyonèl II 1977 ansanm ak lòt règleman apwopriye nan lwa imanitè entènasyonal; Konvansyon kont Tòti ak lòt Tretman Mechan, ki pa lmen oswa Degradan oswa Pinisyon 1984; Atik 10, 11 ak 12 Asanble Entènasyonal sou Dwa Ekonomik, Sosyal ak Kiltirèl 1966; Atik 6, 37 ak 24 nan Konvansyon sou Dwa Timoun 1989; ak lòt kote nan lwa entènasyonal.

6. **Sous enfòmasyon yo:** nan anpil sitiyasyon, yon pakèt enfòmasyon segondè egziste sou sitiyasyon anvan katastwòf la, tankou nòmal manje ki disponib, aksè diferan gwoup yo genyen nòmalman nan manje, gwoup ki pi nan ensekirite alimantè, ak efè kriz ki te genyen anvan yo sou manje ki disponib ak aksè diferan gwoup yo. Itilizasyon efikas enfòmasyon segondè yo pèmèt rasanblaj enfòmasyon primè pandan evalyasyon an ki dwe konsantre sou sa ki enpòtan nan nouvo sitiyasyon an.
7. **Planifikasyon alontèm:** Planifikasyon alontèm alòske satisfaksyon bezwen imedyat yo ak konsèvasyon byen pwodiktif yo ap toujou priorite a nan premye etap yon kriz, yo dwe toujou panse planifye repons yo alontèm. Sa mande espètiz teknik nan divès sektè, ak kapasite pou travay anpil avèk manm kominote a, tankou reprezantan tout gwoup yo. Patisipasyon manm kominote a nan tout etap evalyasyon an ak planifikasyon pwogram nan enpòtan, sa dwe kòmanse pou pèspektiv posiblite ak risk alontèm yo. Rekòmandasyon yo dwe baze sou yon konpreyansyon serye ak pratik manm pèsònèl ki gen kalifikasyon ak eksperyans apwopriye. Ekip evalyasyon an ta dwe genyen ladan espè sektè, tankou pa egzanp kiltivatè, agwo-ekonomis, veterinè, syantis sosyal, ak espè nan dlo ak sanitasyon oswa lòt espè apwopriye (al gade estanda nan Patisipasyon nan paj 28).
8. **Ensekirite alimantè ak pwoblèm nitrisyon:** ensekirite alimantè se youn nan twa (3) kòz kache malnitrisyon, epi kidonk, kèlkeswa kote genyen ensekirite alimantè genyen risk malnitrisyon, tankou karans an mikwonitriman. Konsiderasyon enpak ensekirite alimantè sou pwoblèm nitrisyon se yon pati enpòtan evalyasyon ensekirite alimantè. Men, yo pa ta dwe sipoze ensekirite alimantè se sèl kòz malnitrisyon, san yo pa konsidere

faktè ki lakòz pwoblèm sante ak pwoblèm swen posib.

Estanda 2 nan evalyasyon ak analiz: nitrisyon

Kote moun yo nan risk malnitrisyon, desizyon pou pwogram yo baze sou yon konpreyansyon pratik kòz, kalite, degre ak enpòtans malnitrisyon, ak repons ki pi apwopriye a.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

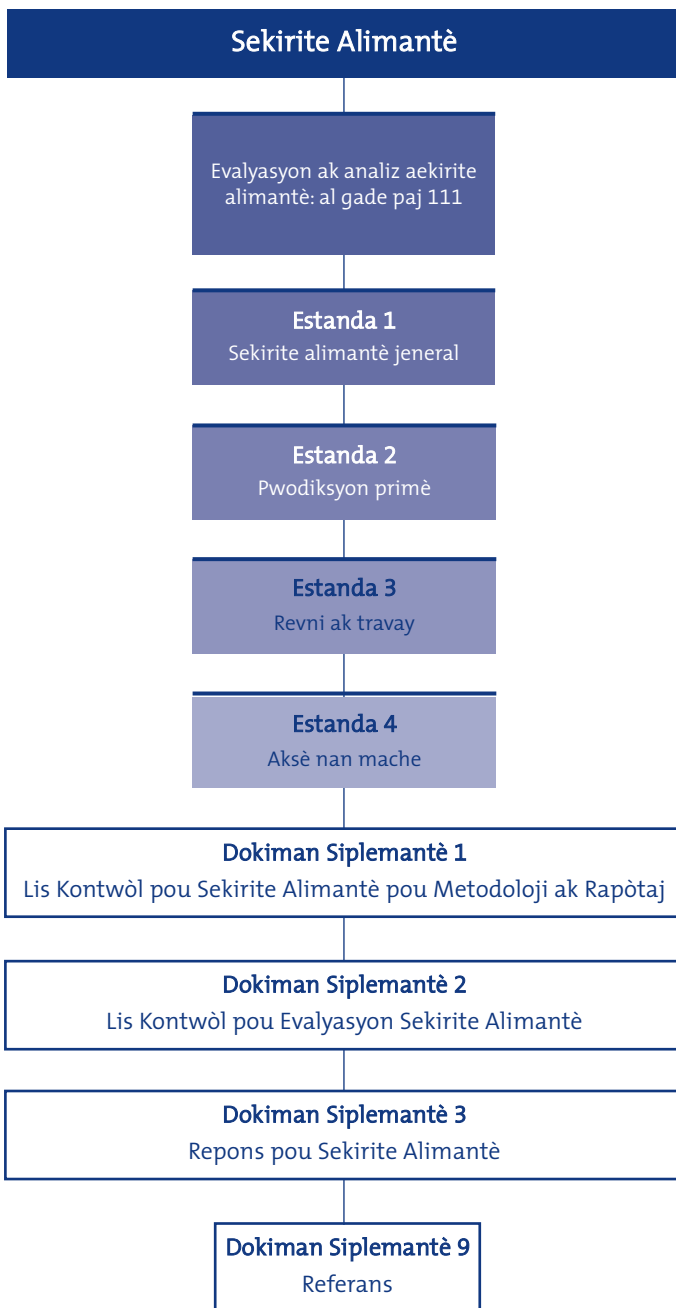
- Anvan ou fè yon ankèt antwopometrik (ankèt sou pwopòsyon kò moun), ou dwe analize ak rapòte enfòmasyon sou kòz kache malnitrisyon (manje, sante ak swen), pou souliye kalite ak gravite pwoblèm nan (yo) ak gwoup ki genyen pi gwo bezwen nitrisyon ak sipò (al gade nòt oryantasyon 1 ak Estanda 2 nan sipò jeneral nan nitrisyon paj 140).
- Ou dwe konsidere sa kominote a ak lòt pati konsène lokal yo panse sou sa ki lakòz malnitrisyon (al gade nòt oryantasyon 1).
- Ankèt antwopometrik yo fèt sèlman kote enfòmasyon yo ak analiz nesèsè pou enfòm desizyon ki pran sou pwogram nan (al gade nòt oryantasyon 2).
- Gid entènasyonal pou ankèt antwopometrik, ak gid nasyonal ki konsistan avèk gid entènasyonal sa yo annamoni pou detèmine kalite, degre ak enpòtans malnitrisyon (al gade nòt oryantasyon 3).
- Kote yo fè ankèt antwopometrik yo pami timoun ki poko gen laj senk (5) ane, yo itilize valè referans entènasyonal pwa-pou-wotè pou rapòte malnitrisyon nan eskò Z ak pousantaj medyàn nan pou rezon planifikasyon (al gade nòt oryantasyon 3).
- Yo detèmine karans an mikwo-nitriman kote popilasyon nan risk (al gade nòt oryantasyon 4).
- Repons ki rekòmande apre evalyasyon nitrisyon devlope sou kapasite lokal yo epi yo ogmante kapasite lokal sa yo nan yon manyè ki kouwòdone.

Nòt oryantasyon

- 1. Kòz kache yo:** kòz imedyat malnitrisyon se maladi ak/oswa konsomasyon manje ki pa apwopriye (ki vin konsekans ensekirite alimentè), yon move sante piblik oswa anviwònman sosyal ak medikal, oswa aksè ki pa apwopriye nan sèvis nan nivo kay ak kominote a. Kòz kache yo se enfliyans lòt kòz debaz tankou resous imèn, resous estriktirèl, resous natirèl ak resous ekonomik, kontèks politik, kontèks kiltirèl ak kontèks sekirite, enfrastrikti fòmèl ak enfòmèl, ak mouvman popilasyon an, (avèk lafòs oswa san lafòs) ak kontrent sou mouvman an. Yon entèpretasyon kòz malnitrisyon nan chak kontèks espesifik se yon preparasyon enpòtan pou nenpòt pwogram nitrisyon. Yo kapab rasanble enfòmasyon sou kòz malnitrisyon nan sous primè ak sous segondè, tankou pwofil sante ak nitrisyon, rapò rechèch yo, enfòmasyon sou premye avètisman, dosye sant sante, rapò sou sekirite alimentè ak gwoup asistans sosyal kominotè, epitou enfòmasyon yo kapab alafwa enfòmasyon kalitatif ak kantitatif. Ou kapab jwenn yon lis kontwòl evalyasyon nitrisyonèl nan Dokiman Siplemanntè 4.
- 2. Desizyon yo pran** an ta dwe depannde yon entèpretasyon touletwa kòz kache posib malnitrisyon ak rezilta ki sòti nan ankèt antwopometrik yo. Men, nan yon kriz ki grav, desizyon pou aplike distribisyon jeneral manje a pa dwe rete tann rezilta ankèt antwopometrik yo, paske rezilta sa yo kapab pran apeprè twa (3) semèn pou yo pare. Men, li ta dwe posib pou itilize rezilta ankèt antwopometrik yo pou fè konnen desizyon ki pran konsènan repons ki la pou korije malnitrisyon an.
- 3. Ankèt antwopometrik** yo bay yon estimasyon sou fason malnitrisyon an gaye. Pratik yo pi aksepte toupatou se pou evalye nivo malnitrisyon an sou timoun ki gen laj 6-59 mwa kòm yon endikatè pou popilasyon an antan yon ansanm. Men, lòt gwoup yo kapab afekte nan yon pi gwo enpòtans oswa yo kapab vin genyen pi gwo risk nitrisyonèl. Lè yon ka konsa prezante, yo ta dwe evalye sitiyasyon gwoup sa yo, menmsi evalyasyon kapab reprezante yon pwoblèm (al gade Dokiman Siplemanntè 5). Gid entènasyonal yo endike yo dwe itilize yon echantyon reprezantatif pou ankèt yo; respè gid nasyonal yo kapab ankouraje aranjman ak amonizasyon rapòtaj la. Kote enfòmasyon reprezantatif yo disponib sou tandans nan pwoblèm nitrisyon la, enfòmasyon sa yo pi bon pou yon chif

senp sou fason malnitrisyon an enpòtan. Li kapab enpòtan tou pou rasanble enfòmasyon sou kantite moun ki iminize pandan yon ankèt antwopometrik, menm jan ak to mòtalite, avèk yon diferan baz sondaj. Rapò yo ta dwe toujou dekri kòz posib malnitrisyon, epi yo ta dwe rapòte kwachòkò a apa.

4. **Karans an mikwo-nitriman:** si yo rekonèt popilasyon an genyen yon karans an vitamin A, an iyodin, oswa an fè anvan katastwòf la, yo kapab sipoze sa ap rete yon pwoblèm pandan katastwòf la. Lè analiz sitiyasyon sante ak sekirite alimantè sijere yon risk karans an mikwo-nitriman, yo ta dwe pran mezi pou amelyore fason pou detèmine kantite karans espesifik yo (al gade estanda 1 nan sipò nitrisyonèl jeneral nan paj 137) ak estanda 3 nan Koreksyon malnitrisyon nan paj 152).

2 Estanda Minimòm nan Sekirite Alimantè

Sekirite alimantè genyen ladan aksè nan manje (tankou fason yo kapab abòde li), konvans resous alimantè oswa disponiblite, ak establite resous ak aksè ladan yo apre yon sèten tan. Li kouvri tou kalite, varyete ak sekirite alimantè, ak konsomasyon ak itilizasyon byolojik manje a.

Rezistans mwayen pou moun yo viv, ak frajilite yo nan ensekirite alimantè detèmine sitou selon resous ki disponib pou yo, ak fason moun sa yo afekte nan katastwòf la. Resous sa yo genyen ladan byen ekonomik ak finansye (tankou lajan kach, kredi, epay ak envestisman), epitou yo genyen kapital fizik, kapital natirèl, kapital imen ak kapital sosyal. Anjeneral, pou moun ki afekte nan katastwòf la, konsèvasyon, rekipasyon ak devlopman resous ki nesès pou sekirite alimantè yo ak fiti mwayen yo pou viv reprezante yon priyorite.

Nan sitiyasyon konfli yo, ensekirite ak menas konfli kapab lakòz restriksyon grav sou aktivite mwayen pou viv ak sou aksè nan mache yo. Menaj yo (tout k ap viv nan kay ansanm yo) kapab fè pèt dirèk byen, swa abandone akòz yon rezilta fuit oswa akòz demand egzijan pati ki nan lagè a.

Premye estanda nan ensekirite alimantè, dapre estanda nan evalyasyon ak analiz sekirite alimantè ki nan paj 11 lan, se yon estanda jeneral ki aplike nan tout aspè pwogram sekirite alimantè nan katastwòf yo, tankou pwoblèm ki asosye ak fason pou siviv ak konsèvasyon byen yo. Rès twa (3) estanda yo asosye ak pwodiksyon primè, kreyasyon revni ak travay, ak aksè nan mache yo, tankou machandiz ak sèvis. Dokiman siplemantè 3 a dekri divès kalite repons pou sekirite alimantè.

Genyen kèk kwazman aklè ant estanda ki nan sekirite alimantè, paske repons pou sekirite alimantè genyen anjeneral plizyè objektif, ki asosye ak diferan aspè sekirite alimantè, epi kidonk yo konsène nan plis pase

yon estanda (tankou estanda nan sektè dlo, sante ak abri tou). Anplis, yon ekilib pwogram yo obligatwa pou reyalize tout estanda yo nan sekirite alimantè. Repons pou katastwòf la ta dwe sipòte ak/oswa ogmante sèvis gouvènman ki egziste an fonksyon estrikti, modèl, ak dirabilite alontèm.

Estanda 1 nan sekirite alimantè: sekirite alimantè jeneral

Moun yo genyen aksè nan manje ki kòmsadwa ak apwopriye ak atik ki pa komestib nan yon mannyè ki asire sivi yo, ki anpeche degradasyon byen yo epi ki sipòte diyite yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Kote lavi moun yo menase akòz rate manje, repons yo bay priorite pou satisfaksyon bezwen imedyat pou manje (al gade nòt oryantasyon 1).
- Nan tout kontèks katastwòf, yo fè evalyasyon yo pou sipòte, pwoteje ak ankouraje sekirite alimantè. Sa genyen ladan konsèvasyon byen pwodiktif yo oswa rekiperasyon sa ki pèdi yo akòz katastwòf la (al gade nòt oryantasyon 2).
- Repons ki pwoteje ak sipòte sekirite alimantè a baze sou bon jan analiz, nan tèt ansanm avèk kominote ki afekte nan katastwòf la.
- Repons yo konsidere estrateji pou mou yo siviv, benefis yo ak nenpòt risk ak depans ki asosye (al gade nòt oryantasyon 3).
- Tranzisyon ak estrateji pou sòti yo devlope pou tout repons nan sekirite alimantè pou katastwòf, epi yo pibliye ak aplike yo jan sa apwopriye (al gade nòt oryantasyon 4).
- Lè yon repons sipòte devlopman nouvo oswa lòt estrateji mwayen pou viv, tout gwoup yo genyen aksè nan sipò apwopriye, tankou konesans, aptitud ak sèvis ki nesèsè (al gade nòt oryantasyon 5).
- Repons pou sekirite alimantè genyen efè degradasyon ki mwen

posib sou anviwònman an (al gade nòt oryantasyon 6).

- Yo kontwole anpil moun ki jwenn avantaj pou detèmine nivo akseptasyon ak aksè diferan gwoup ki nan popilasyon an epitou pou asire kouvèti jeneral popilasyon ki afekte a san diskriminasyon (al gade nòt oryantasyon 7).
- Yo kontwole efè repons yo sou ekonomi lokal la, rezo sosyal yo, mwayen pou viv yo ak anviwònman, anplis kontwòl kontini ki asosye ak objektif pwogram nan (al gade nòt oryantasyon 8).

Nòt oryantasyon

1. **Priorite pou repons pou sove lavi moun:** menmsi distribisyon manje se repons ki pi komen pou ensekirite alimantè grav nan katastwòf yo, lòt kalite repons yo kapab ede moun yo satisfè bezwen alimantè imedyat yo tou. Pami egzanp yo, genyen lavant manje ki sibvansyone (lè moun yo genyen pouvwa-dacha men resous yo pa ase); amelyorasyon pouvwa-dacha a avèk pwogram travay (tankou manje-pou-travay); epi destokaj inisyativ yo oswa distribisyon lajan kach. Espesyalman, nan zòn lavil yo, priorite a kapab se pou re-kreye aranjman pou mache nòmal ak pou fè aktivite ekonomik ki ofri travay yo vin pi fò. Estrateji sa yo kapab pi apwopriye pase distribisyon manje paske yo sipòte diyite, yo sipòte mwayen pou moun yo viv epi kidonk yo diminye frajilite alavni. Ajans yo genyen responsablite pou konsidere sa lòt yo ap fè pou asire repons jeneral la ofri kontribisyon ak sèvis konplemantè. Yo ta dwe kòmanse distribisyon jeneral manje sèlman lè li vrèman nesesè, epitou yo ta dwe sispann li imedyatman. Distribisyon jeneral manje pou gratis kapab pa apwopriye lè:
 - estòk manje kòmsadwa yo disponib nan zòn nan (epi bezwen an se pou abòde pwoblèm pou aksè a);
 - sistèm sipò mache a kapab abòde yon mank disponiblite manje ki detèmine;
 - atitud oswa règleman lokal yo kont distribisyon manje gratis.
2. **Sipò, pwoteksyon ak ankourajman sekirite alimantè:** mezi apwopriye pou sipòte sekirite alimantè kapab genyen ladan divès kalite repons ak

sipò (al gade Dokiman siplemantè 3). Menmsi akoutèm li kapab pa posib pou reyalize sekirite alimantè ki baze nèt sou pwòp estrateji moun yo pou viv, yo ta dwe pwoteje ak sipòte estrateji ki egziste ki kapab kontribiyè nan sekirite alimantè menaj yo ak respekte diyite yo, kèlkeswa lè li posib. Repons pou sekirite alimantè p ap nesèsman chèche yon rekiperasyon konplè byen ki pèdi akòz katastwòf la, men y ap chèche anpeche degradasyon yo ak ankouraje yon pwosesis rekiperasyon yo.

3. Risk ki asosye ak estrateji pou siviv: anpil estrateji pou siviv lakòz gen depans ki fèt oswa yo lakòz risk ki kapab ogmante frajilite. Pa egzanp:

- rediksyon nan kantite manje moun manje oswa nan kalite rejim alimantè yo ap lakòz yon bès nan sante ak nan pwoblèm nitrisyon;
- rediksyon nan depans nan frè lekòl ak nan swen sante ap detwi kapital imen;
- pwostitisyon ak relasyon deyò pou jwenn manje ap detwi diyite, epi risk pou eskizyon sosyal ak enfeksyon VIH oswa lòt maladi moun trape nan sèks;
- lavant byen menaj yo kapab diminye kapasite menaj la pou pwodui alavni;
- lè moun yo pa fè ranbousman lajan yo prete sa kapab lakòz yo vin pa jwenn kredi;
- twòp itilizasyon resous natirèl ap diminye kapital imen ki disponib lan (pa egzanp twòp lapèch, ranmasaj bwa dife, elatriye);
- vwayaj nan zòn ki pa pwoteje yo oswa rasanblaj manje oswa konbistib ap ekspozè moun yo (sitou fanm ak timoun yo) nan atak;
- pwodiksyon ak lavant machandiz ilegal mete moun yo nan risk pou arestasyon ak anprizònman;
- separasyon fanmi yo ak manman yo ak timoun yo riske move estanda nan swen timoun ak malnitrisyon.

Yo dwe rekonèt efè ofi-amezi ak demoralizan sa yo, epitou yo dwe fè entèvansyon bonè pou dekouraje estrateji sa yo ak pou anpeche pèt byen. Sèten estrateji pou siviv kapab detwi diyite moun yo tou, kote yo fòse moun yo angaje yo nan aktivite imilyan oswa ki pa akseptab sou plan

sosyal. Men, nan anpil sosyete, sèten estrateji (tankou voye yon manm fanmi al travay lòt kote pandan tan di yo) se yon tradisyon ki toujou egziste.

5. **Estrateji pou sòti ak pou tranzisyon:** yo dwe konsidere estrateji sa yo nan kòmansman yon pwogram, sitou kote repons lan kapab genyen konsekans alontèm, pa egzanp, òf sèvis gratis ki ta dwe bay nòmalman pou peman, tankou aksè nan kredi oswa nan sèvis veterinè. Anvan fèmti pwogram nan oswa anvan yo fè tranzisyon nan yon lòt etap, ta dwe genyen prèv ki montre kijan sitiyasyon an vin amelyore.
6. **Aksè nan konesans, aptitud ak sèvis:** yo ta dwe fè konsepsyon ak planifikasyon estrikti ki ofri sèvis enpòtan yo ansanm avèk itilizatè yo, pou yo kapab apwopriye ak antreteni yon fason kòmsadwa, kote li posib apre yo fine egzekte pwojè a. Kèk gwoup genyen bezwen ki trè espesifik, pa egzanp timoun ki vin òfelen akòz maladi SIDA kapab pa nan transfè enfòmasyon ak aptitud ki fèt nan fanmi yo.
7. **Konsekans anviwònman:** jan sa posib, baz resous natirèl pou pwodiksyon ak mwayen pou viv popilasyon ki afekte a – ak popilasyon akeyan yo – ta dwe konsève. Yo ta dwe konsidere konsekans sou anviwònman ozalantou a nan evalyasyon ak planifikasyon nenpòt repons. Pa egzanp, moun k ap viv nan kan yo bezwen konbistib pou kwit manje, ki kapab lakòz debwazman lokal rapid. Distribisyon danre alimantè ki genyen dire tan pou kwit yo, tankou sèten pwa, ap bezwen plis konbistib pou kwit yo, kidonk sa kapab afekte anviwònman an tou (al gade estanda 2 nan Planifikasyon èd alimantè nan paj 158). Kote li posib, repons yo ta dwe deziyen pou pwoteje anviwònman an kont degradasyon. Pa egzanp, pwogram destokaj yo diminye presyon pakaj (lè yo mete bèt yo manje nan patiraj) nan patiraj yo pandan yon sechrès, sa k ap fè vin genyen plis manje disponib pou betay la sivil.
8. **Kouvèti, aksè ak fason yo detèmine akseptasyon:** yo ta dwe dekri moun ki jwenn avantaj yo ak karakteristik yo, ak kantite estime yo anvan detèminasyon nivo patisipasyon diferan gwoup yo (pou fè atansyon patikilye nan gwoup frajil yo). Yo detèmine patisipasyon an anpati selon fasilite aksè ak fason yo aksepte patisipan yo nan aktivite yo. Menmsi kèk repons pou sekirite alimantè vize gwoup ki aktif sou plan ekonomik yo, yo ta pa dwe fèt ditou avèk diskriminasyon, epitou yo ta dwe ofri aksè pou

gwoup frajil yo, ak pwoteje depandan yo, tankou timoun yo. Divès kontrent, tankou kapasite pou travay, kantite travay pou fè lakay, responsablite pou pran swen timoun, maladi oswa andikap kwonik, ak aksè fizik limite, kapab diminye patisipasyon fanm yo, moun andikape yo ak granmoun aje yo. Pou metrize kontrent sa yo, yo dwe idantifye aktivite ki nan kapasite gwoup sa yo oswa yo dwe enstale estrikti sipò ki apwopriye. Yo ta dwe kreye nòmalman siblaj machaswiv ki baze sou oto-seleksyon nan tèt ansanm avèk tout gwoup ki nan kominote a (al gade estanda nan Siblaj nan paj 35).

9. **Kontwòl:** menm jan ak kontwòl woutin (al gade estanda nan Kontwòl ak Evalyasyon nan paj 37-40), li nesèsè tou pou kontwole pi gwo sitiyasyon sekirite alimantè pou yo kapab evalye enpòtans kontini pwogram nan, detèmine lè pou mete yon pwen final nan aktivite espesifik yo oswa pou entwodui chanjman oswa nouvo pwojè, jan li nesèsè, epitou pou idantifye nenpòt bezwen pou sipò. Sistèm enfòmasyon lokal ak rejyonal sou sekirite alimantè, tankou sistèm avètisman pou grangou bonè, se sous enfòmasyon ki enpòtan.

Estanda 2 nan sekirite alimantè: pwodiksyon primè

Machaswiv pwodiksyon primè se machaswiv ki pwoteje ak sipòte.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Entèvansyon pou sipòte pwodiksyon primè a baze sou yon entèpretasyon pratik dirabilite sistèm pwodiksyon yo, tankou aksè nan kontribisyon ak sèvis yo ak disponibilite yo (al gade nòt oryantasyon 1).
- Yo entwodui nouvo teknoloji yo sèlman lè konsekans yo konprann konsekans yo pou sistèm pwodiksyon lokal yo, pratik kiltirèl yo ak anviwònman an, ak lè pwodiktè yo aksepte yo (al gade nòt oryantasyon 2).
- Kote li posib, yo ofri divès kalite kontribisyon pou yo kapab bay pwodiktè yo plis fleksibilite nan jesyon pwodiksyon an, nan tretman ak nan distribisyon, epitou nan rediksyon risk yo ((al gade nòt

oryantasyon 3).

- Kontribisyon izin pwodiksyon, kontribisyon animal oswa kontribisyon aktivite lapèch se kontribisyon ki akseptab sou plan lokal, epitou kontribisyon sa yo konfòme yo nan nòm kalite apwopriye (al gade nòt oryantasyon 4-5).
- Entwodiksyon kontribisyon ak sèvis yo pa agrave frajilite oswa yo pa ogmante risk, pa egzanp, lè yo ogmante konpetisyon pou resous natirèl ra yo, oswa lè yo domaje rezo sosyal ki egziste yo (al gade nòt oryantasyon 6).
- Yo achte kontribisyon ak sèvis yo sou plan lokal, kèlkeswa lè li posib, sof si sa ta ka genyen yon konsekans negatif sou pwodiktè lokal yo, mache yo oswa konsomatè yo (al gade nòt oryantasyon 7).
- Pwodiktè manje, antrepriz ki prepare manje ak distribitè k ap resevwa kontribisyon pwojè yo ap itilize yo yon fason ki apwopriye (al gade nòt oryantasyon 8-9).
- Repons yo konprann bezwen pou kontribisyon ak sèvis konplemantè yo, epitou yo ofri yo kote li apwopriye.

Nòt oryantasyon

1. **Dirabilite pwodiksyon primè:** pou estrateji pwodiksyon manje yo kapab dire, yo dwe genyen yon chans rezonab pou devlope yon fason apwopriye ak pou gen siksè. Sa kapab jwenn enfluyans divès kalite faktè tankou:
 - aksè nan resous natirèl ki ase (tè arab, patiraj, dlo, rivyè, lak, dlo lakòt, elatriye). Ekilib ekolojik la pa ta dwe menase, pa egzanp twòp eksplwatasyon tè segondè yo, twòp aktivite lapèch, oswa polisyon dlo, sitou nan zòn ki toupre vil yo;
 - nivo aptitud ak kapasite, ki kapab limite kote kominote maladi afekte kominote yo seryezman, oswa kote yo kapab entèdi edikasyon ak fòmasyon pou kèk gwoup;
 - disponiblite travay an relasyon ak modèl pwodiksyon ki egziste yo ak pwogram aktivite agrikòl enpòtan yo;
 - disponiblite kontribisyon ak kalite kouvèti sèvis asosye yo

(ogmantasyon finansyè, veterinè, agrikòl), enstitisyon gouvènman an ak/oswa lòt enstitisyon yo kapab ofri;

- legalite aktivite espesifik oswa dwa gwoup ki afekte yo pou travay, pa egzanp kontwòl sou ranmasaj bwa dife oswa restriksyon sou dwa refijye yo pou yo fè travay ki peye;
- sekirite akòz konfli ame, destwiksyon enfrastrikti transpò, min tètès, menas atak oswa banditis.

Pwodiksyon an pa ta dwe afekte yon fason negatif aksè lòt gwoup yo nan resous natirèl ki sipòte lavi, tankou dlo.

2. *Devlopman teknolojik:* ‘nouvo’ devlopman teknolojik kapab genyen ladan anpil varyete danre oswa espès betay, nouvo zouti oswa angrè. Jan sa posib, aktivite pwodiksyon manje ta dwe swiv modèl ki egziste epi/oswa yo ta dwe asosye avèk plan devlopman nasyonal yo. Yo ta dwe entwodui nouvo teknoloji yo sèlman pandan yon katastwòf si yo te teste yo anvan nan yon zòn lokal epitou yo konnen yo apwopriye. Lè yo entwodui nouvo teknoloji yo, yo ta dwe akonpaye yo avèk konsiltasyon apwopriye kominote a, divilgasyon enfòmasyon, fòmasyon ak lòt sipò itil. Yo ta dwe evalye kapasite sèvis devlopman nan depatman gouvènman lokal la, ONG yo ak lòt pou fasilite sa epi si sa nesesè yo ta dwe ranfòse yo.

3. *Amelyorasyon chwa:* pami egzanp entèvansyon ki ofri pwodikte yo pi gwo chwa, genyen kontribisyon an lajan kach oswa kredi alapas kontribisyon pwodiktif yo, oswa pou ogmante kontribisyon pwodiktif yo, ak fwa grenn semans ki ofri kiltivatè yo opòtinite pou chwazi grenn semans yo vle. Pwodiksyon an pa ta dwe genyen konsekans nitrisyonèl negatif, tankou ranplasman danre alimantè avèk danre komèsyal. Lè yo pwokire fouraj pou bèt yo pandan peryòd sechrès sa kapab ofri yon benefis nitrisyonèl imen ki pi dirèk pou ti bèt yo olye yo bay asistans alimantè.

4. *Opòtinite ak fason yo detèmine akseptasyon:* pami egzanp kontribisyon pwodiktif yo, genyen grenn semans, zouti, angrè, betay, ekipman pou lapèch, zouti pou lachas, sèvis prè ak kredi, enfòmasyon sou mache, sèvis transpò, elatriye. Distribisyon faktè pwodiksyon agrikòl yo ak sèvis veterinè yo fèt pou kwonometre pou fèt menm lè ak sezon agrikòl enpòtan yo ak elvaj bèt yo; pa egzanp, distribisyon grenn semans yo ak

zouti yo dwe fèt anvan sezon plantasyon an. Destokaj betay pou ijans pandan yon sechrès ta dwe fèt anvan betay yo mouri twòp, alòske restokaj la ta dwe kòmanse lè yo byen asire redrèsman an, pa egzanp apre pwochen lapli yo.

5. **Grenn semans:** yo ta dwe bay priyorite pou grenn semans lokal yo, pou kiltivatè yo kapab itilize pwòp kritè yo pou detèmine kalite. Kiltivatè lokal yo ak ekip agrikòl lokal yo ta dwe apwouve varyete lokal yo. Grenn semans yo ta dwe kapab adapte nan kondisyon lokal yo, epitou yo ta dwe rezistan nan maladi. Grenn semans ki sòti deyò rejyon an dwe sètifye yon fason ki apwopriye, epitou yo dwe tcheke yo pou konnen si yo apwopriye pou kondisyon lokal yo. Grenn ibrid yo kapab apwopriye lè kiltivatè yo abitye avèk yo ak lè yo genyen eksperyans nan kiltive yo. Yo kapab detèmine sa nan konsiltasyon avèk kominote a. Lè yo bay grenn semans yo pou gratis, kiltivatè yo pito sèvi ak grenn ibrid yo pase varyete lokal yo, paske grenn sa yo pi chè pou achte. Yo ta dwe egzekite politik gouvènman an konsènan grenn ibrid yo anvan distribisyon an. Yo pa dwe distribiye grenn ki modifiye sou plan jenetik yo (GMO) sof si otorite nasyonal yo oswa lòt otorite k ap dirije yo bay apwobasyon pou sa fèt.
6. **Konsekans sou betay rural yo:** pwodiksyon alimantè primè kapab pa dire si genyen yon rate resous natirèl dirab. Ankourajman pwodiksyon ki bezwen plis aksè oswa aksè modifiye nan resous natirèl ki disponib sou plan lokal kapab ogmante tansyon nan popilasyon lokal la, epitou sa kapab limite aksè nan dlo ak lòt bezwen enpòtan yo. Yo ta dwe pran prekosyon avèk distribisyon resous finansye yo, swa sou fòm sibvansyon oswa sou fòm prè, paske resous finansye yo kapab ogmante risk pou ensekirite lokal (al gade estanda 3 nan sekirite alimantè, nòt oryantasyon 5 nan paj 130). Answit, distribisyon gratis faktè pwodiksyon yo kapab deranje machaswiv tradisyonèl yo pou sipò sosyal ak pou re-distribisyon an.
7. **Acha faktè pwodiksyon lokal:** yo ta dwe jwenn faktè pwodiksyon ak sèvis pou pwodiksyon alimantè, tankou sèvis sante pou betay, grenn semans, elatriye, nan sistèm distribisyon ki egziste nan peyi a, kote li posib. Men, anvan yo fè acha sou mache lokal la, yo ta dwe konsidere risk pwojè acha a genyen pou defòme mache a, pa egzanp, ogmantasyon pri pwodui ra yo.

- 8. Kontwòl itilizasyon:** yo kapab fè estimasyon endikatè pwosesis ak rannman nan pwodiksyon alimantè a, tretman ak distribisyon an, pa egzanp, kantite grenn semans ki plante sou chak ekta, rannman, kantite pwojeniti, elatriye. Li enpòtan pou detèmine kijan pwodiktè yo itilize faktè pwodiksyon ki nan pwojè a, sètadi verifye si grenn semans yo plante vrèman, epitou si yo itilize zouti, angrè, filè ak zouti lapèch selon sa ki te prevwa. Yo dwe revize kalite faktè pwodiksyon yo an fonksyon fason yo aksepte yo ak preferans pwodiktè yo. Sa ki enpòtan pou evalyasyon an se konsiderasyon kijan pwojè a te afekte manje ki disponib pou menaj yo, pa egzanp estòk manje menaj yo, kantite ak kalite manje ki konsome, oswa kantite manje ki vann oswa ki distribiye. Kote pwojè a vize pou ogmante pwodiksyon yon kalite manje espesifik, tankou pwodui baz animal oswa pwason, oswa legim ki genyen anpil pwoteyin, yo ta dwe fè rechèch sou fason menaj yo itilize pwodui sa yo. Yo kapab detèmine rezilta kalite analiz sa a nan validasyon kwaze avèk ankèt nitrisyonèl (depi yo konsidere faktè sante ak swen pwoblèm nitrisyon).
- 9. Efè faktè pwodiksyon oswa konsekans negatif ki pa prevwa:** pa egzanp, egzanp chanjman nan modèl travay nan lòt sezon agrikòl, efè repons yo sou estrateji altènatif ak lòt estrateji pou siviv (pa egzanp, devyasyon travay), modèl travay fanm yo ak efè sou swen timoun, prezans nan lekòl ak efè sou edikasyon, risk ki pran pou yo kapab gen aksè nan tè ak nan lòt resous enpòtan.

Estanda 3 nan sekirite alimantè: revni ak travay

Kote revni ak travay se estrateji mwayen pou viv ki posib, moun yo gen aksè nan opòtinite ki apwopriye pou reyalize revni, ki kreye salè ki jis, epitou ki kontribiye nan sekirite alimantè san menase resous kote mwayen pou viv yo baze.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Desizyon pwojè sou pwogram, aktivite travay, kalite salè ak posiblite egzekisyon baze sou yon entèpretasyon pratik kapasite resous imèn lokal, yon analiz mache ak yon analiz ekonomik, epi

yon analiz demand ak òf pou aptitud enpòtan ak bezwen an fòmasyon (al gade nòt oryantasyon 1-2).

- Repons pou ofri opòtinite pou djòb oswa pou revni se repons ki kapab reyalize sou plan teknik epi tout faktè pwodiksyon nesèsè disponib alè. Kote li posib, repons yo kontribiye nan sekirite alimantè lòt yo, epitou yo pwoteje oswa renouvle anviwònman an.
- Nivo salè a se yon nivo ki apwopriye, epi peman pou travay ki peye yo fèt vit, yon fason regilye ak alè. Nan sitiyaasyon ensekirite alimantè grav, yo kapab fè peman yo davans (al gade nòt oryantasyon 3).
- Yo mete pwosedi yo anplas pou ofri yon anviwònman travay ki pwoteje ak estab.
- Pami pwojè ki gen pou wè ak gwo kantite lajan, genyen mezi pou evite detounman ak/oswa ensekirite (al gade nòt oryantasyon 5).
- Repons ki bay opòtinite travay pwoteje ak sipòte responsablite swen kay yo, epi yo pa gen konsekans negatif sou anviwònman lokal la oswa yo pa nuizib pou aktivite regilye mwayen pou viv yo (al gade nòt oryantasyon 6).
- Yo entèprete jesyon kay la ak itilizasyon salè (lajan kach oswa manje), sibvansyon oswa prè epi yo konsidere yo kòm faktè ki kontribiye nan sekirite alimantè tout moun k ap viv nan kay la (al gade nòt oryantasyon 7).

Nòt oryantasyon

1. **Konvansan inisyativ yo:** aktivite pwojè yo ta dwe fè itilizasyon maksimòm resous imèn lokal yo nan plan pwojè a ak nan idantifikasyon aktivite apwopriye yo. Jan sa posib, se gwoup patisipan yo ki ta dwe chwazi aktivite manje-pou-travay (FFW) ak lajan kach-pou-travay (CFW) poukont yo, epitou yo ta dwe planifye aktivite sa yo avèk gwoup patisipan sa yo. Kote genyen gwo kantite moun ki deplase (refijye oswa IPD), popilasyon akeyan an pa ta dwe fè depans pou opòtinite pou jwenn travay. Nan kèk sikonsans, yo ta dwe mete opòtinite pou travay adispozisyon toulède gwoup yo. Konpreyansyon jesyon kay la ak itilizasyon lajan kach la enpòtan nan deside si ak nan ki fòm sèvis mikwo-finans lan ta kapab sipòte sekirite alimantè a (al gade estanda 2 nan Sekirite alimantè).

2. **Kalite salè:** salè kapab an lajan kach oswa an manje, oswa yon melanj toulède, epitou li ta dwe pèmèt kay ki nan ensekirite alimantè satisfè bezwen yo. Alaplas peman an, salè a kapab souvan pran fòm yon prim yo bay pou ede moun yo fè travay ki bay benefis dirèk pou yo. Moun yo kapab pito FFW alaplas CFW kote mache yo fèb oswa pa kontwòle, oswa kote se yon ti kantite manje ki disponib. FFW kapab apwopriye tou kote fanm yo pi kapab kontwòle itilizasyon manje alaplas lajan kach. CFW pi bon kote komès ak mache yo kapab asire disponiblite manje sou plan lokal, epitou kote sistèm estab pou sikilasyon lajan kach la disponib. Yo ta dwe konsidere bezwen acha moun yo, ak konsekans pou bay yo swa lajan kach oswa manje sou lòt bezwen debaz yo (prezans nan lekòl, aksè nan sèvis sante, obligasyon sosyal). Yo ta dwe deside kalite ak nivo salè a sou baz ka-pa-ka, pou yo konsidere sa ki anwo a ak disponiblite lajan kach ak resous alimantè yo.
3. **Peman:** nivo salè yo ta dwe konsidere bezwen kay ki nan ensekirite alimantè ak bezwen kantite moun nan zòn nan k ap travay. Pa genyen gid yo aksepte tout kote pou fikse nivo salè yo, men kote salè a se salè annati ak salè yo bay kòm transfè revni, yo dwe konsidere valè pou revann manje a sou mache lokal yo. Sa moun yo vin genyen nèt nan revni gras ak patisipasyon yo nan aktivite pwogram nan ta dwe pi gran pase tan yo te pase nan lòt aktivite yo. Sa aplike pou FFW, CFW, epitou pou kredi, kreyasyon biznis, elatriye. Opòtinite pou touche revni ta dwe amelyore divès kalite sous revni, epi yo pa ta dwe ranplase sous ki egziste yo. Salè yo pa ta dwe genyen yon konsekans negatif sou mache travay lokal yo, pa egzanp, lè yo lakòz ogmantasyon to salè a, sa k ap detounen mendèv lòt aktivite yo oswa detwi sèvis piblik enpòtan yo.
4. **Risk nan anviwònman travay:** yo ta dwe evite yon anviwònman travay ki gen gwo risk, lè yo entwodui pwosedi pratik pou minimize risk oswa pou trete blesi, pa egzanp, reyinyon oryantasyon, twous premye swen, rad pwoteksyon kote li nesèsè. Sa ta dwe genyen risk pou ekspozè nan VIH, epitou yo ta dwe pran mezi pou minimize sa.
5. **Risk ensekirite ak detounman:** distribisyon lajan kach, pa egzanp distribisyon prè oswa peman salè pou travay ki fèt, entwodui enkyetid sekirite pou anplwaye ak moun ki jwenn avantaj nan pwogram nan alafwa. Yo dwe jwenn yon ekilib ant risk pou sekirite a pou toulède gwoup yo, epitou yo ta dwe revize divès kalite chwa. Pou fasilite aksè ak pou sekirite moun ki jwenn avantaj yo, pwèn distribisyon an ta dwe pi pre kay yo otank

posib, sètadi, desantralize, menmsi sa kapab menase sekirite anplwaye pwogram nan. Si yo sispèk yon wo nivo koripsyon oswa detounman lajan, FFW kapab pi bon pou itilize alapas CFW.

6. **Fason pou pran responsablite ak mwayen pou viv:** patisipasyon nan opòtinite pou touche revni pa ta dwe nuizib pou gadri oswa pou lòt responsablite pou pran swen, paske sa kapab ogmante risk pou malnitrisyon. Pwogram yo kapab bezwen anvizaje anboche founisè swen oswa bay sant sante (al gade estanda 2 nan sipò nitrisyonèl jeneral nan paj 140). Repons yo pa ta dwe gen konsekans negatif sou aksè nan lòt opòtinite yo, tankou lòt travay oswa edikasyon, oswa yo ta dwe detounen resous kay yo nan aktivite pwodiksyon ki anplas deja.
7. **Itilizasyon salè:** salè jis vle di revni ki reyalize a pwokire yon pwopòsyon enpòtan resous ki nesèsè pou sekirite alimantè. Yo dwe konprann jesyon lajan kach oswa faktè pwodiksyon alimantè kay la (tankou distribisyon andedan kay la ak itilizasyon final), paske fason yo distribiye lajan kach la sa kapab gaye oswa agrave tansyon ki egziste, epitou sa kapab afekte sekirite alimantè ak nitrisyon moun k ap viv nan kay la. Repons ki kreye revni ak travay souvan genyen plizyè objektif sekirite alimantè, tankou resous nan nivo kominote a ki afekte sekirite alimantè. Pa egzanp, reparasyon wout yo kapab amelyore aksè nan mache yo ak aksè nan swen sante, alòske reparasyon oswa konstwiksyon sistèm rekòlt dlo ak sistèm irigasyon kapab amelyore ranman an.

Estanda 4 nan sekirite alimantè: aksè nan mache yo

Yo dwe pwoteje ak ankouraje aksè sennesòf moun yo nan mache machandiz ak sèvis antan pwodiktè, konsomatè ak komèsan.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

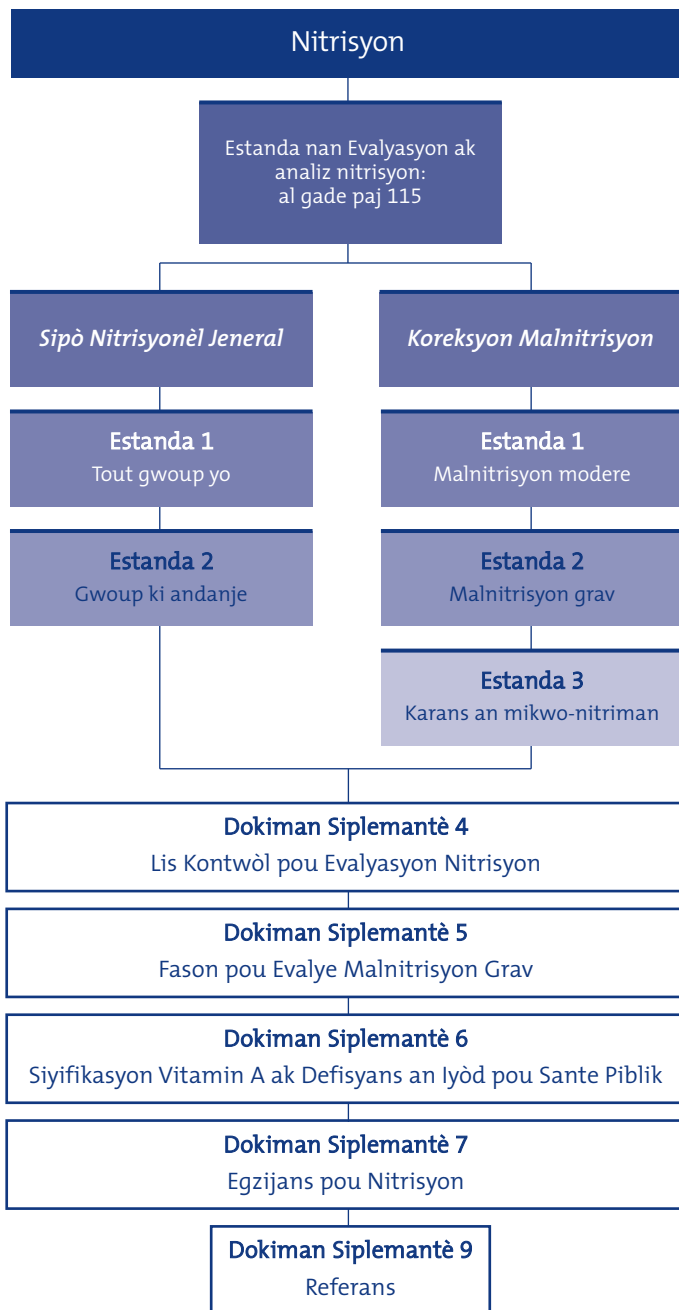
- Repons pou sekirite alimantè baze sou yon konpreyansyon pratik mache lokal ak sistèm ekonomik yo, ki bay enfòmasyon sou konsepsyon yo, kote li nesèsè, li pèmèt yo jwenn sipò pou amelyorasyon sistèm nan ak chanjman politik la (al gade nòt oryantasyon 1-2).

- Pwodiktè ak konsomatè yo genyen aksè ekonomik ak fizik pou opere mache yo, ki genyen yon òf regilye pwodui debaz, tankou manje nan pri ki pa chè (al gade nòt oryantasyon 3).
- Yo dwe minimize konsekans negatif repons pou sekirite alimentè, tankou acha ak distribisyon manje, sou mache lokal yo ak founisè mache kote li posib (al gade nòt oryantasyon 4).
- Genyen anpil enfòmasyon ak konsyantizasyon lokal pri ak disponiblite mache a, fason mache yo fonksyone ak règleman ki anvigè sou sa (al gade nòt oryantasyon 5).
- Pwodui alimentè debaz ak lòt danre enpòtan fè pou disponib (al gade nòt oryantasyon 6).
- Yo dwe diminye nèt konsekans negatif gwo sezon oswa monte-desann anòmal pri yo (al gade nòt oryantasyon 7).

Nòt oryantasyon

1. **Analiz mache:** yo ta dwe revize kalite mache – lokal, rejyonal, nasyonal – ak fason yo asosye youn ak lòt. Yo ta dwe bay konsiderasyon pou aksè nan fonksyonman mache pou tout gwoup ki afekte yo, tankou gwoup frajil yo. Yon analiz mache ki asosye ak pwodui yo ofri a ta dwe fèt anvan repons ki pwokire salè an manje, oswa ki pwokire faktè pwodiksyon, tankou grenn semans, zouti agrikòl, materyèl pouabri, elatriye. Acha lokal nenpòt sipli ap sipòte pwodiktè lokal yo. Enpòtasyon yo gen chans pou diminye pri lokal yo. Kote faktè pwodiksyon tankou grenn semans yo pa disponib sou mache lib la, malgre y ap toujou fasil pou kiltivatè yo jwenn yo nan pwòp rezo ak sistèm òf grenn semans yo, yo ta dwe bay konsiderasyon pou konsekans faktè pwodiksyon ki sòti lòt kote sou sistèm sa yo.
2. **Sipò:** mache yo fonksyone nan pi gran ekonomi nasyonal ak global, ki genyen enfliyans sou kondisyon mache lokal la. Pa egzanp, politik gouvènman an, tankou politik pri ak politik komèsyal, genyen enfliyans sou aksè ak disponiblite a. Menmsi aksyon nan nivo sa a depase enpòtasyon repons pou katastwòf la, analiz faktè sa yo nesèsè paske kapab genyen opòtinite pou yon apwòch komen ajans, oswa sipò pou gouvènman na ak lòt enstitisyon pou amelyore sityasyon an.

3. **Demand ak òf mache a:** pouvwa-dacha, pri ak disponiblite mache enfliyanse aksè ekonomik nan mache a. Posiblite pou achte pou pri ki abòdab depannde kondisyon komès la ant bezwen debaz yo (tankou manje, faktè pwodiksyon agrikòl enpòtan, zouti, swen sante, elatriye) ak sous revni (danre alimantè, betay, salè, elatriye). Genyen degradasyon byen yo lè deteryorasyon an fonksyon komès la fòse moun yo achte byen (souvan nan pri ki ba) pou yo kapab achte bezwen debaz yo (nan pri enflasyon). Aksè nan mache yo kapab jwenn enfliyans politik ak anviwònman sekirite, epitou konsiderasyon kiltirèl ak relijye, ki mete restriksyon sou aksè pou sèten gwoup (tankou gwoup minorite yo).
4. **Konsekans entèvansyon yo:** akizisyon lokal manje, grenn semans ak lòt danre kapab lakòz enflasyon lokal nan dezavantaj konsomatè yo men nan benefis pwodikte lokal yo. Yon fason envès, èd alimantè ki enpòte yo kapab lakòz pri yo bese epi aji kòm yon dekourajman pou pwodiksyon alimantè lokal, sa k ap ogmante kantite moun ki nan ensekirite alimantè. Moun ki responsab pou fè akizisyon an ta dwe kontwòle ak konsidere konsekans sa yo. Distribisyon manje afekte tou pouvwa-dacha moun ki jwenn avantaj yo, paske li se yon fòm transfè revni. Kèk danre pi fasil pou vann pou yon bon pri pase lòt yo, pa egzanp lwil parapò ak manje ki melanje. 'Pouvwa-dacha' ki asosye avèk nenpòt kalite manje oswa panyè manje ap enfliyanse si menaj ki jwenn avantaj yo manje li oswa vann li. Yon konpreyansyon lavant ak acha menaj yo enpòtan nan detèmine pi gwo konsekans pwogram distribisyon manje a (al gade estanda 3 nan jesyon Èd alimantè).
5. **Politik mache transparan:** pwodikte ak konsomatè lokal yo bezwen konnen kontwòl pri mache a ak lòt politik ki enfliyanse òf ak demand lan. Politik sa yo kapab genyen ladan politik pri ak politik taksasyon, politik ki enfliyanse mouvman danre yo nan fwontyè rejyonal yo, oswa pwojè lokal yo pou fasilite komès avèk zòn ki pre yo (menmsi nan anpil sitiyasyon konfli politik klè sou pwoblèm sa yo kapab pa egziste nesèsman).
6. **Pwodui alimantè enpòtan:** chwa pwodui alimantè pou kontwòl mache a depannde abitud alimantè lokal epi kidonk, yo dwe detèmine yo sou plan lokal. Yo ta dwe aplike prensip planifikasyon rasyon apwopriye sou plan nitrisyonèl pou deside ki pwodui alimantè ki enpòtan nan yon kontèks patikilye (al gade estanda 1 nan sipò nitrisyonèl jeneral nan paj 137 ak estanda 1 nan planifikasyon èd alimantè nan paj 157).

3 Estanda Minimòm nan Nitrisyon

Kòz imedyat malnitrisyon se maladi ak/oswa konsomasyon manje ki pa apwopriye, ki vin yon konsekans manje ki pa apwopriye, sante oswa swen nan nivo kay la oswa nan nivo kominote a.

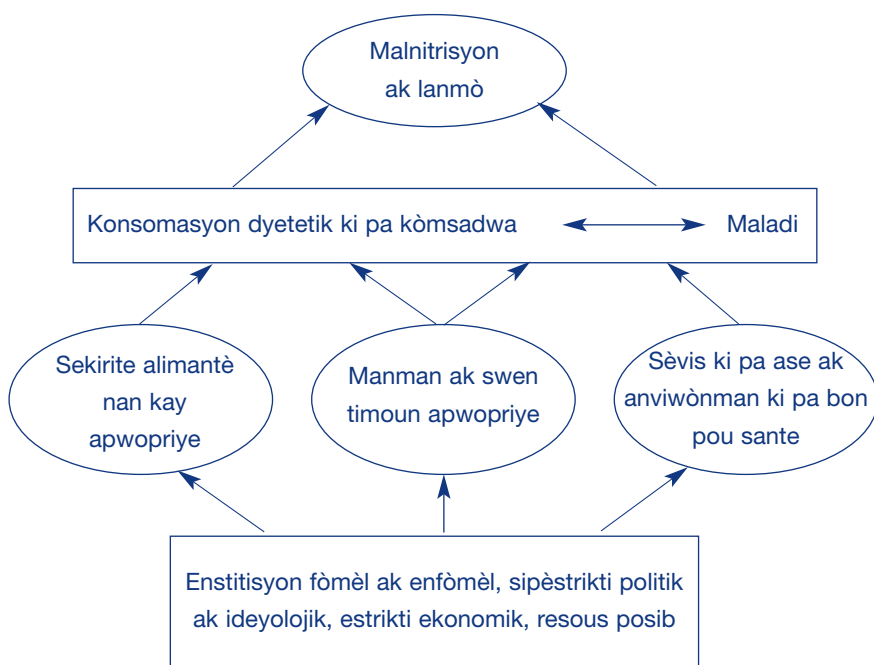
Objektif pwogram prevantif yo se pou asire yo abòde kòz malnitrisyon ki idantifye nan evalyasyon an. Dapre objektif sa a, yo dwe asire moun yo jwenn aksè sennesòf nan manje kalite ak kantite kòmsadwa, epitou yo dwe asire moun jwenn mwayen pou prepare ak konsome manje a san pwoblèm; yo dwe asire anviwònman kote moun yo ap viv, aksè yo nan sèvis sante ak kalite sèvis sante (prevantif ak kiratif alafwa) minimize risk maladi; epitou yo dwe asire yon anviwònman egziste kote yo kapab ofri swen pou manm popilasyon an ki frajil sou plan nitrisyonèl. Swen an genyen ladan òf nan menaj yo ak kominote tan an, atansyon ak sipò pou satisfè bezwen fizik, bezwen mantal ak bezwen sosyal moun k ap viv nan kay yo. Yo abòde pwoteksyon anviwònman sosyal ak medikal nan estanda nan Èd Alimantè ak estanda nan Sekirite Alimantè, alòske yo abòde swen nitrisyonèl ak sipò pou gwoup popilasyon an ki kapab nan gwo risk nan estanda nan Nitrisyon.

Pwogram ki vize pou korije malnitrisyon kapab genyen ladan pwogram alimantè espesyal, tretman medikal ak/oswa swen sipò pou moun ki mal manje yo. Yo ta dwe egzekite pwogram alimantè yo sèlman lè yo te fè ak planifye ankèt antwopometrik yo. Mezi prevantif ta dwe toujou konplete yo.

De (2) premye estanda ki nan seksyon sa a trete pwoblèm nitrisyonèl ki asosye ak pwogram ki anpeche malnitrisyon, epitou yo ta dwe itilize yo toutolon estanda nan Èd Alimantè ak estanda Sekirite Alimantè. Twa (3) dènye estanda yo konsène pwogram ki korije malnitrisyon.

Repons pou anpeche ak korije malnitrisyon egzije reyalizasyon estanda minimòm alafwa nan chapit sa a ak estanda ki nan lòt chapit yo: sèvis

sante, apwovizyonman dlo ak enstalasyon sanitè, ak abri. Yo egzije tou estanda komen ki detaye nan chapit 1 an ki dwe reyalize (al gade paj 21). Sètadi, pou yo kapab pwoteje ak sipòte nitrasyon tout gwoup yo, nan yon manyè ki asire sivi yo ak sipòte diyite yo, li pa ase pou reyalize sèlman estanda yo nan seksyon tiliv enfòmasyon sa a.

Estrikti konseptyèl ki montre kòz malnitrasyon

i) Sipò Nitrisyonèl Jeneral

Seksyon sa a konsidere resous nitrisyonèl ak sèvis ki nesèsè pou satisfè bezwen popilasyon jeneral la ak gwoup espesifik ki kapab nan gwo risk nitrisyonèl. Jouk lè bezwen sa yo satisfè, nenpòt repons ki vize pou koreksyon malnitrisyon kapab genyen yon konsekans limite, paske moun k ap reprann aktivite yo ap retounen nan yon kontèks sipò nitrisyonèl apwopriye, epi kidonk, yo kapab deteryore ankò.

Kote popilasyon yo bezwen èd alimantè pou satisfè kèk oswa tout bezwen nitrisyonèl yo, yo ta dwe itilize estanda 1 nan sipò nitrisyonèl toutolon estanda 1-2 nan planifikasyon èd alimantè nan paj 157-160 ak estanda 3-4 nan pwodui ki pa alimantè nan paj 233-236. Estanda 2 nan sipò nitrisyonèl jeneral konsantre sou gwoup ki nan risk yo. Men, moun ki frajil nan yon katastwòf varye selon kontèks la epi kidonk yo ta dwe idantifye gwoup espesifik ki nan risk yo nan chak sitiyasyon.

Estanda 1 nan sipò nitrisyonèl jeneral: tout gwoup yo

Bezwen nitrisyonèl popilasyon an satisfè.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Genyen aksè nan divès kalite manje – aliman debaz (sereyal oswa tibèkil), grenn legim (oswa pwodui animal) ak sous matyè gra – ki satisfè Egzijans pou Nitrisyon (al gade nòt oryantasyon 1).
- Genyen aksè nan vitamin A-, vitamin C-, ak manje ki gen anpil fè oswa ki anrichi oswa sipleman apwopriye (al gade nòt oryantasyon 2, 3, 4, 5 ak 6).
- Genyen aksè nan sèl iyode pou pifò menaj yo (>90%) (al gade nòt oryantasyon 2, 3, ak 6).
- Genyen aksè nan sous adisyonèl asid nikotini (pa egzanp, grenn legim, nwa, pwason sèch), si aliman debaz la se mayi oswa sògo.

- Genyen aksè nan sous adisyonèl asid nikotini (pa egzanp, grenn legim, nwa, pwason sèch), si aliman debaz la se mayi oswa sògo.
- Genyen aksè nan sous riboflavin apwopriye kote moun yo depannde yon rejim alimantè ki trè limite (al gade nòt oryantasyon 2-3).
- Nivo malnitrisyon modere ak grav se nivo ki estab oswa k ap diminye nan nivo ki akseptab (al gade nòt oryantasyon 4).
- Pa genyen ka eskòbit, maladi pelag (maladi akòz karans an vitamin PP), beriberi oswa defisyans an riboflavin (al gade nòt oryantasyon 5).
- To egzewoftalmi ak twoub defisyans an iyòd pa genyen enpòtans sante piblik (al gade nòt oryantasyon 6).

Nòt oryantasyon

1. **Egzijans pou Nitrisyon:** yo ta dwe itilize estimasyon sa yo pou egzijans popilasyon mwayen an, avèk chif ki ajiste pou chak popilasyon, jan sa dekri nan Dokiman Siplemantè 7.

- 2,100 kilo-kalori pou chak moun pa jou
- 10-12% enèji total yo jwenn nan pwoteyin
- 17% enèji total yo jwenn nan matyè gra
- konsomasyon mikwo-nitriman nan manje fre ak manje ki anrichi.

Yo ta dwe note egzijans sa yo se egzijans pou distribisyon èd alimantè sèlman si popilasyon an depannde èd alimantè nèt pou satisfè Egzijans pou Nitrisyon li yo. Nan sitiyasyon kote moun yo kapab satisfè kèk nan bezwen nitrisyonèl yo poukont yo, yo ta dwe ajiste distribisyon èd alimantè a pou sa, selon evalyasyon an. Pou planifikasyon rasyon alimantè yo, al gade estanda 1 nan Planifikasyon èd alimantè nan paj 157.

2. **Fason pou anpeche maladi mikwo-nitriman:** si yo reyalize endikatè sa yo, yo ta dwe anpeche deteryorasyon sitiyasyon mikwo-nitriman popilasyon an, depi yo mete anplas mezi sante piblik pou anpeche maladi tankou lawoujòl, malarya ak enfeksyon parazitik (al gade estanda nan Kontwòl maladi kontajye nan paj 273). Chwa posib pou prevansyon karans an mikwo-nitriman genyen ladan mezi pou sekirite alimantè pou ankouraje aksè nan manje fòtifyan (al gade estanda 2-3 nan Sekirite

alimantè nan paj 124-1310; amelyorasyon kalite nitrisyonèl rasyon gras ak anrichisman oswa enklizyon manje melanje oswa danre yo achte sou mache lokal la pou ofri eleman nitritif ki manke yo; epi/oswa sipliman an medikaman. Yo ta dwe konsidere pèt mikwo-nitriman ki kapab fèt pandan transpò, estokaj, tretman ak pandan y ap kwit danre a. Yon fason esepsyonèl, kote manje ki genyen anpil eleman nitritif disponib sou plan lokal, yo kapab konsidere ogmantasyon kantite manje nan nenpòt rasyon jeneral pou pèmèt plis echanj manje, men yo dwe konsidere rantabilite ak konsekans sou mache a.

3. Kontwòl aksè nan mikwo-nitriman: endikatè yo mezire kalite rejim alimantè a men yo pa prezante chif disponiblite eleman nitritif la. Mezi kantite konsomasyon eleman nitritif la ta enpoze egzijans ireyalis pou rasanblaj enfòmasyon yo. Yo kapab mezire endikatè yo avèk enfòmasyon ki sòti nan divès sous yo rasanble avèk diferan teknik. Pami teknik sa yo ta kapab genyen kontwòl disponiblite manje ak itilizasyon manje a nan nivo menaj yo; evalyasyon pri manje a ak disponiblite manje a sou mache yo; evalyasyon eleman nitritif nenpòt manje ki distribiye; egzaminasyon plan ak dosye distribisyon èd alimantè a; evalyasyon nenpòt kontribisyon manje natirèl; epi reyalizasyon evalyasyon sekirite alimantè. Analiz nan nivo menaj yo p ap detèmine aksè endividyèl nan manje a. Alokasyon manje nan menaj yo kapab pa toujou jis epitou gwoup fragil yo kapab afekte sitou, men sa pa pratik pou evalye. Machaswiv distribisyon (al gade estanda 3 Jesyon èd alimantè nan paj 168), chwa danre pou èd alimantè ak diskisyon avèk popilasyon afekte a kapab kontribiye nan alokasyon ant menaj yo.

4. Entèpretasyon nivo malnitrisyon: tandans nan malnitrisyon kapab endike nan dosye sant sante, ankèt antwopometrik ki repete, siveyans nitrisyonèl, depistaj oswa rapò nan kominote a. Li kapab koute anpil lajan pou mete anplas sistèm pou kontwole to malnitrisyon sou gwo zòn yo oswa sou peryòd tan long yo, epi espètiz teknik nesese pou sa. Yo ta dwe estime depans asosye yon sistèm konsa parapò ak echèl pou renouvle pèsonèl. Yon melanj enfòmasyon konplemantè, pa egzanp, ankèt sou siveyans ak ankèt tanzantan, kapab itilizasyon resous ki pi efikas. Kote li posib, enstitisyon ak kominote lokal yo ta dwe patisipe nan kontwòl aktivite, entèpretasyon rezilta yo ak planifikasyon nenpòt repons. Pou detèmine si nivo malnitrisyon yo akseptab li nesese pou analize sitiyasyon an selon popilasyon referans lan, to mòbidite ak to mòtalite (al gade

estanda 1 nan Sistèm sante ak enfrastrikti, nòt oryantasyon 3 nan paj 260), monte-desann sezonye, nivo malnitrisyon pre-ijans, ak kòz kache malnitrisyon.

- 5. *Epidemi karans an mikwo-nitriman:*** yo te souliye kat (4) karans an mikwo-nitriman – eskòbit (vitamin C), pelag (asid nikotinik), beriberi (tiyamin) ak riboflavin – paske karans an mikwo-nitriman sa yo se karans ki pi komen yo obsève ki sòti nan aksè ki pa apwopriye nan mikwo-nitriman nan popilasyon ki depannde èd alimantè epi ki kapab evite anjeneral nan yon sitiyasyon katastwòf. Pa egzanp, si moun ki genyen nenpòt karans sa yo prezante nan sant sante, gen chans pou jwenn yon rezilta aksè limite pou sèten kalite manje epi pètèt ki endike pwoblèm yon popilasyon anjeneral. Poutèt sa, entèvansyon popilasyon jeneral la ak tretman endividyèl ta dwe atake karans yo (al gade estanda 3 nan Koreksyon malnitrisyon nan paj 152). Nan nenpòt kontèks kote genyen prèv klè ki montre karans an mikwo-nitriman sa yo se yon pwoblèm andemik, yo ta dwe diminye nivo a omwen nivo pre-katastwòf.
- 6. *Karans an mikwo-nitriman andemik:*** atak karans an mikwo-nitriman nan premye etap yon katastwòf konplike selon difikilte ki genyen nan idantifikasyon yo. Eksepsyon yo se egzewoftalmi (vitamin A) ak gwat (iyòd) kote genyen kritè idantifikasyon ‘teren-favorab ki disponib. Entèvansyon nan nivo popilasyon an kapab atake karans sa yo tou, pa egzanp sipleman fòt-dòz vitamin A pou timoun ak pou fanm yo apre akouchman, iyodizasyon sèl, ak kanpay pou konsyantize piblik la. Al gade Dokiman Sipleman 6 pou jwenn definisyon enpòtans sante piblik.

Estanda 2 nan sipò nitrisyonèl jeneral: gwoup ki andanje

Bezwen nitrisyonèl ak bezwen sipò gwoup nan risk ki idantifye yo satisfè.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Tibebe ki poko gen laj sis (6) mwa bwè lèt manman sèlman oswa, nan ka esepsyonèl, yo genyen aksè nan yon kantite kòmsadwa ranplasan lèt manman (al gade nòt oryantasyon 1-2).

- Timoun ki gen laj 6-24 mwa genyen aksè nan manje konplemantè ki fòtifyan epi ki genyen anpil enèji (al gade nòt oryantasyon 3).
- Fanm ansent ak manman k ap bay tibebe yo tete genyen aksè nan eleman nitritif adisyonèl (al gade nòt oryantasyon 4).
- Yo dwe fè atansyon espesifik pou pwoteksyon, ankourajman ak sipò swen ak nitrisyon tifi adolesan yo (al gade nòt oryantasyon 4).
- Yo bay enfòmasyon nitrisyonèl apwopriye, edikasyon ak fòmasyon pou pwofesyonèl enpòtan yo, travayè sosyal yo ak òganizasyon yo sou pratik pou nourri tibebe ak timoun (al gade nòt oryantasyon 1-4 ak 8).
- Yo pwoteje, ankouraje ak sipòte aksè granmoun aje yo nan manje fòtifyan ak sipò nitrisyonèl (al gade nòt oryantasyon 5).
- Fanmi ki genyen manm ki gen maladi kwonik, tankou moun k ap viv avèk VIH/SIDA, ak manm ki genyen andikap espesifik genyen aksè nan manje fòtifyan apwopriye ak sipò nitrisyonèl kòm sadwa (al gade nòt oryantasyon 6-8).
- Sistèm ki baze nan kominote anplas pou asire swen apwopriye moun ki frajl yo (al gade nòt oryantasyon 8).

Nòt oryantasyon

1. **Alimantasyon tibebe:** alètman sèlman se fason ki pi bon pou sante pou nourri yon tibebe ki poko gen laj sis (6) mwa. Tibebe ki bwè lèt sèlman pa resevwa pre-laktat, dlo, te, oswa manje konplemantè. Anjeneral to alètman sèlman yo ba epi kidonk li enpòtan pou ankouraje ak sipòte alètman, sitou lè pratik ijyèn ak swen echwe, epi gen gwo risk pou enfeksyon. Genyen ka esepasyonèl kote yon tibebe pa kapab bwè lèt sèlman (tankou kote manman an te mouri oswa tibebe te deja ap nourri yon fason atifisyèl nèt). Nan ka sa yo, yo ta dwe itilize ak estime kantite kòm sadwa ranplasan apwopriye lèt manman selon estanda Codex Alimentarius, ak re-laktasyon ki ankouraje kote li posib. Ranplasan lèt manman yo kapab danjere akòz difikilte ki konsène nan preparasyon sennesòf. Yo pa ta dwe janm itilize bibwon paske yo pa ijyenik. Yo ta dwe antrene pwofesyonèl yo nan bay pwoteksyon, ankourajman ak sipò apwopriye pou alètman, tankou re-laktasyon. Si yo distribiye lèt an poud

tibebe, travayè sosyal yo ap bezwen konsèy ak sipò sou itilizasyon sennesòf. Akizisyon ak distribisyon an dwe respekte Kòd Entènasyonal Maketing Ranplasman Lèt Manman ak rezolisyon enpòtan Asanble Sante Mondyal.

- 2. VIH ak alimentasyon tibebe:** si tès volontè ak konfidansyèl pou VIH/SIDA pa posib, yo ta dwe bay tout manman yo sipò pou alètman. Altènativ pou lèt manman twò riske pou ofri si yon manman pa konnen sitiyaasyon li. Si yon manman te fè tès epi li konnen li genyen VIH, yo rekòmande alimentasyon ranplasman si li ka fèt nan yon fason ki kapab aksepte, reyalize, pa chè, dirab, ak sennesòf. Manman ki genyen VIH ki chwazi pou pa bay tibebe yo tete ta dwe resevwa konsèy ak sipò espesifik pandan omwen de (2) premye ane lavi timoun nan pou asire alimentasyon apwopriye.
- 3. Alimentasyon jenn timoun:** alètman an ta dwe kontinye pandan omwen de (2) premye ane lavi timoun nan. Nan lan sis (6) mwa, jenn timoun yo bezwen manje ki genyen anpil enèji anplis lèt manman; li rekòmande pou 30% kontni enèji rejim alimantè yo sòti nan sous matyè gra. Kote timoun ki gen laj 6-24 mwa pa jwenn lèt manman, manje kapab ase pou satisfè tout Egzijans pou Nitrisyon yo. Yo ta dwe fè efò pou ofri menaj yo mwayen ak ladrès pou prepare manje konplemantè apwopriye pou timoun ki poko genyen laj 24 mwa. Sa kapab fèt nan distribisyon danre alimantè espesifik oswa nan distribisyon istansil, konbistib, ak dlo. Lè yo fè vaksinasyon kont lawoujòl oswa lòt vaksinasyon, se yon pratik regilye pou ofri sipleman vitamin A pou tout timoun ki gen laj 6-59 mwa. Tibebe ki fèt twò piti yo ak jenn timoun yo kapab jwenn benefis tou nan sipleman fè, menmsi konfòmite avèk pwotokòl jounalye yo trè difisil pou respekte.
- 4. Fanm ansent ak fanm k ap bay tibebe yo tete:** pami risk ki asosye avèk konsomasyon eleman nitrisyon kòmsadwa pou fanm ansent ak fanm k ap bay tibebe yo tete, genyen konplikasyon gwosès, mòtalite matènèl, tibebe ki fèt twò piti ak move pèfòmans nan alètman. Chif planifikasyon mwayen pou rasyon jeneral konsidere bezwen adisyonèl fanm ansent yo ak fanm k ap bay tibebe yo tete. Lè rasyon jeneral la pa apwopriye, li kapab nesesè pou genyen alimentasyon sipleman pou anpeche deteryorasyon nitrisyonèl. Tibebe ki fèt twò piti nan konsepsyon asosye nèt avèk pwa tibebe a lè li fèt, sa ki vle di, kote yo egziste, yo ta dwe itilize machaswiv pou ofri sipò nitrisyonèl pou tifi adolesan yo. Fanm ansent ak

fanm k ap bay tibebe yo tete ta dwe resevwa sipleman fè chak jou ak asid folik, men menm jan ak timoun yo, konfòmite a kapab vin yon pwoblèm. Kidonk li enpòtan pou asire yo fè etap sa yo pou diminye enpòtans karans an fè gras ak yon rejim alimantè ki divèsifye (al gade estanda 1 nan Sipò nitrisyonèl jeneral). Fanm ki fin akouche yo ta dwe resevwa vitamin A nan sis (6) semèn apre akouchman an.

5. Granmoun aje yo afekte sitou nan katastwòf yo. Pami faktè risk nitrisyonèl ki diminye aksè nan manje epi ki kapab ogmante egzijans pou eleman nitritif yo, genyen maladi ak andikap, estrès sikolojik, freda ak povrete. Faktè sa yo kapab vin grav lè rezo sipò nòmal yo, swa fòmèl oswa enfòmèl boulvèse. Alòske chif planifikasyon mwayen pou rasyon jeneral yo konsidere Egzijans pou Nitrisyon granmoun aje yo, yo ta dwe bay atansyon espesyal pou bezwen nitrisyonèl ak bezwen swen yo. Espesyalman:

- granmoun aje yo ta dwe anmezi pou jwenn aksè nan sous alimantè yo san pwoblèm (tankou manje pou sekou);
- manje yo ta dwe fasil pou prepare ak konsome;
- manje yo ta dwe satisfè egzijans pwoteyin adisyonèl ak mikwo-nitriman granmoun aje yo.

Granmoun aje yo se souvan travayè sosyal pou lòt moun k ap viv nan kay yo, epitou yo kapab bezwen sipò espesifik pou ranpli fonksyon sa a.

6. Moun ki genyen VIH/SIDA (PLWH/A) kapab genyen pi gwo risk malnitrisyon, akòz yon kantite faktè. Pami faktè sa yo genyen diminisyon nan konsomasyon manje akòz pèt apeti oswa difikilte nan manje; move absòpsyon eleman nitritif yo akòz dyare; parazit oswa domaj nan selil entesten; chanjman nan metabolis; epi enfeksyon ak maladi kwonik. Genyen prèv pou montre egzijans enèji PLWHA/A ogmante selon etap enfeksyon an. Mikwo-nitriman yo enpòtan sitou nan konsève fonksyon iminitè ak nan ankouraje sivi moun yo. PLWH/A bezwen asire yo kontinye noura ak rete an sante otank posib pou retade deklanchman SIDA a. Moulè manje ak fè manje vin fòtifyan oswa distribisyon manje fòtifyan oswa melanje se estrateji ki posib pou amelyore aksè nan yon rejim alimantè kòm sadwa epi nan kèk sitiyasyon li kapab apwopriye pou ogmante dimansyon jeneral nenpòt rasyon alimantè (al gade estanda nan

Sibljaj nan paj 35).

7. **Moun andikape** yo kapab jwenn divès kalite risk nitrisyonèl ki kapab vin pi grav annapre akòz anviwònman kote y ap viv la. Pami risk nitrisyonèl yo genyen difikilte nan kraze ak vale manje, sa ki lakòz diminisyon nan konsomasyon manje ak sifokasyon; pozisyon/dispozisyon moun yo pran lè y ap manje; mobilite redwi ki afekte aksè nan manje ak aksè nan solèy (sa ki afekte sitiyoasyon vitamin D); diskriminasyon ki afekte aksè nan manje; epi konstipasyon, ki afekte sitou moun ki genyen palsi serebral. Moun andikape yo kapab nan risk patikilye pou yo separe avèk manm fanmi pwòch yo (ak travayè sosyal regilye) nan yon katastwòf. Yo ta dwe fè efò pou detèmine ak diminye risk yo. Pou fè sa, yo dwe asire aksè fizik nan manje (tankou manje sekou), devlope machaswiv pou bay sipò pou manje (pa egzanp, distribisyon kiyè ak chalimo, devlope sistèm pou vizit oswa asistans nan kay), ak aksè nan manje ki genyen anpil enèji.
8. **Swen ki baze nan kominote:** travayè sosyal yo ak moun yo ap bay swen yo kapab genyen bezwen nitrisyonèl espesifik: pa egzanp, yo kapab genyen mwens tan pou jwenn manje paske yo malad/fè efò pou peye bòdwo yo; yo kapab genyen yon pi gwo bezwen pou konsève pratik ijyenik ki kapab riske pou fèt; yo kapab genyen mwens byen pou boukante pou manje akòz frè pou peye pou tretman oswa pou antèman; epitou yo kapab genyen sikatris sosyal ak aksè limite nan pwosesis sipò kominote a. Disponiblite travayè sosyal yo kapab te chanje kòm yon konsekans katastwòf, pa egzanp akòz separasyon fanmi oswa lanmò, timoun ak granmoun aje yo kapab vin travayè sosyal prensipal. Li enpòtan pou travayè sosyal jwenn sipò epi pou yo pa jennen swen gwoup frajil yo; sa genyen ladan alimantasyon, ijyèn, sante ak sipò sikolojik, ak pwoteksyon. Yo kapab itilize rezò sosyal ki egziste yo pou ofri fòmasyon pou manm kominote yo chwazi pou pran responsablite nan zòn sa yo.

ii) Koreksyon Malnitrisyon

Malnitrisyon ak karans an mikwo-nitriman, asosye avèk risk mòbidite ak mòtalite pou moun ki afekte yo. Kidonk, lè to malnitrisyon an wo, li nesesè pou asire aksè nan sèvis ki korije ak anpeche malnitrisyon. Konsekans sèvis sa yo ap diminye nèt si yo pa mete anplas sipò jeneral

apwopriye pou popilasyon an – pa egzanp, si genyen yon echèk nan sistèm transpò manje, oswa yon ensekirite alimantè grav, oswa si yo fè alimantasyon siplemanntè san sipò jeneral pou rezon sekirite. Nan ka sa yo, lè yo bay jarèt pou sipò nitrisyonèl jeneral sa ta dwe yon eleman enpòtan pwogram nan (al gade estanda nan Repons nan paj 33).

Genyen anpil fason pou abòde malnitrisyon modere, pa egzanp avèk amelyorasyon rasyon alimantè jeneral, amelyorasyon sekirite alimantè, amelyorasyon aksè nan swen sante, epi enstalasyon sanitè ak dlo potab. Nan katastwòf yo, alimantasyon siplemanntè ki sibler reprezante souvan estrateji pou primè pou koreksyon malnitrisyon modere ak prevansyon malnitrisyon grav (estanda 1). Nan kèk ka, to malnitrisyon yo kapab tèlman wo sa kapab fè li pa efikas pou vize moun ki mal manje yon fason modere ak tout moun ki satisfè sèten kritè kòm moun ki nan risk yo (pa egzanp moun ki gen laj 6-59 mwa) kapab kalifye. Sa rele alimantasyon siplemanntè global.

Yo korije malnitrisyon grav avèk swen terapeitik yo kapab bay nan divès kalite apwòch, tankou swen 24 èdtan pa jou pou pasyan ki entènè pandan, swen lajounen ak swen ki baze nan kay (estanda 2). Distribisyon swen pou pasyan ki entènè sou lòt estanda ki reyalize, tankou distribisyon dlo pou fonksyone ak bilding kin genyen enstalasyon sanitè (al gade Pwomosyon Dlo, Sanitasyon ak Ijyèn, paj 51). Koreksyon karans an mikwo-nitriman (estanda 3) depannde reyalizasyon estanda yo nan sistèm sante ak enfrastrikti ak kontwòl maladi kontajye (al gade Sèvis Sante, paj 249).

Estanda 1 nan koreksyon malnitrisyon: malnitrisyon modere

Yo dwe abòde malnitrisyon modere.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Apati kòmansman an, yo dwe kreye objektif ak kritè yo defini ak aksepte aklè pou preparasyon ak fèmti pwogram nan (al gade nòt

oryantasyon 1).

- Kouvèti a >50% nan zòn rural yo, >70% nan zòn iben yo ak >90% nan yon sitiyasyon kan (al gade nòt oryantasyon 2).
- Plis pase 90% popilasyon ki sible a nan < chemen retou 1 jou (avèk tan pou tretman an tou) sant distribisyon pou pwogram alimantè sipleman tè rasyon sèch epi pa plis pase chemen 1 èdtan pou pwogram alimantè sipleman tè souplas (al gade nòt oryantasyon 2).
- Pwopòsyon moun ki sòti nan pwogram alimantè sipleman tè vize epi ki mouri <3%, sa ki refè yo >75%, epi sa ki pa refè yo <15% (al gade nòt oryantasyon 3).
- Admisyon moun yo baze sou evalyasyon parapò ak kritè antwopometrik yo aksepte sou plan entènasyonal (al gade nòt oryantasyon 4 ak Dokiman Sipleman tè 5).
- Pwogram alimantè sipleman tè ki vize yo asosye ak nenpòt estrikti sante ki egziste, epitou yo swiv pwotokòl yo pou idantifye pwoblèm sante yo ak pou fè rekòmandasyon pou pwoblèm sa yo (al gade nòt oryantasyon 5).
- Alimantasyon sipleman tè baze sou distribisyon rasyon sèch pou pote lakay sof si genyen yon rezon aklè pou genyen alimantasyon anplas (al gade nòt oryantasyon 6).
- Yo mete sistèm kontwòl yo anplas (al gade nòt oryantasyon 7).

Nòt oryantasyon

1. **Konsepsyon alimantasyon sipleman tè ki vize:** konsepsyon pwogram nan dwe baze sou yon entèpretasyon konpleksite ak dinamik pwoblèm nitrisyon la. Yo ta dwe egzekite pwogram alimantè sipleman tè yo vize yo sèlman lè yo te fè oswa planifye ankèt antwopometrik yo epitou si yo abòde kòz kache malnitrisyon modere a anmenmtan. Yo kapab egzekite pwogram alimantè sipleman tè ki vize yo akoutèm, anvan yo satisfè estanda 1 sipò nitrisyonèl jeneral la. Yo ta dwe kominike bi pwogram nan aklè oswa yo ta dwe diskite sou li avèk popilasyon ki sible a (al gade estanda nan Patisipasyon nan paj 28).
2. **Kouvèti** a kalkile nan tèt ansanm avèk popilasyon sib la, defini nan

kòmansman pwogram nan oswa yo kapab estime li kòm pati yon ankèt antwopometrik. Li kapab afekte nan fason yo aksepte pwogram nan, pozisyon pwen distribisyon yo, sekirite pou anplwaye yo ak moun ki bezwen tretman, tan pou tann nan, kalite sèvis la ak enpòtans vizit nan kay. Sant distribisyon yo ta dwe toupre popilasyon sib la, pou diminye risk ak depans ki asosye avèk distans long vwayaj avèk jenn timoun yo ak risk moun k ap deplase pou ale nan sant yo. Kominote ki afekte yo ta dwe patisipe nan deside kote pou mete sant distribisyon yo. Desizyon final la ta dwe baze sou konsiltasyon jeneral ak sou non-diskriminasyon.

- 3. Endikatè sòti yo:** sòti nan yon pwogram alimantè se moun se fèmte moun yo pa anrejistre ankò. Total moun ki sòti yo fòme avèk moun ki pa t patisipe, ki pa t fè rekiperasyon (tankou moun ki jwenn rekòmandasyon) ak moun ki te mouri.

Pwopòsyon sòti ki pa fèt

$$\frac{\text{kantite moun ki pa refè pwogram nan}}{\text{kantite moun ki sòti}} \times 100\%$$

Pwopòsyon moun ki sòti ki mouri=

$$\frac{\text{kantite ka lanmò nan pwogram nan}}{\text{kantite moun ki sòti}} \times 100\%$$

Pwopòsyon moun ki sòti ki refè=

$$\frac{\text{kantite moun ki pran egzeyat avèk siksè nan pwogram nan}}{\text{kantite moun ki sòti}} \times 100\%$$

- 4. Kritè admisyon:** moun ki diferan ak moun ki satisfè kritè antwopometrik ki defini malnitrisyon kapab jwenn benefis tou nan alimantasyon siplemantè, pa egzanp moun k ap viv avèk VIH/SIDA oswa TB (Tibèkiloz) oswa moun ki genyen yon andikap. Y ap bezwen ajiste sistèm kontwòl yo si yo ajoute moun sa yo. Nan sitiyasyon kote pwogram alimantè pou ijans yo twò chaje avèk kantite moun ki kalifye pou tretman, sa kapab pa reprezante pi bon fason pou abòde bezwen moun sa yo, k ap rete nan risk tou apre dire katastwòf la. Li kapab pi bon pou idantifye pwosesis altènatif pou ofri sipò nitrisyonèl pou yon tan ki pi long, pa egzanp nan sipò ki baze nan kominote oswa nan sant tretman TB.

- 5. Kontribisyon nan sante:** pwogram alimantè siplemantè ki vize yo ta dwe genyen ladan pwotokòl medikal apwopriye tankou distribisyon antèlmentik, sipleman vitamin A ak iminizasyon, men livrezon sèvis sa yo

ta dwe konsidere kapasite sèvis sante ki egziste yo. Nan zòn kote genyen yon gwo pwoblèm maladi patikilye (pa egzanp VIH/SIDA), yo ta dwe bay konsiderasyon espesyal pou kalite ak kantite manje siplemantè.

- 6. Alimantasyon anplas:** rasyon sèch pou pote lakay, ki distribiye chak semèn oswa chak de (2) semèn pi bon pou alimantasyon sou plas, men dimansyon yo ta dwe konsidere pataj manje a nan menaj yo. Yo kapab konsidere alimantasyon anplas sèlman kote genyen yon enkyetid pou sekirite. Kote pa genyen ase konbistib, dlo ak istansil pou kwit manje, tankou nan popilasyon ki deplase yo oswa k ap deplase yo, yo kapab anvizaje fè distribisyon manje ki pare pou konsome akoutèm, depi yo pa deranje modèl alimantasyon tradisyonèl yo. Pou alimantasyon pou pote lakay, yo ta dwe bay enfòmasyon aklè sou fason pou prepare manje siplemantè nan yon manyè ki ijyenik, fason ak kilè yo ta dwe konsome yo ak enpòtans alèzman kontini pou timoun ki poko genyen laj 24 nwa (al gade estanda 3 Jesyon èd alimantè nan paj 168).
- 7. Sistèm kontwòl yo:** sistèm yo ta dwe kontwole patisipasyon kominote a, fason yo aksepte pwogram nan (yon bon mezi sa se to echèk la), to re-admisyon yo, kantite ak kalite manje yo distribiye yo, kouvèti pwogram nan, kantite admisyon ak kantite egzeyat ak faktè ekstèn tankou modèl mòbidite, nivo malnitrisyon nan popilasyon an, nivo ensekirite alimantè nan menaj yo ak nan kominote a, ak kapasite sistèm ki egziste pou livrezon sèvis la. Yo ta dwe fè ankèt sou kòz endividyèl re-admisyon, defayans ak echèk pou rekipere sou yon baz kontini.

Estanda 2 nan koreksyon malnitrisyon: malnitrisyon grav

Yo dwe abòde malnitrisyon grav.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Apati kòmansman an, yo dwe kreye objektif ak kritè yo defini ak aksepte aklè pou preparasyon ak fèmti pwogram nan (al gade nòt oryantasyon 1).
- Kouvèti a >50% nan zòn riral yo, >70% nan zòn iben yo ak >90%

nan yon sitiyasyon kan (al gade nòt oryantasyon 2).

- Pwopòsyon moun ki sòti nan swen terapetik ki te mouri yo <10%, sa ki refè >75%, epi sa ki pa refè <15% (al gade nòt oryantasyon 3-5).
- Kritè pou bay egzeryat genyen ladan endis non-antwopometrik tankou bon apeti ak absans dyare, lafyèv, enfestasyon parazit ak lòt maladi ki pa trete (al gade nòt oryantasyon 4).
- Ogmantasyon pwa mwayen >8g pou chak kilogram pou chak moun pa jou (al gade nòt oryantasyon 6).
- Yo ofri swen nitrisyonèl ak medikal selon pwotokòl swen terapetik yo rekonèt sou plan entènasyonal (al gade nòt oryantasyon 7).
- Lè yo bay plis atansyon pou alètman ak sipò sikolojik, ijyèn ak asistans kominotè tankou swen klinik (al gade nòt oryantasyon 8).
- Ta dwe genyen omwen yon asistan alimantasyon pou pasyan ki entène.
- Yo ta dwe idantifye ak bòde kontrent pou pran swen moun ki mal nourri yo ak manm fanmi ki afekte yo (al gade nòt oryantasyon 9).

Nòt oryantasyon

1. **Kòmansman swen terapetik:** faktè yo ta dwe konsidere nan ouvèti sant pou tretman malnitrisyon grav se kantite yo ak pwogresyon jeyografik moun ki afekte yo; sitiyasyon sekirite a; kritè ki rekòmande pou preparasyon ak fèmtye sant yo; epi kapasite estrikti sante ki egziste yo. Pwogram alimantè terapetik yo pa ta dwe detwi kapasite sistèm sante yo, ni yo pa ta dwe pèmèt gouvènman yo kite responsablite yo pou ofri sèvis yo. Kote li posib, pwogram yo ta dwe vize pou devlope sou kapasite ki egziste yo ak ranfòse yo pou trete malnitrisyon grav la. Yo ta dwe kominike bi pwogram nan ak lòt oswa yo ta dwe diskite sou li avèk popilasyon ki sib la (al gade estanda nan Patisipasyon nan paj 28). Yo pa ta dwe kòmanse yon pwogram swen terapetik si genyen yon plan ki anplis pou rès pasyan yo, nan fen pwogram nan, pou fè tretman yo.
2. **Yo kalkile kouvèti** a selon popilasyon sib la epitou yo kapab estime li kòm pati yon ankèt antwopometrik. Li kapab afekte nan fason yo aksepte pwogram nan, pozisyon sant tretman yo, sekirite pou anplwaye yo ak pou

moun ki bezwen tretman yo, tan pou tann nan ak kalite sèvis la.

3. **Endikasyon sòti yo:** tan ki nesè pou reyalize endikasyon sòti pou yon pwogram alimantè terapetik se 1-2 mwa. Moun ki sòti nan yon pwogram alimantè se moun ki pa anrejistre ankò. Popilasyon moun ki sòti yo fòme avèk moun ki pa t ranpli fonksyon yo, moun ki rekipere (tankou moun ki te jwenn rekòmandasyon) ak moun ki mouri (al gade estanda anvan, nòt oryantasyon 3 pou fason pou kalkile endikasyon sòti yo). Yo ta dwe entèprete to mòtalite selon to kouvèti yo ak gravite malnitrisyon ki trete a. Limit to mòtalite yo afekte nan sitiyoasyon kote yo pa konnen yon gwo pwopòsyon admisyon ki pozitif pou VIH; pou rezon sa a, yo pa ajiste chif yo pou sitiyoasyon sa yo.
4. **To moun ki refè:** yon moun ki ranpli fonksyon li pa dwe genyen konplikasyon medikal epitou li te reyalize ak konsève yon pwa ki ase (pa egzanp, pou de meziraj gwosè swiv). Pwotokòl yo kreye sijere kritè pou moun ranpli fonksyon yo ta dwe respekte pou yo kapab evite risk ki asosye ak sòti anvan lè nan pwogram nan. Pwotokòl yo defini tou limit pou dire mwayen sejou pou pasyan nan alimantasyon terapetik, ki vize pou evite peryòd ki pi long pou moun yo refè (pa egzanp, dire jeneral sejou yo kapab 30-40 jou). VIH/SIDA ak TB kapab lakòz kèk moun ki mal noura pa refè. Yo ta dwe konsidere chwa pou tretman oswa swen alontèm nan tèt ansanm avèk sèvis sante ak lòt sipò sosyal ak kominotè (pa egzanp, estanda 3 ak 6 nan Kontwòl maladi kontajye, paj 277 ak 283). Yo ta dwe egzamine ak prezante nan dokiman kòz re-admisyon, defayans ak echèk nan repons sou yon baz kontini. Yo ta dwe fè swiv ak moun yo kèlkeswa lè li posib apre egzeyat yo epitou yo ta dwe bay yo yon rekòmandasyon pou alimantasyon siplemantè, kote li posib.
5. **To moun ki pa refè** yo kapab wo lè pwogram nan pa aksesib pou popilasyon an. Fason yo gen aksè nan pwogram nan kapab afekte nan distans pwen tretman nan kominote a, yon konfli ame k ap kontinye, yon mank sekirite, nivo sipò yo ofri pou travayè sosyal moun ki trete a, kantite travayè sosyal ki rete lakay yo pou pran swen lòt depandan (sa kapab yon ti kantite nan sitiyoasyon gwo kantite moun ki gen VIH/SIDA), ak kalite swen yo ofri a. Yon moun ki pa refè nan yon pwogram alimantè terapetik se yon moun ki pa t patisipe nan pwogram nan pandan yon peryòd tan (pa egzanp, pandan plis pase 48 èdtan pou pasyan ki entènè).
6. **Ogmantasyon pwa:** yo kapab reyalize to sanblab ogmantasyon pwa sou

adilt ak timoun yo alafwa lè yo resevwa menm rejim alimantè yo. Men, to mwayen ogmantasyon pwa kapab maske sityasyon kote pasyan endividyèl yo pa amelyore ak lè yo pa egzeyate. To ki pi ba yo kapab pi akseptab nan pwogram pou pasyan ki pa entèn yo paske risk ak demann sou kominote a, pa egzanp, an fonksyon tan, kapab pi ba. Men kijan yo kalkile ogmantasyon pwa: (pwa nan moman sòti a (g) mwens pwa nan admisyon an (g))/(pwa nan moman admisyon an (kg)) x dire tretman an (jou).

7. **Pwotokòl:** W ap jwenn pwotokòl yo aksepte sou plan entènasyonal, tankou definisyon echèk pou reponn, nan referans ki nan Dokiman Sipleman 9. Pou kapab aplike pwotokòl tretman yo, anplwaye klinik yo bezwen fòmasyon espesyal pou sa (al estanda nan Sistèm sante ak enfrastrikti, paj 258). Moun yo admèt nan swen terapeetik ki teste oswa yo sispèk ki genyen VIH ta dwe jwenn menm aksè nan swen an si yo satisfè kritè pou admisyon an. Sa aplikab tou pou ka TB yo. PLWH/A ki pa satisfè kritè admisyon an souvan bezwen sipò nitrisyonèl, men yo pa pi byen ofri sa nan kontèks tretman pou malnitrisyon grav nan katastwòf yo. Moun sa yo ak fanmi yo ta dwe jwenn sipò nan divès kalite sèvis tankou swen ki baze nan kominote a, sant tretman TB ak pwogram prevansyon ki vize pou anpeche manman transmèt maladi a ba pitit li.
8. **Sipò pou alètman ak sipò sikolojik:** manman k ap bay tibebe yo tete bezwen atansyon espesyal pou sipòte laktasyon ak alimantasyon tibebe ak jenn timoun ideyal. Yo kapab kreye yon kwen alètman pou objektif sa a. Estimilasyon emosyonèl ak fizik jwe yon wòl enpòtan pou timoun ki mal nourri yo pandan peryòd reyabilitasyon an. Travayè sosyal timoun ki mal nourri gravman yo bezwen souvan sipò sosyal ak sikolojik pou mennen timoun yo pou tretman an. Yo kapab reyalize sa nan pwogram asistans ak mobilizasyon (al gade estanda 2 nan Sipò nitrisyonèl jeneral).
9. **Moun k ap pran swen** yo ta dwe pèmèt tout èd famiyal moun ki mal nourri gravman yo jwenn manje ak swen pou yo pandan tretman an nan bay konsèy, demonstrasyon ak enfòmasyon sou sante ak nitrisyon. Anplwaye pwogram nan ta dwe konnen diskisyon k ap fèt avèk travayè sosyal yo kapab ekspozè vyolasyon dwa chak moun apa (pa egzanp, lè pati k ap fè lagè yo kite popilasyon yo nan grangou toutespre), epitou yo ta dwe jwenn fòmasyon nan pwosedi pou jere sityasyon sa yo.

Estanda 3 nan koreksyon malnitrisyon: karans an mikwo-nitriman

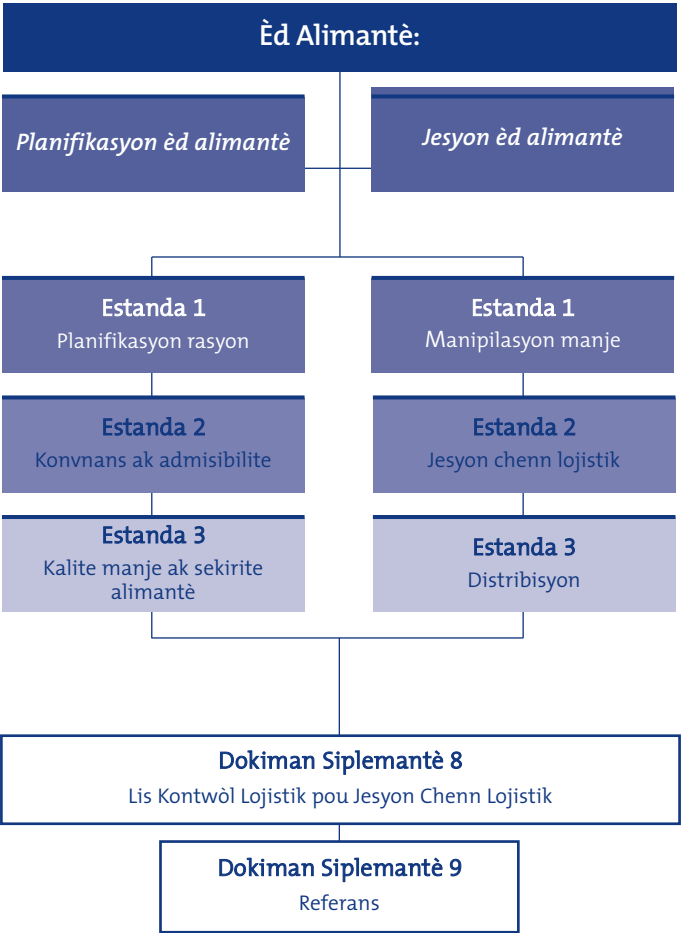
Yo dwe abòde karans an mikwo-nitriman.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo dwe trete tout ka klinik maladi akòz karans selon pwotokòl OMS (Òganizasyon Mondyal Sante) pou bay sipleman an mikwo-nitriman (al gade nòt oryantasyon 1).
- Yo kreye pwosedi yo pou reponn yon fason efikas nan karans an mikwo-nitriman kote popilasyon an kapab nan risk (al gade nòt oryantasyon 2).
- Anplwaye sante yo dwe jwenn fòmasyon nan fason pou idantifye ak trete karans an mikwo-nitriman kote popilasyon an nan pi plis risk (al gade nòt oryantasyon 2).

Nòt oryantasyon

1. **Dyagnostik ak tretman:** dyagnostik kèk karans an mikwo-nitriman posib nan egzaminasyon klinik ki senp. Yo kapab entwodui endikatè karans sa yo nan sistèm siveyans sante oswa nitrisyonèl, menmsi fòmasyon anplwaye yo avèk atansyon nesèsè pou asire evalyasyon sa a egzat. Yo pa kapab idantifye lòt karans an mikwo-nitriman san egzaminasyon byochimik. Nan ka sa yo, definisyon ka a reprezante yon pwoblèm epi nan ijans yo li yo kapab detèmine yo sèlman nan repons pou distribisyon sipleman moun ki prezante tèt yo ba anplwaye sante yo. Tretman karans an mikwo-nitriman oswa moun ki nan risk pou karans akòz maladi ta dwe fèt nan sistèm sante a ak nan pwogram alimantè yo.
2. **Preparasyon:** Prevansyon an kapab reyalize nan rediksyon konsekans maladi tankou enfeksyon respiratwa grav, lawoujòl, enfeksyon parazitik, malarya ak dyare ki redui estòk mikwo-nitriman (al gade estanda nan Kontwòl maladi kontajye nan paj 273). Tretman karans yo ap gen pou wè ak rezilta ka aktif ak devlopman definisyon ka ak pwotokòl pou tretman.

4 Minimòm Estanda nan Èd Alimantè

Si mwayen nòm al yon kominote pou jwenn manje vin gen risk akòz yon katastwòf (pa egzanp, nan pèt danre akòz katastwòf natirèl, lè yon pati ki nan yon konfli ame fè espre pou lakòz popilasyon an nan grangou, lè sòlda yo fè demann manje avèk egzijans, oswa depasman ki fòse oswa ki pa fòse), yon repons pou bay èd alimantè kapab nesèsè pou sipòte lavi, pwoteje endepandans oswa ede moun yo vin endepandan ankò, epi diminye bezwen pou yo adopte estrateji ki kapab nuizib pou siviv.

Kèlkeswa lè analiz la detèmine èd alimantè a se yon repons ki apwopriye, sa ta dwe fèt nan yon manyè ki satisfè bezwen akoutèm yo, men tou, otank sa posib, kontribiye nan rebay sekirite alimantè alontèm. Yo ta dwe konsidere sa ki anba la yo.

- Yo entwodui distribisyon jeneral (gratis) sèlman lè li nesèsè vrèman, lè li vize pou moun ki pi bezwen manje a, ak lè yo sispann li san pèdi tan.
- Yo dwe distribye rasyon sèch pou prepare lakay kèlkeswa lè li posib. Yo òganize alimantasyon an mas (distribisyon manje kwit moun yo manje souplas) sèlman pou yon premye peryòd tan apre yon gwo katastwòf toudenkou oswa mouvman popilasyon an lè moun yo pa genyen mwayen pou kwit manje a pou tèt yo, oswa nan yon sitiyasyon ensekirite lè distribisyon rasyon alimantè ta kapab mete moun ki jwenn avantaj yo nan risk.
- Asistans alimantè pou refijye ak IDP yo baze sou evalyasyon sitiyasyon ak bezwen yo, pa sou sitiyasyon yo antan refijye oswa IDP yo.
- Yo enpòte danre alimantè yo sèlman lè genyen yon defisi nan peyi a

oswa lè pa genyen posiblite pratik pou deplase sipli ki disponib nan zòn ki afekte nan katastwòf la.

- Kote genyen yon risk èd alimantè yo mande avèk egzijans oswa konbatan yo itilize nan yon konfli ame, yo mete mezi yo anplas pou evite li agrave konfli a.

Aranjman pou distribisyon èd alimantè a dwe sitou solid ak responsab dapre gwo valè ak gwo volim moun ki patisipe nan pifò pwogram sekou nan katastwòf. Yo ta dwe kontwole sistèm livrezon ak distribisyon an nan tout etap yo, tankou nan nivo kominote a. Yo ta dwe fè evalyasyon pwogram nan regilyèman, epi yo ta dwe divilge rezilta yo ak diskite sou yo avèk tout aksyonè yo, tankou popilasyon ki afekte a.

Sis (6) estanda nan Èd Alimantè a separe an de (2) sou-kategori. Planifikasyon Èd Alimantè a kouvri planifikasyon rasyon, efikasite ak fason yon moun yo aksepte manje a, kalite ak sekirite manje a. Jesyon Èd Alimantè a gen pou wè ak manipilasyon manje a, jesyon chenn lojistik la ak distribisyon an. Dokiman siplemantè 8 ki nan fen chapit la bay yon lis kontwòl lojistik pou objektif jesyon chenn lojistik la.

i) Planifikasyon Èd Alimantè

Premye evalyasyon ak analiz sou yon sitiyasyon ijans ta dwe idantifye sous alimantè ak sous revni moun yo ak nenpòt menas ki nan sous sa yo. Li ta dwe detèmine si èd alimantè a nesèsè epi, si li nesèsè, kalite ak kantite ki nesèsè pou asire moun yo anmezi pou konsève yon pwoblèm nitrisyon kòm sadwa. Lè yo detèmine li nesèsè pou fè distribisyon manje a gratis, yo dwe kreye yon rasyon jeneral apwopriye pou asire menaj yo satisfè bezwen nitrisyonèl yo, sa k ap konsidere manje yo anmezi pou ofri pou yo san yo pa adopte estrateji nuizib pou siviv (al gade estanda 1 nan analiz Sekirite alimantè, nòt oryantasyon 3 nan paj 113 ak estanda 1 nan Sekirite alimantè, nòt oryantasyon 3 nan paj 122).

Lè yo detèmine yon pwogram alimantè siplemantè (SFP) nesèsè, yo dwe

kreye yon rasyon siplemantè apwopriye. Nan ka sa yo, rasyon SFP a se yon adisyon nan nenpòt rasyon jeneral moun yo gen dwa pou jwenn (al gade estanda 1 nan Koreksyon malnitrisyon, nòt oryantasyon 1 nan paj 147).

Nan tout ka yo, yo dwe chwazi avèk prekosyon danre alimantè yo ofri yo, nan tèt ansanm avèk popilasyon ki afekte a. Yo dwe bon kalite, pwoteje pou konsome, epi apwopriye ak akseptab pou moun ki jwenn avantaj yo.

Estanda 1 nan planifikasyon èd alimantè: planifikasyon rasyon

Rasyon pou distribisyon jeneral manje deziyen pou elimine eka ant egzijans popilasyon ki afekte a ak pwòp resous alimantè yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Rasyon pou distribisyon jeneral yo deziyen sou baz premye egzijans planifikasyon estanda pou enèji, pwoteyin, matyè gra ak mikwonitriman, ki ajiste jan sa nesè nan sitiyasyon lokal (al gade nòt oryantasyon 1; al gade tou estanda nan Sipò nitrisyonèl jeneral nan paj 137-144 ak Dokiman Siplemantè 7).
- Rasyon ki distribiye a diminye oswa elimine bezwen pou moun ki afekte nan katastwòf la pou adopte estrateji ki nuizib pou siviv.
- Lè li enpòtan, yo kalkile valè transfè ekonomik rasyon an, epitou li apwopriye pou sitiyasyon lokal la (al gade n1t oryantasyon 2).

Nòt oryantasyon

1. **Egzijans pou Nitrisyon:** kote moun yo deplase ak kote yo pa genyen aksè nan nenpòt manje ditou, rasyon ki distribiye a ta dwe satisfè Egzijans pou Nitrisyon total yo. Men, pifò popilasyon ki afekte nan katastwòf la anmezi pou jwenn manje avèk pwòp mwayen yo. Yo ta dwe planifye rasyon yo pou konpanse diferans ant Egzijans pou Nitrisyon ak sa moun yo kapab ofri pou tèt yo. Kidonk, si egzijans estanda a se 2,100 kilo-

kalori/moun/jou epi si evalyasyon an detèmine moun ki nan popilasyon sib la kapab, an mwayèn, jwenn 500 kilo-kalori/moun/jou nan pwòp efò yo oswa resous yo, rasyon an ta dwe deziyen pou ofri $2,100 - 500 = 1,600$ kilo-kalori/moun/jou. Yo ta dwe fè menm kalkil yo pou matyè gra ak pwoteyin. Yo dwe kreye estimasyon yo aksepte yo pou kantite mwayen manje mou yo jwenn (al gade estanda nan Evalyasyon sekirite alimantè nan paj 111).

- 2. Kontèks ekonomik:** kote enpe manje disponib oswa kote pa genyen manje ki disponib, epi yo kapab konsome tout (oswa prèske tout) nan nenpòt manje ki distribiye, rasyon an ta dwe deziyen sèlman sou baz kritè nitrisyonèl, pou yo konsidere pwoblèm admisibilite ak rantabilite. Kote lòt manje disponib epi kote yo kapab mande moun ki jwenn avantaj yo pou boukante kèk nan rasyon yo pou jwenn manje sa yo, valè transfè rasyon an ap vin enpòtan. Valè transfè a se valè mache lokal rasyon an, sètadi sa li ta ka koute pou achte menm kantite nan menm pwodui ki sou mache lokal la.

Estanda 2 nan planifikasyon èd alimantè: konvans ak admisibilite

Pwodui alimantè yo ofri yo se pwodui ki apwopriye ak akseptab pou moun ki jwenn avantaj yo epitou yo kapab itilize yo yon fason ki efikas nan nivo menaj yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo konsilte moun yo pandan evalyasyon konsepsyon pwogram nan sou fason yo aksepte pwodui alimantè yo, sou fason yo abitye ak yo, ak sou fason pwodui yo apwopriye, epitou yo konsidere desizyon pwogram nan sou chwa danre alimantè yo (al gade nòt oryantasyon 1).
- Lè y ap fè distribisyon yon manje moun yo pa abitye avèk li, yo dwe bay enstriksyon pou fanm yo ak lòt moun k ap prepare manje a sou preparasyon manje a nan yon mannyè ki akseptab sou plan lokal, avèk yon minimòm pèt eleman nitritif. Sa ta sipoze fèt nan lang natifnatal moun yo (al gade nòt oryantasyon 1).

- Yo ta dwe konsidere kapasite moun yo pou jwenn konbistib pou kwit manje ak dlo, ak dire tan pou kwit manje a ak egzijans pou benyen lè y ap chwazi danre alimantè pou distribisyon (al gade nòt oryantasyon 2).
- Lè y ap distribiye yon sereyal konplè, moun k ap resevwa sereyal la swa genyen mwayen pou moulen oswa trete li nan yon mannyè tradisyonèl ki baze lakay yo oswa yo genyen aksè nan lokal kòm sadwa kote pou moulen/trete sereyal la yon fason rezonab toupre kote yo abite (al gade nòt oryantasyon 3).
- Moun yo genyen aksè nan pwodui ki enpòtan sou plan kiltirèl, tankou kondiman (al gade nòt oryantasyon 4).
- Pa genyen distribisyon poud lèt gratis oswa ki sibvansyone oswa lèt likid kòm danre alimantè senp (al gade nòt oryantasyon 5).

Nòt oryantasyon

1. **Fason moun yo abitye ak aksepte manje a:** alòske valè nitrisyonèl la se premye konsiderasyon pou fè lè y ap chwazi danre alimantè pou yob panye manje, moun ki jwenn avantaj yo ta dwe abitye ak manje yo distribiye a epitou manje a ta dwe konsistan avèk tradisyon relijiye ak kiltirèl yo, tankou nenpòt tabou alimantè pou fanm ansent ak fanm k ap bay tibebe to tete. Nan rapò evalyasyon yo ak nan demann pou voye ba donatè yo, yo ta dwe eksplike rezon pou chwa danre alimantè patikilye yo oswa eskizyon lòt danre. Lè genyen bezwen serye pou siviv ak lè pa genyen aksè nan sant pou kwit manje, yo dwe ofri manje ki pare ki manje. Nan sikonstans sa yo, kèk fwa kapab pa genyen altènativ pratik pou ofri pwodui moun yo pa abitye ak yo. Sèlman nan ka sa yo, yo ta dwe konsidere 'rasyon pou ijans' espesyal.
2. **Egzijans konbistib:** lè y ap evalye egzijans alimantè yo, yon yo ta dwe fè yon evalyasyon konbistib tou pou asire moun ki jwenn avantaj yo kapab kwit manje ki ase pou evite efè segondè nan sante yo, epi san degradasyon anviwònman an nan rasanblaj egzajere bwa chofaj. Lè li nesèsè, yo ta dwe bay konbistib apwopriye oswa yon pwogram rekòlt bwa yo kreye ki sipèvize pou sekirite fanm ak timoun yo, ki se prensipal moun k ap rasanble bwa dife yo. Anjeneral, yo ta dwe bay pwodui ki pa pran anpil tan pou kwit oswa itilizasyon gwo kantite dlo. Distribisyon grenn ki moulen oswa moulen pou

grenn nan ap diminye tan ak kantite konbistib ki nesèsè.

3. **Tretman grenn:** moulinaj se yon aktivite patikilye pou mayi, paske mayi konplè ki moulen an genyen yon dire estokaj sèlman pou 6-8 semèn. Kidonk, moulinaj la ta dwe fèt yon ti tan anvan konsomasyon an. Kote bwayaj nan kay fè pati tradisyon moun ki jwenn avantaj yo, yo kapab distribiye grenn konplè. Grenn konplè genyen avantaj dire estokaj pi long epitou li kapab genyen plis valè ekonomik pou moun ki jwenn avantaj yo. Yon lòt fason, yo kapab bay sant pou moulinaj komèsyal ki fè ekstraksyon fèb: sa retire mikwòb, lwil ak anzim, ki lakòz manje a vin rans. Sa ogmante dire estokaj grenn nan anpil, menmsi anmenmtan sa redui pwoteyin li genyen an. Yo dwe konfòme yo avèk lwa nasyonal ki asosye nan enpòtasyon ak distribisyon grenn konplè.
4. **Pwodui ki enpòtan sou plan kiltirèl:** evalyasyon an ta dwe 1) idantifye kondiman ki enpòtan sou plan kiltirèl ak lòt pwodui alimantè ki se yon pati enpòtan nan abitud alimantè jounalye; epi 2) detèmine aksè moun yo genyen pou pwodui sa yo. Panyè manje a ta dwe deziyen pou sa, sitou kote moun yo depannde rasyon yo distribiye yo pou yon peryòd tan pi long.
5. **Lèt:** lèt an poud, oswa lèt likid ki distribiye kòm yon danre alimantè senp (sa genyen ladan lèt ki deziyen pou melanje avèk te), pa ta dwe fè pati nan yon distribisyon alimantè jeneral oswa nan pwogram alimantè siplemantè pou pote lakay, paske itilizasyon li san distenksyon kapab lakòz vin genyen danje grav sou sante. Sa enpòtan sitou nan ka jenn timoun yo, kote risk pou fonn ak kontaminasyon mikwòb wo anpil (al gade estanda 2 nan Sipò nitrisyonèl jeneral nan paj 140).

Estanda 3 nan planifikasyon èd alimantè: kalite manje ak sekirite alimantè

Manje ki distribiye a dwe genyen kalite apwopriye epi li deziyen pou moun konsome.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Danre alimantè yo konfòm avèk estanda nasyonal (peyi moun ki jwenn avantaj yo a) ak lòt estanda yo aksepte sou plan entènasyonal (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Tout manje nan pake ki enpòte genyen yon minimòm dire estokaj depi lè manje a rive nan peyi a epi yo distribiye li anvan dat espirasyon an oswa byen nan peryòd ki ‘dat dirabilite minimal’ la (al gade nòt oryantasyon 1).
- Pa genyen doleyans ki kapab verifye sou kalite manje ki distribiye a (al gade nòt oryantasyon 3).
- Anbalaj manje a solid, pratik pou manipilasyon, estokaj ak distribisyon, epi li pa reprezante yon danje pou anviwònman an (al gade nòt oryantasyon 4).
- Anbalaj manje a genyen etikèt nan yon lang ki apwopriye, avèk, pou manje ki nan anbalaj la, dat pwodiksyon an, dat ‘dirabilite minimal’ ak detay eleman nitritif ki nan manje a.
- Kondisyon estokaj la kòm sadwa ak apwopriye, estòk yo fèt pou jere kòrèkteman epi yo dwe fè tchèk regilye sou kalite manje a tout kote (al gade nòt oryantasyon 5).

Nòt oryantasyon

1. **Ijyèn manje:** manje yo fèt pou konfòm avèk estanda alimantè gouvènman moun ki jwenn avantaj la ak/oswa estanda Codex Alimentarius parapò ak kalite, anbalaj, jan yo mete etikèt ladan, dire estokaj, elatriye. Founisè a ta dwe genyen yon sistèm pou tcheke echantiyon yo nan pwèn livrezon an pou asire sin kalite a apwopriye. Kèlkeswa lè li posib, yo ta dwe akonpaye danre alimantè ki achte yo avèk sètifika fito-sanitè oswa lòt sètifika enspeksyon ki konfime yo apwopriye pou moun konsome. Yo ta dwe fè tès sou nenpòt echantiyon nan estòk ki nan peyi a pou asire yo kontinye apwopriye pou konsomasyon. Lè genyen gwo kantite ki konsène oswa lè genyen dout ak lè ta ka genyen konfli sou kalite a, anketè endepandan pou kalite ta dwe fè enspeksyon livrezon an. Yo kapab jwenn enfòmasyon sou laj ak kalite livrezon manje patikilye nan sètifika founisè a, rapò enspeksyon kontwòl kalite a, etikèt pake a, rapò depo a, elatriye.

- 2. Modifikasyon jenetik manje:** yo dwe konprann ak respekte règleman nasyonal konsènan resepsyon ak itilizasyon manje ki modifiye sou plan jenetik. Èd alimantè ekstèn ta dwe konsidere règleman sa yo lè y ap planifye nenpòt pwogram èd alimantè.
- 3. Doleyan:** yo ta dwe fè swivi pou doleyans moun ki jwenn avantaj yo sou kalite manje a epitou yo ta dwe rezoud doleyans yo nan yon manyè ki transparan ak san patipri.
- 4. Anbalaj:** si li posib, anbalaj la ta dwe pèmèt distribisyon dirèk manje a, san yo ba bezwen re-pake li.
- 5. Zòn estokaj** yo ta dwe sèk ak ijyenik, byen pwoteje nan kondisyon metewolojik yo epi san kontaminasyon avèk dechè chimik oswa lòt dechè. Yo ta dwe pwoteje otank posib kont bèt nuizib tankou ensèk, rat ak sourit. Al gade tou estanda nan Jesyon èd alimantè nan paj 165.

ii) Jesyon Èd Alimantè

Objektif jesyon èd alimantè a se pou fè livrezon manje ba moun ki nan plis nesese. Anjeneral, sa gen pou wè ak livrezon manje kòrèk nan zòn kòrèk, nan bon kondisyon, nan bon moman epi pou bon pri, avèk pèt minimal nan manipilasyon.

Pwa ak volim èd alimantè ki nesese pou sipòte yon gwo popilasyon ki afekte gravman nan katastwòf kapab rive a anpil milye tòn. Mouvmman fizik danre alimantè nan pwen distribisyon yo kapab gen pou wè yon rezo ekstansif achtè, ajan ekspedisyon, transpòtè ak resepsyonè, epi manipilasyon miltip ak transfè ant yon mòd transpò ak yon lòt. Yo mete rezo sa yo oswa chenn lojistik yo ansanm avèk yon seri kontra ak akò, ki defini wòl ak responsablite, epi ki kreye responsablite ak dwa pou konpansasyon, pami pati ki fè kontra yo. Tout sa bezwen bon jan pwosedi transparan ki kontribiye nan kreyasyon responsablite a.

Mizanplas ak jesyon chenn lojistik la egzijè kolaborasyon pami donatè yo, gouvènman moun ki jwenn avantaj la, aktè imanitè yo, otorite lokal yo, founisè divès kalite sèvis ak òganizasyon kominotè lokal ki angaje nan pwogram èd alimantè a. Chak pati ap genyen wòl ak responsablite espesifik yo kòm yon lyen, oswa yon seri lyen, nan chenn lojistik la. Paske yon chenn solid menm jan ak lyen fèb li, tout pati ki konsène nan

lojistik èd alimantè a genyen responsablite komen pou antreteni sikilasyon danre alimantè ki ase pou satisfè sib ak orè distribisyon an.

Ekite nan pwosesis distribisyon se premye enpòtans, epitou li enpòtan pou moun nan popilasyon ki afekte nan katastwòf la bay patisipasyon yo nan desizyon yo ak nan egzekisyon pwogram nan. Moun yo ta dwe jwenn enfòmasyon sou kantite ak kalite rasyon alimantè ki dwe distribiye yo, epitou yo ta dwe bay yo asirans pou fè yo konnen pwosesis distribisyon an fèt san patipri, epi yo resevwa sa ki te pwomèt pou yo. Yo dwe eksplike ak fè diferan gwoup yo konprann nenpòt diferans ki genyen nan rasyon yo distribiye yo.

Estanda 1 nan jesyon èd alimantè: manipilasyon manje

Manje estoke, prepare ak konsome nan yon mannyè ki pwoteje ak apwopriye nan nivo kay yo ak nan nivo kominote a.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Pa genyen efè segondè sou sante akòz manipilasyon oswa preparasyon manje ki pa apwopriye nan nenpòt sant distribisyon (al gade nòt oryantasyon 1).
- Yo dwe bay moun ki jwenn avantaj nan èd alimantè a enfòmasyon sou enpòtans ijyèn manje a epitou yo dwe konprann sa (al gade nòt oryantasyon 1).
- Pa genyen doleyans konsènan difikilte nan estokaj, preparasyon, fason pou kwit oswa konsomasyon manje ki distribiye a (al gade nòt oryantasyon 2).
- Chak menaj genyen aksè nan istansil, konbistib ak materyèl ijyenik ki apwopriye pou kwit manje (al gade nòt oryantasyon 3-4).
- Moun ki pa kapab prepare manje a oswa ki pa kapab nourri tèt yo jwenn yon asistan famiyal ki prepare manje apwopriye nan yon mannyè kòmsadwa, epitou li bay moun yo manje a lè li nesèsè (al gade nòt oryantasyon 4-5).

- Kote yo distribiye manje sou fòm ki kwit, anplwaye yo te resevwa fòmasyon nan estokaj pwoteje, manipilasyon danre alimantè yo ak preparasyon manje a, epitou yo konprann danje ki posib sou sante akòz pratik ki pa kòrèk.

Nòt oryantasyon

1. **Ijyèn manje:** sikonstans ki chanje y kapab nuizib pou pratik ijyenik nòmal moun yo. Kidonk, li kapab nesesè pou ankouraje ijyèn manje ak sipòte aktivman mezi ki konpatib avèk kondisyon lokal yo ak modèl maladi yo, pa egzanp, montre kijan li enpòtan pou moun yo lave men yo anvan yo manyen manje, pou evite kontaminasyon dlo, pran mezi pou kontwòl bèt nuizib, elatriye. Moun yo ta dwe jwenn enfòmasyon sou fason pou estoke manje a san pwoblèm nan nivo kay yo, epitou travayè sosyal yo ta dwe resevwa enfòmasyon sou itilizasyon ideyal resous kay la pou bay timoun yo manje ak pou metòd pwoteje pou preparasyon manje a (al gade estanda nan Ankourajman ijyèn nan paj 59).
2. **Sous enfòmasyon** yo kapab genyen ladan sistèm kontwòl pwogram, diskisyon gwoup sib yo avèk moun ki jwenn avantaj yo ak ankèt rapid sou menaj yo,.
3. **Atik nan konbistib menaj yo:** chak menaj ta dwe jwenn aksè nan omwen yon kaswòl pou kwit manje, resipyan pou estoke dlo ki kapab pran 40 lit, 250 gram savon pou chak moun pa mwa, ak konbistib kòmsadwa pou preparasyon manje a. Si aksè nan konbistib pou kwit manje a limite, yo ta dwe distribiye manje ki p ap pran anpil tan pou kwit. Si sa pa posib, yo ta dwe kreye sous ekstèn estòk konbistib pou konpanse eka a (al gade estanda 3 nan Apwovizyonman dlo nan pa 69 ak estanda 2-4 nan Pwodui ki pa alimantè nan paj 232-236).
4. **Aksè nan moulèn** ak nan lòt sant tretman ak aksè nan dlo pwòp trè enpòtan pou pèmèt moun yo prepare manje yo nan pi bon fòm yo chwazi epitou sa ap fè yo pran mwens tan pou lòt aktivite pwodiksyon. Travayè sosyal ki pase gwo kantite tan ap tann pou sèvis yo kapab prepare manje a, bay timoun yo manje oswa angaje nan lòt travay ki genyen yon efè pozitif sou rezilta nitrisyonèl yo ak/oswa sou endepandans alontèm. Tretman manje a nan nivo kay la (tankou moulinaj) kapab diminye tan (ak kantite dlo ak konbistib) ki nesesè pou kwit manje a.

5. **Bezwen espesyal:** menmsi lis la pa konplè, moun ki bezwen asistans avèk alimantasyon a anjeneral genyen ladan timoun, granmoun ajè, moun andikape ak moun ki genyen VIH/SIDA. Al gade estanda 2 nan Sipò nitrisyonèl jeneral nan paj 140.

Estanda 2 nan jesyon èd alimantè: jesyon chenn lojistik

Resous èd alimantè (danre alimantè ak lajan sipò) byen jere, avèk sistèm ki transparan ak dinamik.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Resous èd alimantè yo rive jwenn moun ki jwenn avantaj ki sible yo.
- Yon evalyasyon fèt sou kapasite jesyon chenn lojistik lokal la (SCM) ak enfrastrikti lojistik la, epi yo kreye yon sistèm SCM ki kouwòdone ak efikas, avèk kapasite lokal kote sa kapab fèt (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Evalyasyon an konsidere disponiblite danre alimantè ki nan sous lokal yo (al gade nòt oryantasyon 3).
- Konpansasyon kontra yo pou sèvis SCM nan transparan, san patipri ak lib (al gade nòt oryantasyon 4).
- Anplwaye ki nan tout nivo sistèm SCM lan jwenn fòmasyon kòm sadwa epitou yo obsève pwosedi ki asosye ak kalite ak sekirite manje a (al gade nòt oryantasyon 5).
- Yo dwe mete anplas sistèm kontablite pou envantè, sistèm pou fè rapò ak sistèm finansye ki apwopriye pou asire responsablite nan tout nivo sistèm SCM lan (al gade nòt oryantasyon 6-7).
- Yo dwe pran prekosyon pou minimize pèt, tankou pèt nan vòl, epitou yo dwe jistifye tout pèt yo.
- Yo dwe kontwòle ak antreteni sistèm transpò manje a pou evite nenpòt deranjman nan distribisyon an (al gade nòt oryantasyon 11).
- Yo dwe bay tout aksyonè yo enfòmasyon sou pèfòmans chenn lojistik la sou yon baz regilye (al gade nòt oryantasyon 12).

Nòt oryantasyon

- 1. Jesyon chenn lojistik la (SCM)** se yon apwòch entegre pou lojistik èd alimentantè a. Lè yo kòmanse avèk chwa danre alimentantè, li genyen ladan sous, livrezon, asirans kalite, anbalaj, ekspedisyon, transpò, estokaj nan depo, jesyon envantè, asirans, elatriye. Chenn nan gen pou wè ak anpi aktè diferan, epitou li enpòtan pou yo kouwòdone aktivite yo. Yo ta dwe adopte pratik jesyon apwopriye ak pratik kontwòl pou asire tout danre alimentantè yo pwoteje jouk lè yo fè distribisyon an ba menaj ki jwenn avantaj yo.
- 2. Itilizasyon sèvis lokal yo:** yo ta dwe fè yon evalyasyon sou disponiblite ak fyabilite kapasite lokal yo anvan yo voye manje a deyò zòn nan. Yo kapab fè kontra avèk transpòtè lokal oswa rejyonal ki serye ak ajan ekspedisyon pou ofri sèvis lojistik yo. Òganizasyon sa yo genyen bon jan konesans nan règleman, pwosedi ak sant lokal yo, epitou yo kapab ede asire konfòmite avèk lwa peyi k ap resevwa manje a ak operasyon ekspedisyon livrezon an.
- 3. Apwovizyonman lokal parapò ak enpòtasyon:** Yo ta dwe evalye disponiblite lokal danre alimentantè, ak konsekans pou pwodiksyon lokal ak sistèm mache a pou manje y ap distribye sou plan lokal oswa pou manje yo enpòte (al gade estanda nan Evalyasyon ak sekirite alimentantè nan paj 111; estanda 2 nan sekirite alimentantè nan paj 124; ak estanda 4 nan Sekirite alimentantè nan paj 131). Kote yon kantite òganizasyon diferan patisipe nan distribisyon manje a, yo ta dwe kouwòdone apwovizyonman lokal tankou acha danre alimentantè otank posib. Lòt sous danre alimentantè ki nan peyi a kapab genyen ladan prè oswa demenajman nan pwogram èd alimentantè ki egziste oswa rezèv nasyonal sereyal, ak prè founisè komèsyal yo oswa echanj avèk yo.
- 4. Enpasyalite:** pwosedi san patipri ak transparan pou bay kontra yo enpòtan pou evite nenpòt patipri oswa koripsyon ki sispèk. Anbalaj èd alimentantè a pa ta dwe genyen okenn mesaj k ap fè motivasyon politik oswa relije oswa k ap simen dezakò.
- 5. Aptitud ak fòmasyon:** eksperyans pratisyen SCM yo ak manadjè èd alimentantè a ta dwe mobilize pou fè mete sistèm SCM ak fòmè anplwaye. Kalite patikilye espètiz enpòtan genyen ladan jesyon kontra, jesyon transpò ak jesyon depo, jesyon envantè, analiz sistèm transpò ak jesyon

- enfòmasyon, klasman ekspedisyon, jesyon enpòtasyon, elatriye. Lè yo fè fòmasyon, li ta dwe genyen ladan anplwaye òganizasyon patnè yo.
6. **Rapòtaj:** pifò donatè èd alimantè yo genyen egzijans espesifik pou fè rapò; manadjè chenn lojistik yo ta dwe konnen egzijans sa yo, epitou yo ta dwe kreye sistèm ki satisfè bezwen jesyon an tou jou-apre-jou. Sa genyen ladan rapòtaj imedyatman nenpòt dèl oswa detounman nan chenn lojistik la. Yo ta dwe divilge rapò sou enfòmasyon sou sistèm distribisyon an ak lòt rapò sou SCM yo nan yon manyè ki transparan.
 7. **Dokiman:** yon estòk dokiman ak fòm (bòdwo, lis aksyonè, fòm pou rapòtaj, elatriye) ta dwe disponib nan tout lokal kote yo resevwa, estoke, ak/oswa ekspedye èd alimantè a pou kapab jwenn yon odit ekri sou tras tranzaksyon yo.
 8. **Estokaj nan depo:** depo ki deziyen (pou manje sèlman) pi bon pase sant komen yo. Lè y ap chwazi yon depo, yo ta dwe kreye li kote pa t genyen machandiz danjere ki estoke ladan, epitou pou pa ta genyen danje kontaminasyon. Pami lòt faktè pou konsidere yo, genyen sekirite, kapasite, fasilite pou aksè, solidite (twati, miray, pòt ak planche) ak absans menas inondasyon.
 9. **Eliminasyon danre alimantè ki pa apwopriye pou moun konsome:** enspektè ki kalite tankou doktè, laboratwa sante piblik elatriye ta dwe enspekte danre alimantè ki domaje yo pou sètifye yo kòm danre ki apwopriye oswa ki pa apwopriye pou moun konsome. Pami metòd eliminasyon danre alimantè ki pa apwopriye yo, yo kapab bay bèt manje yo, mete yo anba tè oswa boule yo. Nan ka eliminasyon pou bay bèt mane, yo dwe jwenn sètifikasyon pou sa pou sètifye danre a apwopriye pou objektif sa a. Nan tout ka yo, yo dwe asire danre ki pa apwopriye yo pa re-antrè nan chenn lojistik manje imen oswa manje bèt, epi eliminasyon yo pa lakòz nuizans pou anviwònman an oswa pa kontamine sous dlo ki toupre yo.
 10. **Menas pou chenn lojistik la:** nan yon sitiyasyon konfli ame, genyen yon danje èd alimantè pati ki nan lagè a piye oswa mande avèk egzijans, epitou yo ta dwe konsidere sekirite wout transpò yo ak depo yo. Nan tout sitiyasyon katastwòf yo, genyen posiblite pou pèt nan vòl nan tout nivo chenn lojistik la, epitou yo dwe kreye ak sistèm kontwòl ak sipèvize nan tout estokaj la, nan transfè ak nan pwenn distribisyon yo pou minimize risk

sa a. Sistèm kontwòl entèn yo ta dwe asire divizyon travay/responsablite yo pou diminye risk kolizyon. Yo ta dwe tcheke estòk yo regilyèman pou detekte nenpòt detounman manje. Si yo ta detekte detounman, yo ta dwe pran mezi non sèlman pou asire onètete chenn lojistik la, men tou pou analize ak abòde pi gwo konsekans politik ak konsekans sou sekirite a (pa egzanp, posiblite estòk ki detounen k ap aggrave yon konfli ame).

11. Analiz sistèm transpò: yo ta dwe fè analiz sistèm transpò regilye ak enfòmasyon enpòtan nan nivo estòk yo, lè ki prevwa pou estòk yo rive, distribisyon yo, elatriye ki komen pou tout moun ki patisipe nan chenn lojistik la. Klasman ak previzyon regilye nivo estòk yo toutolon chenn lojistik la ta dwe souliye defisi oswa pwoblèm ki prevwa alè pou solisyon ki dwe jwenn yo.

12. Fason pou bay enfòmasyon yo: yo ta dwe anvizaje itilizasyon medya oswa metòd tradisyonèl nouvo divilgasyon kòm yon fason pou toujou bay moun yo enfòmasyon sou estòk manje yo ak operasyon yo. Sa ogmante transparans ki dwe genyen. Yo kapab anboche gwoup fanm yo pou ede bay enfòmasyon sou pwogram èd alimantè pou kominote a.

Estanda 3 nan jesyon èd alimantè: distribisyon

Metòd distribisyon manje dinamik, transparan, san patipri ak apwopriye pou kondisyon lokal yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo dwe idantifye ak sible moun ki jwenn avantaj nan èd alimantè selon bezwen, dapre yon evalyasyon ki fèt nan tèt ansanm avèk aksyonè yo, tankou gwoup kominote yo (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Yo deziyen metòd distribisyon efikas ak san patipri nan tèt ansanm avèk gwoup lokal yo ak òganizasyon patnè yo, epitou metòd sa yo gen pou wè ak divès gwoup moun ki jwenn avantaj (al gade nòt oryantasyon 1-3).
- Pwen distribisyon an fèt pou pi pre kay moun ki jwenn avantaj yo otank posib pou asire aksè fasil ak sekirite (al gade nòt oryantasyon

- 4-5).
- Moun ki jwenn avantaj yo fè pou jwenn bon enfòmasyon davans sou kalite ak kantite rasyon alimantè a ak plan distribisyon an (al gade nòt oryantasyon 6-7).
 - Yo fèt pou kontwole ak evalye kòrèkteman pèfòmans ak efikasite pwogram èd alimantè a (al gade nòt oryantasyon 8).

Nòt oryantasyon

1. **Siblay:** yo ta dwe sible èd alimantè a pou satisfè bezwen pifò moun ki frajil nan kominote a, san pratik diskriminasyon ki baze sou sèks, andikap, orijin relijiye oswa etnik, elatriye. Seleksyon ajan distribisyon an ta dwe baze sou enpasyalite, kapasite a responsablite yo. Pami ajan distribisyon yo, kapab genyen granmoun aje lokal yo, komite sekou ki eli sou plan lokal, enstitisyon lokal, ONG lokal yo, oswa gouvènman an oswa ONG entènasyonal (al gade estanda nan Patisipasyon ak Premye Evalyasyon nan paj 28-33 ak estanda nan Siblay nan paj 35).
2. **Anrejistreman:** anrejistreman fòmèl menaj k ap resevwa èd alimantè a ta dwe fèt san pèdi tan, epitou yo ta dwe fè mizajou ladan jan li nesèsè. Lis otorite lokal yo devlope yo ak lis fanmi kominote a kreye kapab itil, epitou yo dwe ankouraje patisipasyon fanm yo nan popilasyon ki afekte a nan pwosesis. Fanm yo ta dwe jwenn dwa pou anrejistre non yo poukont yo si yo vle. Yo ta dwe pran prekosyon pou asire yo mete menaj femèl yo oswa kay ki gen fanm alatèt yo ak lòt moun frajil yo sou lis distribisyon an. Si anrejistreman an pa posib nan premye etap ijans lan, li ta dwe fèt imedyatman lè sitiyasyon an vin estab. Sa enpòtan sitou lè èd alimantè a kapab nesèsè pandan peryòd tan ki long.
3. **Metòd distribisyon yo:** pifò metòd distribisyon an evolye apre yon sèten tan. Nan premye etap yo, distribisyon jeneral ki baze sou lis fanmi oswa sou estimasyon popilasyon an komite lokal yo bay kapab se metòd ki posib sèlman. Yo ta dwe kontwole nenpòt sistèm deprè pou asire manje a rive jwenn moun ki jwenn avantaj ki sible yo, epitou pou asire sistèm nan jis ak san patipri. Yo ta dwe konsantre sitou sou fason pwogram nan aksesib pou gwoup frajil yo. Men, yo pa ta dwe ajoute tantativ pou sible gwoup vilnerab yo nan okenn sikatris gwoup sa yo genyen deja. Sa kapab reprezante yon pwoblèm patikilye nan popilasyon ki genyen gwo kantite

moun k ap viv ak VIH/SIDA (al gade estanda nan Patisipasyon, Sibljaj, Kontwòl ak Evalyasyon nan chapit 1).

4. **Yo ta dwe kreye pwen distribisyon** yo kote yo pwoteje ak pi pratik pou moun ki jwenn avantaj yo, pa sèlman sou baz itilite lojistik pou ajans distribisyon an. Frekans distribisyon an ak kantite pwen distribisyon yo ta dwe konsidere tan moun ki jwenn avantaj yo pase ap vwayaje pou fè ale/vini nan sant yo, fasilite itilizasyon ak frè transpò danre alimantè yo. Moun ki jwenn avantaj yo pa ta dwe mache sou distans long pou yo al chèche rasyon yo, epitou yo ta dwe pwograme distribisyon yo nan moman ki pratik pou minimize deranjman aktivite toulejou yo. Yo ta dwe bay zòn pou rete tann ak dlo potab nan pwen distribisyon yo (al gade estanda 1-2 nan Koreksyon malnitrisyon nan paj 145-152).
5. **Fason pou minimize risk sekirite:** manje se yon danre alimantè ki enpòtan, epitou distribisyon li kapab kreye risk pou sekirite, tankou risk detounman ak posiblite pou genyen vyolans. Lè estòk manje a pa anpil, kapab genyen tansyon lè y ap fè livrezon an. Fanm, timoun, granmoun ajè ak moun andikape yo kapab pa anmezi pou jwenn dwa yo, oswa yo kapab pran manje a nan men yo avèk lafòs. Yo dwe evalye risk yo davans ak etap ki dwe pran pou minimize yo. Yo ta dwe ajoute sipèvizyon apwopriye distribisyon yo epitou yo ta dwe fè lagad nan pwen distribisyon yo, tankou patisipasyon lapolis lokal la, kote li apwopriye. Li kapab nesesè tou pou yo pran mezi pou anpeche, kontwole ak reponn nan vyolans ki baze sou sèks oswa eksplwatasyon seksyèl ki asosye avèk distribisyon manje a.
6. **Divilgasyon enfòmasyon:** moun ki jwenn avantaj yo ta dwe jwenn enfòmasyon sou
 - kantite ak kalite rasyon ki dwe distribiye a ka rezon ki fè genyen nenpòt diferans nan nòm ki kreye yo;
 - plan distribisyon an (jou, lè, kote, kantite fwa), ak detounman, si genyen, akòz sikonstans deyò;
 - kalite nitrisyonèl manje a epi, si li nesesè, atansyon espesyal ki nesesè pou pwoteje valè nitrisyonèl manje a; epitou
 - egzijans pou manipilasyon ak itilizasyon danre alimantè yo san pwoblèm.

7. **Chanjman nan pwogram nan:** yo dwe diskite sou chanjman nan panye manje a avèk moun ki jwenn avantaj yo akòz disponiblite manje a ki pa ase; yo kapab fè diskisyon an avèk komite distribisyon an oswa lidè kominote a, epitou yo ta dwe devlope yon mwayen aksyon nan tèt ansanm. Komite distribisyon an ta dwe fè popilasyon an konnen chanjman ak rezon ki dèyè yo, konbyen tan chanjman yo ap kontinye epi kilè ap vin genyen distribisyon rasyon nòmal yo ankò. Li enpòtan pou kominike aklè sa moun yo ta dwe resevwa. Pa egzanp, yo ta dwe afiche kantite rasyon an nan sant distribisyon yo, ekri nan lang natifnatal zòn nan epi/oswa prezante sou fòm desen, pou moun yo kapab konnen sa yo gen dwa pou resevwa.
8. **Yo dwe fè kontwòl ak evalyasyon** distribisyon èd alimantè a nan tout nivo chenn lojistik la. Nan pwent distribisyon yo, yo ta dwe mezire owaza rasyon menaj yo resevwa yo pou verifye si jesyon distribisyon an fèt yon fason ki egzat ak san patipri, epitou yo ta dwe fè antrevi ak moun yo lè yo prale avèk rasyon yo. Nan nivo kominote a, vizit owaza ki fèt nan kay ki resevwa èd alimantè a kapab ede konfime admisibilite ak itilite rasyon an, epitou pou idantifye moun ki te satisfè kritè seleksyon yo men ki pa resevwa èd alimantè a. Vizit sa yo kapab konfime si moun yo resevwa plis manje ak kote diplis la sòti (pa egzanp, yon konsekans demann avèk egzijans, rekritman oswa eksplwatasyon seksyèl, oswa lòt konsekans). Yo ta dwe konsidere pi gwo konsekans sou sistèm distribisyon manje a. Pami konsekans sa yo, kapab genyen konsekans pou sik agrikòl la, aktivite agrikòl yo, kondisyon mache a, ak disponiblite faktè pwodiksyon agrikòl.

Dokiman Siplemantè 1

Lis Kontwòl pou Sekirite Alimantè pou Metodoloji ak Rapòtaj

Evalyasyon sekirite alimantè yo ta dwe:

1. genyen ladan yon deskripsyon metodoloji a aklè
 - konsepsyon ak objektif jeneral
 - kontèks ak kantite evalyatè (si y ap travay sou plan endividyèl oswa an koup)
 - chwa enfòmasyon enpòtan (èske yo se reprezantan tout gwoup yo?)
 - konpozisyon gwoup sib oswa lòt gwoup diskisyon
 - kritè pou chwazi enfòmasyon yo
 - dèle evalyasyon an
 - estrikti pou analiz ak zouti metodolojik, tankou zouti ak teknik PRA;
2. dwe baze sou yon apwòch kalitatif, tankou revizyon sous segondè enfòmasyon kantitatif yo;
3. itilize tèms yo kòrèkteman, pa egzanp echantiyonaj, enfòmasyon enpòtan, gwoup sib, tèms pou teknik espesifik;
4. gen pou wè ak enstitisyon lokal yo kòm patnè nan pwosesis evalyasyon an, sof si yo pa apwopriye, pa egzanp nan kèk sitiyasyon konfli;
5. itilize yon divès zouti ak teknik PRA ki apwopriye (ki aplike an sekans pou analize ak triyangile rezilta yo);
6. gen pou wè ak divès reprezante gwoup popilasyon ki afekte oswa gwoup ki gen mwayen pou viv yo;
7. dekri limit oswa kontrent pratik evalyasyon an;
8. dekri kouvèti evalyasyon an, tankou pwopagasyon jeyografik li, divès kalite gwoup ki gen mwayen pou viv ki ladan yo ak lòt repatisyon enpòtan popilasyon an (pa egzanp sèks, etnisite, gwoup

tribi, elatriye);

9. genyen ladan antrevi avèk reprezantan minis enpòtan gouvènman ak sèvis piblik yo, lidè tradisyonèl yo, reprezantan òganizasyon enpòtan sosyete sivil la (gwoup relijye, ONG lokal yo, gwoup sipò oswa gwoup presyon, asosyasyon kiltivatè oswa asosyasyon elvè bèt, gwoup fanm yo) ak reprezantan chak gwoup ki gen mwayen pou viv anba konsiderasyon.

Rezilta rapò evalyasyon an ta dwe konsène:

1. dènye istwa sekirite alimantè ak politik enpòtan anvan sitiyasyon ki genyen an;
2. yon deskripsyon diferan gwoup ki gen mwayen pou viv yo ak sitiyasyon sekirite alimantè yo anvan katastwòf la;
3. sekirite alimantè anvan katastwòf la pou diferan gwoup ki gen mwayen pou yo viv;
4. konsekans katastwòf la sou sistèm alimantè ak sou sekirite alimantè pou diferan gwoup ki gen mwayen pou viv yo;
5. idantifikasyon gwoup ki gen mwayen pou viv ki frajil sitou oswa moun ki frajil nan ensekirite alimantè nan sitiyasyon ki egziste a;
6. entèvansyon ki sijere, tankou mwayen pou aplikasyon, sipò ak nenpòt evalyasyon adisyonèl ki nesèsè;
7. kalite egzat, bi ak dire nenpòt repons pou èd alimantè, si yo konsidere yon repons apwopriye. Yo ta dwe jistifye repons pou èd alimantè a sou baz enfòmasyon ak analiz ki endike anwo a.

Dokiman Siplemantè 2

Lis Kontwòl pou Evalyasyon Sekirite Alimantè

Anjeneral, evalyasyon sekirite alimantè yo klase souvan popilasyon ki afekte yo an gwoup ki genyen mwayen pou viv, selon sous yo revni oswa manje ak estrateji pou jwenn revni oswa manje a. Sa kapab genyen ladan tou yon repatisyon popilasyon an selon gwoup oswa kouch ki gen richès yo. Li enpòtan pou konpare sitiyasyon ki genyen an avèk istwa sekirite alimantè anvan katastwòf la. Yo kapab konsidere swadizan ‘ane mwayen yo’ kòm yon baz. Yo ta dwe konsidere wòl espesifik ak frajilite fanm yo ak gason yo, ak konsekans pou sekirite alimantè menaj yo. Konsiderasyon diferans nan sekirite alimantè andedan kay yo kapab enpòtan tou.

Lis sa a konsène gwo zòn yo konsidere anjeneral nan yon evalyasyon sekirite alimantè. Yo dwe rasanble enfòmasyon adisyonèl sou pi gwo kontèks katastwòf la (pa egzanp, kontèks politik li, kantite ak mouvman popilasyon an, elatriye) ak posiblite ki asosye ak lòt sektè enpòtan (nitrisyon, sante, dlo ak abri). Lis la dwe adapte pou li vin apwopriye ak kontèks lokal la ak objektif evalyasyon an. Pa egzanp, genyen plis lis detaye ki disponib nan Gid USAID pou Operasyon sou Teren (1998).

Sekirite alimantè gwoup ki genyen mwayen pou viv

1. Èske genyen gwoup nan kominote a ki gen menm estrateji mwayen pou viv? Kijan yo kapab klase gwoup sa yo selon sous prensipal manje ak revni yo?

Sekirite alimantè anvan katastwòf (baz)

2. Kijan diferan gwoup ki gen mwayen pou viv yo te konn jwenn manje ak revni anvan katastwòf la? Pou yon ane mwayen nan yon pase resan, ki sous manje ak revni yo te genyen?
3. Kijan diferan sous manje ak revni sa yo varye ant sezon yo nan yon ane nòmal? (Devlopman yon kalandriye sezonye kapab itil.)

4. Si nou retounen nan 5 ane oswa 10 ane ki pase yo, kijan sekirite alimantè te varye ant yon ane ak yon lòt? (Devlopman yon kwonoloji oswa yon istwa bon ak move ane kapab itil.)
5. Ki kalite byen, epay oswa rezèv diferan gwoup ki gen mwayen pou viv yo posede (pa egzanp, estòk manje, epay lajan, eksplwatasyon betay, envestisman, kredi, dèt ki pa reklame, elatriye)?
6. Sou yon peryòd yon semèn oswa yon mwa, kisa depans menaj yo genyen ladan, epi ki pwopòsyon ki depanse nan chak pwodui?
7. Kimoun ki responsab pou jesyon lajan kach nan kay la, epi sou kisa lajan an depanse?
8. Kijan mache ki pre a aksesib pou jwenn pwodui premyè nesosite yo? (Konsidere distans, sekirite, fasilite depasman, disponiblite enfòmasyon sou mache a, elatriye)
9. Ki disponiblite ak pri pwodui premyè nesosite yo, tankou manje?
10. Anvan katastwòf la, ki kondisyon komès mwayen ant sous prensipal revni ak manje, pa egzanp salè pou manje, betay pou manje, elatriye?

Sekirite alimantè pandan katastwòf

11. Kijan katastwòf la te afekte diferan sous manje ak revni pou chak gwoup ki gen mwayen pou viv ki idantifye?
12. Kijan li te afekte modèl sezonye regilye sekirite alimantè pou diferan gwoup yo?
13. Kijan li te afekte aksè nan mache yo, disponiblite mache ak pri pwodui premyè nesosite yo?
14. Pou diferan gwoup ki gen mwayen pou viv, kin diferan estrateji pou siviv ak ki pwopòsyon moun ki angaje ladan yo?
15. Kijan sa te chanje parapò ak sitiyasyon anvan katastwòf la?
16. Ki gwoup oswa ki popilasyon ki pi afekte?
17. Ki efè estrateji pou siviv akoutèm ak a mwayen-tèm ki genyen sou finans ak sou lòt byen moun yo?

18. Pou tout gwoup ki gen mwayen pou viv yo, ak tout gwoup frajil yo, ki efè estrateji pou siviv ki genyen sou sante yo, satisfaksyon jeneral yo ak diyite yo? Èske genyen risk ki asosye avèk estrateji pou siviv yo?

Dokiman Siplemantè 3

Repons pou Sekirite Alimantè

Divès kalite entèvansyon ki posib pou sipòte, pwoteje ak ankouraje sekirite alimantè nan ijans yo se entèvansyon ki gran. Lis ki anba a pa konplè. Yo dwe deziyen chak entèvansyon pou li vin apwopriye ak kontèks lokal la ak estrateji pou sipòte sekirite alimantè, epi kidonk li inik nan objektif ak konsepsyon li. Li enpòtan pou konsidere divès kalite repons ak chwa pwogram ki baze sou analiz ak konsiderasyon bezwen ki eksprime yo. Entèvansyon ‘imedyat’ ki pa konsidere priyorite lokal yo efikas raman. Repons yo klase an twa (3) kategori, ki asosye avèk estanda 2-4 nan Sekirite alimantè:

- pwodiksyon primè
- revni ak travay
- aksè nan mache machandiz ak sèvis.

Distribisyon jeneral manje ofri asistans manje gratis dirèkteman pou menaj yo epi kidonk li genyen yon gwo enpòtan pou asire sekirite alimantè akoutèm.

Pwodiksyon primè

- *Distribisyon grenn semans, zouti ak angrè:ki* ofri pou ankouraje pwodiksyon agrikòl, kòm pake kòmansman pou rapatriye yo, oswa pou divèsifye danre yo. Souvan melanje avèk sèvis devlopman agrikòl epi pètèt fòmasyon teknik.
- *Koupon ak fwa grenn semans:* baze sou distribisyon koupon pou grenn semans pou posib achtè yo. Òganizasyon yon ekspozisyon grenn semans pou reyini posib achtè ap ankouraje sistèm akizisyon

grenn semans lokal pandan l ap pèmèt achtè yo jwenn divès kalite grenn semans.

- *Sèvis devlopman agrikòl lokal*
- *Fòmasyon ak edikasyon nan ladrès enpòtan yo*
- *Entèvansyon nan betay yo*: Kapab genyen ladan evalyasyon sante bèt yo; destokaj pou ijans; re-estokaj betay yo; distribisyon fouraj pou betay yo ak distribisyon sipleman nitrisyonèl;abri pou betay yo; ak distribisyon sous dlo altènatif.
- *Distribisyon filè ak ekipman lapèch, oswa zouti pou lachas*
- *Pwomosyon tretman manje*

Revni ak travay

- Lajan kach pou travay (CFW) bay menaj ki nan ensekirite alimantè yo opòtinite pou jwenn yon travay ki peye.
- Manje pou travay (FFW) ofri menaj ki nan ensekirite alimantè yo opòtinite pou travay peye ki pwodui anmenmtan rannman benefis pou yo ak pou kominote a.
- *Manje pou redrèsman (FFR)*: yon fòm ki mwen estriktire manje pou travay. Aktivite yo kapab pèmèt yon premye redrèsman, epitou yo pa ta dwe bezwen sipèvizyon teknik ki sòti deyò.
- *Pwojè ki jenere revni* yo ap pèmèt moun yo divèsifye sous revni yo an nan pwojè biznis travay endepandan an ti echèl. Pwojè sa yo genyen ladan sipò moun yo nan jesyon, sipèvizyon ak egzekisyon biznis yo.

Aksè nan mache machandiz ak sèvis

- *Mache ak sipò enfrastrikti*: genyen ladan transpò pou pèmèt pwodiktè yo pran avantaj mache ki lwen yo.
- *Destokaj*: ofri bèje yo yon bon pri pou betay yo nan peryòd sechrès, lè genyen presyon sou apwovizyonman dlo ak pakaj, epitou lè pri betay la sou mache a ap bese.

- *Magazen ki vann pou pri jis:* lavant pwodui debaz nan pri ki kontwole oswa nan pri ki sibvansyone, oswa pou boukante pou kupon oswa machandiz annati.
- *Manje oswa bon-kès:* pou boukante nan magazen yo pou manje ak pou lòt machandiz.
- *Sipò ak asistans teknik pou sèvis gouvènman yo:* tankou sèvis devlopman agrikòl ak sèvis veterinè.
- *Pwojè mikwo-finans:* tankou, pa egzanp, distribisyon kredi ak metòd pou byen epay, ki kapab gen pou wè ak sibvansyon, prè, bank betay, kont-depay koperativ, elatriye.

Al gade tou referans Sekirite Alimantè ki nan Dokiman Siplemanchè 9.

Dokiman Siplemantè 4

Lis Kontwòl pou Evalyasyon Nitrisyon

Anba se modèl kesyon pou evalyasyon ki egzamine kòz kache malnitrisyon, nivo risk nitrisyonèl ak posiblite pou repons. Kesyon yo baze sou estrikti konseptyèl kòz malnitrisyon yo (al gade paj 136). Enfòmasyon yo kapab disponib nan divès kalite sous, epi l ap nesèse pou genyen divès kalite zouti evalyasyon pou rasanblaj enfòmasyon yo, tankou antrevi avèk enfòmateur enpòtan, obsèvasyon ak revizyon enfòmasyon segondè (al gade tou estanda nan Evalyasyon Inisyal ak Patisipasyon nan paj 28-33).

1. Ki enfòmasyon ki egziste sou pwoblèm nitrisyon la?
 - a) Èske yo te fè ankèt sou nitrisyon?
 - b) Èske genyen enfòmasyon sou manman ak sou klinik sante timoun?
 - c) Èske genyen enfòmasyon nan sant alimantasyon siplemantè oswa terapetik?
 - d) Ki enfòmasyon ki egziste sou pwoblèm nitrisyon popilasyon ki afekte a anvan kriz ki genyen an (menmsi moun yo pa menm kote a ankò)?
2. Ki risk malnitrisyon ki asosye ak move sante piblik?
 - a) Èske genyen nenpòt rapò sou deklanchman maladi ki kapab afekte pwoblèm nitrisyon, tankou lawoujòl oswa maladi dyare ki grav? Èske genyen yon risk pou deklanchman sa yo rive? (Al gade estanda nan Kontwòl maladi kontajye nan paj 273.)
 - b) Ki kouvèti yo estime pou vaksinasyon popilasyon ki afekte a? (Al gade estanda 2 nan Kontwòl maladi kontajye nan paj 275.)
 - c) Èske yo bay vitamin A anjeneral nan vaksinasyon kont

lawoujòl? Ki kouvèti ki estime pou sipleman an Vitamin A?

- d) Èske yon moun te estime to mòtalite a (swa apwoksimatif oswa pou timoun ki poko gen senkan)? Kimoun yo ye epi ki metòd yo te itilize? (al gade estanda 1 nan sistèm Sante ak enfrastrikti nan paj 259).
- e) Èske genyen, oswa èske pral genyen yon bès enpòtan nan tanperati anbyan ki kapab afekte enpòtans enfeksyon respiratwa grav oswa egzijans enèji popilasyon ki afekte a?
- f) Èske genyen enpòtans VIH/SIDA, epitou èske moun yo deja frajil nan malnitrisyon akòz povrete oswa move eta sante?
- g) Èske moun yo nan dlo oswa yo mete rad mouye pandan peryòd tan ki long?

3. Ki risk malnitrisyon ki asosye ak swen ki pa apwopriye?

- a) Èske genyen yon chanjman nan modèl travay (pa egzanp akòz migrasyon, depasman oswa konfli ame) ki vle di wòl ak responsablite yo chanje nan kay la?
- b) Èske genyen yon chanjman nan konpozisyon nòm almanaj yo? Èske genyen gwo kantite timoun ki separe?
- c) Èske anviwònman swen nòm al la deranje (pa egzanp akòz depasman an), ki afekte aksè nan asistan fanmi segondè yo, aksè nan manje pou timoun yo, aksè nan dlo, elatriye?
- d) Ki pratik alimantasyon nòm al timoun yo? Èske manman yo bay tibebe yo bwè nan bibwon oswa èske yo itilize manje konplèmantè ki manifaktire? Si se sa, èske genyen yon enfrastrikti ki kapab sipòte alimantasyon sennesòf nan bibwon?
- e) Èske genyen prèv don manje ak lèt bebe, bibwon ak tetin oswa demann don?
- f) Nan kominote relijye yo, èske twoupo yo te rete lwen ak jenn timoun yo pandan lontan? Èske aksè nan lèt la te chanje nan nòm al?
- g) Èske pratik pou pran swen pou VIH/SIDA te afekte nan nivo

menaj la?

4. Ki risk malnitrisyon ki asosye ak aksè limite nan manje? Al gade Dokiman siplemantè 2 pou jwenn lis evalyasyon sekirite.
5. Ki estrikti lokal fòmèl ak enfòmèl ki anplas nan moman an kote yo ta kapab konsantre entèvansyon posib yo?
 - a) Ki kapasite Ministè Sante, òganizasyon relijye yo, gwoup sipò kominote pou VIH/SIDA, gwoup sipò pou alimantasyon tibebe, oswa ONG ki prezan alontèm oswa akoutèm nan zòn nan?
 - b) Kisa ki disponib nan sistèm transpò manje a?
 - c) Èske popilasyon an kapab deplase (pou patiraj/asistans/travay) nan fiti ki pa lwen?
6. Ki entèvansyon nan nitrisyon oswa sipò ki baze nan kominote a ki te deja anplas anvan katastwòf ki genyen an, kominote lokal yo, moun yo, ONG yo, òganizasyon gouvènman yo, ajans Nasyonziini yo, òganizasyon relijye yo, elatriye òganize? Ki politik nitrisyon (ki pase, k ap kontinye epi ki ekspire), repons nitrisyonèl ki planifye alontèm, ak pwogram y ap egzekite oswa planifye kòm repons nan sitiyaasyon ki egziste a?

Dokiman Siplemantè 5

Fason pou Evalye Malnitrisyon Grav

Timoun ki poko gen senkan

Tablo ki anba a montre endikatè yo itilize anjeneral nan diferan nivo malnitrisyon pami timoun ki gen laj 6-59 mwa. Yo ta dwe pran endikatè pwa pou wotè (WFH) nan enfòmasyon referans NCHS/CDC. Eskò WFH Z se endikatè ki pi bon pou rapòte rezilta ankèt antwopometrik ak pousantaj WFH medyàn nan pi bon pou detèmine kalifikasyon pou tretman. Yo pa ta dwe itilize Mid Upper Arm Circumference (MUAC) sèlman nan ankèt antwopometrik yo, men se youn nan pi bon endikatè mòtalite, anpati paske li byezè pou poi jenn timoun yo. Kidonk yo itilize li souvan kòm pati tès depistaj de (2) etap

pou admisyon nan pwogram alimantè yo. Limit yo itilize anjeneral yo se <12.5cm: malnitrisyon total ak <11.0cm: malnitrisyon grav, pami timoun ki gen laj 12-59 mwa.

* pafwa yo rele li malnitrisyon global

malnitrisyon	Malnitrisyon total*	Malnitrisyon modere	Malnitrisyon grav
Timoun 6.0-59.9 mwa	• <-2Z eskò WFH oswa 80% medyàn WFH ak/oswa kwachòkò	• -3 a <-2 eskò Z WFH oswa 70% a <80% medyàn WFH	• <-3Z eskò WFH oswa <70% medyàn WFH ak/oswa kwachòkò

Pa genyen limit antwopometrik yo aksepte pou malnitrisyon sou tibebe ki poko gen laj sis (6) mwa, apa prezans kwachòkò. Referans kwasans NCHS/CDC se itilizasyon limite paske yo pran yo nan popilasyon tibebe ki nourri yon fason atifisyèl, alòske tibebe ki bwèt lèt manman yo grandi a yon ritm diferan. Sa vle di malnitrisyon an ap genyen tandans pou yo si-estime li nan gwoup laj sa a. Li enpòtan pou evalye pratik alimantasyon tibebe, sitou aksè nan lèt manman, ak nenpòt kondisyon medikal, pou yo kapab detèmine si malnitrisyon kapab reprezante yon pwoblèm nan gwoup laj sa a.

Lòt gwoup laj yo: pi gran timoun, adolesan, adilt ak granmoun aje

Pa genyen definisyon yo aksepte sou plan entènasyonal pou malnitrisyon grav nan lòt gwoup laj yo. Se paske an pati diferans etnik yo nan kwasans lan kòmanse vin aparman apre laj senkan, sa ki vle di li pa bon pou itilize yon popilasyon referans senp pou konpare tout gwoup etnik yo. Yon lòt rezon sèke, nan pifò sikonstans yo, enfòmasyon sou pwoblèm nitrisyon gwoup laj 6-59 mwa se enfòmasyon ki ase pou planifikatè yo pran desizyon yo, epi kidonk te genyen yon ti elan pou fè rechèch nan malnitrisyon nan lòt gwoup laj yo.

Men, nan ijans nitrisyonèl enpòtan yo, li kapab nesèsè pou ajoute pi gran timoun yo, adolesan yo, adilt yo ak granmoun aje yo nan

evalyasyon nitrisyonèl yo oswa nan pwogram nitrisyonèl yo. Yo ta dwe fè ankèt gwoup laj ki diferan ak timoun ki gen laj 6-59 mwa yo si:

- yo fè yon analiz kontèks apwofondi sitiyasyon an. Sa ta dwe genyen ladan yon analiz kòz malnitrisyon an. Sèlman si rezilta analiz sa a sijere pwoblèm nitrisyon jenn timoun yo pa montre pwoblèm nitrisyon popilasyon jeneral si yo ta dwe konsidere yon ankèt sou nitrisyon pou yon lòt gwoup laj;
- espètiz teknik disponib pou asire kalite rasanblaj enfòmasyon yo, analiz kòmsadwa ak prezantasyon kòrèk ak entèpretasyon rezilta yo;
- yo te konsidere resous ak/oswa kou opòtinite lòt gwoup laj yo mete nan yon ankèt;
- yo prepare objektif klè ak byen ekri pou ankèt la.

Y ap fè rechèch nan moman an sou definisyon endikatè malnitrisyon ki pi apwopriye pou moun ki gen plis pase 59 mwa, epitou enfòmasyon sa yo riske chanje nan pwochen kèk ane.

Pi gran timoun yo (5-9.9 ane)

Si pa genyen mezi altènatif pwoblèm nitrisyon sou pi gran timoun yo, li rekòmande pou itilize referans NCHS/CDC pou detèmine eskò WFH Z, epitou yo ta dwe aplike pousantaj medyàn ak menm limit yo menm jan pou pi jenn timoun yo (al gade tablo ki anwo a). Menm jan pou pi jenn timoun yo, yo ta dwe evalye kwachòkò la.

Adolesan (10-19.9 ane)

Pa genyen definisyon klè, teste, ak aksepte sou malnitrisyon sou adolesan yo. Ou kapab jwenn konsèy sou evalyasyon nan lis referans ki nan Dokiman siplemantè 9.

Adilt (ki gen laj 20-59.9 ane)

Pa genyen definisyon yo aksepte pou malnitrisyon sou adilt yo, men genyen prèv ki sijere limit pou malnitrisyon grav kapab pi ba pase yon Endis Mas Kòporèl (BMI) 16. Ankèt sou malnitrisyon adilt yo ta dwe

deziyen pou rasanble enfòmasyon sou mezi pwa, wotè, wotè yon moun lè li chita, ak MUAC. Yo kapab itilize enfòmasyon sa yo pou kalkile BMI. Yo ta dwe ajiste BMI pou endis Cormic (rasyo wotè yon moun lè li chita ak wotè moun nan lè li kanpe) pou fè konparezon ant popilasyon yo. Ajisteman sa a kapab fè gwo chanjman sou enpòtans aparant denitrisyon sou adilt yo, epitou li kapab genyen konsekans enpòtan sou pwogram nan. Yo ta dwe toujou pran mezi MUAC yo. Si rezilta imedyat yo nesèsè oswa si resous yo limite anpil, ankèt yo kapab baze sou mezi MUAC yo sèlman.

Paske entèpretasyon rezilta antwopometrik yo konplike akòz mank enfòmasyon rezilta fonksyonèl valid ak referans pou detèmine siyifikasyon rezilta yo, yo ta dwe entèprete rezilta sa yo ansanm avèk enfòmasyon sou kontèks ki detaye. Yo kapab jwenn konsèy sou evalyasyon an nan referans yo.

Pou evalye moun yo pou admisyon ak egzeryat yo nan swen nitrisyonèl la, kritè yo ta dwe genyen yon melanj endis antwopometrik, siy klinik ak faktè sosyal (pa egzanp, aksè nan manje, prezans èd famiyal,abri,abri, elatriye). Sonje adilt yo kapab trape edèm nan akòz divès kalite rezon ki diferan ak malnitrisyon, epitou klinisyen yo ta dwe evalye edèm adilt yo pou elimine lòt kòz yo. Ajans endividyèl yo ta dwe deside sou endikatè a pou detèmine kalifikasyon moun yo pou swen an. Pou fè sa, yo ta dwe konsidere pwen fèb BMI yo konnen yo, mank enfòmasyon sou MUAC ak konsekans pwogram yo itilize a. Yo kapab jwenn definisyon pwovizwa malnitrisyon adilt pou fè tès depistaj pou tretman nan referans yo.

Yo kapab itilize MUAC kòm yon zouti evalyasyon pou fanm ansent yo (pa egzanp, kòm yon kritè pou antre nan yon pwogram alimantè). Selon bezwen nitrisyonèl adisyonèl fanm ansent yo, yo kapab nan pi gwo risk pase lòt gwoup moun ki nan popilasyon an (al gade estanda 2 nan Sipò nitrisyonèl jeneral nan paj 140). MUAC pa chanje anpil nan pandan gwosès la. Yo te obsève MUAC <20.7 cm (risk grav) ak <23.0cm (risk modere) kòm endikatè ki lakòz yon risk reta nan kwasans pou fetis yo (tibebe ki nan vant). Risk la gen chans pou chanje selon popilasyon an.

Granmoun aje yo

Pa genyen definisyon yo aksepte kounye a pou malnitrisyon sou granmoun aje yo, epoutan gwoup sa a kapab nan risk malnitrisyon nan ijans yo. OMS (Òganizasyon Mondyal Sante) sijere limit kòmansman BMI pou adilt yo kapab apwopriye pou granmoun aje yo ki gen 60-69 ane, men limit sa yo kapab reprezante menm pwoblèm yo tankou sou pi jenn adilt yo. Answit, egzaktitid mezi a reprezante yon pwoblèm akòz devyasyon zo rèl-do a (bese do) ak konpresyon vètèb yo. Yo kapab itilize enpòtans oswa demi-enpòtans manm siperyè yo alapas wotè a, men faktè miltiplikatif pou kalkile wotè a varye selon popilasyon a. MUAC kapab reprezante yon zouti ki itil pou mezire malnitrisyon sou granmoun aje yo, men toujou genyen rechèch k ap fèt nan moman an sou limit apwopriye yo.

Moun andikape yo

Pa genyen gid ki egziste pou pran mezi moun ki andikape, epi kidonk yo souvan eskli yo nan ankèt antwopometrik yo. Li nesèsè pou fè evalyasyon vizyèl. Mezi MUAC yo kapab lakòz erè nan ka kote miskilati bra a ta ka devlope pou ede mobilite. Genyen altènativ pou mezi estanda wotè, tankou longè, enpòtans manm siperyè yo, demi-enpòtans manm siperyè yo oswa longè janm lan. Li nesèsè pou konsilte dènye rezilta rechèch la pou detèmine fason ki pi apwopriye pou mezire moun andikape yo ki genyen mezi estanda pwa, wotè ak MUAC ki pa apwopriye.

Dokiman Siplemantè 6

Mezi Siyifikasyon Vitamin A ak Defisyans an Iyòd pou Sante Piblik

Endikatè defisyans vitamin A (egzewoftalmi) sou timoun ki gen laj 6-71 mwa

(enpòtans youn oswa plizyè endikatè siyifi yon pwoblèm sante piblik)

Endikatè	Enpòtans minimòm
Emeralopi (prezan nan 24-71 mwa)	> 1 %
Tach Bitot	> 0.5 %
Egzewozis/ilserasyon/keratomalasi kòneyen	> 0.01 %
Tach kòne	> 0.05 %

Endikatè defisyans an iyòd (gwat)

Endikatè ki endike nan tablo ki anba la a se endikatè ki kapab posib pou mezire nan yon katastwòf. Enpòtans omwen youn, epi nètale, de (2) endikatè siyifi yon pwoblèm sante piblik. Endikatè defisyans an iyòd sa yo kapab reprezante yon pwoblèm: endikatè byochimik yo kapab pa posib pou mezire nan anpil kontèks ijans, epitou evalyasyon klinik lan kapab lakòz anpil mank presizyon. Malgre sa, alòske li nesesè pou fè evalyasyon iyòd nan pipi pou jwenn yon deskripsyon konplè sitiyasyon iyòd la, yo kapab jwenn yon endikasyon rapid gravite sitiyasyon an lè yo fè egzamen klinik yon echantiyon valid timoun ki gen laj 6-12 zan.

Endikatè	Gravite pwoblèm sante piblik (enpòtans)			
	Popilasyon sib	Pa fò	Modere	Grav
To gwat total (% of popilasyon)	timoun ki gen laj pou lekòl*	5-19.9	20-29.9	≥ 30.0
Nivo medyan iyod iyòd pipi ($\mu\text{g/l}$)	timoun ki gen laj pou lekòl*	50-99	20-49	< 20

*pito sou timoun ki gen laj 6-12-zan

Dokiman Siplemantè 7

Egzijans pou Nitrisyon

Yo kapab itilize chif ki annapre yo pou planifye objektif yo nan premye etap yon katastwòf.

Eleman nitritif	Egzijans popilasyon mwayen
Enèji	2,100 kilo-kalori
Pwoteyin	10-12% enèji total (52g-63g), men <15%
Matyè gra	17% enèji total (40g)
Vitamin A	1.666 IU (oswa 0.5mg ekivalan retinòl)
Tiyamin (B1) kilo-kalori)	0,9mg (oswa 0,4mg pa 1,000 konsomasyon
Riboflavin (B2) kilo-kalori)	1,4mg (oswa 0,6mg pa 1,000 konsomasyon
Asid folik	160 µg
Asid nikotinik (B3) kilo-kalori)	12.0mg (oswa 6.6mg pa 1,000 konsomasyon
Vitamin B12	0,9 µg
Vitamin C	28,0mg
Vitamin D	3.2 - 3.8 µg kalsifewòl
Fè	22mg (fèb byo-disponibilite sètadi 5-9%)
Iyòd	150 µg
Mayezyòm*	201 mg
Zen*	12,3 mg
Selenyòm*	27,6 µg
Vitamin E*	8.0 mg alfa-TE
Vitamin K*	48,2 µg
Vitamin H*	25,3 µg
Vitamin B5*	4.6 µg

Referans: OMS, 2000, Jesyon nitrisyon nan Gwo Ijans

*egzijans pwovizwa. Referans: FAO/OMS, Egzijans Vitamin Imen ak Mineral Imen, 2002. Rapò yon konsiltasyon espè FAO/OMS an komen, Bankòk, Taylann. FAO, Wòm.

Genyen de (2) pwen enpòtan pou konsidere anvan itilizasyon egzijans ki endike anwo a. Premyèman, egzijans mwayèn-pa-abitan pou gwoup popilasyon yo fè pati egzijans tout gwoup laj yo ak toulède sèks yo. Kidonk yo pa espesifik pou yon gwoup laj senp oswa yon gwoup sèks, epitou yo pa ta dwe itilize yo kòm egzijans pou yon moun. Dezyèman, egzijans sa yo baze sou yon pwofil patikilye popilasyon an, konsa:

Gwoup	% popilasyon
0-4 ane:	12
5-9 ane:	12
10-14 ane:	11
15-19 ane:	10
20-59 ane:	49
60 ane ak plis:	7
Ansent:	2,5
Alètman tibebe:	2,5
Gason/fanm:	51/49

Menm jan estrikti demografik diferan popilasyon yo varye, sa ap afekte Egzijans pou Nitrisyon popilasyon ki konsène a. Pa egzanp, si 26% yon popilasyon refijye poko gen laj senkan, epi popilasyon an fòme avèk 50% gason ak 50% fanm, egzijans pou enèji a diminye a 1,940 kilo-kalori.

Yo ta dwe ajiste egzijans enèji ak pwoteyin pou faktè ki anba la yo:

- Fason popilasyon an repati sou plan demografik, sitou pousantaj moun ki poko gen laj senkan ak pousantaj fanm yo (sa kapab chanje nan popilasyon ki afekte nan VIH/SIDA);
- pwa mwayen adilt yo ak pwa reyèl, vrè pwa oswa pwa ki dezire pou

kò a. Egzijans yo ap ogmante si pwa mwayen kò pou gason adilt yo depase 60 kilogram epi si pwa mwayen kò pou fanm adilt yo depase 52 kilogram;

- nivo aktivite pou toujou mennen yon lavi pwodiktif. Egzijans yo ap ogmante si nivo aktivite yo depase apèn (sètadi, $1.55 \times$ Metabolis Bazal pou gason yo ak $1.56 \times$ Metabolis Bazal pou fanm yo);
- tanperati anbyan mwayen ak kapasite pou jwennabri ak rad. Egzijans yo ap ogmante si tanperati anbyan mwayen an pi piti pase 20°C ;
- pwoblèm lamanjay ak sante popilasyon an. Egzijans yo ap ogmante si popilasyon an mal nourri ak si li genyen egzijans siplemantè pou ratrape kwasans. Enpòtans VIH/SIDA kapab afekte egzijans popilasyon mwayen an (al gade estanda 2 nan sipò nitrisyonèl jeneral nan paj 140). Si yo ta dwe ajiste rasyon jeneral yo pou satisfè bezwen yo sa ap depannde dènye rekòmandasyon entènasyonal yo.

Si li pa posib pou ajoute kalite enfòmasyon sa yo nan premye evalyasyon an, yo kapab itilize chif ki nan tablo anwo a kòm yon minimòm nan premye ka a.

Dokiman Siplemantè 8

Lis Kontwòl Lojistik pou Jesyon Chenn Lojistik

1. Kontra acha yo ofri peman ki asosye ak livrezon, retou machandiz ki domaje yo ak sanksyon pou detounman nan satisfaksyon kontra a, ki diferan nan sitiyasyon katastwòf enprevizib.
2. Transpòtè ak ajan manipilasyon yo pran responsablite total pou danre alimantè yo konfyè yo, epitou yo ranbouse nenpòt pèt.
3. Lokal estokaj yo pwoteje ak pwòp, epitou yo pwoteje danre alimantè yo kont domaj ak/oswa pèt.
4. Yo dwe fè etap nan tout nivo pou minimize pèt danre alimantè yo.
5. Yo idantifye tout pèt yo, epitou yo bay jistifikasyon pou yo.
6. Yo fèt pou rekipere danre alimantè ki nan resipyan domaje yo otank posib.
7. Yo dwe enspekte danre alimantè yo nan entèval tan ki regilye, epitou yo dwe teste nenpòt danre alimantè ki sispèk. Yo dwe sètifye atik ki pa apwopriye yo epitou yo dwe elimine yo selon pwosedi ki defini aklè ak règleman sante piblik nasyonal. Yo pa dwe fè resiklaj nan mache danre alimantè ki pa apwopriye yo.
8. Moun nan zòn jesyon envantè ki pa asosye avèk pwojè y ap evalye a dwe fè kontaj envantè fizik yo chak peryòd, epitou yo dwe konsilye envantè sa yo avèk balans estòk yo.
9. Yo dwe konpile rapò envantè rezime yo nan entèval regilye epitou yo dwe mete yo adispozisyon tout aksyonè yo.
10. Yo dwe prezante nan dokiman kòrèk bòdwo tout tranzaksyon danre alimantè yo.
11. Lis aksyonè yo bay detay sou tout resi, pwoblèm ak balans.
12. Yo dwe fè odit, ak odit jesyon pwosesis la tou, nan tout nivo chenn lojistik la.

13. Veyikil ki itilize nan transpò danre alimantè yo fèt pou ap fonksyone kòrèkteman; tonaj nè yo pa genyen pwent ki depase ki kapab domaje anbalaj la, epitou yo byen pwoteje kont move tan (pa egzanp, avèk twal bach).
14. Veyikil yo pa dwe pote lòt materyèl komèsyal ak/oswa materyèl danjere ansanm avèk danre alimantè yo.
15. Veyikil yo pa t pote materyèl danjere anvan epi yo pa genyen rèss materyèl danjere yo.

Sous: WFP, *Pòtfey Operasyon sou Teren nan Ijans* (2002) ak CARE, *Tiliv enfòmasyon sou Jesyon Resous Alimantè*.

Dokiman Sipleman 9

Referans

Gras ak pwogram Migrasyon Fòse Anliy Sant Etid Refijye nan University of Oxford, anpil nan dokiman sa yo te resevwa pèmasyon dwadotè epitou yo afiche sou yon lyen Esfè espesyal nan: <http://www.forcedmigration.org>

Enstriman legal entènasyonal

Dwa pou Manje Kòmsadwa (atik 11 Konvansyon Entènasyonal sou Dwa Ekonomik, Sosyal ak Kiltirèl), Kòmantè 12 Jeneral CESCR, 12 me 1999. U.N. Doc E/C. 12/1999/5. Konsèy Ekonomik Nasyonal ak Sosyal (1999). <http://www.unhchr.ch>

Cotula, L and Vidar, M (2003), *Dwa pou jwenn Manje Kòmsadwa nan Ijans*. Etid 77 Lejislatif FAO. Òganizasyon Nasyon zini pou Alimantasyon ak Agrikilti. Wòm. <http://www.fao.org/righttofood>

Pejic, J (2001), *Dwa pou jwenn Manje nan Sitiyasyon Konfli Ame: Estrikti Legal*. Revizyon Entènasyonal Lakwa-Wouj, volim 83, nimewo 844, pl097. Jenèv. <http://www.icrc.org>

Nasyonzini (2002), *Rapò Rapòtè Espesyal sou Dwa pou jwenn Manje*, Mesye Jean Ziegler, ki soumèt selon rezolisyon Komisyon pou Dwa Moun 2001/25, Dokiman Nasyonzini E/CN 4/2002/58. <http://www.righttofood.org> 4/2002/58. <http://www.righttofood.org>

Asanble Jeneral Nasyonzini (2001), *Rapò Preliminè Rapòtè Espesyal Komisyon sou Dwa Moun nan Dwa pou jwenn Manje*. Jean Ziegler. <http://www.righttofood.org>

Evalyasyon sekirite alimentè

CARE (an preparasyon), *Gid Pwogram pou Kondisyon Frajilite Kwonik*. CARE East/Inite Santral pou Jesyon Rejyonal Lafrik. Newobi. Nairobi.

Frieze, J (an preparasyon), *Gid pou Evalyasyon Sekirite Alimentè*. Oxfam GB. Oxford.

Longley, C, Dominguez, C, Saide, MA ak Leonardo, WJ (2002), *Èske Kiltivatè Bezwen Grenn Semans pou Sekou? Yon Metodoloji pou Evalye Sistèm Grenn Semans. Katastwòf*, 26, 343-355. <http://www.blackwellpublishing.com/journal>

Mourey, A (1999), *Evalyasyon ak Kontwòl Pwoblèm nitrisyon*. ICRC. Jenèv. ICRC: Jenèv.

Seaman, J, Clark, P, Boudreau, T and Holt, J (2000), *Apwòch Ekonomik Menaj yo: Yon Liv Resous pou Pratisyen yo. Development Manual 6*. Save the Children. Lond.

USAID (1998), *Gid Operasyon Teren pou Evalyasyon ak Repons Katastwòf*. U.S. Agency for International Development/Bureau for Humanitarian Response/Office of Foreign Disaster Assistance. <http://www.info.usaid.gov/ofda>

WFP (2000), *Tiliv Enfòmasyon pou Manje ak Nitrisyon*. Pwogram Alimentè Mondyal Nasyonzini. Wòm. Wòm.

WFP (2002), *Pòtfèy Operasyon sou Teren nan Ijans*. Pwogram Alimentè Mondyal Nasyonzini. Wòm.

Sistèm enfòmasyon sou sekirite alimantè

Rezo Sistèm Premye Avètisman Grangou (FEWS NET): <http://www.fews.net>

Enfòmasyon sou Sekirite Alimantè ak Frajilite ak Sistèm Katografi (FIVIMS): <http://www.fivims.net/index.jsp>

Enfòmasyon Global ak Sistèm Premye Avètisman sou Alimantasyon ak Agrikilti (GIEWS), Òganizasyon Mondyal pou Alimantasyon ak Agrikilti. <http://www.fao.org>

Evalyasyon Antwopometrik

Collins, S, Duffield, A and Myatt, M (2000), *Adilt: Assessment of Nutritional Status in Emergency-Affected Populations*. Jenèv. <http://www.unsystem.org/scn/archives/adults/index.htm>

Sou-Komite ACC Nasyonzini pou Nitrisyon (2001), Evalyasyon Denitrisyon Adilt nan Ijans. Rapò yon gwoup travay SCN sou reyinyon espesyal nan ijans nan SCN News 22, pp49-51. Jenèv. <http://www.unsystem.org/scn/publications>

Woodruff, B and Duffield, A (2000), Adolesan: Assessment of Nutritional Status in Emergency-Affected Populations. Jenèv. <http://www.unsystem.org/scn/archives/adolescents/index.htm>

Young, H and Jaspars, S (1995), Afè Nitrisyon. Piblikasyon Entèmedyè sou Teknoloji. Lond.

Metòd pou mezire pwoblèm nitrisyon ak mòtalite. <http://www.smartindicators.org> <http://www.smartindicators.org>

Entèvansyon nan sekirite alimantè

Alidri, P, Doorn, J v., El-Soghbi, M, Houtart, M, Larson, D, Nagarajan, G ak Tsilikounas, C (2002), Entwodiksyon nan Mikwo-finans nan Kominote ki Afekte nan Konfli. Biwo Entènasyonal Travay ak UNHCR. Jenèv. <http://www.ilo.org>

CRS (2002), Bon ak Fwa Grenn Semans: Yon Liv pou Redrèsman Agrikòl ki Baze sou Grenn Semans nan Lafrik. Sèvis Sekou Katolik, nan

tèt ansanm avèk Enstiti Devlopman nan Peyi Etranje ak Enstiti Entènasyonal pou Rechèch sou Danre pou Twopik ki Semi-Arid.

Lumsden, S and Naylor, E (an preparasyon), Pwogram Lajan Kach-pou-Travay. Yon Gid Pratik. Oxfam GB Oxford.

Powers, L (2002), *Entèvansyon nan Betay: Prensip Enpòtan*, OFDA. Biwo Etazini pou Asistans nan Katastwòf Aletranje, USAID. Washington. <http://www.usaid.gov>

Remington, T, Maroko, J, Walsh, S, Omanga, P ak Charles, E (2002), *Ranplasman Ansyen batez Grenn Semans-ak-Zouti avèk Bon ak Fwa Grenn Semans* CRS. *Katastwòf*, 26, 316-328. <http://www.blackwellpublishing.com/journal>

Liv nitrisyon jeneral nan ijans

Prudhon, C (2002), *Evalyasyon ak Tretman Malnitrisyon nan Sitiyasyon Ijans*. Pari.

UNHCR/UNICEF/WFP/OMS (2002), *Bezwen Alimantè ak Nitrisyonèl nan Ijans*. Jenèv.

WFP (2000), *Tiliv Enfòmasyon pou Manje ak Nitrisyon*. Wòm

OMS, 2000, *Jesyon nitrisyon nan Gwo Ijans*. Jenèv. <http://www.who.int>

Gwoup ki andanje

FAO/OMS (2002), *Fason pou Viv Byen avèk VIH/SIDA. Yon Liv sou Swen ak Sipò Nitrisyonèl pou Moun ki Genyen VIH/SIDA*. Wòm <http://www.fao.org>

HelpAge International (2001), *Fason pou Abòde Bezwen Nitrisyonèl Granmoun Aje nan Sitiyasyon Ijans nan Lafrik: Lide pou Aksyon*. Newobi. <http://www.helpage.org/publications>

Piwoz, E and Preble, E (2000), *VIH/SIDA ak Nitrisyon: yon Revizyon Dokiman ak Rekòmandasyon pou Swen ak Sipò Nitrisyonèl nan Lafrik Sib-Saharyen*. USAID Washington. <http://www.aed.org>.

Winstock, A (1994), *Jesyon Pratik Difikilte Timoun Genyen pou Manje* ak Bwè. Winslow Press. Bicester, UK.

Alimantasyon tibebe ak jenn timoun

Gwoup Tanporè sou Alimantasyon Tibebe nan Ijans (1999), *Alimantasyon Tibebe nan Ijans: Politik, Estrateji, ak Pratik*. <http://www.ennonline.net>

FAO/OMS (1994, nan revizyon), *Estanda Codex pou Lèt an Poud Tibebe, Codex STAN 72-1981 (amande an 1983, 1985, 1987) Codex Alimentarius, Volim 4: Manje pou Itilizasyon Dyetetik Espesyal, Dezyèm Edisyon*, Wòm. <http://www.codexalimentarius.net>

Gwoup Travay Entè-Ajans sou Alimantasyon Tibebe ak Jenn Timoun nan Ijans (2001), *Konsèy Operasyonèl pou Alimantasyon Tibebe nan Ijans*. Lond. <http://www.ennonline.net> London. <http://www.ennonline.net>

OMS/UNICEF/LINKAGES/IBFAN/ENN (2001), *Alimantasyon Tibebe nan Ijans: Modil 1 pou Anplwaye Sekou nan Ijans (Revizyon 1)*. <http://www.ennonline.net>

OMS (1981), *Kòd Entènasyonal Maketing Ranplasan Lèt Manman*. Kòd konplè ak Rezolisyon enpòtan Asanble Òganizasyon Mondyal Sante nan: <http://www.ibfan.org/english/resource/who/fullcode.html>

Alimantasyon terapetik

OMS (1999), *Jesyon Malnitrisyon Grav: A Manual for Physicians and Other Senior Health Workers*. Dezyèm Edisyon. Jenèv. <http://www.who.int/nut>

Karans an mikwo-nitriman

ICCIDD/UNICEF/OMS (2001), *Evalyasyon Twoub Defisyans an Iyòd ak Kontwòl Eliminasyon yo: A Guide for Programme Managers, Second Edition*. Dezyèm Edisyon. Jenèv. <http://www.who.int/nut>

UNICEF/UNU/OMS (2001), *Anemi akòz Defisyan an Fè: Evalyasyon, Prevansyon ak Kontwòl. A Guide for Programme Managers. Dezyèm Edisyon*. Jenèv. <http://www.who.int/nut>

OMS (1997), *Sipleman an Vitamin A: Yon Gid pou Itilizasyon yo nan Tretman ak Prevansyon Defisyan an Vitamin A ak Egzewoftalmi. Dezyèm Edisyon*. Jenèv. <http://www.who.int/nut>

WHO (2000), *Pellagra and Its Prevention and Control in Major Emergencies*. Dezyèm Edisyon. Jenèv. <http://www.who.int/nut>

WHO (1999), *Scurvy and Its Prevention and Control in Major Emergencies*. Dezyèm Edisyon. Jenèv. <http://www.who.int/nut>

WHO (1999), *Thiamine Deficiency and Its Prevention and Control in Major Emergencies*. Dezyèm Edisyon. Jenèv. <http://www.who.int/nut>

Èd Alimantè

Jaspars S, ak Young, H (1995), *Distribisyon Jeneral Manje nan Ijans: Ant Bezwen Nitrisyonèl ak Priyorite Politik. Good Practice Review 3*. Enstiti Devlopman Aletranje / Rezo Reyabilitasyon ak Sekou. Lond.

OMNI (1994), *Fason pou Fè Mikwo-Nitriman Vin Fòtifyan ak Anrichi nan Danre Alimantè Tit II PL480*.

UNHCR, UNICEF, WFP, OMS, (2002), *Bezwen Alimantè ak Nitrisyonèl nan Ijans*. Wo Komisarya Nasyonzini pou Refijye, Fon Nasyonzini pou Timoun, Pwogram Alimantè Mondyal, Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv. Jenèv.

WFP (2002), *Pòtfèy Operasyon sou Teren nan Ijans*. Wòm.

WFP (2000), *Tiliv Enfòmasyon pou Manje ak Nitrisyon*. Pwogram Alimantè Mondyal Wòm.

Nòt

Nòt

Nòt

Chapit 4: Estanda Minimòm nan Abri, Kominote ak atik ki pa Alimantè

Fason pou itilize chapit sa a

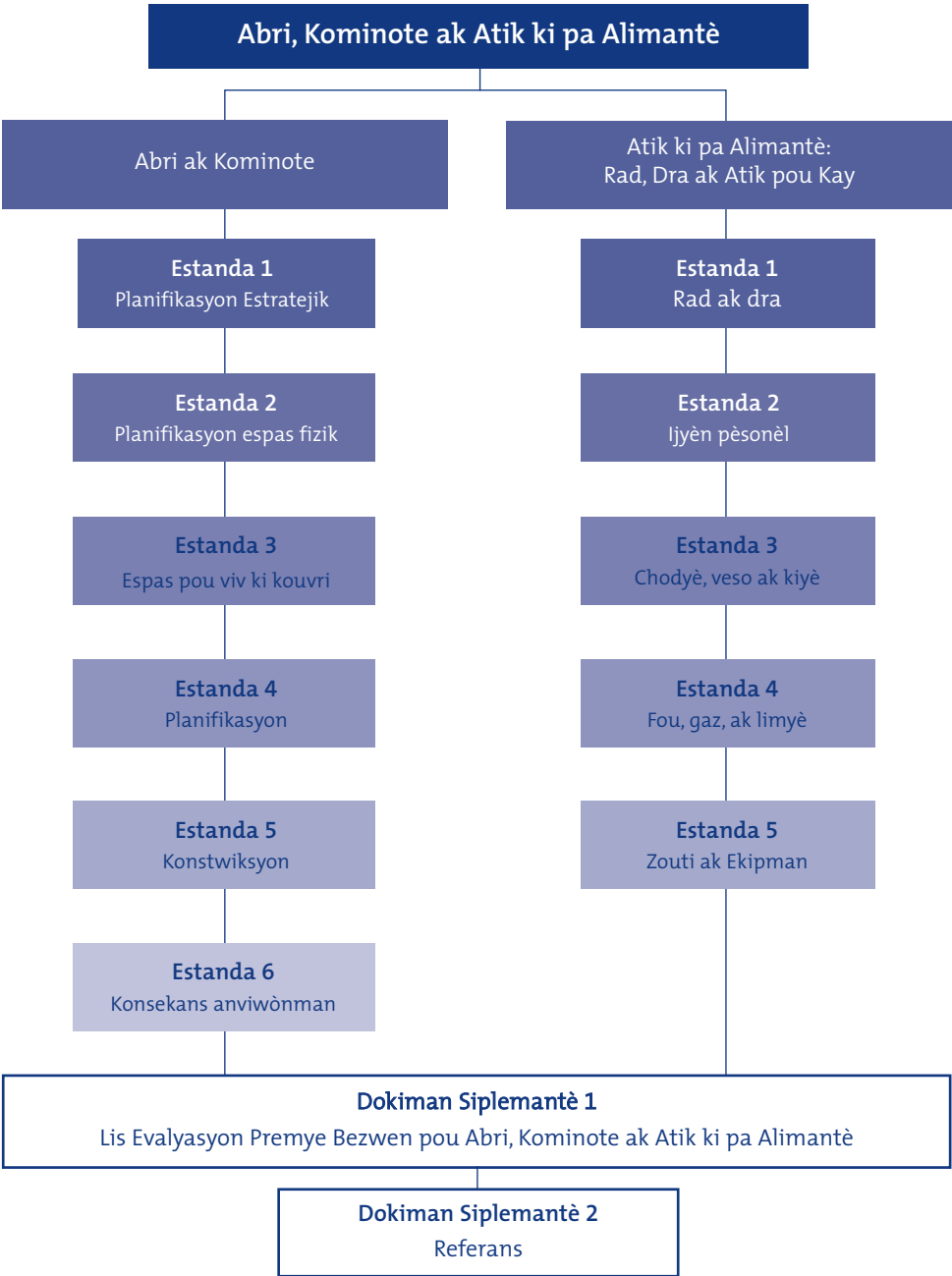
Chapit sa a separe an de (2) seksyon, avèk 1) Abri ak Kominote ak 2) Atik ki pa Alimantè: Rad, Dra, ak Atik pou Kay Toulède seksyon yo bay estanda jeneral pou itilize nan nenpòt nan plizyè sitiyasyon pou repons yo, tankou retounen nan kay ak reparasyon kay ki domaje, adaptasyon ak fanmi-dakèy, abri pou anpil moun nan bilding ak kote ki egziste deja, ak kan yo planifye pou yon ti tan oswa sa moun kreye poukont yo. Toulède seksyon yo genyen bagay sa yo:

- *estanda minimòm*: sa yo baze sou kalite epi yo endike minimòm nivo pou espere pou repons pou abri, Kominote ak atik ki pa alimantè;
- *endikatè kle*: endikatè sa yo se 'siy' ki montre si yo rive nan estanda a. Yo ofri yon fason pou evalye ak kominike enpak, oswa rezilta, pwogram yo, ak pwosesis oswa metòd ki itilize yo. Endikatè yo kapab gen pou wè ak kalite oswa ak kantite;
- *nòt oryantasyon*: nòt sa yo genyen pwen espesifik pou konsidere lè y ap aplike estanda ak endikatè yo nan diferan sitiyasyon, konsèy sou fason pou metrize difikilte pratik, ak konsèy sou pwoblèm priyorite yo. Yo kapab genyen tou pwoblèm kritik ki asosye ak estanda oswa endikatè, epitou yo dekri dilèm, polemik oswa divèjans nan konsepsyon kouran.

Genyen yon lis evalyasyon bezwen ki nan dokiman sa a kòm Dokiman Sipleman 1. Genyen yon lis referans, ki bay plis detay sous enfòmasyon ki nan egid pratik, ki nan dokiman sa a kòm Dokiman Sipleman 2.

Sa ki nan Gid la

Entwodiksyon	206
1. Abri ak Kominote	211
2. Atik ki pa Alimantè: Rad, Dra ak Atik pou Kay	230
Dokiman Siplemanchè 1: Lis Evalyasyon Premye Bezwen pou Abri, Kominote ak Atik ki pa Alimantè	238
Dokiman Siplemanchè 2: Referans	244

Entwodiksyon

Lyen ki mennen nan enstriman legal entènasyonal

Estanda Minimòm nan Abri, Kominote, ak atik ki pa alimantè se ekspresyon pratik sou prensip ak dwa ki nan Lwa Imanitè a. Dokiman Jiridik Imanitè ap siveye pifò egzijans debaz pou sipòte lavi a diyite moun ki afekte nan kalamite oswa konfli, jan sa endike nan kòd entènasyonal dwa moun, imanitè ak refijye. Nan repons imanitè, abri ak Kominote se mo komen ki gen rapò ak dwa pou lojman, ki sakre nan lwa sou dwa moun.

Tout moun gen dwa pou jwenn yon kote pou rete. Yo rekonèt dwa sa a nan dokiman legal entènasyonal epi li genyen ladan dwa pou abite an sekirite, nan lapè epi avèk diyite. Aspè kle nan dwa lojman an genyen ladan sèvis, sant, materyèl ak enfrastrikti ki disponib; yon kote pou moun viv kòmsadwa; ki genyen aksè; epi ki respekte kilti moun nan. Dwa pou lojman vle di pwodui ak sèvis, tankou aksè nòmal nan resous natirèl ak resous komen; bon dlo pou bwè; enèji pou fè manje, chofaj ak kouran; sant pou bezwen ijyèn ak pou lave; kote pou konsève manje; pou jete fatra; twou egou. Tout moun dwe genyen ase espas ak pwoteksyon kont fredri, kote ki mouye, chalè, lapli, van ak lòt bagay ki menase sante yo, estrikti ki danjere ak lakòz maladi. Kote pou moun enstale yo kòmsadwa dwe ofri sèvis swen sante, lekòl, sant gadri ak lòt sant sosyal ak opòtinite pou mwayen pou viv. Fason kay yo konstwi, materyo konstwiksyon ak règleman ki sipòte bagay sa yo dwe fasilite ekspresyon idantite kiltirèl ak divèsite nan lojman.

Dwa pou jwenn lojman fè pati ak lòt dwa moun, tankou pwoteksyon kont fòse moun ale deyò, agresyon ak lòt menas sou sekirite fizik ak byennèt moun, dwa pou tout moun genyen pwoteksyon kont desizyon pou deplase moun lakay yo oswa kote yo abite regilyèman, ak entèdiksyon sou atak ak zam sou objè sivil san distenksyon.

Estanda Minimòm yo ki nan chapit sa a kouvri tout bagay sou Dwa pou Lojman. Men, estanda Domèn nan montre bagay enpòtan ki nan Dwa pou Lojman epi kontribiye nan reyalizasyon dwa toupatou nan lemonn ofi-amezi.

Enpòtansabri, Kominote ak atik ki pa alimantè pandan yon katastwòf

Swen sante se yon karakteristik enpòtan pou siviv nan premye etap yon katastwòf. Apa pou siviv, yonabri nesesè pou bay sekirite, ak sekirite pèsònèl, pwoteksyon kont klima e ogmante rezistans kont move sante ak maladi. Li enpòtan tou pou diyite moun ak pou rann lavi posib nan fanmi ak nan kominote a nan sikonstans difisil nan mezi sa posib.

Repons pou Abri ak enstalasyon ki asosye ak li avèk atik ki pa alimantè sipòte estrateji kominote a pou debat, kote yo entwodui bagay pou moun endepandan ak jere tèt yo nan pwosesis la amezi li posib. Nenpòt repons konsa dwe minimize move konsekans alontèm nan anviwònman an tou, pandan l ap maksimize opòtinite pou kominote ki afekte yo kapab kenbe oswa kreye yon aktivite ki sipòte mwayen pou yo viv.

Nivo repons ki pi apa pou bezwen pouabri ak kenbe sante, vi prive ak diyite se bay rad, lenn ak dra. Moun bezwen manje ak atik premye nesesite tou pou satisfè bezwen ijyèn pèsònèl yo, pou prepare manje ak pou yo manje, ak pou bay yon nivo ak chalè. Fanmi ki afekte nan katastwòf yo ak sa yo ki oblije kite kay yo toujou genyen sèlman sa yo ka sove oswa pote, epi yo kapab bezwen atik ki pa alimantè pou satisfè bezwen enpòtan yo.

Nou kapab detèmine kalite repons ki nesesè pou satisfè bezwen moun ak fanmi yo ki afekte nan yon katastwòf avèk faktè kle tankou kalite ak enpòtans katastwòf la ak kantiteabri ki pèdi, kondisyon klima a ak anviwònman zòn nan, sitiasyon politik ak sekirite, kontèks la (andeyò oswa lavil) ak kapasite kominote a pou debat. Yo dwe pi konsidere dwa ak bezwen moun ki afekte nan katastwòf la endirèkteman tou, tankou nenpòt kominote ki akeyi moun yo. Se pou yo enfòme nenpòt repons ak etap fanmi ki afekte yo te pran touswit apre katastwòf la, kote yo itilize pwòp kapasite ak resous materyèl yo pou bayabri pwovizwa ak pou kòmanse nouvo konstwiksyon kay ki dire plis tan. Repons pouabri yo dwe ede fanmi ki afekte a soti nan eta-dijans ak genyen solisyonabri ki dirab pandan yon ti tan parapò ak resous adisyonèl ki obligatwa.

Lè nou fè fanm yo ak Kominote a patisipe nan pwogram abri a sa kapab asire yomenm ak tout lòt manm popilasyon ki afekte nan katastwòf la jwenn menm aksè san pwoblèm nan abri, rad, materyo konstwiksyon, pwodiksyon manje ak lòt bagay ki enpòtan. Se pou yo konsilte fanm yo sou plizyè sijè tankou sekirite ak vi prive, sous ak mwayen pou jwenn gaz pou fè manje ak pou itilize pou chofaj, epitou pou asire moun yo jwenn ase lojman ak atik. bezwen pote atansyon sitou pou anpeche ak reponn vyolans kont moun ki baze sou sèks ak eksplwatasyon seksyèl. Se sak fè li enpòtan pou ankouraje patisipasyon nan planifikasyon ak egzekisyon pwogram abri ak Kominote nenpòt kote sa posib.

Lyen ki mennen nan lòt chapit

Anpil estanda nan chapit lòt sektè yo enpòtan pou chapit sa a. Souvan pwogrè nan reyalizasyon estanda sa yo enflyanse enpe epi pafwa menm detèmine pwogrè nan lòt kote yo. Pou yon entèvansyon kapab efikas, bon jan kouwòdinasyon ak kolaborasyon nesèsè avèk lòt sektè yo. Kouwòdinasyon ak otorite lokal yo avèk lòt ajans repons yo nesèsè tou pou asire yo satisfè bezwen yo, efò yo pa fèt de fwa, epi ki kalite abri, Kominote ak entèvansyon atik ki pa alimantè yo optimize.

Pa egzanp, li nesèsè pou bay ase dlo ak sant sanitè kote asistans abri yo ye pou asire sante ak diyite fanmi ki afekte yo. Menm jan tou, lè yo bay ase abri sa kontribiye a sante ak byennèt moun ki deplase yo pou, pandan li nesèsè pou genyen bagay pou fè manje ak pou manje pou moun yo kapab jwenn asistans manje epitou pou yo kapab satisfè bezwen lamanjay yo. Referans nan estanda espesifik oswa nòt oryantasyon nan lòt chapit teknik fèt kote li enpòtan.

Lyen ki mennen nan estanda komen pou tout sektè yo

Yon pwosesis kote yo devlope ak egzekite yon entèvansyon ap nesèsè pou li kapab efikas. Chapit sa a ta dwe itilize ansanm avèk estanda ki komen pou tout sektè yo, ki konsène patisipasyon, premye evalyasyon, repons, siblaj, kontwòl, evalyasyon, konpetans ak responsablite travayè èd la, ak sipèvizyon, jesyon ak sipò manm pèsònèl la (al gade chapit 1, paj 21). An patikilye, nan nenpòt repons, yo ta dwe

maksimize patisipasyon moun ki afekte nan katastwòf la – tankou gwoup frajil ki endike anba a – pou asire efikasite ak kalite li.

Febès ak kapasite popilasyon ki afekte nan yon katastwòf

Gwoup ki genyen plis risk nan katastwòf yo se fanm, timoun, granmoun aje, moun andikape ak moun ki genyen VIH/SIDA (PLWH/A). Nan sèten kontèks, moun yo kapab vin frajil tou dapre rezon orijin etnik yo, afilyasyon relijye yo oswa afilyasyon politik yo, oswa depasman yo. Sa a pa yon lis konplè, men li genyen ladan sa ki idantifye pi souvan yo. Frajilite espesifik enflyanse kapasite moun pou degaje yo ak siviv nan yon katastwòf, epitou yo ta dwe idantifye moun ki pi menase yo nan chak kontèks.

Toupatou nan dokiman an, tèm ‘gwoup frajil’ vle di tout gwoup sa yo. Lè nenpòt nan yon gwoup menase, li posib pou lòt gwoup yo vin menase tou. Kidonk, kèlkeswa lè nou endike gwoup frail yo, nou ankouraje itilizatè yo pou yo konsidere tout gwoup ki endike nan lis la isit la. Yo dwe pran swen espesyal pou pwoteje ak pou satisfè bezwen tout gwoup ki afekte yo yon mwayen ki san diskriminasyon epitou dapre bezwen espesifik yo. Men, yo ta dwe sonje tou popilasyon ki afekte nan katastwòf la posede, epi vin genyen aptitud ak kapasite pou yo degaje yo poukont yo, epi yo ta dwe rekonèt ak sipòte aptitud ak kapasite sa yo.

Estanda Minimòm

1 Abri ak Kominote

Yo bay fanmi yo asistans abri pou reparasyon oswa konstriksyon kay oswa pou enstale moun ki deplase nan yon adaptasyon oswa kominote ki egziste deja. Lè li pa posib pou divize moun yo konsa, yo bay plizyè moun abri nan gwo bilding oswa estrikti, pa egzanp depi, sal, kazèn elatriye oswa kan ki planifye pou yon ti tan oswa sa moun fè poukont yo.

Solisyon abri pou fanmi yo kapab alontèm oswa akoutèm, depann sou nivo asistans yo bay, dwa pou itilize tè ak posesyon, ak disponiblite sèvis enpòtan ak enfrastrikti sosyal la, ak opòtinite pou chanje ak agrandi kote a.

Estanda 1 sou abri ak kominikasyon: planifikasyon estratejik

Solisyon abri ak Kominote ki egziste deja genyen priyorite kote yo retounen ak akeyi fanmi ki afekte nan katastwòf yo, epi yo asire sekirite, sante, pwoteksyon ak byennèt popilasyon ki afekte yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Moun ki te afekte yo retounen kote yo te abite anvan an kote li posib (al gade nòt oryantasyon 1).
- Moun ki afekte yo epi ki pa kapab retounen kote yo te abite anvan an enstale yo poukont yo nan yon kominote akèy oswa ak fanmi akèy kote li posib (al gade nòt oryantasyon 2).
- Yo resevwa moun ki afekte yo epi ki pa ka retounen kote yo te abite anvan an oswa ki pa ka enstale poukont yo nan yon kominote akèy

oswa ak fanmi akèy yo nan yon abri ki genyen anpil moun oswa yon kan ki planifye pou yon ti tan oswa sa moun fè poukont yo (al gade nòt oryantasyon 3).

- Yo evalye menas ki genyen oswa ki posib pou sekirite popilasyon ki afekte yo, epi kay oswa Kominote yo yon kote ki lwen nenpòt menas konsa ki deyò (al gade nòt oryantasyon 4).
- Yo minimize risk kont danje natirèl tankou tranblemanntè, aktivite vòlkan, glisman teren, inondasyon ak gwo van, epi zòn nan pa kapab vin genyen maladi oswa ap gen gwo risk vektè (al gade nòt oryantasyon 4-5).
- Kote yo pa genyen ekipman oswa materyèl ki danjere, epi yo idantifye danje ki deja egziste tankou estrikti danjere, debri oswa tè ki pa estab epi lakòz pwoblèm nan, oswa yo limite aksè ak bare yo (al gade nòt oryantasyon 4, 6 ak 7).
- Posesyon tè ak pwopriyete ak/oswa dwa pou itilize bilding oswa kote yo kreye anvan yo okipe yo epi genyen pèmasyon pou itilize yo kòm sadwa (al gade nòt oryantasyon 8).
- Sèvis dlo ak enstalasyon sanitè, ak sant sosyal tankou swen sante, lekòl ak kote pou moun pratike kilt, disponib oswa genyen ase pou bay (al gade nòt oryantasyon 9).
- Enfrastrikti transpò a bay aksè pou moun kapab deplase epi li bay sèvis (al gade nòt oryantasyon 10).
- Kote li posib, fanmi yo kapab jwenn tè, mache oswa sèvis pou yo ka kontinye oswa devlope aktivite ki sipòte mwayen pou viv (al gade nòt oryantasyon 11).

Nòt oryantasyon

1. **Retounen:** opòtinite pou retounen nan pwòp tè ak kay yo se yon gwo objektif pou pifò moun ki afekte nan yon katastwòf. Kay ki kraze a ak nenpòt kote ki antoure li se gwo byen pou moun ki afekte nan yon katastwòf. Men, li kapab pa toujou posib pou retounen, akòz enkyetid pou sekirite tankou okipasyon pwopriyete oswa tè, konfli vyolan k api kontinye, tansyon etnik oswa relijye, laperèz pou pèsèkasyon, oswa min oswa bal ki poko eksploze.

Lè yo bay moun yo abri kote yo repare kay ki kraze yo sa sipòte estrateji pou kominote a debat li, kenbe modèl kominote ki deja etabli ak pèmèt moun yo itilize yon enfrastrikti ki te deja egziste.

2. Fanmi ak kominote akèy: souvan moun ki afekte nan yon katastwòf pito rete ak yon kominote akèy, ak lòt manm fanmi yo oswa ak moun ki genyen menm istwa, relijyon oswa lòt lyen avèk yo. Nan ka kote yo pa ka satisfè preferans sa a, akèy yon lòt gwoup nan kominote a posib tou, ak konsiderasyon risk sekirite oswa konfli sosyal ki kapab genyen. Asistans abri kapab genyen pwokire plis sipò oswa ranje yon abri fanmi akèy ak sant pou adapte moun ki deplase yo, oswa yo ase abri separe ki tout pre fanmi akèy la. Yo dwe abòde ak evalye konsekans ogmantasyon nan popilasyon an ak demann pou sant sosyal ak enfrastrikti. Konstwiwasyon oswa agrandisman kay nan kominote akèy yo pou bay abri sipòte estrateji pou kominote yo debat yo tou.

3. Kominote gwoupe: kan yo planifye pou yon ti tan yo pa dwe reprezante repons otomatik la. Kalite solisyon abri sa a kapab nesesè kote menas sekirite ogmante risk pou fanmi ki izole yo, oswa kote pa genyen ase sèvis enpòtan tankou dlo ak manje . Lè yo bay abri pou anpil moun nan gwo bilding oswa kote yo kapab bay pwoteksyon pwovizwa rapid kont klima a, epi li kapab pi bon nan klima ki frèt lè pa genyen ase resous materyèl pou bay moun yo nivo konfò tèmik ki nesesè kote yo abite a. Menmsi yo itilize bilding lekòl yo souvan pou adapte fanmi ki afekte yo, estrikti altènatif yo ede chèche nenpòt kote ki posib pou kite lekòl kontinye pou timoun yo nan kominote akèy la ak lòt kominote ki kapab te deplase yo. Fòk nou pran tansyon pou asire kominote gwoupe yo pa vin viktim pou atak yo menm oswa pa vin poze risk sekirite pou popilasyon nan ki tou pre yo.

4. Evalyasyon risk ak feblès: li enpòtan pou fè yon evalyasyon konplè sou risk ak feblès konplè, avèk menas sekirite ki genyen oswa ki posib ak feblès sosyal ak ekonomik an patikilye (al gade estanda premye evalyasyon nan paj 29).

5. Danje natirèl: Danje natirèl: yo ta dwe evalye tou risk konsekans danje natirèl ki lokalize tankou tranblemanntè, aktivite vòlkan, glisman teren, inondasyon oswa van fò nan nenpòt zòn. Moun yo ta dwe evite rete nan zòn ki toupre bilding oswa estrikti ki frajil nan sekous tranblemanntè,

fòmasyon teren ki frajil nan glisman teren, kote ba ki kapab genyen ekoulman lav oswa akimilasyon gaz echapman, kote rivyè yo pase ak depresyon nan risk nan lòt inondasyon ak kote ki ekspozé nan van fò, jouk lè yo evalye risk pou retounen nan kote sa yo vin diminye.

6. Materyèl ak atik ki danjere: Yo kapab jete oswa ekspozé materyèl ak atik ki kapab danjere apre yon katastwòf tankou tranblemanntè, inondasyon ak siklòn. Yon pèsònèl ki genyen eksperyans dwe idantifye prezans kalite bagay ak risk ki genyen pou retire yo. Yan ak espètiz ki pral nesèsè pou retire yo kapab rann li enposib pou itilize pati oswa tout nan kote ki afekte yo.

7. Evalyasyon pa sektè: yon pèsònèl ki kalifye dwe evalye estabilite estrikti batiman yo. Evalyasyon yo dwe genyen ladan plis feblès sekous tranblemanntè, inondasyon oswa gwo van, elatriye, kapab lakòz estrikti bilding yo. Pou ofriabri pou anpil moun, yo dwe evalye kapasite bilding ki egziste yo pou adapte ak nenpòt lòt chajman ak risk ki ogmante si li nesèsè bilding genyen bagay tankou planche, mi divize entèn, plafon, elatriye.

8. Posesyon ak itilizasyon tè ak bilding: souvan kalite bagay sa yo lakòz anpil gwo diskisyon, sitou lè moun yo pa t konsève papye tè yo oswa kote konfli te afekte posesyon. bilding (yo) kote li (yo) ye a, epitou yo dwe idantifye moun ki gen dwa pou itilize pwopriyete yo nan mezi ki posib. Yo dwe idantifye ak sipòte dwa pou tè oswa pwopriyete gwoup ki frajil yo. Sa genyen ladan dwa pou eritaj fòmèl oswa sa moun konnen, sitou apre yon katastwòf kote moun ki gen dwa oswa tit pwopriyete a te mouri oswa deplase.

9. Disponibilite sèvis ak sant: yo dwe idantifye sèvis oswa sant ki egziste deja oswa ki te repare ak itilize, kote genyen ase kapasite, anvan yo anvizaje konstwiksyon nouvo sant (al gade Pwomosyon Dlo, Enstalasyon Sanitè ak Ijyèn, paj 51).

10. Aksè nan kote yo enstale kominote yo: aksè nan kominote, yo dwe evalye kondisyon enfrastrikti wout lokal yo ak distans parapò ak pis aterisaj yo, tèt liy yo oswa pò ou bay asistans sekou, pandan yo ap konsidere pwoblèm ak sezon, danje ak risk sekirite. Pouabri ki pran anpil moun yo ak kan ki planifye pou yon ti tan oswa sa moun fè poukont yo, sit la li menm ak nenpòt pòs prensipal pou depo ak distribisyon manje dwe fasil pou gwo kamyon ka pase nan wout tout kondisyon. Machin ki lejè dwe kapab pase

nan lòt sant yo.

- 11. Sipò mwayen pou viv:** yon konpreyansyon aktivite ekonomik popilasyon yo anvan katastwòf la, ak opòtinite ki genyen nan kontèks katastwòf la, dwe gide fason pou enstale popilasyon ki afekte yo. Sa dwe genyen ladan disponiblite tè ak aksè pou agrikilti ak patiraj; kote yo mete avèk aksè nan zòn mache yo; disponiblite aksè nan sèvis lokal ki kapab enpòtan pou yon seri aktivite ekonomik. Yo dwe evalye d diferan bezwen ak pwoblèm sosyal ak ekonomik gwoup fragil yo sitou nan kominote ki deplase oswa kominote akèy yo, epitou yo dwe adapte yo kòrèkteman (al gade estanda sekirite Manje yo nan paj 119).

Estanda 2 sou abri ak kominikasyon: planifikasyon espas fizik

Yo itilize i pratik planifikasyon espas fizik lokal kote li posib, ki pèmèt aksè san pwoblèm epi an sekirite epitou kite itilize abri pou sèvis ak sant enpòtan, ak asire moun genyen vi prive ak separasyon and diferan abri pou fanmi yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Planifikasyon espas ak regwoupman dapre fanmi, vwazinaj oswa gwoup vilaj jan li apwopriye pou sipòte rezo sosyal ki egziste deja, kontribiye a sekirite ak pèmèt popilasyon ki afekte nan katastwòf la jere lavi yo poukont yo (al gade nòt oryantasyon 1).
- Tout moun ki nan popilasyon ki afekte a genyen aksè nan dlo, enstalasyon sanità, swen sante, kote solid pou jete fatra, simityè ak sant sosyal, tankou lekòl, kote pou adore, pou rankontre ak kote pou timoun jwe (al gade nòt oryantasyon 2-4).
- Kan ki planifye pou yon ti tan oswa sa yo moun fè poukont yo baze sou yon espas sifas minimòm 45m² pou chak moun (al gade nòt oryantasyon 5).
- Topografi sifas la itilize oswa ogmante pou fasilite drenaj dlo, ak

pou kondisyon yo bon pou fouye latrin kote sa se sistèm enstalasyon sanitè primè (al gade nòt oryantasyon 6).

- Genyen wout ak chemen pou bay aksè tout kondisyon ki san danje ak sekirize pou kote moun abite ak sant yo (al gade nòt oryantasyon 7).
- Abri ki pou anpil moun yo genyen ouvèti ki pèmèt aksè ki obligatwa ak evakyasyon ijan, epi ouvèti sa yo nan yon pozisyon pou yo kapab siveye aksè nan byen epi li pa poze yon menas pou moun ki abite la yo (al gade nòt oryantasyon 8).
- Risk vektè yo minimize (al gade nòt oryantasyon 9).

Nòt oryantasyon

1. Planifikasyon regwoupman: pou kominote gwoupe yo, distribisyon espas nan abri pou anpil moun yo ak teren nan kan ki planifye pou yon ti tan yo dwe gide pa koutim sosyal ki egziste deja yo ak pwovizyon ak antretyen resous ki pataje yo, tankou dlo, enstalasyon sanitè, kote pou fè manje ak distribisyon manje, elatriye. Plan teren nan plan ki planifye pou yon ti tan yo dwe pwoteje vi prive ak diyite fanmi separe yo kote yo konpanse ouvèti pòt yo pou asire chak abri fanmi louvri nan yon espas komen. Se pou yo bay espas ki san danje ak entegre pou viv bay gwoup ki frajil yo ak kominote deplase yo ki genyen anpil majè ki poukont yo oswa timoun ki pa akonpaye. Pou kominote ki distribiye yo, prensip planifikasyon regwoupman an aplike tou, pa egzanp gwoup fanmi yo retounen yon kote byen defini oswa idantifye fanmi akèy ki tou pre youn ak lòt.

2. Aksè nan sèvis ak sant: aksè nan sèvis enpòtan, tankou dlo, twalèt ak sant pou sante ak sosyal, dwe planifye pou maksimize itilizasyon sant ki deja egziste ak sa ki repare yo pandan yo minimize move konsekans sou nenpòt kominote ki tou pre oswa kominote akèy yo. Yo dwe bay sant oswa pwèn aksè adisyonèl yo jan li nesèsè pou satisfè bezwen pou adapte popilasyon an, ak planifye pou asire tout abitan yo jwenn aksè san danje. Estrikti sosyal la ak wòl fanm ak gason popilasyon ki afekte a ak egzijans pou gwoup ki frajil yo dwe reflekte nan planifikasyon ak pwovizyon sèvis yo. Dwe genyen yon kote pou timoun yo jwe, epi yo dwe bay aksè nan lekòl ak lòt sant edikatif kote li posib (al gade Resous Dlo, Pwomosyon Dlo,

Enstalasyon Sanitè ak llyèn nan paj 25 ak estanda 5 nan Sistèm ak enfrastrikti sante, nòt oryantasyon 1 sou paj 267).

3. Fason pou trete kadav moun ki mouri yo: yo dwe respekte koutim sosyal pou fason pou trete kadav moun ki mouri yo. Lè koutim yo varye, dwe genyen espas separe pou chak gwoup sosyal egzès pwòp tradisyon yo ak diyite. Kote ki sant tankou simityè ak kote pou boule kadav yo pa ase, yo dwe ofri plis kote. Simityè yo dwe omwen 30 mètr de sous dlo anba tè moun itilize pou bwè, ak anba nenpòt grèv omwen 1.5m anba nab dlo ki anba tè a. Sifas dlo ki soti nan simityè yo pa dwe antre kote moun abite. Epitou kominote ki afekte a dwe jwenn materyèl pou satisfè bezwen ki akseptab tankou bwa pou boule ak lòt rityèl antèman (al gade estanda 5 nan Sistèm ak enfrastrikti sante, nòt oryantasyon 8 sou paj 269).

4. Sant administratif ak espas pou izole moun: Selon nesesisite, yo fèt pou bay biwo administratif, depo, ak anplwaye pou aranjman, zouti pou sipòte aktivite repons katastwòf, ak pou espas pou izòlman (al gade estanda 4 nan Kontwòl maladi kontajye nan paj 279).

5. Sifas: direktiv planifikasyon ki 45m² pou chak moun genyen tè pou fanmi ak espas ki nesesis pou wout, chemen pou mache, sant lekòl, enstalasyon sanitè, bagay pou kanpe dife, depo dlo, espas pou distribisyon, mache ak depo, plis jaden, kuizin pou chak fanmi. Planifikasyon espas dwe konsidere evolisyon ak devlopman popilasyon an tou. Si yo pa ka bay pi piti sifas la, yo dwe fè plan pou diminye konsekans sou popilasyon ki genyen plis moun, pa egzanp, separasyon ak vi prive ant chak fanmi apa yo, espas pou sant ki nesesis yo, elatriye.

6. Topografi ak kondisyon tè: pou kan ki pwovizwa yo gradye sit la pa dwe depase 6%, sof si yo pran mezi pou drenaj ak kontwòl ewozyon, oswa li dwe pi piti pase 1% pou kapab genyen ase drenaj. Kannal drenaj kapab toujou nesesis pou minimize inondasyon ak angòman. Pwen pi ba nan sit la pa dwe pi piti pase 3 mètr sou nivo yo estime nab dlo a nan rezon lapli. Epitou kondisyon tè a dwe endike kote pou mete twalèt ak lòt sant ak planifikasyon pou kominote a, pa egzanp wòch ki kase kapab distribiye dechè twalèt byen laj; ajil fen kapab bay move pèkolasyon epitou twalèt ki pa t bon anvan yo; wòch vòlkan yo lakòz li difisil pou fouye latrin (al gade Estanda 2 pou jete dechè sou paj 73 ak Estanda 1 sou drenaj nan paj 86).

7. Aksè nan kote ki genyen abri: wout ki te deja egziste ak nouvo wout yo de lwen nenpòt danje. Kote li posib, wout sa yo dwe evite kreyasyon kote

ki izole ki kapab vin yon menas pou sekirite moun k ap pase ladan yo. Yo dwe minimize ewozyon akòz moun k ap pase nan wout sa yo regilyèman kote li posib ak planifikasyon (al gade estanda 4abri ak kominote, nòt oryantasyon sou paj 221).

8. Aksè ak evakyasyon ijan:abri kolektif yo dwe asire ke aksè a lib pou okipan, anmenm nan y ap pèmèt okipan yo fè bon jan siveyans yomenm pou diminye tout menas pou sekirite ki ka genyen. Yo dwe evite mete mach eskalye oswa chanjman nan nivo atè a toupre sòtiabri kolektif yo, epi tout eskalye ak ranp dwe gen balistrad. Nan mezi sa posib, yo dwe mete nan konpatiman anba okipan ki gen difikilte pou mache oswa ki pa kapab mache san èd, konpatiman ki toupre sòti yo oswa ki bòkote wout aksè ki pa gen chanjman nan nivo atè a. Tout okipan nan bilding lan dwe a yon distans rezonab de (2) de sòti omwen, k ap ba yo posiblite chwazi ki direksyon pou pran sizoka ta gen dife, epi sòti sa yo dwe vizib aklè.

9. Risk vektè:espas ki ba, twou, bilding ki vid ak esvakasyon(tankou sa yo ki rezilta konstwiksyon an adob yo) kapab ede lapès grandi ki kapab vin poze yon risk nan sante kay ki tou pre yo (al gade estanda 2 nan Kontwòl vektè nan paj 79).

Estanda 3 souabri ak kominikasyon: espas pou viv ki louveri

Moun yo genyen ase espas ki kouveri pou adaptasyon avèk diyite. Yo kapab fè aktivite nan kay la, epi yo kapab fè aktivite ki sipòte mwayen pou viv lè li nesèsè.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Premye espas ki kouveri pa moun dwe omwen 2.5m² (nòt oryantasyon 1-3).
- Espas kouveri yo pèmèt bon separasyon ak vi prive ant fanm ak gason, ant diferan gwoup laj ak ant fanmi separe nan yon fanmi jan

li nesèsè (al gade nòt oryantasyon 4-5).

- Aktivite kay enpòtan yo kapab fèt anndan abri a (al gade nòt oryantasyon 6 ak 8).
- Aktivite ki sipòte ak mwayen pou viv enpòtan adapte kote li posib (al gade nòt oryantasyon 7-8).

Nòt oryantasyon

1. **Klima ak kontèks:** nan klima ki fè fwèt yo, nòmalman aktivite kay la pase kote ki kouvri epi moun ki afekte nan katastwòf yo pase anpil nan anndan pou asire konfò tèmik yo. Nan kominote iben yo, aktivite kay la pase kote ki kouvri paske genyen mwens espas deyò pou itilize. Nan klima ki cho ak imid yo, espas nesèsè pou kite sikilasyon lè pase pou kenbe yon anviwònman ki bon pou sante. Anpil fwa ap genyen bezwen pou yon espas kouvri ki depase 2.5m² pa moun pou satisfè konsiderasyon sa yo. Wotè ant planche ak plafon an se yon faktè enpòtan, kote yo prefere wotè ki pi wo kote ki fè cho ak imid yo pou ede ak sikilasyon lè a, pandan yo prefere wotè ki pi ba nan klima ki fè fwèt pou minimize volim ki nesèsè pou chofaj. Nan klima ki pi cho yo, yo kapab etabli espas deyò ki genyen lonbray pou fè preparasyon manje, kwit manje ak dòmi.
2. **Dire:** touswit apre yon katastwòf, sitou nan kondisyon klimatik sevè kote materyèl pou abri pa disponib touswit, yon espas kouvri ki mwens pase 2.5m² pa pèsòn kapab apwopriye pou sove lavi ak pou bay ase abri akoutèm pou pi gwo kantite moun ki nan bezwen. Nan kalite ka sa yo, repons pou abri a dwe planifye pou jwenn 2.5m² pa pèsòn pi vit posib, depi dire yo kapab kòmanse afekte sante ak byennèt moun yo ap adapte yo. Si yo pa ka fè li 2.5m² pa pèsòn, oswa li depase espas popilasyon ki afekte a oswa sa yo ki nan tou pre a, yo dwe konsidere konsekans yon espas redwi ki kouvri kapab genyen sou diyite, sante, ak vi prive moun yo. Yo dwe souliye yon desizyon pou bay mwen pase 2.5m² pa pèsòn, ak mezi pou limite kont nenpòt move konsekans li kapab genyen sou popilasyon ki afekte a.
3. **Kouvèti tèt kay:** kote yo pa kapab bay materyèl pou yon abri konplè, se pou yo mete distribisyon materyèl pou tèt kay ak sipò estrikti ki nesèsè an priorite pou genyen yon kouvèti minimòm. Men, kote yo bare a kapab pa bay

pwoteksyon ki nesèsè kont klima a, oswa sekirite, vi prive ak diyite, epi yo dwe fè efò pou satisfè bezwen sa yo pi vit posib.

4. **Pratik kiltirèl:** koutim lokal nan fason pou itilize espas pou viv ki egziste deja, pa egzanp aranjman pou dòmi ak adaptasyon fanmi lwen, dwe endike espas kouvri ki nesèsè. Konsiltasyon dwe mete fanm gwoup frajil yo, ak sa yo ki ap pran swen moun ki pa ka mache yo.
5. **Sekirite ak vi prive:** li ap pi fasil pou atake fanm, tifi ak ti gason epi yo dwe fè anpil atansyon pou asire yo separe moun sa yo de sa ki kapab menase sekirite pèsònèl yo. Anndan abri pwòp fanmi yo, yo dwe bay opòtinite pou genyen divizyon nan espas moun yo. Nan abri ki pran anpil moun yo, lè yo gwoupe menm fanmi yo ansanm, genyen yon bon plan pou jwenn aksè nan tout bilding an oswa estrikti li, ak materyèl pou evalye espas pèsònèl ak pa fanmi an, sa kapab ede bay ase vi prive ak sekirite pèsònèl bay ase vi prive ak sekirite pèsònèl.
6. **Aktivite fanmi** dwe genyen ase espas pou dòmi, benyen, ak abiye; pran swen tibebe, timoun ak moun ki malad oswa enfim; sere manje, dlo, ak posesyon pou kay la ak lòt byen ki enpòtan; fè manje ak manje anndan lè li nesèsè; epi yon kote pou tout nan fanmi an rasanble ansanm.
7. **Planifikasyon ak pwovizyon espas:** diferan fason pou itilize espas ki kouvri a kapab vin adapte diferan aktivite diferan tan pandan lajounen ou lannwit. Jan estrikti a planifye a, kote ouvèti ak opòtinite pou lòt divizyon anndan li menm dwe pèmèt espas ki anndan lòt espas deyò ki tou pre yo pou adapte aktivite ki sipòte mwayen pou viv lè li nesèsè.
8. **Lòt fonksyon abri:** moun yo dwe rekonèt abri, an plis de pwoteksyon kont klima a, sekirite ak vi prive li bay pou chak fanmi, elatriye, sèvis lòt objektif you. Sa yo genyen ladan yo sant reklamasyon oswa dwa ou teritwa, sèvi tankou yon kote moun ka resevwa asistans sekou, ak kote yo bay sipò siko-sosyal apre katastwòf nan pwosesis rekonstwikeyon an. Epi tou li kapab reprezante yon gwo byen finansyèl pou fanmi an tou.

Estanda 4 sou abri ak kominikasyon: planifikasyon

Popilasyon ki afekte a aksepte fason yo planifye abri a epi li bay ase konfò tèmik, frechè ak pwoteksyon kont klima a pou asire diyite, sante, sekirite ak byennèt yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Fason yo planifye abri yo ak materyèl yo itilize yo abitye ak kote sa posib epi yo akseptab sou plan kiltirèl ak sou plan sosyal (al gade nòt oryantasyon 1).
- Yo mete reparasyon abri ki te egziste deja ki domaje oswa chanjman premye abri popilasyon ki afekte nan katastwòf la te konstwi an priorite (al gade nòt oryantasyon 2).
- Materyèl altènatif ki nesèsè pou ban abri pwovizwa yo dirab, pratik ak akseptab pou popilasyon ki afekte a (al gade nòt oryantasyon 3).
- Kalite konstwiksyon, materyèl yo itilize ak gwosè avèk pozisyon ouvèti yo bay moun yo bon jan konfò tèmik ak van (al gade nòt oryantasyon 4-7).
- Aksè nan resous dlo ak enstalasyon sanitè, ak ase dlo lapli, depo dlo, drenaj ak jesyon dechè, konplete konstwiksyon abri yo (al gade nòt oryantasyon 8).
- Yo entwodui mezi kontwòl vektè nan planifikasyon ak materyèl yo chwazi pou minimize danje nan sante (al gade nòt oryantasyon 9).

Nòt oryantasyon

1. **Planifikasyon ki gen patisipasyon:** chak nan fanmi ki afekte yo dwe patisipe nan tout mezi li posib nan detèminasyon fòm final la ak materyèl yo itilize yo. Yo dwe bay opinyon gwoup ak moun ki pral pase plis tan anndan abri yo priorite. Oryantasyon grenn abri a oswa espas ki kouvri a, gwosè ak distribisyon espas yo bay la, pozisyon pòt ak ouvèti fenèt yo

pou ase aksè, limyè ak vant, ak nenpòt divizyon ant espas yo dwe reflekte koutim lokal kote yo konnen yo san danje. Pou konnen sa yo dwe fè evalyasyon fòm lojman nòmal ki egziste deja pou adapte bezwen moun yo (al gade estanda patisipasyon nan paj 28).

2. Inisyativabri lokal ak reparasyon bilding andomaje yo: souvan, popilasyon dezafekte konnen enpwovize solisyon pou lojman avèk materyo yo rekipere nan kay yo ki andomaje oswa ke yo jwenn lòt jan nan zonn nan, nan sèvi avèk teknik konstriksyon tradisyonèl oubyen enpwovize. Yo kapab prefere soutyen materyèl ak asistans teknik pou pèmèt abite nan yonn oswa plizyè pyès nan yon kay andomaje oubyen pou amelyoreabri enpwovize yo olye solisyonabri ke yo pa abitye avè l oubyenabri kolektif. Yo dwe abòde risk ki gen nan nouvo dezafatirèl tankou sekous apre tranblemanntè ak eboulman, menas ki ka genyen pou sekirite ak pwoblèm rekonsilyasyon pou fwaye k ap retounen nan zonn ki afekte ak konfli, ak danje pou sante ak sekirite ke enfrastruktir oswa bilding andomaje yo poze.

3. Materyèl ak konstwiksyon: kote pa genyen materyèl lokal oswa yo konseye kont yo, yo dwe idantifye planifikasyon ak materyèl ki akseptab sou plan kiltirèl nan yon konsiltasyon ak patisipasyon kominote ki afekte a. Anjeneral yo bay fanmi yo fabrik an plastik tou nan premye etap repons pou yon katastwòf, pafwa ak kòd ak materyèl sipò tankou bwa lokal, tib plastik oswa pati asye ki galvanize. Kalite plastik sa yo dwe satisfè espesifikasyon kominote imanitè entènasyonal la.

4. Nan klima ki cho ak imid:abri yo dwe planifye yon fason kote yo maksimize kantite van k ap antre ak minimize kantite solèy k ap antre. Abri ki tou pre yo, pa egzanp, dwe evite bare ouvèti pou maksimize kantite lè ki antre. Tèt kay la dwe genyen yon bon ranp pou drenaj dlo lapli ak genyen gwo debò. Konstwiksyonabri yo dwe lejè, ak genyen yon kapasite tanperati ki ba. Yo dwe konte ak konsidere lapli sezon pou genyen ase sifas pou drenaj dlo bòabri a ak pou leve planche yo po minimize dlo k ap antre. Vejetasyon ki egziste deja kapab ogmante kantite dlo tè a vale.

5. Nan klima cho e sèch: konstriksyon an dwe lou pou asire gwo kapasite tèmik, ki pèmèt chanjman nan tanperati lajounen ak lanwit pou chofe ak rafrechi anndan an yon fason altène, oubyen li dwe lejè avèk izolasyon apwopriye. Yo dwe pran bon jan swen nan konsepsyon estrikti konstriksyon lou yo nan zonn ki gen risk tranblemanntè yo. Si se sèlman

abri an plastik oswa tant ki disponib, yo dwe founi yon plafon doub ak sikilasyon lè ant kouch yo pou diminye ogmantasyon reyon chalè. Lè yo mete ouvèti pòt ak fenèt nan direksyon kontrè ak van dominan an sa pral ede diminye chofaj ke van cho lakòz, ni reyonman ki soti nan tè ozalantou a. Ou ka jwenn lonbraj ak pwoteksyon tou kont van cho apatide refij ki akote yo ak fòm natirèl teren yo e pyebwa ozalantou yo. Yo dwe prevwa planche ki kole ak miray deyò yo pou diminye omaksimòm sab k ap antre.

6. Nan klima ki fwèt: konstwiksyon ki lou ak gwo kapasite tèmik nesèsè pou abri moun anndan yo pandan tout jounen an. Konstwiksyon ki lejè ak kapasite tèmik ki ba avèk anpil bandaj yo pi apwopriye pou abri ki genyen moun ladan yo sèlman lannwit. Yo dwe minimize kantite lè ki pase nan abri yo pou asire moun yo konfòtab pandan yo genyen ase van k ap pase pou chofaj ak fou yo. Yo dwe planifye ouvèti pòt ak fenèt yo yon fason pou minimize lè fwèt ki antre. Fou oswa lòt bagay ki chofe espas la enpòtan epi dwe apwopriye pou abri a. Yo dwe minimize kantite chalè ki pèdi nan planche a kote yo asire planche a byen bande epi yo itilize tapi pou dòmi, matla oswa kabann ki bande (al gade estanda 1 pou Atik ki pa alimantè nan paj 230 ak estanda 4 nan paj 234).

7. Ayerasyon: dwe genyen ase van nan planifikasyon abri a pou kenbe yon anviwònman anndan an ki bon pou sante ak limite risk transmisyon maladi tankou TB ak yon ti gout enfeksyon ki simaye.

8. Pratik lokal konsènan akizisyon dlo, sanitasyon ak jesyon dechè: yo dwe tabli pratik anvan-dezas la konsènan apwovizyonman dlo potab, metòd pou watè ak jesyon dechè, epi yo dwe idantifye posiblite ak obstak pou pratik sa yo nan sitiyaasyon apre-dezas. Anplasman twalèt yo ak enstalasyon pou jesyon dechè solid pa dwe konpwomèt aspè kiltirèl, anviwonnman, sosyal oubyen anrapò ak sekirite nan konsepsyon oswa nan dispozisyon abri endividyèl oswa etablisman an (gade chapit Apwovizyonman Dlo, Sanitasyon ak Pwomosyon Lijyèn nan paj 51).

9. Idantifikasyon risk vektè: yo dwe konprann pratik konstwiksyon lokal, fason moun ki deplase yo itilize abri ak materyèl yo chwazi pou planifikasyon abri a ak mezi pou kontwole vektè. Moustik, rat ak mouch avèk lapès tankou koulèv, eskòpyon ak foudi poze risk jeneral (al gade estanda 1-3 nan Kontwòl vektè sou paj 76-82).

Estanda 5 sou abri ak kominikasyon: konstwiksyon

Apwòch konstwiksyon an respekte pratik konstwiksyon lokal ki san danje ak maksimize opòtinite mwayen pou viv.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo itilize materyèl ak travay lokal (an li pa genyen yon move konsekans sou ekonomi ak anviwònman lokal la (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Yo jwenn estanda travay ak materyèl lokal (al gade nòt oryantasyon 3).
- Espesifikasyon konstwiksyon ak materyèl limite kont katastwòf natirèl alavni(al gade nòt oryantasyon 4).
- Kalite konstwiksyon ak materyèl yo itilize pèmèt antretyen ak chanjman nan abri pou fanmi yo itilize zouti lokal ki disponib (al gade nòt oryantasyon 5).
- Posesyon materyèl ak travay avèk sipèvizyon pwosesis konstwiksyon an transparan, responsab ak respekte pratik postilasyon, acha, ak administrasyon konstwiksyon ki akseptab sou plan entènasyonal(al gade nòt oryantasyon 6).

Nòt oryantasyon

1. Chèche materyèl rekonstwiksyon ak travay: yo dwe ankouraje achte nan zonn nan materyo pou bilding yo, konpetans espesyalize nan zafè konstriksyon ak mendèv manyèl pou sipòte mwayen pou moun yo viv. Si yo panse kolèk ak founiti materyo sou plan lokal kapab gen yon gwo efè negatif sou ekonomi zonn nan oubyen sou anviwonnman an, fòk yo prevwa plizyè sous, materyo ak pwosesis pwodiksyon altènatif, osinon prevwa founi sistèm abri mak komèsyal oubyen materyo ki achte sou plan rejyonal oswa aletranje. Yo dwe ankouraje resèvi ak materyo ki rekipere nan bilding andomaje yo lè sa posib, swa kòm materyo konstriksyon prensipal (brik oswa wòch masonnri, bwa chapant plafon, tuil twati, elatriye), oswa kòm

materyo segondè (dekonm yo kòm fondasyon oswa pou mete sou wout, elatriye). Yo dwe idantifye e dakò sou pwopriyete oswa sou kiyès ki gen dwa sou materyo sa yo (al gade Estanda 6 sou abri ak kominikasyon, gnòt oryantasyon 3 sou paj 228).

2. Patisipasyon fanmi ki afekte yo: pwogram pou fòme moun ak pwogram aprantisaj yo kapab maksimize opòtinite pou patisipasyon pandan konstwiksyon an, sitou pou moun ki pa benyen kapasite ak eksperyans nan konstwiksyon ki nesese yo. Moun ki pa genyen kapasite pou fè gwo travay fizik ak teknik yo kapab fè kontribisyon konplèmanntè tankou sipèvizyon sit la ak kontwòl envantè, gade timoun ak adaptasyon pwovizwa ak pran swen moun k ap fè travay konstwiksyon yo, ak fè travay administratif. Yo dwe konsidere lòt demann yo nan lè ak resous travay popilasyon ki afekte a. Dwe genyen inisyativ travay-pou-manje ki bay sekirite manje ki nesese pou pèmèt kay ki afekte yo patisipe aktivman. Fanm selibatè, fanm ki antèt kay ak fanm ki genyen andikap genyen risk pou eksplwatasyon seksyèl lè y ap chèche asistans pou konstwiksyon abri yo. Asistans ekip volontè kominote ak travayè ki genyen kontra yo kapab konplete bon kontribisyon (al gade estanda patisipasyon nan paj 28).

3. Estanda konstwiksyon: yo dwe dakò ak otorite apwopriye yo sou estanda bon pratik pou asire yo satisfè egzijans sou sekirite ak pefòmans. Kote yo poko respekte ak ranfòse kòd konstwiksyon lokal oswa nasyonal ki aplikab yo, yo dwe kòmanse respekte yo ofi-amezi.

4. Prevansyon katastwòf ak limitasyon: planifikasyon an dwe konsistan ak kondisyon klimatik yo konnen deja, kapab reziste gwo van, ak adapte gwo nèt nan klima fred. Yo dwe evalye rezistans pou tranblemanntè ak kondisyon tè a. Chanjman ki rekòmande oswa fèt nan estanda konstwiksyon yo oswa pratik konstwiksyon kòman akòz yon katastwòf dwe aplike ak konsiltasyon avèk otorite lokal yo ak popilasyon ki afekte nan katastwòf la.

5. Chanjman ak antretyen: paske se sèlman yon minimòm espas ak asistans materyèl repons pou abri ijans yo bay, fanmi ki afekte yo pral bezwen chèche lòt mwayen pou ogmante kalite espas yo jwenn. Fòm konstwiksyon ak materyèl itilize yo dwe pèmèt moun yo adapte oswa chanje abri a oswa aspè planifikasyon li pou satisfè bezwen alontèm yo ak fè reparasyon ak zouti ak materyèl ki disponib sou plan lokal.

6. Apwovizyonman ak jesyon konstwiksyon: yo dwe etabli yon chèn lojistik ki reyaji rapid, efikas ak responsab avèk sistèm jesyon konstwiksyon pou materyèl, travay ak sipèvizyon sit ki genyen chèche moun pou travay, posesyon, transpò, jesyon ak administrasyon soti nan pwen orijin nan a sit li bezwen ale a kòmsadwa.

Estanda 6 sou abri ak kominikasyon: konsekans sou anviwònman

Move konsekans sou anviwònman an vin minimize lè yo enstale fanmi ki afekte nan katastwòf yo, sous materyèl ak itilize teknik konstwiksyon yo

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Enstalasyon pwovizwa oswa pèmanan kominote ki afekte a konsidere nivo resous natirèl ki disponib yo(al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Yo kontwole resous natirèl yo pou satisfè bezwen popilasyon ki deplase yo ak popilasyon akèy yo(al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Pwodiksyon ak resous materyèl konstwiksyon ak pwosesis konstwiksyon an minimize bès resous natirèl yo alontèm (al gade nòt oryantasyon 2-3).
- Yo kenbe pye bwa ak lòt vejetasyon pou ogmante konsèvasyon dlo, minimize ewozyon tè ak bay lonbraj (al gade nòt oryantasyon 4).
- Yo retounen kote abri pou anpil moun yo ak kan ki planifye pou yon ti tan yo nan kondisyon orijinal yo, amwenske yo te dakò pou yon lòt bagay, lè yo pa bezwen yo pou abri ijans ankò(al gade nòt oryantasyon 5).

Nòt oryantasyon

1. **Dirabilite ak jesyon resous anviwònman yo:** nan anviwònman kote pa genyen ase resous natirèl pou kenbe anpil moun, yo dwe fè efò pou jere demann ki pa dirab yo sou anviwònman an. Yo dwe ofri aktivite ki sipòte pwovizyon gaz deyò ak posiblite pou jere patiraj bèt, pwodiksyon agrikilti ak mwayen pou viv ki depann sou resous natirèl. Nan anviwònman ki genyen anpil resous pou kenbe anpil moun yo, yo dwe divize popilasyon ki afekte sa, si nesesè, an ti gwoup kominote, paske moun sa yo genyen mwens chans pou yo lakòz domaj nan anviwònman an pase gwo

kominote yo. Yo dwe idantifye aksè nan resous natirèl, tankou gaz, dlo, bwa pou rekonstwikeyon, wòch ak sab, elatriye, epi itilizasyon nòm al jesyon tè ak zòn ki genyen pye bwa yo.

2. Limitasyon sou konsekans alontèm sou anviwònman: kote bezwen pou popilasyon ki afekte aabri vin genyen yon gwo move konsekans sou anviwònman an, pa egzanp, kraze resous natirèl yo, yo dwe fè efò pou minimize efè alontèm yo nan jesyon anviwònman konplemantè ak aktivite reyabilitasyon.

3. Chèche materyèl rekonstwikeyon: Yo dwe evalye konsekans pratik pou chèche resous te genyen sou anviwònman an anvan katastwòf la ak gwo demann sou resous natirèl apre katastwòf la, tankou dlo, bwa konstwikeyon, sab, tè ak zèb, ak pou gaz pou mete dife sou brik ak tuil pou tèt kay yo. Yo dwe idantifye moun ki abitye itilize yo, to pou retire ak re-jenere ak posesyon avèk kontwòl resous sa yo. Sous pwovizyon altènativ ak konplemantè yo kapab sipòte ekonomi lokal la ak redwi nenpòt move konsekans sou anviwònman lokal la. Lè yo itilize plizyè sous ak re-itilize materyèl yo te sove, materyèl altènativ ak pwosesis pwodiksyon (tankou itilize blòk tè establi) yo dwe idantifye.

4. Ewozyon: yon evalyasyon sou fason pou itilize tè, distribisyon vejetasyon ki egziste deja ak sifas modèl drenaj dlo dwe fèt pou evalye konsekans nenpòt travay nan tè a ki kapab nesèsè. Yo dwe planifye itilize agrikilti ak patiraj tè yon fason pou minimize nenpòt move konsekans sa kapab genyen sou anviwònman natirèl lokal la. Yo dwe planifye solisyon abri yo yon fason pou kenbe pye bwa ak vejetasyon ki deja egziste yo pou kenbe estabilizasyon tè kalite devlopman sa yo bay ak pou maksimize opòtinite pou lonbraj ak pwoteksyon kont klima a. Wout, chemen, ak rezon drenaj yo dwe planifye yon fason kote yo itilize kontou natirèl pou minimize ewozyon ak inondasyon. Kote sa pap kapab fèt, yo dwe pran mezi pou kontwole nenpòt ewozyon ki posib, tankou bay dalo drenaj, drenaj pip ki pase anba wout yo, oswa plante dig tè pou minimize kantite dlo ki glise (al gade estanda 1 sou drenaj nan paj 86).

5. Transfè: rejenerasyon natirèl anviwònman anndan ak bò abri pou anpil moun oswa kan ki planifye pou yon ti tan yo oswa sa moun yo fè poukont yo we amelyore nan mezi reyabilitasyon anviwònman apwopriye pandan kominote pwovizwa a egziste. Si yo ta vin sispann nenpòt kominote

pwovizwa konsa yo dwe jere li pou asire yo retire tout materyèl oswa dechè moun pa ka re-italize oswa kapab genyen yon move konsekans sou anviwònman an.

2 Atik ki pa Alimantè: Rad, dra ak Atik pou Kay

Rad, lenn, ak materyèl dra dwe satisfè pifò bezwen pèsònèl moun yo pouabri kont klima a ak pou mentni sante, vi prive ak diyite. Machandiz ak atik debaz ki nesèsè pou pèmèt fanmi yo satisfè bezwen ijyèn pèsònèl yo, prepare manje ak manje, bay yon konfò tèmik ak bati, mentni ak repareabri.

Estanda 1 nan atik ki pa alimantè: rad ak dra

Moun yo ki afekte nan katastwòf la genyen ase rad, lenn ak dra pou asire diyite, sekirite ak byennèt yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Fanm, tifi, ak ti gason yo genyen yon konplè rad ki nan gwozè yo, apwopriye a kilti, sezon, ak klima a. Ti bebe ak timoun pitit jiska dezan dwe genyen yon lenn ki yon minimòm 100cmx70cm tou (al gade nòt oryantasyon 1-4).
- Moun yo genyen aksè nan yon melanj lenn, dra, ak tapi pou dòmi ki bay yo konfò tèmik ak pèmèt yo separe aranjman pou dòmi kòmsadwa (al gade nòt oryantasyon 2-4).
- Moun yo ki genyen plis risk yo genyen rad ak dra adisyonèl pou satisfè mwen yo (al gade nòt oryantasyon 5).
- Genyen rad kiltirèl ki apwopriye pou antèman lè yo bezwen li.

Nòt oryantasyon

1. **Rad pou chanje:** moun yo dwe jwenn ase rad ou chanje pou asire konfò tèmik yo, diyite yo ak sekirite yo. Sa kapab genyen plis pase yon gwoup rad enpòtan, sitou souvèman, pou yo kapab lave.
2. **Sa ki apwopriye:** rad yo dwe apwopriye selon kondisyon klima a ak koutim kiltirèl, kòmsadwa apa pou gason, fanm, tifi ak ti gason, epi mezire selon laj. Kote li posib materyèl dra yo dwe respekte koutim kiltirèl moun yo epi yo dwe genyen ase pou genyen kote pou chak moun nan fanmi an kapab jwenn kote pou dòmi.
3. **Rannman tèmik:** yo dwe konsidere si rad oswa dra yo kapab kenbe chalè ak efè kondisyon klimatik ki mouye oswa imid ak pèfòmans tèmik yo. Yo dwe bay moun yo yon melanj atik rad ak dra ki apwopriye pou asire yon bon nivo konfò tèmik. Si yo bay moun yo tapi pou dòmi ki kapab konbat pèt chalè atè a sa kapab pi efikas pase bay yo plis lenn.
4. **Dirabilite:** yo dwe bay ase rad ak rad ki ap dirab pou adapte rad nòmal moun mete ak genyen anpil chans pou mete lontan akòz mank atik altènatif.
5. **Bezwen espesyal:** lè li posib yo dwe bay plis rad pou moun ki genyen pwoblèm enkontinans, moun ki genyen VIH/SIDA ak dyare ki asosye ak li, fanm ansent ak fanm k ap bay tete, moun ajè, moun ki andikape ak lòt moun ki pa ka mache. Ti bebe ak timoun yo genyen plis chans pou pèdi chalè pase granmoun akòz rasyo sipèfisi kò yo ak mas, epi yo kapab bezwen plis lenn, elatriye pou kenbe yon bon nivo konfò tèmik. Paske yo genyen pwoblèm pou mache, moun ajè yo ak moun ki malad oswa enfim, ak moun ki genyen VIH/SIDA ladan yo, kapab bezwen atansyon an patikilye, tankou pou bay yo matla ak kabann ki leve.

Estanda 2 nan atik ki pa alimantè: ijyèn pèsònèl

Chak fanmi ki afekte nan katastwòf la genyen aksè nan ase savon ak lòt bagay pou asire ijyèn pèsònèl, sante, diyite ak byennèt.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Chak moun jwenn jiska 250g savon pou benyen pa mwa (al gade nòt oryantasyon 1-3).
- Chak moun jwenn jiska 200g fab pou lave pa mwa (al gade nòt oryantasyon 1-3).
- Fanm ak tifi yo genyen materyèl sanitè pou lè yo gen règ yo (al gade nòt oryantasyon 4).
- Tibebe ak timoun jiska dezan genyen 12 kouchèt ki ka lavi oswa kouchèt moun itilize kote yo a.
- Lòt atik adisyonèl pou asire ijyèn pèsònèl, diyite ak byennèt kapab evalye (al gade nòt oryantasyon 5).

Nòt oryantasyon

- 1. Sa ki apwopriye:** yo dwe evalye koutim kiltirèl ki egziste deja ak pwodui moun yo abitye ak yo lè y ap chwazi pwodui pou bay . Yo dwe pran anpil prekosyon pou evite bay pwodui moun yo pat ap itilize paske yo pa abitye ak yo oswa paske yo ka mal itilize yo (pa egzanp panse bagay la se manje. Kote li apwopriye pou kilti mou yo oswa kote li prefere, yo kapab bay fab tan pou yo bay savon likid oswa itilize altènatif ki apwopriye tankou sann oswa sab pwòp.
- 2. Ranplasman:** Yo dwe konsidere ranplase sa moun yo ap itilize lè li nesèsè
- 3. Bezwen espesyal:** yo dwe bay plis savon pou benyen ak lave rad lè li posib pou moun ki genyen pwoblèm enkontinans, moun ki genyen VIH/SIDA ak dyare ki asosye ak li, ak moun aje, moun genyen andikap oswa lòt moun ki pa ka mache.

4. Pwoteksyon sanitè: fanm ak tifi yo dwe resevwa materyèl ki apwopriye pou règ yo. Li enpòtan pou materyèl sa yo apwopriye ak diskre epi fanm patisipe nan desizyon sou sa yo bay yo.

5. Atik adisyonèl: koutim sosyal ak kiltirèl ki egziste deja yo kapab egziye yo evalue atik ijyèn pèsonèl adisyonèl. Selon si yo disponib, yo kapab bay machandiz sa yo pa pèsòn pa mwa: 75ml/100g pat dantifris; yon bwòs dan; 250ml chanpou; 250ml krèm pou tibebe ak timoun pitit jiska katastwòf; yon razwa jetab. Yo kapab mete yon bwòs cheve ak/oswa yon peny, ak tay zong.

Estanda 3 nan atik ki pa alimantè: chodyè, veso ak kiyè

Chak kay ki afekte nan katastwòf la genyen aksè nan veso pou fè manje ak manje.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Chak kay dwe genyen aksè nan yon gwo chodyè pou fè manje ki genyen manch ak yon kouvèti; yon chodyè mwayèn ki genyen manch ak yon kouvèti; yon bòl pou mete ak prepare manje; yon kouto kizin; ak de kiyè bwa pou sèvi (al gade nòt oryantasyon 1).
- Chak fanmi genyen aksè nan 10- a 20-lit veso ak dlo ki genyen yon kouvèti (yon bidon 20 lit ak yon kapichon ki kapab vise oswa yon bokit 10-lit ak kouvèti), ak dlo avèk manje rezèv(al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Chak moun genyen aksè nan yon asyèt, yon kiyè an fè, ak yon gode oswa bagay pou bwè(al gade nòt oryantasyon 1-4).

Nòt oryantasyon

- 1. Sa ki apwopriye:** bagay yo bay yo dwe apwopriye a kilti moun yo pou yo kapab itilize yo san danje. Yo dwe konsilte fanm yo oswa moun ki ap siveye preparasyon manje ak koleksyon dlo lè y ap espesifye atik yo. Chodyè ak

kiyè oswa veso pou mete dlo yo de yon gwosè ki apwopriye pou moun aje, moun ki genyen andikap ak timoun kòmsadwa.

2. Atik an plastik: tout bagay ki an plastik (bokit, bòl, bidon, veso pou kenbe dlo, elatriye) dwe fèt ak plastik ki pou manje (al gade estanda 3 sou resous dlo, nòt oryantasyon 1 sou paj 70).

3. Atik an metal: tout bagay pou koupe, bòl, asyèt ak gode dwe fèt ak asye ki pap gade oswa lòt metal ki pap gate.

4. Alimentasyon tibebe: yo pa dwe bay bibwon pou bay ti bebe manje, amwenske genyen yon sikonstans esepsyonèl epi yo pa ka bay tete (al gade estanda 2 sou sipò nitrisyon jeneral, nòt oryantasyon 1 so paj 141).

Estanda 4 nan atik ki pa alimantè: fou, gaz, ak limyè

Chak fanmi ki te afekte nan katastwòf la genyen aksè nan sant komen pou fè manje oswa yon fou ak sous gaz pou fè manje ak pou bay konfò tèmik. Epi tou chak fanmi genyen aksè nan mwayen apwopriye pou ase limyè pou asire sekirite pèsònèl.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Kote chak fanmi kwit pwòp manje yo, chak fanmi genyen yon fou pou satisfè bezwen enpòtan pou fè manje ak chofe (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Yo idantifye sous gaz ki bon pou anviwònman an ak ekonomi epi bay yo priyorite sou sous deyò (al gade nòt oryantasyon 3).
- Moun yo jwenn gaz yon fason ki genyen sekirite, epi pa genyen rapò okenn ensidan kote yo te fè moun mal pandan yo ap pran gaz la (al gade nòt oryantasyon 4).
- Genyen bon depo pou mete gaz.
- Chak fanmi genyen aksè nan mwayen pou genyen ase limyè, pa egzanp lanp oswa bouji.

- Chak fanmi genyen aksè nan alimèt oswa yon fason apwopriye pou limen gaz oswa bouji.

Nòt oryantasyon

1. **Fou:** Yo dwe konsidere koutim lokal ki de egziste deja nan espesifikasyon solisyon pou fou ak gaz. Yo dwe ankouraje pou moun yo fè manje fason ki konsève enèji, tankou preparasyon ak bwa dife, kontwòl dife, preparasyon manje, moun fè manje ansanm, elatriye. Sa kapab genyen ladan li tou chanjman posib nan kalite manje moun yo prepare, tankou nenpòt manje yo bay nan pwogram asistans manje pa egzanp mande moun fè anpil manje ki vin mande anpil gaz. Kote yo adapte popilasyon deplase yon nan abri pou anpil moun yo, li pi bon lè moun yo fè manje ansanm epi sant chofaj yo komen tan se chak grenn fanmi ki genyen pwòp fou yo, pou minimize risk pou dife ak polisyon dife anndan abri a.
2. **Ayerasyon:** si yo itilize li yon kote ki fèmèn, yo dwe filtre fou yo ak konduit pou retire gaz k ap sòti oswa lafimen deyò yon fason ki san danje. Yon lòt fason tou, se itilize pozisyon fou yo ak ouvèti ki pwoteje kont move tan nan abri a yon fason pou asire ase van pase ak pou minimize risk polisyon anndan abri a ak pwoblèm respiratwa. Yo dwe fè fou yo yon fason pou minimize risk dife ak polisyon anndan ak deyò abri a.
3. **Ase sous gaz:** yo dwe kontwòle sous gaz, ak pran mezi pou re-ranpli ak re-jeñere resous yo pou toujou genyen ki disponib.
4. **Koleksyon gaz:** yo dwe konsilte fanm yo sou kote ak fason pou kolekte gaz pou fè manje ak chofe pou adrese zafè ou pwoteksyon pèsònèl. Yo dwe adrese demann ki genyen nan koleksyon gaz sou yon gwoup frajil an patikilye, tankou fanmi kote se yon fanm ki antèt li oswa fanmi ki ap pran swen PLWH/A. Dwe genyen pwovizyon espesyal ki fèt kote li posib pa egzanp chwa travay ki mande mwens gaz, itilize fou ki konsève gaz ak sous gaz ki aksesib..

Estanda 5 nan atik ki pa alimantè: zouti ak ekipman

Chak fanmi ki afekte nan katastwòf la ki responsab pou konstwiksyon oswa antretyen ak itilizeabri yo byen genyen aksè nan zouti ak ekipman ki nesèsè yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Kote yo responsab pou konstwi yon pati oswa toutabri oswa fè antretyen ki enpòtan, chak fanmi genyen aksè nan zouti ak ekipman pou fè travay sa yo san danje (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Fòmasyon ak direktiv sou fason pou itilize zouti yo ak travay konstwiksyon oswa antretyenabri yo oblije fè lè sa nesèsè (al gade nòt oryantasyon 3).
- Yo bay materyèl pou redui maladi vektè yo simaye, tankou moustikè, bay chak manm fanmi yo (al gade estanda 1-3 sou kontwòl vektè paj 76-82).

Nòt oryantasyon

- 1. Gwoup zouti ki nòmal:** dapre koutim lokal, gwoup zouti nòmal kapab genyen ladan yo yon mato oswa mayèt, hach oswa manchèt, ak yon pèl. Espesifikasyon yo dwe yo kapab repare zouti sa yo byen fasil ak teknoloji ki disponib sou plan lokal yo. Kominote ki deplase yo dwe genyen aksè nan kannal drenaj dlo ak pou jere kadav moun ki mouri yo kòmsadwa, kote yo konstwi sèkèy, fouye tonm ak tou pou antre moun oswa preparasyon antèman tradisyonèl.
- 2. Aktivite mwayen pou viv:** kote li posib, yo dwe bay zouti ki apwopriye pou sipòte mwayen pou viv tou.
- 3. Asistans teknik:** fanmi kote se fanm oswa lòt gwoup ki idantifye kòm frajil ki antèt yo kapab bezwen asistans nan men lòt fanmi, vwazen oswa travayè ki gen kontra pou fè konstwiksyon ki chwazi oswa travay

antretyen.

Dokiman Siplemantè 1

Lis Evalyasyon Premye Bezwen pou Abri, Kominote ak Atik ki pa Alimantè

Li kesyon sa yo la pou itilize kòm yon gid ak lis pou asire nou pran bon jan enfòmasyon ki dwe enfliyanse repons pou abri apre yon katastwòf. Lis kesyon sa yo pa obligatwa, epi yo dwe itilize ak adapte kòmsadwa. Nou sipoze yo ap pran enfòmasyon sou kòz katastwòf la, sitiyasyon sekirite a, ak demografik de baz moun ki deplase yo an nenpòt popilasyon akèy ak moun enpòtan pou kontakte yo (al gade estanda Premye evalyasyon nan paj 29).

1 Abri ak Kominote

Demografik

- Anjeneral konbyen moun ki fè pati yon fanmi?
- Èske kominote ki afekte a genyen gwoup moun ki pa fè pati yon fanmi nòminal, tankou timoun ki pa akonpaye, oswa gwoup minorite gwosè yo pa nòminal?
- Konbyen fanmi ki pa genyen okenn oswa ase abri epi ki kote yo ye?
- Konbyen moun ki pa fè pati okenn fanmi epi pa genyen okenn oswa ase abri epi ki kote yo ye?

Risk

- Ki risk lavi imedyat ki genyen paske pa genyen abri oswa pa genyen ase abri, epi konbyen moun ki an risk?
- Ki risk posib ki genyen nan vi, sante, ak sekirite popilasyon ki afekte a nan bezwen pou abri?
- Ki risk posib ak konsekans ki genyen nan nenpòt popilasyon akèy akòz prezans fanmi ki te deplase yo?
- Ki posib ki genyen pou plis risk nan vi, sante, ak sekirite popilasyon ki afekte a akòz konsekans katastwòf la genyen pou bay abri?

- Kilès ki moun ki frajil yo nan popilasyon an, epi tou, konsidere moun yo ki afekte ak VIH/SIDA yo?
- Kisa ki risk an patikilye pou moun frajil yo epi pou kisa?

Aktivite fanmi

- Ki aktivite fanmi a ki sipòte mwayen pou viv ki pase anjeneral nan abri popilasyon ki afekte yo, epi èske espas yo bay yo ak planifikasyon yo reflekte aktivite sa yo?
- Ki aktivite fanmi a ki sipòte mwayen pou viv ki pase anjeneral deyò abri popilasyon ki afekte yo, epi èske espas yo bay yo ak planifikasyon yo reflekte aktivite sa yo?

Materyèl ak planifikasyon

- Ki premye solisyon abri oswa materyèl fanmi ki afekte yo ak lòt moun te bay jiska prezan?
- Ki materyèl ki deja egziste yo kapab retire kote ki domaje yo (si aplikab) pou itilize nan rekonstwiksyon abri?
- Kisa ki pratik konstwiksyon nòmal moun ki deplase yo ak popilasyon akèy, epi ki sa ki diferan materyèl yo itilize pou bay ankadremman estriktirèl ak tèt kay ak kloti pou mi deyò yo?
- Ki altènatif ki genyen nan solisyon planifikasyon ak materyèl ki kapab disponib ak komen oswa akseptab pou popilasyon ki afekte a?
- Kijan solisyon abri posib ki idantifye yo kapab adapte grenn oswa plizyè prevansyon katastwòf ak enkyetid sou limit apwopriye?
- Nòmalman kijan yo fè pou konstwi abri yo epi ki moun ki fè sa?
- Nòmalman kijan yo fè pou jwenn materyèl pou konstwiksyon epi ki moun ki konn jwenn yo?
- Kijan fanm, jèn ak moun aje yo jwenn fòmasyon oswa asistans pou patisipe nan konstwiksyon pwòp abri yo, epi ki sa ki pwoblèm yo?

Resous lokal ak pwoblèm

- Ki resous materyèl, finans, ak moun ki genyen ki genyen kounye a

pou fanmi ki afekte yo ak kominote a , epi pwoblèm ki genyen pou satisfè kèk nan oswa tout bezwen abri ijan yo?

- Ki opòtinite ak pwoblèm ki genyen nan modèl posesyon tè, itilizasyon tè ak disponiblite tè ki vid kounye a, pou ede satisfè bezwen ijan?
- Ki opòtinite ak pwoblèm ki genyen pou popilasyon akèy la nan adaptasyon fanmi ki deplase yo nan pwòp kay yo oswa tè ki tou pre yo?
- Ki opòtinite ak pwoblèm ki genyen pou itilize bilding ak estrikti ki dega egziste, ki disponib epi pa te afekte yo pou adapte fanmi deplase yo pou yon ti tan?
- Ki sa ki apwopriye parapò ak topografi ak anviwònman an pou itilize tè vid ki aksesib pou adapte kominote pwovizwa?
- Kisa ki egzijans ak pwoblèm nan règleman otorite lokal pou devlope solisyon abri?

Sèvis ak sant enpòtan

- Ki disponiblite dlo pou bwè ak pou ijyèn pèsònèl ki genyen kounye a, epi ki posiblite ak pwoblèm ki genyen pou satisfè bezwen sanitè ki prevwa yo?
- Kisa ki pwovizyon sant sosyal yo kounye a (klinik sante, lekòl, kote pou adore, elatriye) epi ki pwoblèm ak opòtinite ki genyen pou jwenn aksè nan sant sa yo?

Kominote akèy ak konsekans sou anviwònman an

- Kisa ki enkyete kominote akèy yo?
- Ki pwoblèm òganizasyon ak planifikasyon ki genyen nan adaptasyon fanmi ki deplase yo nan kominote akèy la oswa nan kominote pwovizwa yo ?
- Ki enkyetid ki genyen nan distribisyon ase asistans abri (materyèl pou konstriksyon ak aksè) ak nan sipò fanmi ki deplase yo (gaz, enstalasyon sanitè, kote pou jete dechè, patiraj pou zanmimo si apwopriye)?

- Ki opòtinite ki prezan pou konstwi abri lokal ak pwovizyon kominote ak kapasite pou fè jesyon?
- Ki opòtinite pou sipòte mwayen pou viv yo kapab bay ak materyèl avèk konstwiksyon abri ak solisyon kominote?

2 Atik ki pa Alimantè: Rad, Dra ak Atik pou Kay

Rad ak dra

- Ki pwovizyon ki apwopriye a koutim moun yo pou rad, lenn ak dra pou fanm, gason, timoun ak tibebe, fanm ki ansent ak fanm ki ap bat tete ak moun aje, epi kisa a konsiderasyon sosyal ak kiltirèl an patikilye yo?
- Konbyen fanm ak gason tout laj, timoun ak tibebe ki pa genyen ase rad, lenn oswa dra pou pwoteje yo kont move konsekans klima a ak pou antreteni sante, diyite ak byennèt yo, epi pou kisa?
- Ki risk lavi imedyat ki genyen paske pa genyen ase rad, lenn oswa dra, epi konbyen moun ki an risk?<?>
- Ki risk posib ki genyen nan vi, sante ak sekirite pèsònèl popilasyon ki afekte a nan bezwen pou ase rad, lenn, ak dra?
- Ki gwoup sosyal ki genyen plis risk, epi pou kisa? Kòman nou kapab sipòte gwoup sa yo pi byen pou yo leve tèt yo?

Ijyèn pèsònèl

- Ki bagay enpòtan pou adrese nan pwoblèm ijyèn pèsònèl yon fanmi nòmal te genyen anvan katastwòf la?
- Ki bagay enpòtan moun yo pa gen aksè nan yo ankò?
- Ki bezwen an patikilye ki genyen pou fanm, tifi, timoun ak tibebe?
- Ki lòt bagay sosyal ak kiltirèl ki konsidere enpòtan pou mentni sante ak diyite moun ki afekte yo?

Fè manje ak manje, fou ak gaz

- Ki veso pou manje ak fè manje yon fanmi nòmal te genyen anvan katastwòf la?

- Konbyen fanmi ki pa genyen ase veso pou fè manje ak manje, epi pou kisa?
- Ki kalite fou pou fè manje ak chofe manje yon kay nòmal te genyen, ki kote yo te konn fè manje parapò a abri ki egziste deja a ak alantou an, ak ki kalite gaz yo te konn itilize?
- Konbyen kay ki pa genyen aksè nan yon fou pou fè ak chofe manje, epi pou kisa ?
- Konbyen fanmi ki pa genyen aksè nan ase gaz pou fè ak chofe manje, epi pou kisa?
- Ki opòtinite ak pwoblèm ki genyen, sitou ak anviwònman an, pou jwenn ase gaz pou fanmi ki deplase yo ak kominote akèy yo?
- Ki konsekans sa genyen sou fanm yo ki nan kominote moun ki deplase yo pou jwenn ase gaz?
- Ki kilti ak koutim ak pratik sekirite nou dwe konsidere pou itilizasyon?

Zouti ak Ekipman

- Ki zouti de baz pou konstwi, mentni ak repare abri yo fanmi yo genyen?
- Ki aktivite ki sipòte mwayen pou viv ki kapab itilize zouti de baz pou konstwi, mentni, ak repare abri yo tou?
- Èske klima a oswa anviwònman natirèl la egzijè kouvèti tè a pou mentni estanda apwopriye pou sante ak diyite?
- Ki mezi kontwòl vektè, sitou pwovizyon moustikè, ki nesèsè pou asire sante ak byennèt fanmi yo?

Dokiman Siplemantè 2

Referans

Gras ak pwogram Migrasyon Fòse Anliy Sant Etid Refijye nan University of Oxford, anpil nan dokiman sa yo te resevwa pèmisyon dwadotè epitou yo afiche sou yon lyen Esfè espesyal nan: <http://www.forcedmigration.org>

Enstriman legal entènasyonal

The Dwa pou Ase Lojman (Atik 11 (1) Alyans Entènasyonal sou Dwa Ekonomik, Sosyal, ak Kiltirèl), CECSR Kòmantè Jeneral 4, 12 Desanm 1991. Komite sou Dwa Ekonomik, Sosyal ak Kiltirèl.

Alyans sou Eliminasyon tout Fòm Diskriminasyon kont Fanm(1981); Atik 14(2)(h).

Alyans sou Dwa Timoun(1990); Atik 27(3).

Alyans Entènasyonal sou Eliminasyon Tout Kalite Diskriminasyon Rasyal (1969), Atik 5(e)(iii).

Alyans Entènasyonal sou Estati Refijye (1951), Atik 21.

Deklarasyon Inivèsèl Dwa Moun (1948), Atik 25.

Jeneral

Chalinder, A (1998), *Revizyon Bon Pratik 6: Planifikasyon Kominote Pwovizwa pou Moun*. Enstiti Devlopman Aletranje / Rezo Reyabilitasyon ak Sekou. Lond.

Davis, I (1978), *Abri Apre Katastwòf*. Oxford Polytechnic Press.

Davis, J and Lambert, R (1995), *Jeni Pandan Ijans: A Practical Guide for Relief Workers*. RedR/IT Publications. Lond.

Hamdi, N (1995), *Lojman San Kay: Patisipasyon, Fleksibilite, Mwayen*. IT Publications, London.

ICRC (2002), *Emergency Items Catalogue*. ICRC: Jenèv.

Kelly, C (2002), *Gid Pou Evalyasyon konsekans Anviwònman Rapid nan Katastwòf*. Sant Rechèch Danje Benfield, Inivèsite Kolèj Lond.

MSF (1997), *Gid sou Twous ak Atik Ijans. Gid Sou Fason Pou Pran Desizyon*. Katriyèm Edisyon Anglè. Médecins Sans Frontières Bèljik.

Shelterproject.org (2004), *Gid pou Kominote Tranzisyon Popilasyon ki Deplase*. Cambridge.

UNDP (1995), *Atik Sekou Ijans, Rekèy Espesifikasyon Jenerik. Nim 1: Telekomunikasyon, Abri ak Lojman, Resous Dlo, Manje, Enstalasyon Sanitè ak Ijyèn*. Biwo Sèvis Apwovizyonman Entè-Ajans UNDP. Copenhagen.

UNDRO (1982), *Abri Apre Katastwòf: Guidelines for Assistance*. UNDRO: Jenèv.

UNHCR (1996), *Environmental Guidelines*. UNHCR: Jenèv.

UNHCR (2002), *Konsiderasyon Anviwònman Nan Sik Lavi Kan Refijye yo*. UNHCR. Jenèv.

UNHCR (1993), *Premye Atelye sou Repons pou abri ak Anviwònman Amelyore pou Refijye*. UNHCR. Jenèv.

UNHCR (1991), *Gid sou Pwoteksyon Fanm ki Refijye*. UNHCR. Jenèv.

UNHCR (1999), *Handbook for Emergencies*. UNHCR: Jenèv.

UNHCR (2001), *Règ pou Refijye ki Granmoun yo: Yon Resous pou Kominote Refijye a*. UNHCR. Jenèv.

UNHCR (1998), *Operasyon Refijye ak Jesyon Anviwònman: Prensip Enpòtan sou Fason pou Pran Desizyon* UNHCR. Jenèv.

UNHCR (1995), *Vyolans Seksyèl Kont Refijye*. UNHCR. Jenèv.

USAID (1994), *Gid Operasyon Teren pou Evalyasyon ak Repons Katastwòf*. Biwo pou Asistans Katastwòf Etranje, USAID.

Zetter, R (1995), *Pwovizyon sou Abri ak Règ Kominote pou Refijye: Yon Bèl Revizyon. Etid sou Ijans ak Katastwòf No. 2*. Noriska Afrikainstituet. Syèd.

Zetter, R, Hamdi, N and Ferretti, S (2003), *Soti nan Tèt Kay Rive nan Re-entegrasyon*. Ajans Swis Pou Devlopman ak Koperasyon (SDC).

Jenèv.

Nòt

Nòt

Chapit 5: Minimòm Estanda nan Sèvis Sante

Fason pou itilize chapit sa a

Chapit sa a separe an twa (3) seksyon prensipal: Sistèm ak Enfrastrikti Sante; Kontwòl Maladi Kontajye; ak Kontwòl Maladi ki pa Kontajye. òganizasyon chapit la sipòte yon sistèm apwòch pou plan, egzekisyon, kontwòl, ak evalyasyon sèvis sante yo pandan yon katastwòf. Se mwayen ki pi fyab pou asire yo idantifye bezwen sante priyorite ak satisfè bezwen sa yo nan yon mannyè ki ekonomik ak efikas. Yo konsantre sou prensip tankou fason pou sipòte sistèm sante nasyonal sipò ak sistèm sante lokal, kouwòdinasyon ak nòmalizasyon.

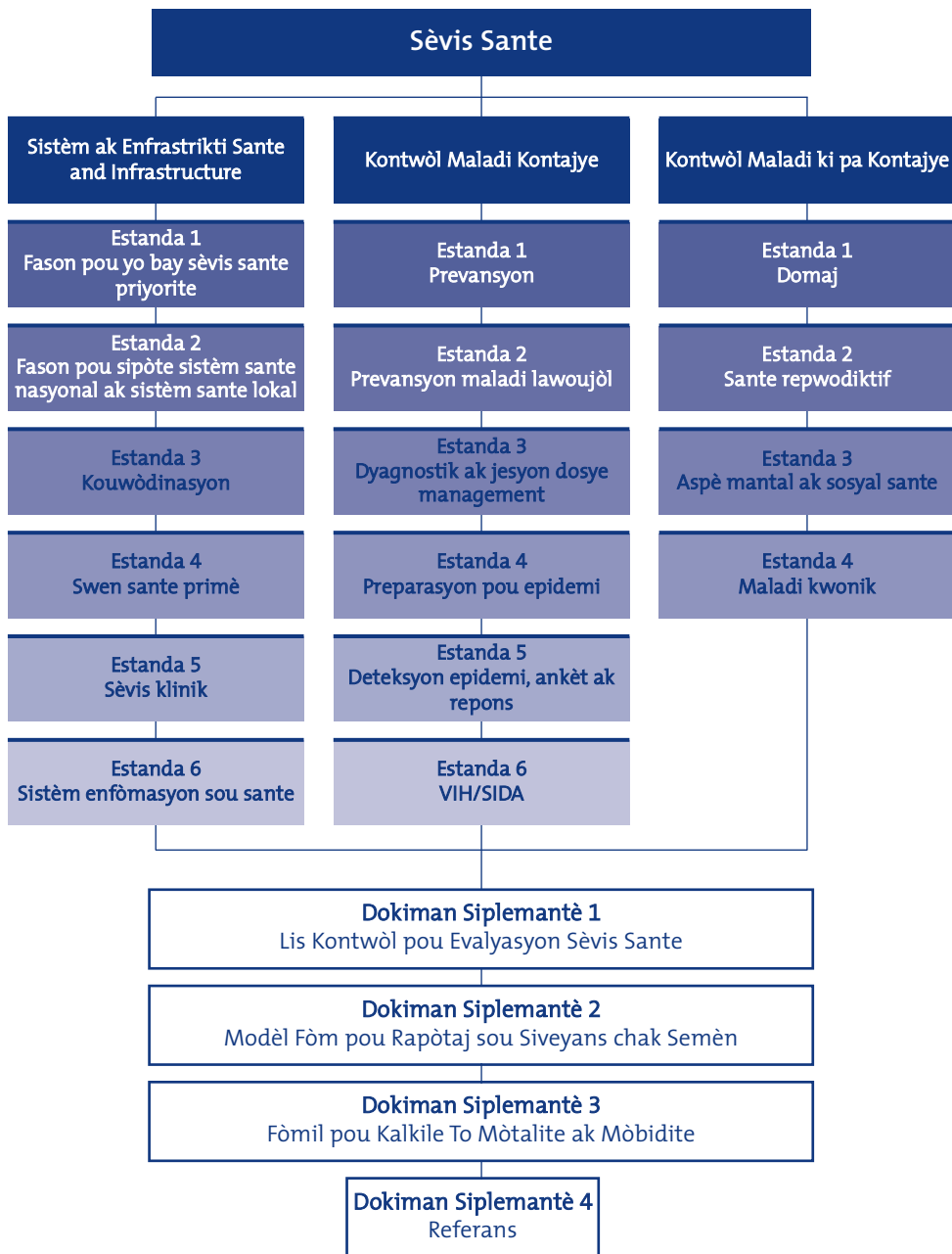
Chak seksyon genyen ladan sa ki anba la a:

- *estanda minimòm*: se estanda ki genyen kalite kalitatif, epitou yo espesifye nivo minimòm yo dwe jwenn nan livrezon sèvis sante a;
- *endikatè kle*: endikatè sa yo se ‘siy’ ki montre si yo rive nan estanda a. Yo ofri yon fason pou evalye ak kominike enpak, oswa rezilta, pwogram yo, ak pwosesis oswa metòd ki itilize yo. Endikatè yo kapab gen pou wè ak kalite oswa ak kantite;
- *nòt oryantasyon*: nòt sa yo genyen pwen espesifik pou konsidere lè y ap aplike estanda ak endikatè yo nan diferan sitiyasyon, konsèy sou fason pou metrize difikilte pratik, ak konsèy sou pwoblèm priyorite yo. Yo kapab genyen tou pwoblèm kritik ki asosye ak estanda oswa endikatè, epitou yo dekri dilèm, polemik oswa divèjans nan konsepsans kouran.

Apandis ki nan fen chapit la genyen ladan yon lis kontwòl pou evalyasyon, modèl fòm pou rasanblaj done, fòmil pou kalkile to mòtalite ak to mòbidite, ak yon lis referans ki chwazi, ki montre sous enfòmasyon yo sou pwoblèm jeneral yo ak pwoblèm teknik espesifik ki asosye ak chapit sa a.

Sa ki nan Gid la

Entwodiksyon	252
1. Sistèm ak Enfrastrikti Sante	258
2. Kontwòl Maladi Kontajye	273
3. Kontwòl Maladi ki pa Kontajye	285
Dokiman Siplemanchè 1: Lis Kontwòl pou Evalyasyon Sèvis Sante	295
Dokiman Siplemanchè 2: Modèl Fòm pou Rapòtaj sou Siveyans chak Semèn	298
Dokiman Siplemanchè 3: Fòmil pou Kalkile To Mòtalite ak Mòbidite	301
Dokiman siplemanchè 4: Referans	304

Entwodiksyon

Lyen ki mennen nan enstriman legal entènasyonal

Estanda Minimòm nan Sèvis Sante se yon ekspresyon pratik prensip ak dwa ki reprezante nan Dokiman Jiridik Imanité a. Dokiman Jiridik Imanité ap siveye pifò egzijans debaz pou sipòte lavi a diyite moun ki afekte nan kalamite oswa konfli, jan sa endike nan kòd entènasyonal dwa moun, imanité ak refijye.

Tout moun genyen dwa pou sante, jan yo rekonèt sa nan yon kantite enstriman legal entènasyonal. Sa gen pou wè non sèlman ak dwa pou menm aksè pou tout moun nan swen sante, men tou ak karakteristik sante, tout sa ki konsène satisfaksyon lòt dwa moun, tankou aksè nan dlo pwòp ak enstalasyon sanitè kòm sadwa; yon apwovizyonman kòm sadwamanje kòm sadwa ki sennesòf, nitrisyon ak lojman; kondisyon anviwònman ki bon pou sante; aksè nan edikasyon ak enfòmasyon ki asosye ak sante; non-diskriminasyon; epi diyite imen ak afimasyon lanmou-pwòp endividyèl.

Yo kapab asire dwa pou sante sèlman si popilasyon an jwenn pwoteksyon, si yo byen fòme ak angaje pwofesyonèl yo ki responsab pou sistèm swen sante nan prensip etik ak estanda pwofesyonèl yo, si sistèm kote y ap travay la deziyen pou satisfè estanda minimòm bezwen yo, epitou si leta pran dispozisyon pou kreye ak pwoteje kondisyon sekirite ak estabilite sa yo. Sa ki enpòtan pou pèspektiv dwa moun sa a se pwoblèm diyite ak egalite, ak obligasyon aktè leta ak aktè ki pa nan leta pou satisfè dwa moun yo pou sante. Nan moman konfli ame, lopital sivil yo ak sant medikal yo pa kapab nan okenn sikonstans sibi atak, epitou manm pèsònèl sante ak manm pèsònèl medikal yo gen dwa pou jwenn respè ak pwoteksyon.

Estanda Minimòm ki nan chapit sa a pa reprezante yon ekspresyon konplè Dwa pou Sante. Men, estanda nan domèn yo montre kontni debaz Dwa pou Sante, epitou yo kontribiye nan reyalizasyon ofi-amezi dwa sa a sou plan global.

Enpòtans sèvis sante nan katastwòf yo

Swen sante se yon karakteristik enpòtan pou siviv nan premye etap yon katastwòf. Katastwòf yo prèske toujou genyen gwo konsekans sou sante piblik la ak sou byennèt popilasyon ki afekte yo. Konsekans sou sante piblik la kapab dekri kòm konsekans ki dirèk (pa egzanp, blesi, twomatis sikolojik) oswa kòm konsekans endirèk (pa egzanp, ogmantasyon to maladi enfektye, malnitrisyon, konplikasyon maladi kwonik yo). Anjeneral, konsekans endirèk sa yo sou sante a asosye ak faktè tankou kantite ak kalite dlo ki kòmsadwa, degradasyon nan enstalasyon sanitè yo, sispansyon nan apwovizyonman manje, deranjman nan sèvis sante, twòp moun ak depasman popilasyon an.

Objektif primè repons imanitè nan katastwòf yo se pou: 1) anpeche ak diminye mòtalite ak mòbidite egzajere a, epi 2) ankouraje yon retou nan nòmalite. Diferan kalite katastwòf yo asosye avèk diferan echèl ak modèl mòtalite ak mòbidite (al gade tablo ki nan paj 257), epitou kidonk sante piblik ak bezwen medikal yon kominote ki afekte ap varye selon kalite ak enpòtans katastwòf la.

Pou yo bay sèvis sante priyorite sa mande pou yo konprann aklè sitiyasyon sante anvan, bezwen sante, risk sante, resous ak kapasite kominote a anvan katastwòf la. Nan premye etap yon katastwòf, enfòmasyon yo kapab pa konplè, epitou yo kapab pran desizyon enpòtan sou sante piblik la san tout done enpòtan ki disponib ak/oswa analize. Kidonk, yo ta dwe fè yon evalyasyon multi-sektoryèl (nan plizyè sektè) ki genyen ladan reprezante kominote a san pèdi tan pou detèmine konsekans katastwòf la sou sante piblik la, bezwen sante piblik ki gen priyorite, disponiblite resous lokal yo ak egzijans pou asistans ki sòti deyò (al gade estanda nan Premye evalyasyon nan paj 29 ak Dokiman siplemantè 1).

Anjeneral, entèvansyon priyorite nan sante piblik la deziyen pou asire yo ofri pi gwo benefis sante pou pi gwo kantite moun. Otank posib, entèvansyon yo ta dwe baze sou prensip pratik ki baze sou prev: entèvansyon ki genyen yon benefis sante piblik ki pwouve gen priyorite. Anjeneral, entèvansyon sa yo genyen ladan kantite kòmsadwa dlo potab, enstalasyon sanitè, sèvis nitrisyonèl, èd alimantè/sekirite alimantè,abri ak swen klinik debaz. Sèvis prevantif

ak sèvis klinik yo ta dwe deziyen sitou pou kontwòle maladi ki kapab vin yon epidemi. Yon kanpay vaksinasyon an mas kont lawoujòl ap reprezante yon gwo priyorite pou popilasyon ki nan risk pou nan epidemi lawoujòl, sitou refijye yo ak moun ki afekte nan ijans konplèks yo. Nan pifò anviwònman yo, sèvis rekòmandasyon ak swen ki baze nan lopital, pandan yo enpòtan, genyen yon pi piti konsekans sou sante piblik la pase entèvansyon sou swen sante primè.

Li enpòtan kominote ki afekte nan katastwòf la patisipe nan plan, egzekisyon, kontwòl ak evalyasyon sèvis sante a. Pandan pwosesis sa a, ta dwe genyen efò ki fèt pou idantifye ak devlope kapasite nan sektè sante a. Devlopman kapasite lokal ansanm avèk popilasyon ki afekte yo se pètèt mwayen ki pi efikas pou ede kominote yo reprann yo nan katastwòf yo ak pou prepare yo pou katastwòf yo alavni. Refijye yo ak moun ki deplase sou plan entèn yo (IDP) gen chans pou mete kontrent sou sèvis sante popilasyon ki resevwa yo a. Kidonk efò imanite yo ta dwe deziyen pou entegre avèk sèvis sante popilasyon akèy yo ak sipòte sèvis sante sa yo otank posib.

Nan pifò sitiyasyon katastwòf yo, fanm yo ak timoun yo se itilizatè prensipal sèvis swen sante a, epitou li enpòtan pou chèche konnen pwendvi fanm yo kòm yon mwayen pou asire sèvis yo san patipri, kòmsadwa ak aksesib pou popilasyon ki afekte kòm yon ansanm. Fanm yo kapab kontribiyè nan entèpretasyon faktè kiltirèl ak koutim ki afekte sante, ak bezwen espesifik moun frajil yo ki nan popilasyon ki afekte a. Kidonk, yo ta dwe patisipe aktivman nan planifikasyon ak egzekisyon sèvis swen sante a depi nan kòmansman an.

Lyen ki mennen nan lòt chapit

Anpil estanda nan chapit lòt sektè yo enpòtan pou chapit sa a. Pwogrè nan reyalyasyon estanda nan yon domèn souvan enfliyanse epi menm detèmine pwogrè nan lòt domèn yo. Pou yon entèvansyon kapab efikas, bon jan kouwòdinasyon ak kolaborasyon nesèsè avèk lòt sektè yo. Kouwòdinasyon avèk otorite lokal yo ak lòt ajans repons yo nesèsè tou pou asire bezwen yo satisfè, pou efò yo pa fèt de fwa, epitou pou kalite sèvis sante a maksimize. Referans nan estanda espesifik oswa nòt oryantasyon nan lòt chapit teknik fèt kote li enpòtan.

Lyen ki mennen nan estanda komen pou tout sektè yo

Pwosesis kote yo devlope ak aplike yon repons se yon pwosesis ki enpòtan pou efikasite li. Chapit sa a ta dwe itilize ansanm avèk estanda ki komen pou tout sektè yo, ki konsène patisipasyon, premye evalyasyon, repons, siblaj, kontwòl, evalyasyon, konpetans ak responsablite travayè èd la, ak sipèvizyon, jesyon ak sipò manm pèsònèl la (al gade chapit 1, paj 21). An patikilye, nan nenpòt repons, yo ta dwe maksimize patisipasyon moun ki afekte nan katastwòf la – tankou gwoup frajil ki endike anba a – pou asire efikasite ak kalite li.

Febès ak kapasite popilasyon ki afekte nan yon katastwòf

Gwoup ki pi menase souvan nan ijans yo se fanm, timoun, granmoun ajè, moun enfim ak moun ki genyen VIH/SIDA (PLWH/A). Nan sètèn kontèks, moun yo kapab vin frajil tou dapre rezon orijin etnik yo, afilyasyon relijye yo oswa afilyasyon politik yo, oswa depasman yo. Sa a pa yon lis konplè, men li genyen ladan sa ki idantifye pi souvan yo. Frajilite espesifik enfliyanse kapasite moun pou degaje yo ak siviv nan yon katastwòf, epitou yo ta dwe idantifye moun ki pi menase yo nan chak kontèks.

Toupatou nan dokiman an, tèm ‘gwoup frajil’ vle di tout gwoup sa yo. Lè nenpòt nan yon gwoup menase, li posib pou lòt gwoup yo vin menase tou. Kidonk, kèlkeswa lè nou endike gwoup frail yo, nou ankouraje itilizatè yo pou yo konsidere tout gwoup ki endike nan lis la isit la. Yo dwe pran swen espesyal pou pwoteje ak pou satisfè bezwen tout gwoup ki afekte yo yon manyè ki san diskriminasyon epitou dapre bezwen espesifik yo. Men, yo ta dwe sonje tou popilasyon ki afekte nan katastwòf la posede, epi vin genyen aptitud ak kapasite pou yo degaje yo poukont yo, epi yo ta dwe rekonèt ak sipòte aptitud ak kapasite sa yo.

Konsekans Katastwòf Chwazi sou Sante Piblik					
Efè	Ijans Konplèks	Tranblemanntè	Gwo van (san inondasyon)	Inondasyon	Inondasyon/tsunami
Lanmò	Anpil	Anpil	Kèk	Kèk	Anpil
Domaj grav	Varye	Anpil	Modere	Kèk	Kèk
Ogmantasyon risk pou maladi kontajye	Gwo	Piti	Piti	Varye	Piti
Rate manje	Komen	Ra	Ra	Varye	Komen
Deplasman pifò moun nan popilasyon an	Komen (kapab rive nan zòn iben ki pran gwo damaj)	Ra	Ra	Komen	Varye

Sous:Adapte nan Òganizasyon Panameriken pou Sante, Jesyon Sante nan *Ijans Apre Katastwòf Natirèl. Biwo Preparasyon Ijans ak Kouwòdinasyon Sekou nan Katastwòf*: Piblikasyon Syantifik Nimewo 47. Washington, DC. Òganizasyon Panameriken pou Sante, 1918.

Nòt: Menm pou kalite espesifik katastwòf, modèl mòbidite ak mòtalite varye anpil ant yon kontèks ak yon lòt kontèks. Pa egzanp, aplikasyon kòd konstwiksyon kapab diminye anpil kantite ka lanmò ak domaj grav ki asosye avèk tranblemanntè yo. Nan kèk ijans konplèks, maladi kontajye ak malnitrisyon se kòz prensipal mòbidite ak mòtalite, alòske nan lòt yo, twomatis vyolan se kòz prensipal mòtalite, epitou konplikasyon maladi kwonik se yon kòz prensipal mòbidite egzajere.

Estanda Minimòm

1 Sistèm ak Enfrastrikti Sante

Nan yon repons pou ijans, lè to mòtalite a ogmante souvan oswa ta ka vin ogmante nan yon titan, entèvansyon imanite priyorite yo ta dwe konsantre sou bezwen ijans pou siviv, tankou swen medikal debaz. Depi yo satisfè bezwen pou siviv la, epitou depi to mòtalite a bese nan nivo ki toupre nivo debaz la, yo ta dwe devlope plizyè sèvis sante konplè. Pandan tout etap repons lan, yon apwòch sistèm sante pou planifye, egzekite, kontwòle ak evalye sèvis yo ap kontribiye pou asire yo satisfè pifò bezwen enpòtan yo, kouvèti a kòmsadwa, aksè a maksimize, epi kalite a ankouraje.

Estanda ki vini annapre yo aplike pou tout anviwònman ki nan katastwòf, men sitou yo enpòtan pou anviwònman ki pa genyen anpil resous. Yo deziyen sitou pou asire kominote ki afekte nan katastwòf la jwenn aksè nan bon kalite sèvis sante pandan repons pou katastwòf la. Ankourajman dirabilite sèvis sante apre katastwòf yo enpòtan sitou lè genyen gwo deranjman nan enfrastrikti ak sèvis sante yo. Men, pou asire dirabilite a sa mande konsiderasyon anpil faktè diferan, tankou faktè politik, faktè jesyon, faktè enstitisyonèl, faktè finansye ak faktè teknik, epi kidonk, sa depase konpetans dokiman sa a. Ajans ak manm pèsònèl sante yo dwe sonje desizyon yo pran souvan pandan yon repons pou katastwòf kapab swa ede ankouraje oswa detwi dirabilite sèvis yo alontèm.

Estanda 1 nan sistèm ak enfrastrikti sante: fason pou yo bay sèvis sante priyorite

Tout moun genyen aksè nan sèvis sante ki jwenn priyorite pou abòde kòz prensipal mòtalite ak mòbidite egzajere a.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo idantifye, prezante nan dokiman ak kontwole kòz prensipal mòtalite ak mòbidite.
- Sèvis sante priyorite yo genyen ladan entèvansyon ki pi ekonomik ak kòmsadwa pou diminye mòtalite ak mòbidite egzajere (al gade nòt oryantasyon 1).
- Tout manm kominote a, tankou gwoup frajil yo, genyen aksè nan entèvansyon ki priyorite yo nan sante (al gade nòt oryantasyon 2).
- Otorite sante lokal yo ak manm kominote pa patisipe nan plan ak egzekisyon entèvansyon ki priyorite yo nan sante.
- Genyen yon kolaborasyon aktif avèk lòt sektè yo nan plan ak egzekisyon entèvansyon ki priyorite yo nan sante, tankou dlo ak enstalasyon sanite sekirite alimantè, nitrasyon,abri ak pwoteksyon.
- To mòtalite estime (CMR) rete a, bese a oswa pi piti pase de (2) fwa to debaz ki endike nan dokiman pou popilasyon an anvan katastwòf la (al gade nòt oryantasyon 3).
- To mòtalite timoun ki poko gen laj 5 kan (U5MR) rete a, bese a oswa pi piti pase de (2) fwa to debaz ki endike nan dokiman pou popilasyon an anvan katastwòf la (al gade nòt oryantasyon 3).

Nòt oryantasyon

1. **Entèvansyon ki priyorite** yo nan sante varye selon kontèks la, tankou kalite katastwòf la ak konsekans li. Lè yo baze plan entèvansyon sa yo sou prensip sante piblik la sa ap asire yo ofri pi gwo benefis pou pi gwo kantite moun yo. Entèvansyon ki priyorite yo nan sante piblik genyen ladan apwovizyonman kòmsadwa an dlo potab, enstalasyon sanite,

manje ak abri, kontwòl maladi kontajye (pa egzanp vaksinasyon kont lawoujòl), swen klinik debaz ak siveyans maladi. Ogmantasyon sèvis klinik yo, tankou swen pou twomatis, jwenn plis priorite apre katastwòf ki asosye avèk pi gwo kantite domaj, pa egzanp, tranblemanntè yo.

2. Aksè nan sèvis sante: aksè a ta dwe baze sou prensip san patipri, pou asire tout jwenn menm aksè selon bezwen yo, san okenn diskriminasyon ki ta lakòz esklizyon gwoup espesifik yo. An pratik, yo ta dwe òganize lokal ak anplwaye sèvis sante a pou asire aksè ak kouvèti maksimòm. Yo ta dwe abòde bezwen patikilye gwoup frajil ki kapab pa jwenn aksè fasil lè y ap fè plan sèvis sante a. Lè y ap reklame frè pou itilizatè yo peye, yo ta dwe fè aranjman pou asire moun ki pa gen mwayen pou peye frè yo toujou jwenn aksè, pa egzanp anilasyon frè, kupon, elatriye.

3. To Mòtalite Estime ak To Mòtalite Timoun ki Poko gen Laj 5 kan: to mòtalite estime (CMR) pa jou se endikatè sante ki pi espesifik ak pi itil pou kontwòle nan yon sityasyon katastwòf. Yon doubleman CMR debaz la endike genyen yon gwo ijans sante piblik, ki mande yon repons imedyat. CMR debaz mwayen pou peyi ki mwen devlope yo se apeprè 0.38 ka lanmò/10,000 moun/jou, avèk Afrik sib-saharyen ki nan 0.44; pou peyi endistriyalize yo CMR mwayen an se apeprè 0.25/10,000/jou. Lè to debaz la enkoni, ajans sante yo ta dwe vize konsène CMR la anba 1.0/10,000/jou. To mòtalite debaz timoun ki poko gen laj 5 kan pou peyi ki mwen devlope yo se apeprè 1.03 ka lanmò/10,000 U5/jou, avèk Afrik sib-saharyen ki nan 1.14; pou peyi endistriyalize yo to a se apeprè 0.04/10,000 U5/jou. Lè U5MR debaz la enkoni, ajans yo ta dwe vize pou kite to a anba 2.0/10,000 U5/jou (al gade Dokiman Siplèmanntè 2-3 ak tablo ki anfas li a.

To Mòtalite pou Referans Debaz selon Rejyon				
Rejyon	CMR (ka lanmò/ 10,000 moun /jou)	CMR kòmansman ijans	U5MR (ka lanmò/ 10,000 U5s/jou)	U5MR kòmansman ijans
Afrik Sib-Saharyen	0.44	0.9	1.14	2.3
Mwayennoryan ak Afrik-di-Nò	0.16	0.3	0.36	0.7
Sid Azi	0.25	0.5	0.59	1.2
Lès Azi ak Pasifik	0.19	0.4	0.24	0.5
Amerik Latin ak Antiy yo	0.16	0.3	0.19	0.4
Ewòp Santral ak Ewòp-de-Lès Rejyon/CIS ak Eta Baltik yo	0.30	0.6	0.20	0.4
Peyi endistriyalize yo	0.25	0.5	0.04	0.1
Peyi k ap fè efò pou devlope	0.25	0.5	0.53	1.1
Peyi ki mwen devlope yo	0.38	0.8	1.03	2.1
Lemond	0.25	0.5	0.48	1.0

Sous: UNICEF's *State of the World's Children 2003* (done ane 2001).

Estanda 2 nan sistèm ak enfrastrikti sante: fason pou sipòte sistèm sante nasyonal ak sistèm sante lokal

Sèvis sante yo deziyen pou sipòte sistèm sante ki egziste yo, estrikti yo ak founisè yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Reprezantan Ministè Sante yo alatèt repons pou sektè sante a, kèlkeswa lè li posib.
- Lè Ministè Sante a manke kapasite nesesè, yo idantifye yon ajans altèn ki genyen kapasite obligatwa a pou vin alatèt sektè sante a

(al gade nòt oryantasyon 1-2).

- Ajans repons yo sipòte ak ranfòse sant sante lokal yo (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Travayè sante lokal yo jwenn sipò ak entegrasyon nan sèvis sante a, avèk konsiderasyon ekilib nan sèks ak nan etnisite (al gade nòt oryantasyon 3).
- Sèvis sante yo entwodui oswa adapte estanda ak gid nasyonal pou peyi ki afekte nan katastwòf la oswa pou peyi akèy la (al gade nòt oryantasyon 4).
- Yo pa dwe kreye okenn sante altène oswa paralèl, tankou lopital kanpay etranje yo, sof si kapasite lokal yo depase oswa popilasyon an pa genyen aksè fasil nan sèvis ki egziste yo. Yo konsilte otorite ki alatèt sante sou pwoblèm sa a (al gade nòt oryantasyon 5).

Nòt oryantasyon

1. **Otorite ki alatèt sante:** Lè Ministè Sante (MOH) manke kapasite pou jwe wòl otorite sante prensipal, anjeneral, yon ajans Nasyonziini ap pran responsablite sa a, pa egzanp, OMS, UNHCR, UNICEF. Pafwa, lè ajans MOH ak ajans Nasyonziini yo manke kapasite nan nivo rejyonal, nan nivo distri oswa nan nivo lokal, yon lòt ajans patisipan kapab gen obligasyon pou kouwòdone aktivite yo, omwen pou yon ti tan. Otorite ki alatèt sante a ta dwe asire ajans sante repons yo sipòte ak ranfòse kapasite sistèm sante lokal yo. Answit, otorite ki alatèt sante ap responsab pou asire aktivite ajans sante yo kouwòdone ak konplemantè.
2. **Estrateji ak politik sektè sante a:** yon responsablite enpòtan otorite ki alatèt sante se devlope yon estrateji ak yon politik jeneral pou repons nan ijans lan nan sektè sante a. Yon fason ideyal, yo ta dwe pwodui yon dokiman politik la ki endike priyorite ak objektif sektè sante a, epitou ki ofri yon estrikti pou reyalize yo. Yo ta dwe devlope dokiman sa a apre konsiltasyon avèk ajans enpòtan ak reprezantan kominote a.
3. **Travayè sante lokal yo:** yo ta dwe entegre pwofesyonèl sante ak lòt travayè sante kominote ki afekte nan katastwòf la, tankou manm pèsònèl medikal ki espesyalize/tradisyonèl nan akouchman, nan sèvis sante yo lè li

kòmsadwa. Ekilib nan sèks, alòske li toujou pi bon, kapab pa pratik nan kominote kote founisè swen sante yo se yon sèks sitou.

4. **Estanda ak gid nasyonal yo:** anjeneral, ajans yo ta dwe respekte estanda ak gid sante peyi kote y ap egzekite repons pou katastwòf la, tankou pwotokòl tretman ak lis medikaman debaz (ap gade estanda 5 nan Sistèm ak enfrastrikti sante). Yo ta dwe revize estanda ak gid sa yo nan tèt ansanm avèk MOH oswa otorite ki alatèt sante a byen bonè nan repons pou katastwòf la pou detèmine si yo kòmsadwa. Lè yo pase mòd oswa lè yo pa montre pratik ki baze sou prèv, yo ta dwe fè mizajou ladan yo.
5. **Lopital kanpay etranje yo:** patwa, lopital kanpay yo kapab reprezante sèl fason pou ofri swen sante lè lopital ki egziste yo pa fonksyone kòrèkteman. Men, anjeneral li pi efikas pou ofri resous pou lopital ki egziste yo pou yo kapab kòmanse travay ankò oswa pou yo degaje yo avèk kantite pasyan siplemantè yo. Li kapab kòmsadwa pou deplwaye yon lopital kanpay alaplas yon lopital ki domaje jouk lè yo rekonstwi lopital ki domaje a (jiska plizyè ane). Lè y ap detèmine si li kòmsadwa pou deplwaye yon lopital kanpay, dwe genyen yon bezwen ki byen defini pou sa; lopital kanpay la dwe anmezi pou founi sèvis kòmsadwa yo; li pa dwe reprezante yon prelevman sou resous lokal yo; epitou li dwe rantab.

Estanda 3 nan sistèm ak enfrastrikti sante: kouwòdinasyon

Moun yo jwenn aksè nan sèvis sante ki kouwòdone nan tout ajans yo ak sektè yo pou reyalize efikasite maksimòm.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo kreye machaswiv kouwòdinasyon nan nivo santral (nasyonal oswa rejyonal) ak nan nivo teren nan sektè sante a, epitou ant sektè sante a ak lòt sektè yo.
- Yo eklèsi responsablite espesifik chak ajans sante nan tèt ansanm avèk otorite ki alatèt sante pou asire kouvèti maksimòm

popilasyon an ak plis sèvis (al gade nòt oryantasyon 1).

- Yo òganize reyinyon regilye kouwòdinasyon sektè sante a pou patnè lokal ak patnè ekstèn yo nan nivo santral ak nan nivo teren alafwa (al gade nòt oryantasyon 2).

Nòt oryantasyon

1. **Kouwòdinasyon pami ajans sante yo:** kèlkeswa si otorite ki alatèt sante a se Ministè Sante oswa yon lòt ajans, tout òganizasyon ki nan sektè sante a ta dwe kouwòdone avèk sèvis nasyonal yo ak sèvis lokal yo. Nan anviwònman refijye yo, ajans yo ta dwe kouwòdone avèk sistèm sante peyi akèy la. Lè plizyè ajans ap fonksyone sou teren an, afektasyon kouwòdone responsablite yo ap ede asire yo konble diferans ki sektè sante, epitou sa ap ede asire yo evite bay sèvis yo de (2) fwa.
2. **Reyinyon pou kouwòdinasyon an:** reyinyon sa yo ta dwe ofri yon fowòm kote pou yo pataje enfòmasyon, idantifye ak kontwòle priorite yo, devlope ak adapte estrateji sante komen yo, afekte travay espesifik yo, epi nòmalize pwotokòl ak entèvansyon yo aksepte yo. Yo ta dwe òganize reyinyon yo omwen chak semèn.

Estanda 4 nan sistèm ak enfrastrikti sante: swen sante primè

Sèvis sante yo baze sou prensip swen sante primè enpòtan yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Tout moun jwenn aksè nan enfòmasyon sou sante pou pèmèt yo pwoteje ak ankouraje pwòp sante ak byennèt yo (al gade nòt oryantasyon 1).
- Yo ofri sèvis sante a nan nivo kòmsadwa sistèm sante a: Menaj yo/kominote a, sant sante ki nan zòn nan, sant sante santral yo, lopital rekòmandasyon an (al gade nòt oryantasyon 2).
- Otorite ki alatèt sante a kreye yon sistèm rekòmandasyon ofisyèl epi ajans sante yo itilize sistèm nan. Yo òganize sèvis transpò

kòmsadwa pou pasyan yo kapab rive nan lopital rekòmandasyon an.

- Sèvis sante ak entèvansyon yo baze sou metòd ki ekselan sou plan syantifik epitou yo baze sou prèv, kèlkeswa lè li posib.
- Sèvis sante ak entèvansyon yo itilize teknoloji kòmsadwa, epitou yo akseptab sou pan sosyal ak kiltirèl.

Nòt oryantasyon

1. **Enfòmasyon ak edikasyon sou sante:** yo ta dwe kòmanse yon pwogram aktif edikasyon pwomosyon sante kominotè nan tèt ansanm avèk otorite sante lokal yo ak reprezantan kominote a. Sa ta dwe konsidere konpòtman popilasyon an k ap chèche swen sante ak konviksyon popilasyon an sou sante. Sa ta dwe ofri enfòmasyon sou pwoblèm prensipal sante epidemik, risk sante prensipal, disponiblite ak pozisyon sèvis sante yo, epitou konpòtman ki pwoteje ak ankouraje bon sante. Mesaj ak dokiman sante piblik yo ta dwe itilize langaj ak medya kòmsadwa, epitou yo te dwe respekte kilti popilasyon an. Otank sa posib, kontni mesaj sante priyorite yo ta dwe konsistan avèk ajans sante egzekisyon yo.
2. **Klinik mobil yo:** pandan kèk katastwòf, li kapab nesesè pou opere klinik mobil yo pou yo kapab satisfè bezwen kominote ki izole oswa mobile ki genyen aksè limite nan swen an. Eksperyans ki fèt montre lè yo opere klinik mobil yo yon ki kòmsadwa, klinik sa yo kapab satisfè yon bezwen enpòtan. Lè yo opere klinik mobil yo yon fason ki pa kòmsadwa, yo kapab sou-utilize yo, yo kapab deplase sèvis sante ki egziste yo epitou yo kapab reprezante yon itilizasyon ki pa kòmsadwa nan resous limite yo. Yo ta dwe entwodui klinik sa yo sèlman apre konsiltasyon avèk otorite ki alatèt sante a epitou avèk reprezantan sante lokal yo.

Estanda 5 nan sistèm ak enfrastrikti sante: sèvis klinik

Moun yo gen aksè nan sèvis klinik ki ofisyèl epitou yo swiv pwotokòl ak gid ki aksepte.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Kantite, nivo ak pozisyon sant sante yo kòmsadwa pou satisfè bezwen popilasyon an (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Kantite, konpetans ak ekilib nan sèks/etnisite anplwaye ki nan chak sant sante kòmsadwa pou satisfè bezwen popilasyon an (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Yo reyalize nivo anbochaj ki konvnab pou klinisyen yo pa vin gen obligasyon pou konsilte yon fason ki konsistan sou plis pase avèk 50 pasyan pa jou. Nan yo depase limit sa a regilyèman, yo dwe anboche anplwaye klinik adisyonèl (al gade Dokiman Siplemanè 3).
- Yo kontwòle to itilizasyon nan sant sante yo epitou yo pran mezi korektif si genyen itilizasyon egzajere oswa si pa genyen ase itilizasyon (al gade nòt oryantasyon 3).
- Otorite sante lokal yo kreye pwotokòl ofisyèl pou jesyon dosye, epi ajans sante yo respekte yo (al gade nòt oryantasyon 4).
- Otorite sante lokal yo kreye lis medikaman debaz ofisyèl la, epi ajans sante yo respekte yo (al gade nòt oryantasyon 4).
- Anplwaye klinik yo resevwa fòmasyon ak sipèvizyon nan itilizasyon pwotokòl yo ak lis medikaman debaz la (al gade nòt oryantasyon 5-6).
- Moun yo jwenn aksè nan yon estòk konsistan medikaman debaz nan yon sistèm jesyon medikaman ofisyèl ki respekte gig yo aksepte yo (al gade nòt oryantasyon 7).
- Yo aksepte don medikaman yo si don sa yo respekte gid yo rekonèt sou plan entènasyonal. Yo pa itilize don ki pa respekte gid

entènasyonal yo, epitou yo detwi yo san pwoblèm.

- Yo trete kadav mò yo nan yon mannyè ki respekte diyite moun, ki kòmsadwa sou plan kiltirèl epi ki baze sou bon pratik sante piblik (al gade nòt oryantasyon 8).

Nòt oryantasyon

1. **Sant sante yo ak anbochaj anplwaye:** kantite ak pozisyon sante yo nesesè, epitou kantite ak konpetans anplwaye ki nan chak nivo kapab varye ant yon kontèks ak yon lòt. Lè yo asire prezans omwen yon travayè oswa yon reprezantan sante fanm oswa yon gwoup etnik minoritè yon anplwaye sa kapab ofri plis aksè fanm yo oswa moun ki nan gwoup minoritè yo nan sèvis sante a. Yo dwe entèdi moun fè zak oswa aktivite ki menase netralite sant sante yo, tankou poze zam.
2. **Nivo anbochaj anplwaye:** gid ki annapre yo ofri yon referans itil, men yo kapab bezwen adapte yo selon kontèks la. Tèm ‘travayè sante kalifye’ vle di yon founisè klinik ki fòme yon fason fòmèl, tankou yon doktè, enfimye, ofisye klinik, oswa asistan medikal.
 - a. Nivo kominote: yon travayè sante kominotè pou yon popilasyon 500-1,000 moun; yon asistan medikal kalifye/tradisyonèl nan akouchman pou yon popilasyon 2,000 moun; yon sipèvizè pou 10 vizitè nan kay; yon sipèvizè siperyè.
 - b. Sant sante ki nan zòn nan (pou apeprè yon popilasyon 10,000 moun); total de (2) a senk (5) anplwaye; omwen yon travayè sante kalifye, ki baze sou yon klinisyen pou fè 50 konsiltasyon pa jou; anplwaye ki pa kalifye pou administre terapi reyidratasyon nan bouch (ORT), pansman, elatriye, epitou pou anrejistreman, administrasyon, elatriye.
 - c. Sant sante santral (pou apeprè yon popilasyon 50,000 moun); Omwen senk travayè ki kalifye nan domèn sante, omwen yon doktè; yon travayè ki kalifye nan domèn sante pou 50 konsiltasyon pa jou (pasyan ki pa entène); yon travayè ki kalifye nan domèn sante pou 20-30 kabann, 24 èdtan sèvis (pasyan ki entène). Yon travayè ki pa kalifye nan domèn sante pou administre ORT; youn/de (2) pou famasi; youn/de (2) pou pansman, piki, esterilizasyon. Yon teknisyen laboratwa. Anplwaye

ki pa kalifye pou anrejistreman, sekirite, elatriye.

- d. Lopital rekòmandasyon: varyab. Omwen yon doktè ki gen konpetans chirijikal; yon enfimye pou 20-30 kabann pou chak peryòd travay.

3. To itilizasyon sèvis sante: prezans nan sante yo ap ede detèmine to itilizasyon an. Pa genyen limit definitif pou itilizasyon, paske sa ap diferan nan chak kontèks, epitou souvan nan chak sezon. Men, anjeneral sa ogmante anpil pami popilasyon ki afekte nan katastwòf yo. Pami popilasyon estab yo, to itilizasyon yo se apeprè 0.5-1.0 nouvo konsiltasyon/moun/ane. Pami popilasyon deplase yo, yo kapab espere jwenn yon mwayèn 4.0 nouvo konsiltasyon/moun/ane. Si to a pi ba pase sa yo te prevwa a, sa kapab endike aksè ki pa kòm sadwa nan sant sante yo, pa egzanp, akòz ensekirite oswa fèb kapasite sèvis sante a. Si to a pi wo, sa kapab sijere itilizasyon egzajere akòz yo pwoblèm sante piblik espesifik (pa egzanp, epidemi maladi kontajye), oswa sou-estimasyon popilasyon sib la. Lè y ap analize to itilizasyon yo, yo ta dwe bay konsiderasyon tou pou sèks, laj, orijin etnik ak andikap, pou asire gwoup frajil yo pa sou-reprezante (al gade Dokiman siplemantè 3).

4. Pwotokòl ofisyèl pou tretman ak lis medikaman debaz yo: pifò peyi kreye lis medikaman debaz oswa fòmilè nasyonal, epitou anpil peyi genyen pwotokòl tretman yo pou jesyon maladi ak blesi komen. Yo ta dwe revize estanda ak gid sa yo nan tèt ansanm avèk Ministè Sante oswa otorite ki alatèt sante a byen bonè nan repons pou katastwòf la pou detèmine si yo kòm sadwa. Pafwa, li kapab nesèsè pou fè chanjman nan pwotokòl nasyonal ak nan lis medikaman ki la deja, pa egzanp, si genyen prèzistans nan antibyotik ki rekòmande yo oswa nan medikaman anti-malarya yo. Si pwotokòl yo ak/oswa lis medikaman debaz yo pa egziste, yo ta dwe swiv gid OMS oswa UNHCR te kreye yo, pa egzanp Novo Twous Sante pou ljan.

5. Fòmasyon ak sipèvizyon anplwaye yo: travayè sante yo ta dwe jwenn bon jan fòmasyon ak ladrès pou nivo responsablite yo. Ajans sante yo genyen yon obligasyon pou fòme anplwaye yo pou asire genyen mizajou ki fèt nan konesans yo. Fòmasyon ak sipèvizyon an ap pi gwo priorite sitou kote anplwaye yo pa t resevwa fòmasyon kontini, oswa kote yo entwodui nouvo sistèm ak pwotokòl sante. Otan posib, yo ta dwe nòmalize pwogram fòmasyon yo ak asosye yo ak pwogram nasyonal yo.

6. **Dwa pasyan yo:** anpil faktè ki asosye avèk katastwòf yo kapab fè li difisil pou fè respekte dwa yon pasyan pou enfòmasyon prive, pou konfidansyalite ak konsantman enfòme. Men, otank posib, manm pèsonèl sante yo ta dwe fè efò pou garanti ak sipòte dwa sa yo. Yo ta dwe deziyen sant ak sèvis sante yo nan yon mannyè ki asire enfòmasyon prive ak konfidansyalite (al estanda 6 nan Sistèm ak enfrastrikti sante, nòt oryantasyon 3). Yo ta dwe chèche jwenn konsantman enfòme pasyan yo anvan pwosedi medikal yo oswa anvan pwosedi chirijikal yo. Pasyan yo genyen yon dwa pou konnen kisa ki gen pou wè ak chak pwosedi, benefis ki prewva nan pwosedi a, risk posib, frè pou peye ak dire pwosedi a.
7. **Kontwòl medikaman:** anplis itilizasyon lis medikaman debaz yo, ajans sante yo dwe kreye yon sistèm efikas pou kontwòl medikaman yo. Objektif yon sistèm konsa se pou asire itilizasyon efikas, rantab ak rasyonèl medikaman yo. Sistèm sa a ta dwe baze sou kat eleman enpòtan sik kontwòl medikaman an: seleksyon, livrezon, distribisyon ak itilizasyon (al gade Syans Kontwòl pou Sante (1997), Fason pou Kontwòl Estòk Medikaman. Dezyèm Edisyon).
8. **Fason pou trete kadav moun ki mouri yo:** lè katastwòf yo lakòz anpil ka lanmò, jesyon yo gwo kantite kadav ap vin nesèsè. Yo pa ta dwe antere kadav yo nan fòs komin san seremoni, paske mezi sa a kapab pa jistifye kòm yon mezi sante piblik, sa vyole nòm sosyal enpòtan yo epitou sa kapab gaspiye resous ki ra yo. Jesyon an mas kadav moun baze souvan sou fo konviksyon ki endike kadav yo reprezante yon danje epidemi si yo pa antere yo oswa si yo pa boule yo imedyatman. Kidonk, danje kadav yo reprezante pou sante pa genyen okenn enpòtans. Nan sèlman kèk ka espesyal kadav moun reprezante danje pou sante epi yo dwe pran prekosyon espesifik, pa egzanp, ka lanmò ki prezante nan maladi kolera oswa nan lafyèv emorajik. Fanmi yo ta dwe jwenn opòtinite pou fè seremoni ak antèman ki kòm sadwa ak kilti yo. Lè moun ki antere yo se viktim vyolans, yo ta dwe konsidere pwoblèm lamedsin legal (al gade tou estanda 2 nan Refij ak kominote, nòt oryantasyon 3 nan paj 217).

Estanda 6 nan sistèm ak enfrastrikti sante: sistèm enfòmasyon sou sante

Plan ak devlopman sèvis sante yo gide selon rasanblaj done enpòtan san rete epi ki òganize, analiz ak itilizasyon done sa yo sou sante piblik.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Tout ajans yo enstale yon sistèm ofisyèl enfòmasyon sou sante (HIS) pou rasanble done enpòtan yo regilyèman sou demografi, mòtalite, mòbidite, ak sèvis sante (al gade nòt oryantasyon 1-2 ak Dokiman siplemantè 2-3).
- Yo idantifye yon ajans k ap kouwòdone HIS (oswa plizyè ajans) pou òganize ak sipèviz sistèm nan.
- Sant sante ak ajans sante yo soumèt done siveyans yo ba ajans HIS k ap kouwòdone HIS ki deziyen an sou yon baz regilye. Frekans rapò sa yo ap varye selon kontèks la, pa egzanp, chak jou, chak semèn, chak mwa.
- Ajans k ap kouwòdone HIS la fè yon rapò regilye sou epidemi, ki genyen ladan analiz ak entèpretasyon done yo, epi ajans lan distribiye rapò a ba tout ajans enpòtan yo, desidè yo ak kominote a. Frekans rapò a ap varye selon kontèks la, pa egzanp, chak jou, chak semèn, chak mwa.
- Ajans yo pran prekosyon kòmsadwa pou pwoteksyon done yo pou garanti dwa ak sekirite moun yo ak/oswa popilasyon yo (al gade nòt oryantasyon 3).
- HIS genyen ladan yon premye eleman avètisman pou detekte epidemi maladi kontajye yo nan bon moman an epitou pou bay repons pou yo (al gade estanda 5 nan Kontwòl maladi kontajye nan paj 281).
- Yo itilize done siplemantè lòt sous enpòtan yo yon fason ki konsistan pou entèprete done siveyans yo epitou pou gide fason pou yo pran desizyon yo (al gade nòt oryantasyon 4).

Nòt oryantasyon

1. **Sistèm enfòmasyon sante (HIS):** HIS la devlope sou sistèm siveyans ki egziste davans kèlkeswa lè li posib. Nan kèk ijans, yon nouvo sistèm oswa yon sistèm paralèl kapab nesesè epitou yo detèmine sa nan tèt ansanm avèk otorite ki alatèt sante a. Yo ta dwe deziyen HIS la pou li fleksib epitou li ta dwe evolye apre yon peryòd tan. Pandan repons pou katastwòf la, done sante yo ta dwe genyen ladan yo, men pa sèlman, sa ki endike anba la a:
 - a. to mòtalite estime
 - b. to mòtalite ki anba 5
 - c. mòtalite pwopòsyonèl
 - d. kòz espesifik to mòtalite
 - e. to ensidans pou pifò maladi komen
 - f. to itilizasyon sant sante a
 - g. kantite konsiltasyon pou chak klinisyen pa jou.
2. **Repatisyon done yo:** done yo ta dwe repati selon laj ak sèks toutotan sa kapab fèt pou yo kapab gide fason pou yo pran desizyon yo. Repatisyon detaye kapab difisil pandan premye etap yon katastwòf. Men, yo ta dwe prezante nan dokiman done mòtalite ak done mòbidite pou timoun ki poko gen laj senkan depi nan kòmansman an, paske anjeneral, gwoup sa a se gwoup ki nan yon risk espesyal. Answit, repatisyon selon sèks pou mòtalite ak mòbidite se yon repatisyon ki itil pou detekte diferans ki espesifik pou sèks. Lè tan ak kondisyon yo bay yon chans, yo ta dwe chèche jwenn repatisyon ki pi detaye, pou detekte lòt diferans yo selon laj (pa egzanp 0-11 mwa, 1-4 ane, 5-14 ane, 15-49 ane, 50-59 ane, 60+ ane) ak sèks.
3. **Konfidansyalite:** yo ta dwe asire konfidansyalite dosye ak done medikal yo. Yo ta dwe pran prekosyon kòm sadwa pou pwoteje sekirite moun nan ak done yo poukont yo. Manm pèsonèl la pa ta dwe janm divilge enfòmasyon pasyan yo ba moun ki konsène dirèkteman nan swen pasyan an san pèmisyon pasyan an. Done ki asosye avèk twomatis akòz siplis oswa lòt vyolasyon dwa moun fèt pou trete avèk plis swen. Yo kapab bay

konsiderasyon pou transmèt enfòmasyon sa yo ba aktè oswa enstitisyon kòmsadwa yo, si moun nan bay konsantman li pou sa.

- 4. *Sous lòt done yo:*** sous done enpòtan sou sante genyen ladan rapò laboratwa, ankèt, rapò ka, evalyasyon kalite sèvis ak lòt sektè pwogram nan.

Al gade Dokiman siplemantè 2 pou jwenn modèl fòm mòtalite ak mòbidite pa semèn ak Dokiman siplemantè 3 pou jwenn fòmil pou kalkile to mòtalite ak to mòbidite.

2 Kontwòl Maladi Kontajye

Ogmantasyon to mòbidite ak to mòtalite akòz maladi kontajye fèt pi souvan ansanm avèk ijans konplèks yo pase lòt katastwòf yo. Nan anpil anviwònman sa yo, sitou sa ki rive nan peyi k ap fè efò pou yo devlope yo, yo afekte ant 60% ak 90% ka lanmò yo a youn nan kat kòz kontajyon yo: lawoujòl, dyare, enfeksyon respiratwa grav ak malarya. Malnitrisyon grav asosye souvan avèk ogmantasyon to mòtalite maladi sa yo, sitou pami jenn timoun yo. Te genyen epidemi lòt maladi kontajye tou, tankou menenjit menengokoksik, lafyèv jòn, epatit viral ak tifoyid, nan sèten anviwònman.

Epidemi maladi kontajye yo pa twò asosye avèk kòmansman katastwòf natirèl yo. Lè vin gen maladi sa yo, anjeneral yo asosye avèk deranjman enstalasyon sanitè yo ak move kalite dlo. Posiblite pou teworis yo ak fòs lame yo itilize pwodui byolojik kòm zam ogmante nouvo enkyetid pou ajans repons pou katastwòf yo ak pou ajans k ap patisipe nan asistans imanità yo. Repons pou ensidan ki gen pou wè ak zam byolojik pa abòde sitou nan estanda ki anba la yo, menmsi plizyè nan estanda yo ak endikatè yo aplikab pou ensidan sa yo.

Estanda 1 nan kontwòl maladi kontajye: prevansyon

Moun yo genyen aksè nan enfòmasyon ak sèvis ki deziyen pou anpeche maladi kontajye yo ki kontribiye pi plis nan eksè mòbidite ak mòtalite.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo devlope ak aplike mezi prevansyon jeneral nan tèt ansanm avèk lòt sektè enpòtan yo (al gade nòt oryantasyon 1).
- Mesaj edikasyon sante pou kominote a bay moun yo enfòmasyon sou fason pou anpeche maladi kontajye yo ak fason pou jwenn sèvis enpòtan yo (al gade estanda 4 nan Sistèm ak enfrastrikti sante nan paj 264).
- Yo aplike mezi prevansyon espesifik, tankou kanpay vaksinasyon an mas kont lawoujòl ak Pwogram Elaji sou Iminizasyon (EPI), selon endikasyon (al gade nòt oryantasyon 2 ak estanda 2 nan Kontwòl maladi kontajye).

Nòt oryantasyon

1. Mezi prevansyon jeneral: yo devlope pifò entèvansyon sa yo nan tèt ansanm avèk lòt sektè yo, tankou:

- dlo ak enstalasyon sanitè: kantite ak kalite dlo ki ase; enstalasyon sanitè ki ase; pwomosyon ijyèn; kontwòl vektè, elatriye (al gade Pwomosyon Dlo, Enstalasyon Sanitè ak Ijyèn, paj 51).
- sekirite alimantè, nitrisyon ak èd alimantè: aksè nan manje ki kòmsadwa ak kontwòl malnitrisyon (al gade Sekirite Alimantè, Nitrisyon ak Èd Alimantè, paj 103).
- abri abri ki ase ak kòmsadwa (al gade Abri, Kominote ak Atik ki pa Alimantè, paj 203).

- 2. Prevansyon lawoujòl ak Pwogram Elaji sou Iminizasyon (EPI):** paske lawoujòl genyen yon gwo posiblite pou epidemi ak mòtalite, vaksinasyon timoun an mas kont maladi a se souvan yon gwo priorite pami popilasyon ki afekte nan katastwòf la, sitou moun ki deplase yo epi/oswa ki afekte nan konfli. Anjeneral, vaksinasyon kont lòt maladi timoun avèk èd EPI pa yon gwo priorite, paske epidemi maladi sa yo rive mwens souvan epi risk sante ki asosye avèk yo pi ba. Kidonk, anjeneral yo entwodui lòt vaksen EPI yo sèlman lè yo fin satisfè bezwen imedyat popilasyon an. Pami eksepsyon ki nan gid sa a genyen epidemi maladi k ap kontinye tankou koklich oswa difteri, lè vaksinasyon kont maladi sa yo vin yon priorite tou.

Estanda 2 nan kontwòl maladi kontajye: prevansyon maladi lawoujòl

Tout timoun ki gen laj 6 mwa jiska laj 15 zan genyen iminite kont lawoujòl.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yon estimasyon kouvèti vaksen lawoujòl pou timoun ki gen laj 9 mwa jiska laj 15 zan fèt nan kòmansman repons pou ijans ou, pou detèmine enpòtans sansiblite nan lawoujòl la (al gade nòt oryantasyon 1).
- Si yo estime kouvèti vaksinasyon an ap mwens pase 90%, yo ta dwe kòmanse fè yon kanpay vaksinasyon an mas pou timoun ki genyen laj 6 mwa jiska laj 15 zan (avèk tou administrasyon vitamin A pou timoun ki gen laj 6-59 mwa). Kanpay vaksinasyon an kouwòdone avèk otorite sante nasyonal yo ak otorite sante lokal yo, epitou avèk Pwogram Elaji sou Vaksinasyon (al gade nòt oryantasyon 2).
- Apre yo fin fè kanpay la:
 - omwen 95% timoun ki gen laj 6 mwa jiska laj 15 zan te resevwa vaksen kont lawoujòl;
 - omwen 95% timoun ki gen laj 6-59 mwa te resevwa yon dòz

vitamin A kòmsadwa.

- Tout tibebe ki pran vaksen ant 6-9 mwa ap resevwa yon lòt dòz vaksen kont lawoujòl lè yo vin genyen laj 9 mwa (al gade nòt oryantasyon 3).
- Yo fè vaksinasyon woutin k ap kontinye pou timoun 9 mwa yo pou asire antretyen minimòm 95% kouvèti a. Sistèm sa a asosye avèk Pwogram Elaji sou Iminizasyon an.
- Pou popilasyon mobil yo oswa popilasyon ki deplase yo, yo kreye yon sistèm k ap kontinye pou asire omwen 95% moun ki fèk vini yo ki gen laj 6 mwa jiska laj 15 zan resevwa vaksinasyon kont lawoujòl.

Nòt oryantasyon

1. **Prevansyon lawoujòl:** lawoujòl se youn nan viris ki pi kontajye yo konnen epitou li kapab asosye avèk gwo to mòtalite. Kèlkeswa lè genyen yon anviwònman ijans ki chaje moun, depasman gwo popilasyon yo ak gwo nivo malnitrisyon, genyen yon gwo risk pou yon epidemi lawoujòl. Kidonk yo ta dwe fè kanpay vaksinasyon an mas kont lawoujòl vin pi gwo priorite nan premye moman ki posib nan anviwònman sa yo. Yo ta dwe rasanble san pèdi tan manm pèsònèl nesèsè, vaksen, ekipman an chenn pou fredi ak lòt materyèl pou fè yon kanpay vaksinasyon an mas. Si yo pa konnen kouvèti vaksinasyon an pou popilasyon an, yo ta dwe fè kanpay la avèk sipozisyon kouvèti a kòmsadwa.
2. **Gwoup laj pou vaksinasyon kont lawoujòl:** kèk gran timoun kapab pa t pran premye vaksen an kont lawoujòl epi yo pa t genyen maladi lawoujòl. Timoun sa yo rete nan yon risk pou trape lawoujòl epitou yo kapab reprezante yon sous enfeksyon pou tibebe ak jenn timoun ki nan pi gwo risk pou mouri akòz maladi a. Sa reprezante rezon pou rekòmandasyon pou vaksinen timoun yo jiska laj 15 zan. Nan anviwònman ki pa genyen ase resous, li kapab pa posib pou vaksinen tout timoun ki gen laj 6 mwa jiska laj 15 zan. Nan anviwònman sa yo, yo ta dwe bay priorite pou timoun ki gen laj 6-59 mwa.
3. **Vaksinasyon repete kont lawoujòl pou timoun ki gen laj 6-9 mwa:** yo ta dwe administre vaksinasyon repete kont lawoujòl imedyatman lè timoun

nan vin gen laj 9 mwa, sof pou timoun ki te resevwa premye dòz la apre yo fin genyen laj 8 mwa. Timoun sa yo ta dwe resevwa yon lòt dòz nan omwen yon entèval 30 jou.

Estanda 3 nan kontwòl maladi kontajye: dyagnostik ak jesyon dosye

Moun yo genyen aksè nan dyagnostik ak tretman efikas pou maladi enfektye ki kontribiye sitou anpil nan mòbidite ak mòtalite egzajere ki ta kapab evite.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo itilize yon fason konsistan pwotokòl ofisyèl pou jesyon dosye ak tretman pifò maladi enfektye komen (al gade nòt oryantasyon 1; al gade estanda 5 nan Sistèm ak enfrastrikti sante).
- Mesaj edikasyon sou sante piblik ankouraje moun yo chèche swen pi bonè pou lafyèv, tous, dyare, elatriye, sitou timoun yo, fanm ansent yo ak granmoun aje yo.
- Nan rejyon ki genyen epidemi malarya, yo kreye yon pwotokòl pou asire premye (<24 èdtan) dyagnostik ak tretman ka lafyèv yo avèk medikaman premye nivo ki trè efikas (al gade nòt oryantasyon 2).
- Sèvis laboratwa yo disponib ak itilize lè sa endike (al gade nòt oryantasyon 3).
- Yo entwodui yon pwogram kontwòl tibèkiloz sèlman apre konsiderasyon kritè ki rekonèt (al gade nòt oryantasyon 4).

Nòt oryantasyon

1. **Kontwòl entegre maladi timoun:** kote yo te devlope kontwòl entegre maladi timoun (IMCI) nan yon peyi, ak gid klinik ki adapte, yo ta dwe entwodui gid sa yo nan pwotokòl ofisyèl yo. Yo montre kijan IMCI te amelyore kalite swen yo ofri pou timoun ki poko gen laj senkan.

- 2. *Malarya:*** ensidans malarya gen chans pou ogmante nan kèk jou/semèn nan mouvman popilasyon an nan zòn andemik yo. Akòz pwopagasyon ak ogmantasyon rezistans nan chloroquine ak sulphadoxine-pyrimethamine (Fansidar), li kapab nesesè pou genyen medikaman ki pi efikas kont malarya. Sa ap enpòtan sitou pou popilasyon ki pa iminize ak frajil yo ki ekspozè nan malarya falsipawòm. Li pi pou fè melanj terapi ki itilize derive abaz artemisinin. Yo ta dwe detèmine chwa medikaman yo nan tèt ansanm avèk otorite ki alatèt sante a, apre yon konsiderasyon done sou efikasite medikaman an. Yo ta dwe itilize pwotokòl ofisyèl yo pou evalye efikasite medikaman an.
- 3. *Sèvis laboratwa:*** kreyasyon yon laboratwa klinik pa reprezante yon priorite pandan premye etap pifò katastwòf yo. Yo kapab fè dyagnostik maladi kontajye ki pi komen yo sou plan klinik, epitou anjeneral, y ap fè sipozisyon tretman an. Tès laboratwa a pi itil pou konfime dyagnostik la pandan yon epidemi ki sispèk kote yo kapab endike iminizasyon an mas (pa egzanp, menenjit menengokoksik) oswa kote kilti ak tès sansiblite antibyotik kapab enfluyansè desizyon jesyon dosye yo (pa egzanp, dizantri). Kidonk, l ap enpòtan pou idantifye yon laboratwa ki kreye swa sou plan nasyonal oswa nan yon lòt peyi ki kapab fè ankèt mikwo-byolojik ki kòmsadwa. L ap nesesè pou genyen gid pou rasanblaj ak transpò echantiyon kòrèk.
- 4. *Kontwòl tibèkiloz:*** yo te prezante nan dokiman yon gwo enpòtans TB pami refijye yo ak lòt popilasyon ki afekte nan lagè. Men, pwogram kontwòl TB ki mal egzekite yo kapab pi nuizib olye pou yo efikas, lè yo pwolonje kontajyon an ak lè yo kontribiye nan pwopagasyon basiy ki rezistan nan anpil medikaman. Alòske li kapab posib pou kontwole chak pasyan ki gen TB pandan ijans yo, yo ta dwe egzekite yon pwogram konplè kontwòl TB sèlman apre yon konsiderasyon kritè ki rekonèt yo (al gade OMS, Kontwòl Tibèkiloz nan Sitiyasyon Refijye: Yon Liv Pratik Entè-Ajans). Lè yo egzekite pwogram sa yo, yo ta dwe entwodui pwogram kontwòl TB yo avèk pwogram nasyonal/peyi akèy la epitou yo ta dwe swiv estrateji DOTS ki toujou la (Terapi ki Obsève Dirèkteman, kou ki kouf).

Estanda 4 nan kontwòl maladi kontajye: preparasyon pou epidemi

Yo dwe pran mezi pou prepare ak pou reponn pou epidemi maladi kontajye.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo prepare yon ankèt sou epidemi an ak yon plan kontwòl (al gade nòt oryantasyon 1).
- Pwotokòl pou ankèt ak kontwòl epidemi komen yo disponib pou anplwaye enpòtan yo epitou yo distribiye pwotokòl yo ba anplwaye yo.
- Anplwaye yo resevwa fòmasyon nan prensip ankèt ak kontwòl epidemi, avèk tou pwotokòl tretman ki enpòtan yo.
- Estòk medikaman debaz ki rezève yo, materyèl medikal yo, vaksen yo ak materyèl debaz pou pwoteksyon an disponib epitou yo kapab pwokire yo rapidman (al gade nòt oryantasyon 2).
- Yo idantifye sous vaksen pou epidemi enpòtan yo (pa egzanp, lawoujòl, menenjit menengokoksik, lafyèv jòn) pou distribisyon ak itilizasyon rapid. Yo kreye machaswiv pou distribisyon rapid (al gade nòt oryantasyon 2).
- Yo idantifye davans sant pou izòlman ak tretman pasyan kontajye yo, pa egzanp sant tretman kolera.
- Yo idantifye yon laboratwa, kit yon sou plan lokal, rejyonal, nasyonal oswa nan yon lòt peyi, ki kapab bay konfimasyon dyagnostik yo (al gade nòt oryantasyon 3).
- Materyèl echantiyonaj ak mwayen transpò pou ajan enfektye yo ki gen plis chans pou lakòz yon epidemi toudenkou disponib souplas, pou pèmèt transfè echantiyon yo nan yon laboratwa kòmsadwa. Answit, yo kapab estoke plizyè tè rapid souplas (al gade nòt oryantasyon 4).

Nòt oryantasyon

1. **Ankèt ak plan kontwòl epidemi:** yo ta dwe abòde pwoblèm ki endike anba la yo nan plan an:
 - a. sikonstans kote yo reyini yon ekip kontwòl epidemi;
 - b. konpozisyon ekip kontwòl epidemi an, avèk tou reprezantan sektè kòm sadwa yo, pa egzanp sante, dlo ak enstalasyon sanite;
 - c. wòl ak responsablite espesifik òganizasyon ak pozisyon yo nan ekip la;
 - d. aranjman pou konsilte ak enfòmè otorite yo nan nivo lokal ak nasyonal;
 - e. resous/sant ki disponib pou mennen ankèt ak pou bay repons pou epidemi an.
2. **Estòk rezèv yo:** rezèv ki souplas yo ta dwe genyen materyèl pou itilize nan repons pou epidemi ki kapab genyen. Estòk sa yo ta ka genyen ladan yo sèl reyidratasyon oral, fliyid pou bay nan venn, antibyotik, vaksen ak rezèv medikal ki kapab konsome. Resipyan ki gen sereng pou itilize yon sèl fwa/ki detwi poukont yo ak zegwi pwoteje ta dwe disponib pou anpeche epatit viral ak VIH simaye. Yo kapab endike yon twous pou kolera ki anbale davans nan kèk sikonstans. Li kapab pa pratik pou konsève kèk estòk souplas, tankou vaksen kont maladi menengokoksik. Pou atik sa yo, yo ta dwe detèmine davans machaswiv yo pou distribisyon rapid, ekspedisyon ak estokaj pou yo kapab vin disponib rapidman.
3. **Laboratwa referans yo:** yo ta dwe idantifye yon laboratwa referans swa sou plan rejyonal oswa sou plan entènasyonal ki kapab bay asistans avèk tès ki pi sofistike, pa egzanp, sansiblite antibyotik pou Chijèl, sewo-dyagnostik lafeyè emorajik viral yo.
4. **Mwayen transpò ak tès rapid:** echantiyon sibstans (pa egzanp prelèvman rektal) ak mwayen transpò (pa egzanp mwayen Cary-Blair, Amies' or Stuarts' pou kolera, Chijèl, E. Coli ak Salmonèl; Translocate for menenjit) ta dwe disponib souplas, oswa aksesib san pwoblèm. Answit, plizyè nouvo tès rapid disponib ki kapab itil nan konfimasyon dyagnostik maladi kontajye yo sou teren, tankou malarya ak menenjit.

Estanda 5 nan kontwòl maladi kontajye: deteksyon epidemi, ankèt ak repons

Yo detekte maladi kontajye yo, yo mennen ankèt sou maladi kontajye yo epi yo kontwole yo nan yon manyè ki kòmsadwa ak efikas.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk lòt oryantasyon yo)

- Sistèm enfòmasyon sante (HIS) genyen ladan yon premye eleman avètisman (al gade lòt oryantasyon 1-2).
- Kòmansman ankèt sou epidemi an fèt nan 24 èdtan ki vini apre notifikasyon.
- Yo dekri epidemi an selon tan, kote ak moun, sa k ap pèmèt idantifikasyon gwoup ki nan gwo risk yo. Yo ta dwe pran prekosyon kòmsadwa pou pwoteje sekirite moun yo ak done yo alafwa.
- Yo ta dwe aplike mezi kontwòl kòmsadwa ki espesifik pou maladi ak kontèks san pèdi tan (al gade lòt oryantasyon 3-4).
- Yo dwe kite to ka lanmò yo nan nivo ki akseptab (al gade lòt oryantasyon 5):
 - kolera: 1% oswa pi ba
 - dizantri *Chijèl*: 1% oswa pi ba
 - tifoyid: 1% oswa pi ba
 - menenjit menengokoksik: varye (al gade lòt oryantasyon 6).

Nòt oryantasyon

1. **Sistèm pou avètisman bonè pou epidemi maladi kontajye:** eleman enpòtan yon sistèm konsa ap genyen ladan:
 - definisyon ak limit ka ki defini ak distribye nan tout san sante k ap fè rapò yo;
 - travayè sante kominotè (CHW) yo resevwa fòmasyon pou detekte ak rapòte epidemi posib nan kominote a;

- rapòtaj epidemi sispèk nan pwochen nivo kòmsadwa sistèm sante a nan 24 èdtan ki vini apre deteksyon an;
- sistèm komunikasyon ki kreye pou asire notifikasyon rapid otorite sante enpòtan yo, pa egzanp, radyo, telefòn.

2. Konfimasyon egzistans yon epidemi: Li pa toujou senp pou detèmine si yon epidemi prezan, epitou definisyon aklè limit epidemi yo pa egziste pou tout maladi.

- a. Maladi kote yon ka senp kapab endike yon epidemi: kolera, lawoujòl, lafyèv jòn, Chijèl, lafyèv emorajik viral.
- b. Menenjit menengokoksik: pou popilasyon ki genyen plis pase 30,000 moun, 15 ka/100,000 moun/semèn nan yon semèn endike yon epidemi; men, avèk gwo risk epidemi (sètadi san epidemi pou timoun 3+ zan ak kouvèti vaksinasyon <80%), limit sa a diminye a 10 ka/100,000/semèn. Nan popilasyon ki gen mwens pase 30,000 moun, yon ensidans senk (5) ka nan yon semèn oswa yon doub ka yo sou yon peryòd twa (3) semèn konfime yon epidemi.
- c. Malarya: definisyon mwen espesifik egziste. Men, yon ogmantasyon nan kantite ka ki pi plis pase ki prevwa pou moman nan ane a pami yon popilasyon ki defini nan yon zòn ki defini kapab endike yon epidemi.

3. Kontwòl epidemi: yo dwe devlope mezi kontwòl yo sitou pou sispann transmisyon ajan ki lakòz epidemi an. Souvan, konesans ki la deja sou ajan an kapab gide plan mezi kontwòl ki kòmsadwa yo nan sitiyasyon espesifik. Anjeneral, aktivite repons yo genyen ladan:

- fason pou kontwòle sous la. Entèvansyon yo kapab genyen ladan amelyorasyon kalite ak kantite dlo a (pa egzanp, kolera) dyagnostik rapid ak tretman (pa egzanp, malarya), izòlman (pa egzanp, dizantri), fason pou kontwòle rezèvwa bèt (pa egzanp, lapès, lafyèv Lassa).
- fason pou pwoteje gwoup frajil yo. Entèvansyon yo kapab genyen iminizasyon (pa egzanp, lawoujòl, menenjit, lafyèv jòn), chimyo-pwofilaksi (pa egzanp, prevansyon malarya pou fanm ansent), nitrisyon amelyore (pa egzanp enfeksyon respiratwa grav).
- sispann transmisyon. Entèvansyon yo kapab genyen pwomosyon ijyèn (pa egzanp, pou tout maladi ki transmèt nan poupou), kontwòl

vektè (pa egzanp, malarya, deng).

(Al gade chapit 2 tou: Dlo, Enstalasyon Sanitè ak Pwomosyon Ijyèn nan paj 51).

4. **Kontwòl vektè ak malarya:** pandan yon epidemi malarya, mezi kontwòl vektè tankou pwogram vaporizasyon rezidi andedan kay ak distribisyon andedan ak moustikè ki trete avèk ensektisid (ITN) ta dwe gide dapre evalyasyon ak espètiz antomolojik. Entèvansyon sa yo bezwen gwo sipò lojistik ak swivi ki kapab pa disponib nan premye etap katastwòf la. Pou popilasyon ki deja genyen yon gwo nivo itilizasyon ITN (>80%), re-tretman rapid moustikè yo avèk piretrinoyid kapab ede sispann transmisyon an (al gade estanda 1-2 nan Kontwòl vektè nan paj 77-81).
5. **To ka lanmò yo (CFR):** si CFR yo depase nivo espesifik yo, yo ta dwe fè yon evalyasyon imedyat mezi kontwòl yo, epitou yo ta dwe pran mezi korektif pou asire yo kite CFR yo nan nivo ki akseptab.
6. **CFR pou menenjit menengokoksik:** CFR ki akseptab pou menenjit menengokoksik varye selon kontèks jeneral ak fason moun jwenn aksè nan sèvis sante. Anjeneral, ajans sante yo ta dwe vize yon CFR ki ba otank posib, menmsi li kapab wo a 20% pandan epidemi yo.

Estanda 6 nan kontwòl maladi kontajye: VIH/SIDA

Moun yo gen aksè nan pake minimòm sèvis pou anpeche transmisyon VIH/SIDA.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Moun yo gen aksè nan pake sèvis debaz sa yo pandan etap katastwòf la:
 - kapòt gratis pou gason yo ak ankourajman pou bon jan itilizasyon kapòt yo;
 - prekosyon jeneral pou anpeche transmisyon doktè oswa tretman an lakòz (iyatwojenik)/nan sant yo oswa nan lopital

- (nozokomyal) nan anviwònman ijans yo oswa nan anviwònman swen sante;
 - estòk san ki pwoteje;
 - enfòmasyon enpòtan ak edikasyon pou moun yo kapab pran mezi pou pwoteje tèt yo kont transmisyon VIH;
 - jesyon ka ki gen pou wè ak sendwòm enfeksyon ki transmèt nan relasyon seksyèl (STI);
 - prevansyon ak kontwòl konsekans vyolans seksyèl;
 - swen sante debaz pou moun k ap viv avèk VIH/SIDA (PLWH/A).
- Yo kòmanse plan yo pou elaji sèvis kontwòl VIH nan etap apre katastwòf la (al gade nòt oryantasyon 1).

Nòt oryantasyon

1. Kontwòl VIH: pandan etap apre-ijans ak reyabilitasyon katastwòf yo, ogmantasyon aktivite kontwòl VIH ap baze sou yon evalyasyon bezwen ak sikonstans lokal yo. Patisipasyon kominote a, sitou moun k ap viv avèk VIH/SIDA (PLWHA/A) ak èd familyal yo, nan plan, egzekisyon, kontwòl ak evalyasyon pwogram nan ap enpòtan pou siksè pwogram nan. Anplis sèvis yo deja ap bay pandan premye etap la, yo ta dwe entwodui yon siveyans ki pi detaye, prevansyon, tretman, sèvis swen ak sipò. Distribisyon medikaman antiretwoviral pou trete PLWH/A pa kapab reyalize nan moman an nan pifò anviwònman imanitè apre katastwòf, menmsi sa kapab chanje alavni paske pa gen baryè finansye ak lòt baryè ankò nan itilizasyon yo. Yo ta dwe mete egzekite san pèdi tan pwogram pwoteksyon ak edikasyon pou diminye sikatris yo ak pou pwoteje moun yo kont diskriminasyon.

Nòt

Manm Caritas Internationalis pa kapab sipòte estanda 6 nan seksyon Kontwòl Maladi Kontajye paske sa asosye avèk ankourajman pou itilizasyon kapòt, oswa estanda 2 nan seksyon Kontwòl Maladi ki pa Kontajye konsènan Pake Sèvis Inisyal Minimòm (MISP). Anmenmtan, manm Caritas Internationalis yo pa kapab sipòte estanda ki asosye ak itilizasyon kapòt MISP ki ta ka parèt nan lòt pati tiliv sa a.

3 Kontwòl Maladi ki pa Kontajye

Ogmantasyon nan mòbidite ak mòtalite akòz maladi ki pa kontajye se yon karakteristik komen anpil katastwòf. Anjeneral, blesi se kòz prensipal la apre kòmansman katastwòf natirèl grav yo, tankou tranblemanntè ak siklòn. Blesi akòz vyolans fizik asosye tou avèk tout ijans konplèks yo, epitou li kapab yon kòz prensipal mòtalite egzajere pandan kriz sa yo. Bezwen sante repwodiktif (RH) popilasyon ki afekte nan katastwòf te jwenn plis atansyon nan dènye ane yo, sitou konsènan gwo konsyantizasyon pwoblèm tankou VIH/SIDA, vyolans ki baze sou sèks, bezwen swen obstetrik nan ijans ak fèb disponiblite menm sèvis debaz RH nan anpil kominote. Yo te rekonèt sitou bezwen pou pwogram amelyore RH ansanm avèk ijans konplèks yo, men li enpòtan tou pou anpil lòt kalite katastwòf.

Malgre li difisil pou mete an chif, pwoblèm sante mantal ak pwoblèm sikolojik yo kapab asosye avèk nenpòt kalite anviwònman katastwòf ak anviwònman apre katastwòf la. Laperèz, pèt, ensètitud ak lòt ajan estresan ki asosye avèk katastwòf yo kapab mete moun nan pi gwo risk pou tonbe nan divès kalite pwoblèm sikyatrik, sikolojik ak sosyal. Finalman, genyen prèy pou sijere genyen ogmantasyon ensidans konplikasyon grav nan maladi kwonik ki asosye avèk katastwòf yo. Anjeneral se deranjman nan rejim tretman k ap kontinye ki lakòz konplikasyon sa yo. Men divès kalite lòt ajan estresan kapab lakòz yon deteryorasyon grav yon kondisyon medikal kwonik.

Estanda 1 nan kontwòl maladi ki pa kontajye: blese

Moun yo gen aksè nan sèvis kòmsadwa pou kontwòl blese.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Nan sitiyasyon ki genyen yon gwo kantite pasyan ki blese, yo ta dwe kreye yon sistèm ofisyèl triyaj pou gide founisè swen sante yo sou evalyasyon, fason pou yo bay priyorite, re-animasyon debaz ak rekòmandasyon (al gade nòt oryantasyon 1-2).
- Yo ta dwe kreye gid ofisyèl pou bay premye sekou ak re-animasyon debaz (al gade nòt oryantasyon 3).
- Yo ta dwe kreye pwotokòl pou rekòmandasyon pasyan ki blese yo pou yo jwenn swen avanse, ak operasyon tou. Yo òganize sèvis transpò kòmsadwa pou pasyan yo kapab rive nan lopital rekòmandasyon an.
- Se sèlman ajans yo ki dwe kreye sèvis definitif pou twomatis ak sèvis chirijikal avèk espètiz ak resous kòmsadwa (al gade nòt oryantasyon 4).
- Nan sitiyasyon ki kapab genyen yon gwo kantite pasyan ki blese, yo ta dwe devlope plan dispozisyon pou kontwòl plizyè ka lanmò pou sant sante enpòtan yo. Plan sa yo asosye avèk plan distri ak plan rejyonal yo.

Nòt oryantasyon

- 1. Fason pou bay priyorite pou sèvis pou twomatis:** nan pifò katastwòf yo, li pa posib pou detèmine kantite moun blese k ap bezwen swen klinik. Apre kòmansman katastwòf grav yo tankou tranblemanntè, anjeneral se manm pèsònèl ijans lokal oswa vwazen ak fanmi ki sove lavi 85-90% moun yo nan 72 èdtan. Kidonk, nan planifikasyon operasyon sekou nan rejyon ki afekte nan katastwòf yo, yo ta dwe konsantre plis sou preparasyon

popilasyon lokal yo pou ofri premye swen an. Li enpòtan pou sonje entèvansyon priyorite nan sante deziyen pou diminye mòtalite egzajere ki kapab evite. Pandan yon konfli ame, pifò ka lanmò akòz twomatis vyolan rive nan rejyon ki pa pwoteje lwen sant sante yo epi kidonk anjeneral swen medikal pa kapab evite sa. Entèvansyon ki vize pou pwoteje popilasyon sivil la nesèsè pou anpeche ka lanmò sa yo. Entèvansyon nan sante ki fèt pandan konfli a ta dwe konsantre sou sante primè ak sante piblik ki baze nan kominote, menm nan sitiyasyon kote genyen yon gwo ensidans blesi vyolan.

2. Triyaj: triyaj se pwosesis klasman pasyan selon gravite blesi oswa maladi yo, ak fason pou bay priyorite pou tretman selon disponiblite resous yo ak chans pasyan yo genyen pou siviv. Prensip priyorite triyaj la afekte resous limite yo nan yon mannyè ki ofri pi gwo benefis pou pi gwo kantite moun. Triyaj pa nesèsèman vle di moun ki genyen pi grav blesi yo ap jwenn priyorite. Nan anviwònman plizyè ka lanmò kote resous yo limite, moun ki genyen blesi grav ki menase lavi yo kapab resevwa mwens priyorite pase moun ki genyen blesi avèk plis chans pou siviv. Pa genyen sistèm triyaj ofisyèl, epi yo itilize plizyè sou plan entènasyonal. Pifò sistèm yo espesifye ant de (2) ak senk (5) kategori blesi, avèk kat (4) ki pi komen.

3. Premye sekou ak swen medikal debaz: swen definitif pou twomatis ak swen chirijikal kapab pa disponib fasil, sitou nan anviwònman ki pa genyen ase resous yo. Men li enpòtan pou sonje premye sekou a, re-animasyon debaz la ak pwosedi ki pa chirijikal kapab sove lavi pou menm plizyè moun ki blese. Pwosedi senp tankou netwayaj gòjèt, kontwòl emoraji ak administre fliyid nan venn kapab ede estabilize moun ki genyen blesi ki menase lavi yo anvan yo transfere yo nan yon sant rekòmandasyon. Kalite kontwòl medikal inisyal yo ofri a kapab afekte nèt chans yon pasyan pou siviv. Lòt pwosedi ki pa chirijikal, tankou netwayaj ak pansman maleng, ak administrasyon antibyotik ak pwofilaksi tetanòs enpòtan tou. Anpil pasyan ki blese grav kapab siviv pandan plizyè jou oswa menm pandan plizyè semèn san yo pa fè operasyon, depi yo jwenn premye sekou, swen medikal ak swen enfimiyè kòm sadwa.

4. Swen pou twomatis ak swen chirijikal: tout founisè swen sante yo ta dwe anmezi pou ofri premye sekou ak re-animasyon debaz pou pasyan ki blese yo. Answit, kapasite triyaj pou sove lavi moun nan pwenn estratejik yo, avèk lye nan yon sistèm rekòmandasyon, se yon bagay ki enpòtan. Men,

swen definitif pou twomatis ak operasyon moun ki viktim nan lagè se domèn espesyalize ki bezwen fòmasyon ak resous espesifik kèk ajans posede. Operasyon ki pa kòmsadwa oswa ki konvnan kapab fè plis mal pase pou li pa fè anyen. Kidonk, se sèlman òganizasyon ak pwofesyonèl ki genyen espètiz enpòtan ki ta dwe kreye sèvis sofistike sa yo.

Estanda 2 nan kontwòl maladi ki pa kontajye: sante repwodiktif

Moun yo jwenn aksè nan Pake Sèvis Inisyal Minimòm (MISP) pou satisfè bezwen sante repwodiktif yo.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yo idantifye yon òganizasyon oswa plizyè òganizasyon ak yon moun oswa plizyè moun pou fasilite kouwòdinasyon ak egzekisyon MISP nan tèt ansanm avèk otorite ki alatèt sante a (al gade nòt oryantasyon 1).
- Ajans sante yo ta dwe pran mezi pou anpeche ak kontwòl konsekans vyolans ki baze sou sèks (GBV), nan tèt ansanm avèk lòt sektè enpòtan yo, sitou pwoteksyon ak sèvis pwoteksyon ak sèvis kominotè yo (al gade nòt oryantasyon 2).
- Yo kontwòl ak rapòte kantite ka fòm seksyèl ak lòt fòm GBV yo ba sèvis sante yo, ajan pwoteksyon ak ajan sekirite nan yon ajans prensipal GBV (oswa ajans yo). Règ konfidansyalite a aplike nan rasanblaj ak revizyon done yo.
- Yo aplike pake minimòm sèvis pou anpeche transmisyon VIH/SIDA aplike (al gade estanda 6 nan Kontwòl maladi kontajye).
- Kantite konvnan twous pou akouchman pwòp, ki baze sou estimasyon kantite timoun ki fèt nan nenpòt peryòd tan, disponib epitou yo distribiye yo ba fanm yo konstate ansent ak ba asistan kalifye/tradisyonèl nan akouchman pou ankouraje akouchman nan kay pwòp.

- Yo distribiye kantite konvnan twous akouchman pou fanmsaj (UNICEF oswa ekivalan) nan sant sante yo pou asire akouchman pwòp ak sennesòf.
- Yo kreye ak ankouraje yon sistèm ofisyèl rekòmandasyon nan kominote a, pou entwodui fanmsaj yo ak asistan kalifye/tradisyonèl nan akouchman, pou kontwole ijans obstetrik yo. Yo òganize sèvis transpò kòmsadwa pou pasyan yo kapab rive nan sant rekòmandasyon an (al gade nòt oryantasyon 3).
- Yo kòmanse plan yo pou ofri divès kalite sèvis sante ki entegre nan swen sante primè san pèdi tan (al gade nòt oryantasyon 4).

Nòt oryantasyon

1. Pake Sèvis Inisyal Minimòm: MISP deziyen pou satisfè bezwen sante repwodiktif (RH) popilasyon ki afekte nan premye etap yon katastwòf. MISP pa sèlman yon seri ekipman ak materyèl, men tou yon seri aktivite sante espesifik. Objektif li yo se pou idantifye yon òganizasyon oswa plizyè òganizasyon oswa yon moun oswa plizyè moun pou fasilite kouwòdinasyon li ak egzekisyon li; pou anpeche ak kontwole konsekans vyolans ki baze sou sèks; pou diminye transmisyon VIH; pou anpeche mòtalite ak mòbidite egzajere neyonatal (apre akouchman) ak matènèl; epitou pou planifye pou bay sèvis RH detaye. Yo te deziyen twous UNFPA RH sitou pou fasilite egzekisyon MISP. Li genyen ladan yon seri 12 sou-kit ki kapab itilize nan chak nivo sekans swen an: Pòs kominote/sante, sant sante ak sant rekòmandasyon.

2. Vyolans ki baze sou sèks (GBV) se yon karakteristik komen anpil ijans konplèks ak menm anpil katastwòf natirèl. Li genyen ladan abi tankou kadejak, vyolans nan kay, eksplwatasyon seksyèl, maryaj fòse, pwostitisyon fòse, trafik ak kidnaping. Prevansyon ak kontwòl GBV mande kolaborasyon ak kouwòdinasyon pami manm kominote a epi ant ajans yo. Sèvis sante yo ta dwe genyen ladan yo kontwòl medikal pou sivivan atak seksyèl yo, konsèy konfidansyèl ak rekòmandasyon pou lòt swen kòmsadwa. Prezantasyon kominote yo, distribisyon atik debaz, ak aksè nan sèvis sante ak lòt pwogram yo ta dwe deziyen pou diminye posiblite pou GBV. Yo dwe evite ak kontwole eksplwatasyon seksyèl popilasyon ki afekte nan katastwòf yo anplwaye ajans yo, pèsònèl militè ak lòt moun ki

nan pozisyon fè, sitou sou timoun ak jenn yo. Yo ta dwe devlope kòd konduit ak mezi disiplinè ki kreye pou nenpòt vyolasyon (al gade estanda nan Konpetans ak responsablite travayè èd nan paj 40).

3. Swen obstetrik nan ijans: apeprè 15% fanm ansent yo ap devlope konplikasyon k ap bezwen swen obstetrik debaz epitou apeprè 15% fanm ansent yo ap bezwen kèk kalite operasyon, avèk metòd sezaryèn tou. Yo ta dwe kreye sèvis swen obstetrik debaz nan nivo sant sante a san pèdi tan, epitou sèvis sa yo ta dwe genyen ladan yo evalyasyon inisyal, evalyasyon byennèt fetis la; epizyotomi; kontwòl emoraji; kontwòl enfeksyon; kontwòl eklans; nesans miltip; akouchman pa dèyè; itilizasyon vacuum extractor; ak swen espesyal pou fanm ki te fè retire matris yo. Swen obstetrik konplè ta dwe disponib nan lopital rekòmandasyon an san pèdi tan epitou li ta dwe genyen ladan metòd sezaryèn; lapawotomi; reparasyon dechiri vajinal ak dechiri vajinal twazyèm degre; swen pou konplikasyon avòtman ki pa pwoteje; epi transfizyon san sennesòf.

4. Sèvis sante repwodiksyon konplè: ajans sante yo ta dwe planifye pou pwochen entegrasyon sèvis RH konplè yo nan swen sante primè a. Yo pa ta dwe kreye sèvis RH yo kòm pwogram vètikal apa. Anplis entèkansyon ki abòde nan MISP, lòt eleman sèvis RH konplè entegre yo genyen ladan yo responsablite sennesòf manman; planing famiyal ak konsèy; sèvis GBV konplè; kontwòl detaye STI yo ak VIH/SIDA; bezwen espesifik RH jenn yo; epi kontwòl ak siveyans.

Estanda 3 nan kontwòl maladi ki pa kontajye: aspè mantal ak sosyal sante

Moun yo jwenn aksè nan sèvis sosyal ak sèvis sante mantal pou diminye mòbidite, andikap ak pwoblèm sosyal sante mantal.

Endikatè enpòtan pou entèvansyon sosyal¹ (ou dwe li yo ansanm avèk lòt oryantasyon yo)

Pandan etap grav katastwòf la, yo ta dwe konsantre sou entèvansyon sosyal yo.

- Moun yo jwenn aksè nan yon seri kontini enfòmasyon yo fè konfyans sou katastwòf la ak sou efò sekou ki asosye yo (al gade lòt oryantasyon 1).
- Yo konsève oswa re-kreye evènman kiltirèl ak relijye nòm yo (avèk tou rityèl dèy pratisyen espirityèl ak relijye enpòtan yo òganize). Moun yo anmezi pou fè seremoni finèb yo (al gade lòt oryantasyon 2).
- Imedyatman resous yo pèmèt sa, timoun yo ak adolesan yo jwenn aksè nan aktivite lekòl fòmèl ak enfòmèl ak nan aktivite lwazi nòmal yo.
- Adilt yo ak adolesan yo anmezi pou patisipe nan aktivite pozitif, detèmine epi ki nan enterè komen yo, tankou aktivite pou pote sekou nan katastwòf la.
- Moun ki izole yo, tankou timoun ki separe yo oswa timoun òfelen yo, timoun konbatan yo, vèf ak vèv yo, granmoun aje yo ak lòt moun ki pa gen fanmi, jwenn aksè nan aktivite ki fasilite yo vin fè

¹ Yo diskite sou endikatè sosyal ak sikolojik yo apa. Tèm ‘entèvansyon sosyal’ itilize pou aktivite sa yo ki vize sitou pou genyen efè sosyal. Tèm ‘entèvansyon sikolojik’ itilize sitou pou entèvansyon ki vize sitou pou genyen efè sikolojik (oswa sikyatrik). Yo rekonèt entèvansyon sosyal yo genyen efè sikolojik segondè epi entèvansyon sikolojik yo genyen efè sosyal segondè, jan tèm ‘siko-sosyal’ sijere sa.

pati nan rezo sosyal yo.

- Lè li nesesè, yo kreye yon sèvis lokalizasyon pou reyini moun yo ak fanmi yo.
- Kote moun yo deplase a, yo òganizeabri ki gen objektif pou fè manm fanmi yo ak kominote yo rete ini.
- Yo konsilte kominote a konsènan desizyon sou kote pou chèche espas relijye yo, lekòl yo, pwen dlo yo ak bilding ki genyen enstalasyon sanitè yo. Plan kominote pou moun ki deplase yo genyen ladan espas lwazi ak espas kiltirèl (al gade estanda 2 nan Refij ak kominote, paj 211-218).

Endikatè kle pou entèvansyon sikolojik ak sikyatrik

(ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Moun ki genyen chagren mantal grav apre yo te fin ekspoze nan ajan estresan twomatik jwenn aksè nan premye sekou sikolojik nan sant sèvis sante yo ak nan kominote a (al gade nòt oryantasyon 3).
- Swen pou plent sikyatrik ijan disponib nan sistèm swen sante primè a. Medikaman sikyatrik debaz, ki konsistan avèk lis medikaman debaz yo, disponib nan sant sante primè yo ((al gade nòt oryantasyon 4).
- Moun ki te deja genyen twoub sikyatrik yo kontinye ap resevwa tretman enpòtan, epitou yo ta dwe evite medikaman sispansyon nuizib medikaman yo toudenkou. Yo satisfè bezwen debaz pasyan ki nan lopital sikyatrik debaz yo.
- Si katastwòf la ta vin pwolonje, yo kòmanse plan pou ofri yon divès kalite entèvansyon sikolojik konplè ki baze nan kominote a pou etap apre katastwòf la (al gade nòt oryantasyon 5).

Nòt oryantasyon

1. **Enfòmasyon:** aksè nan enfòmasyon yo se pa sèlman yon dwa moun genyen men tou li diminye anksyete ak chagren piblik la ki pa nesesè. Yo ta dwe bay enfòmasyon yo selon kalite ak echèl katastwòf la epitou selon efò ki fèt pou kreye sekirite fizik popilasyon an. Answit, yo ta dwe bay

popilasyon an enfòmasyon sou kalite espesifik aktivite sekou gouvènman an, otorite lokal yo ak òganizasyon sekou yo ap ofri, ak pozisyon yo. Yo ta dwe bay enfòmasyon yo selon prensip risk kominikasyon, enfòmasyon yo pa ta dwe konplike (ki fasil pou timoun 12 zan zòn nan konprann) ak konpreyansif (ki montre konpreyansyon sityasyon sivivan nan katastwòf la).

2. **Antèman:** fanmi yo ta dwe jwenn posiblite pou wè kadav moun yo pou di babay, lè sa kòmsadwa sou plan kiltirèl. Yo pa ta dwe antere kadav yo san seremoni (al gade estanda 5 nan Sistèm ak enfrastrikti sante, nòt oryantasyon 8 nan paj 269).
3. **Premye sekou sikolojik:** kit se pami popilasyon jeneral la oswa pami travayè sekou yo, chagren grav apre moun yo fin ekspoze nan ajan twomatik estresan pi byen kontwole dapre prensip premye sekou sikolojik. Sa egzije swen pragmatik debaz ki diskre avèk yon objektif pou kote men pou pa fòse moun yo pale; pou evalye bezwen yo epitou pou asire yo satisfè bezwen debaz yo; pou ankouraje men pou pa fòse konpayon lòt moun enpòtan; epitou pou pwoteje moun yo kont lòt mal. Yo kapab anseye kalite premye sekou sa a vit pou volontè yo ak pwofesyonèl yo. Yo ta dwe mande travayè sante yo pou yo pa simaye preskripsyon benzodyazepin akòz risk akoutimans.
4. **Swen pou plent sikyatrik ijan:** kondisyon sikyatrik ki bezwen swen ijan genyen ladan fason yon moun danjere pou tèt li oswa pou lòt moun, sikoz, depresyon ak obsesyon grav.
5. **Entèvansyon sikolojik ki baze nan kominote:** entèvansyon yo ta dwe baze sou yon evalyasyon sèvis ki egziste yo ak yon entèpretasyon kontèks sosyo-kiltirèl. Yo ta dwe genyen ladan itilizasyon pwosesis fonksyonèl ak kiltirèl moun ak kominote yo pou siviv pou ede yo vin genyen kontwòl ankò sou sikonstans yo. Li rekòmande pou genyen kolaborasyon avèk lidè kominote a ak lidè natifnatal yo lè li posib. Yo ta dwe ankouraje gwoup endepandan ki baze nan kominote a. Travayè kominote a ta dwe resevwa fòmasyon ak sipèvizyon pou ede travayè sante yo avèk gwo kantite travay yo epitou pou fè aktivite asistans pou fasilite swen pou gwoup frajil ak gwoup minorite yo.

Estanda 4 nan kontwòl maladi ki pa kontajye: maladi kwonik

Pou popilasyon kote maladi kwonik yo responsab pou yon gwo pwopòsyon mòtalite a, moun yo ta dwe jwenn aksè nan terapi debaz yo pou yo pa mouri.

Endikatè kle (ou dwe li yo ansanm avèk nòt oryantasyon yo)

- Yon ajans espesifik (oswa plizyè ajans) deziyen pou kouwòdone pwogram yo pou moun ki genyen maladi kwonik kote yon sispansyon grav terapi a kapab lakòz lanmò (al gade nòt oryantasyon 1).
- Yo idantifye ak anrejistre aktivman moun ki genyen maladi kwonik sa yo.
- Medikaman pou toujou fè kontwòl woutin maladi kwonik yo disponib nan sistèm swen sante primè a, depi medikaman sa yo espesifye sou lis medikaman debaz yo.

Nòt oryantasyon

- 1. Maladi kwonik yo:** anjeneral pa genyen konsèy yo aksepte sou kontwòl maladi kwonik yo pandan katastwòf yo te mete anplas anvan. Pandan ijans konplèks nan peyi kote pasyan yo te genyen aksè anvan nan tretman k ap kontinye pou maladi kwonik yo, yo te bay priyorite pou maladi sa yo kote yon sispansyon grav terapi a te kapab lakòz lanmò, tankou ensifizans renal kwonik ki depannde dyaliz, dyabèt ki depannde ensilin ak sèten kansè timoun piti. Pwogram sa yo pa t reprezante nouvo pwogram, men yon kontinyasyon terapi k ap kontinye pou sove lavi pasyan yo. Nan fiti katastwòf yo, pwogram pou lòt maladi kwonik yo kapab enpòtan tou. Li pa kòmsadwa pou entwodui nouvo rejim terapetik oswa pwogram pou kontwòl maladi kwonik yo pandan efò sekou a si popilasyon an pa t genyen aksè nan terapi sa yo anvan katastwòf la. Kontwòl woutin k ap kontinye pou maladi kwonik estab yo ta dwe disponib avèk èd sistèm swen sante primè a, avèk medikaman ki nan lis medikaman debaz yo.

Dokiman Siplemantè 1

Lis Kontwòl pou Evalyasyon Sèvis Sante

Preparasyon

- Jwenn enfòmasyon ki disponib sou popilasyon ki afekte nan katastwòf la ak resous ki nan peyi akèy la ak nan sous entènasyonal.
- Jwenn kat jeyografik ak foto yo pran nan vizyon ayeryen ki disponib yo.
- Jwenn done demografik ak done sou ka lanmò nan peyi akèy la ak nan sous entènasyonal yo.

Sekirite ak aksè

- Detèmine egzistans danje natirèl k ap kontinye oswa danje moun lakòz.
- Detèmine sitiyaasyon sekirite jeneral la, avèk tou prezans fòs lame oswa milis yo.
- Detèmine aksè ajans imanite yo genyen nan popilasyon ki afekte a.

Demografi ak estrikti sosyal

- Detèmine popilasyon total ki afekte ak pwopòsyon timoun ki poko gen laj senkan.
- Detèmine repatisyon popilasyon an selon laj ak sèks.
- Idantifye gwoup ki nan pi gwo risk la, pa egzanp, fanm, timoun, granmoun aje, moun andikape, moun k ap viv avèk VIH/SID, manm sèten gwoup etnik oswa sosyal.
- Detèmine kantite mwayen moun k ap viv nan kay yo epi estime kay ki genyen fanm ak timoun ki alatèt yo.
- Detèmine estrikti sosyal ki egziste, tankou pozisyon otorite/enfliyans ak wòl fanm yo.

Enfòmasyon jeneral sou sante

- Idantifye pwoblèm sante ak priyorite ki te egziste anvan nan zòn ki afekte nan katastwòf la anvan katastwòf la. Konfime epidemyoloji maladi lokal la.
- Idantifye pwoblèm sante ak priyorite ki te egziste anvan nan peyi orijin nan si refijye yo konsène. Konfime epidemyoloji maladi nan peyi orijin nan.
- Idantifye risk ki egziste nan sante, pa egzanp, maladi epidemik posib.
- Idantifye sous swen sante ki te la anvan.
- Detèmine pwen fò kouvèti pwogram sante piblik lokal yo nan peyi orijin refijye yo.

To mòtalite

- Kalkile to mòtalite estime a (CMR).
- Kalkile to mòtalite pou timoun ki poko gen laj 5 an (U5MR: To mòtalite ki espesifik pou laj pou timoun ki poko gen laj 5 ane).
- Kalkile to mòtalite ki espesifik sou kòz.

To mòbidite

- Detèmine to ensidans gwo maladi ki genyen enpòtans pou sante piblik.
- Detèmine to ensidans gwo maladi ki espesifik pou laj ak sèks kote li posib.

Resous disponib yo

- Detèmine kapasite ak repons Ministè Sante peyi a oswa peyi ki afekte yo nan katastwòf la.
- Detèmine kondisyon sant sante nasyonal yo, tankou kantite total, klasman ak nivo swen yo ofri a, kondisyon fizik, kondisyon fonksyonèl ak aksè.

- Detèmine kantite ak konpetans anplwaye sante ki disponib yo.
- Detèmine kapasite ak kondisyon fonksyonèl pwogram sante piblik ki egziste yo, pa egzanp, Pwogram Elaji sou Iminizasyon (EPI), sèvis sante pou manman ak pou timoun.
- Detèmine disponiblite pwotokòl ofisyèl yo, medikaman debaz yo, materyèl ak ekipman.
- Detèmine sitiyasyon sistèm rekòmandasyon ki egziste yo.
- Detèmine sitiyasyon sistèm enfòmasyon sou sante ki egziste (HIS).
- Detèmine kapasite sistèm lojistik ki egziste yo, sitou jan yo asosye ak akizisyon, distribisyon ak estokaj medikaman debaz yo, vaksen yo ak materyèl medikal yo.

Konsidere done nan lòt sektè enpòtan yo

- Sitiyasyon nitrisyonèl
- Kondisyon anviwònman
- Manje ak sekirite alimantè

Dokiman Siplemantè 2

Modèl Fòm pou Rapòtaj sou Siveyans chak Semèn

Fòm 1 Siveyans Mòtalite *

Sant

Date apati lendi.....Jiska dimanch:

Popilasyon total nan kòmansman semèn sa a:

Akouchman pou semèn sa a: Ka lanmò pou semèn sa a:

Moun ki rive pou semèn sa a(si genyen):.....Moun ki ale pou semèn sa a:.....

Popilasyon total nan fen semèn nan: Popilasyon total ki poko gen laj 5 ane:.....

	0-4 ane		5+ ane		Total
	gason	fanm	gason	fanm	
Kòz imedyat					
Enfeksyon nan pati enferyè					
aparèy respiratwa					
Kolera (ki sispèk)					
Dyare – pou pou san					
Dyare – pou pou dlo					
Blesi – ki pa aksidantèl					
Malarya					
Lanmò manman – dirèk					
Lawoujòl					
Menenjit (ki sispèk)					
Neyonatal (0-28 jou)					
Lòt					
Enkoni					
<i>Total selon laj ak sèks</i>					
Kòz kache					
SIDA (ki sispèk)					
Malnitrisyon					
Lanmò manman – endirèk					
Lòt					
<i>Total selon laj ak sèks</i>					

* Fòm sa a sèvi lè genyen anpil ka lanmò epi kidonk yo pa kapab rasanble plis enfòmasyon detaye sou ka lanmò endividyèl yo akòz limit tan an.

- Kantite fwa yo fè rapòtaj la (sètadi pa jou oswa pa semèn) depannde de kantite ka lanmò yo.
- Yo kapab ajoute lòt kòz mòtalite yo selon kontèks la ak modèl epidemik lan.
- Laj yo kapab repati annapre (0-11 mwa, 1-4 ane, 5-14 ane, 15-49 ane, 50-59 ane, 60+ ane) jan li posib.
- Yo pa ta dwe rapòte ka lanmò yo sèlman nan sant sante yo, men yo ta dwe ajoute rapò yo nan lokal ak lidè relijiye yo, travayè kominotè yo, gwoup fanm yo ak lopital rekòmandasyon yo.
- Kèlkeswa lè li posib, yo ta dwe mete definisyon ka yo pa dèyè fòm nan.

Fòm 2 Siveyans Mòtalite *

Sant

Date apati lendi

Jiska dimanch:

Popilasyon total nan kòmansman semèn sa a:

Akouchman pou semèn sa a:

Ka lanmò pou semèn sa a:

Moun ki rive pou semèn sa a (si genyen):

Moun ki ale pou semèn sa a:

Popilasyon total nan fen semèn nan:

Popilasyon total ki poko gen laj 5 ane:

			Kòd Dirèk Lanmò										Kòz kache yo								
No	Sex (g, f)	Laj (jou=d mwa= ane=y)	Entèksyon nan pati Enferyè	aparèy espiratwa	Kolera (ki sispèk)	Dyare – poupou san	Dyare – poupou dlo	Blesi – ki pa aksidan tèt	Malarya	Lanmò manman – dirèk	Lawoujòl	Mennenjit (ki sispèk)	Neyonatal (0-28 jou)	Lòt (endike)	Enkontni	SIDA (ki sispèk)	Mainitrisyon	Lanmò manman – endirèk	Lòt (endike)	Dat (jou/mwa/ane) ?Pozisyon ki nan lokal	(pa egzanp, biòk nimewo)? Mo un nan lopital oswa lakay
1																					
2																					
3																					
4																					
5																					
6																					
7																					
8																					
9																					
10																					

* Fòm sa a a itilize lè genyen ase tan pou anrejistre done yo sou ka lanmò endividyèl yo; sa pèmèt yo fè analiz selon laj, anklèt sou epidemi an selon kote a ak to itilizasyon sant lan.

- Kantite fwa yo fè rapòtaj la (sètadi pa jou oswa pa semèn) depannde de kantite ka lanmò yo.
- Yo kapab ajoute lòt kòz ka lanmò yo kòm ajisteman sityasyon an.
- Yo pa ta dwe rapòte ka lanmò yo sèlman nan sant sante yo, men yo ta dwe ajoute rapò yo nan lokal ak lidè relijiye yo, travayè kominotè yo, gwoup fanm yo ak lopital rekòmandasyon yo.
- Kèlkeswa li li posib, yo ta dwe mete definisyon ka yo pa dèyè fòm nan.

Fò Rapòtaj Siveyans Mòbidite pa Semèn

Sant.....

Date apati lendi: Jiska dimanch:

Popilasyon total nan kòmansman semèn sa a:

Akouchman pou semèn sa a: Ka lanmò pou semèn sa a:

Moun ki rive pou semèn sa a (si genyen): Moun ki ale pou semèn sa a:

Popilasyon total nan fen semèn nan: Popilasyon total ki poko gen laj 5 ane:

Mòbidite Diagnosis*	Pi piti pase 5 an (nouvo ka)			5 ane ak plis (nouvo ka)			Total	Ka repete yo
	Male	Fanm	Total	Gason	Fanm	Total	nouvo ka	Total
Enfeksyon respiratwa grav								
infections**								
SIDA (ki sispèk)								
Anemi								
Kolera (ki sispèk)								
Dyare – pou pou san								
Dyare – pou pou dlo								
Maladi zye								
Malarya								
Malnitrisyon								
Lawoujòl								
Menenjit (ki sispèk)								
Blesi – aksidantèl								
Blesi – ki pa aksidantèl								
Enfeksyon moun trape								
nan relasyon seksyèl								
Maladi ilsè jenital								
Sipirasyon iretral gason								
Pèt vajinal								
Doulè anba vant								
Gal								
Maladi po								
(sof gal)								
Vè								
Lòt								
Enkoni								
Total								

* Plis pase yon dyagnostik posib; yo kapab retire oswa ajoute maladi yo kòm ajisteman nan sityasyon ki genyen an.

** Enfeksyon grav nan aparèy respiratwa: nan kèk peyi, kategori sa a kapab divize an enfeksyon nan pati siperyè ak nan pati enferyè aparèy respiratwa.

– Yo kapab ajoute oswa soustrè kòz mòbidite yo selon kontèks la ak modèl epidemik lan.

– Laj yo kapab repati annapre (0-11 mwa, 4 ane, 5-14 ane, 15-49 ane, 50-59 ane, 60+ ane) jan li posib.

Vizit nan sant sante a	Pi piti pase 5 an			5 ane ak plis			Total	
	Gason	Fanm	Total	Gason	Fanm	Total	Gason	Fanm
Vizit total								

To itilizasyon: Kantite vizit pou chak moun pa ane nan sant sante a = kantite total vizit nan 1 semèn / popilasyon total la x 52 semèn

– Laj yo kapab repati annapre (0-11 mwa, 1-4 ane, 5-14 ane, 15-49 ane, 50-59 ane, 60+ ane) jan li posib.

Kantite konsiltasyon pou chak klinisyen: Kantite vizit total (nouvo ak repete) / Klinisyen FTE ki nan sant sante a/ kantite jou sant sante a fonksyone pa semèn.

Dokiman Siplemantè 3

Fòmil pou Kalkile To Mòtalite ak Mòbidite

To Mòtalite ki Estime (CMR)

- **Definisyon:** To mòtalite nan popilasyon an nèt, avèk tou toulède sèks yo ak tout laj. CMR kapab eksprime avèk diferan denominatè estanda popilasyon an epitou pou diferan peryòd tan, pa egzanp, ka lanmò pou yon popilasyon 1,000 moun pa mwa oswa ka lanmò pou yon popilasyon 1,000 moun pa ane.

- *Fòmil yo itilize pi souvan pandan katastwòf yo:*

$$\frac{\text{Popilasyon total}}{10\,000 \text{ moun/jou}} \times \text{Kantite jou ki nan peryòd tan}$$

To Mòtalite pou Timoun ki poko gen laj 5 ane (U5MR)

- *Definisyon:* To mòtalite pami timoun ki poko gen laj 5 ane nan popilasyon an.
- *Fòmil yo itilize pi souvan pandan katastwòf yo* (to mòtalite ki espesifik pou laj pou timoun ki gen mwens pase laj 5 ane):

$$\frac{\text{Kantite total ka lanmò pami timoun yo}}{\text{<5 ane pandan peryòd tan an}} \times \frac{10\,000 \text{ moun}}{\text{Kantite jou ki nan peryòd tan}} = \text{ka lanmò}/10,000/\text{jou}$$

To Ensidans

- *Definisyon:* Kantite nouvo ka yon maladi ki rive pandan yon peryòd tan ki espesifye nan yon popilasyon ki nan risk pou devlope maladi a.

- *Fòmil yo itilize pi souvan pandan katastwòf yo:*

Kantite nouvo ka akòz 1,000 moun
maladi espesifik nan peryòd tan

Popilasyon ki nan risk pou devlope maladi x Kantite mwa ki nan peryòd tan an

= nouvo ka akòz maladi espesifik/1,000/mwa

To Ka Lanmò (CFR)

- *Definisyon:* Kantite moun ki mouri akòz yon maladi divize pa kantite moun ki gen maladi a.

- *Fòmil:*

Kantite moun ki mouri akòz maladi a pandan peryòd tan an

Moun ki gen maladi a pandan peryòd tan an x 100 = x%

To Itilizasyon Sant Sante

- *Definisyon:* Kantite vizit pasyan ki pa entèn pou chak moun pa ane. Kèlkeswa lè li posib, yo ta dwe fè yon diferans ant nouvo ak ansyen vizit yo, epitou yo ta dwe itilize nouvo vizit yo pou kalkile to sa a. Men, li souvan difisil pou fè diferans ant nouvo ak ansyen vizit, kidonk yo melanje yo souvan ak vizit total yo pandan yon katastwòf.

- *Fòmil:*

Kantite total vizit nan yon semèn

Popilasyon total x 52 semèn
= vizit/moun/ane

Kantite Konsiltasyon pou chak Klinisyen pa Jou

- *Definisyon:* Kantite mwayen konsiltasyon total (nouvo ka ak ka ki repete) chak klinisyen wè pa jou.
- *Fòmil:*

Kantite total konsiltasyon (nouvo ak repete) $\div$ Kantite jou sant
Kantite klinisyen FTE* ki nan sant sante a sante a louvri pa semèn

* FTE ('ekivalan atanplen') vle di kantite ekivalan klinisyen ki travay nan yon sant sante. Pa egzanp, si genyen sis (6) klinisyen ki travay nan depatman pasyan ki pa entènè men de (2) ladan yo travay nan mwatye tan, lè sa a kantite klinisyen FTE yo = 4 anplwaye atanplen + 2 anplwaye mwatye tan = 5 klinisyen FTE.

Dokiman Siplemantè 4

Referans

Gras ak pwogram Migrasyon Fòse Anliy Sant Etid Refijye nan University of Oxford, anpil nan dokiman sa yo te resevwa pèmisyon dwadotè epitou yo afiche sou yon lyen Esfè espesyal nan: <http://www.forcedmigration.org>

Enstriman legal entènasyonal

Dwa pou Pi Gwo Estanda Sante ki ka Reyalize (Atik 12 Konvansyon Entènasyonal sou Dwa Ekonomik, Sosyal ak Kiltirèl), kòmantè jeneral 14 CESCR, 11 out 2000, U.N. Doc. E/C.12/2000/4. Komite pou Dwa Ekonomik, Sosyal ak Kiltirèl.

Baccino-Astrada, A (1982), *Manyèl sou Dwa ak Devwa Pèsonèl Medikal nan Konfli Ame*. ICRC. Jenèv. ICRC: Jenèv.

Mann, J, Gruskin, S, Grodin, M, Annas, G (eds.) (1999), *Health and Human Rights: A Reader*. Routledge.

OMS (2002), *25 Kesyon ak Repons sou Sante ak Dwa Moun*. Òganizasyon Mondyal Sante. <http://www.who.int/hhr>

Sistèm ak Enfrastrikti Sante

Beaglehole, R, Bonita, R, Kjellstrom, T (1993), *Epidemyoloji Debaz*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

Syans Kontwòl pou Sante (1997), *Jesyon Estòk Medikaman (Dezyèm Edisyon)*. Kumarian Press. Bloomfield, CT.

Médecins Sans Frontières (1993), *Gid Klinik. Manyèl Dyagnostik ak Tretman*. Médecins Sans Frontières Pari.

Médecins Sans Frontières (1997), *Sante Refijye*. Yon Apwòch pou Sitiyasyon Ijans. Macmillan. Lond. Macmillan. London.

Noji, E (ed.) (1997), *Konsekans Katastwòf sou Sante Piblik*. Oxford University Press. New York.

Perrin, P (1996), *Tiliv Enfòmasyon sou Lagè ak Sante Piblik*. Komite Entènasyonal Lakwa-Wouj. Jenèv.

UNHCR/OMS (1996), *Gid pou Don Medikaman*. Òganizasyon Mondyal Sante ak Wo Komisarya Nasyonzini pou Refijye. Jenèv.

UNHCR (2001), *Sante, Manje, ak Twous Zouti Nitrisyon: Zouti ak Dokiman Referans pou Kontwòl ak Evalye Pwogram Sante, Manje ak Nitrisyon (CD-ROM)*. Wo Komisarya Nasyonzini pou Refijye. Jenèv.

OMS/PAHO (2001), *Bibliyotèk Medikal pou Katastwòf* (CD-ROM). Òganizasyon Mondyal Sante/Òganizasyon Sante Panameriken. Jenèv.

WHO (1998), *The New Emergency Health Kit 1998*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

OMS (1999), *Pwotokòl pou Evalyasyon Sante Rapid pou Ijans yo*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

OMS (1994), *Sant Laboratwa Medikal nan Sitiyasyon Ijans ak Katastwòf*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

Kontwòl Maladi Kontajye

Chin, J (2000), *Manyèl Kontwòl Maladi Kontajye (17yèm Edisyon)*. Asosyasyon Ameriken pou Sante Piblik. Washington, DC.

Cook, GC, Zumla, AI, Weir, J (2003), *Maladi Twopikal Manson*. WB Saunders.

Gwoup Referans Komite Pwovizwa Entè-Ajans sou VIH/SIDA nan Sitiyasyon Ijans (2003), *Gid pou Entèkansyon pou VIH nan Anviwònman Ijans*. UNAIDS. Jenèv (nan enpresyon). UNAIDS: Jenèv (nan enpresyon). (Dokiman sa a ap ranplase UNAIDS, 1998, *Gid pou Entèkansyon nan HIV nan Sitiyasyon Ijans*).

Komite Entènasyonal pou Sekou (2003), *Pwoteksyon Lavni: Prevansyon VIH, Swen ak Sipò Pami Popilasyon ki Deplase ak Popilasyon ki Afekte nan Lagè*. Kumarian Press. Bloomfield, CT.

Pasteur Institute: <http://www.pasteur.fr>

UNAIDS: <http://www.unaids.org>

OMS (1993), *Gid pou Kontwòl Kolera*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

OMS (2002), *Gid pou Rasanblaj Echantiyon Klinik Pandan Ankèt Epidemi Maladi sou Teren*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

OMS (1997), *Iminizasyon an Pratik. Yon Gid pou Travayè Sante K ap Bay Vaksen*. Macmillan. Lond. Macmillan. London.

OMS (2003), *Kontwòl Malarya nan Ijans Konplèks: Yon Tiliiv Enfòmasyon Entè-Ajans*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv (nan enpresyon).

OMS (1993), *Kontwòl ak Prevansyon Dyare: Gid Pratik*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

Kontwòl Maladi ki pa Kontajye

Domaj

Hayward-Karlsson, J, Jeffrey, S, Kerr, A et al (1998), *Lopital ki Moun ki Blese nan Lagè: Yon Gid Pratik pou Enstalasyon ak Fonksyònman yon Lopital Chirijikal nan yon Zòn Konfli Ame. Komite Entènasyonal Lakwa-Wouj*. Jenèv.

Médecins Sans Frontières (1989), *Pwosedi Chirijikal Minè nan Zòn ki Lwen. Médecins Sans Frontières*. Pari.

PAHO-OPS (1995), *Kreyasyon yon Sistèm Kontwòl Mòtalite. Òganizasyon Panameriken pou Sante*. Jenèv.

OMS (1991), *Operasyon nan Lopital Distri: Obstetrik, Jinekoloji, Òtopedi, ak Twomatoloji*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

Sante repwodiktif

Sante Repwodiktif pou Konsòsyòm Refijye (1997), *Zouti Pratik pou Evalyasyon Bezwen Sante Repwodiktif*. RHR Consortium.

Gwoup Travay Entè-Ajans (1999), *Yon Manyèl Pratik Entè-Ajans pou Sante Repwodiktif nan Sitiyasyon Refijye*. Wo Komisarya Nasyonzini pou Refijye. Jenèv.

UNFPA: <http://www.unfpa.org>

UNFPA (2001), *Twous Sante Repwodiktif pou Sitiyasyon Ijans* (Dezyèm Edisyon). UNFPA.

UNHCR (2003), *Vyolans Seksyèl ak Vyolans ki Baze sou Sèks Kont Refijye, Rapatriye ak Moun ki Deplase sou Plan Entèn: Gid pou Prevansyon ak Repons*. Dokiman Pwovizwa pou tès pratik, 8 jiyè 2002. (Dokiman sa a ap ranplase UNHCR 1995 *Vyolans Seksyèl Kont Refijye: Gid pou Prevansyon ak Repons*.)

OMS (2001), *Kontwòl Klinik Sivivan Kadejak*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

Aspè mantal ak sosyal sante

Enstiti Nasyonal Sante Mantal (2002), *Sante Mantal ak Vyolans an Mas: Entèvansyon Sikolojik Bonè ki Baze sou Prèv pou Viktim/Sivivan Vyolans an Mas. Yon Sesyon Enfòmasyon pou Jwenn Konsansis sou Pi Bon Pratik*. (Piblikasyon NIH Nimewo 02-5138). Biwo Enpresyon Gouvènman Etazini. Washington, DC. <http://www.nimh.nih.gov>

OMS (2003), *Sante Mantal nan Ijans: Aspè Mantal ak Sosyal Popilasyon ki Ekspoze nan Ajan Estresan Ekstrèm*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv.

OMS/UNHCR (1996), *Sante Mantal Refijye*. Òganizasyon Mondyal Sante. Jenèv. <http://whqlibdoc.who.int>

Maladi kwonik

Ahya, SN, Flood, K, Paranjothi, S et al (eds.), *Manyèl Washington Terapetik Medikal (30yèm Edisyon)*. Lippincott Williams & Wilkins Publishers.

Braunwald, E, Fauci, AS, Kasper, DL et al (eds.) (2001), (2001), *Prensip Harrison pou Lamedsin Entèn (15yèm Edisyon)*. McGraw Hill Professional. New York.

Tierny, LM, McPhee, SJ, Papadakis, MA (eds.), *Dènye Dyagnostik Medikal ak Tretman 2003 (42yèm Edisyon)*. McGraw-Hill/Appleton & Lange. New York.

Sit Wèb

Sant pou Kontwòl ak Prevansyon Maladi: <http://www.cdc.gov>

Sant pou Rechèch sou Epidemyoloji Katastwòf: <http://www.cred.be>

Komite Entènasyonal Lakwa-Wouj: <http://www.icrc.org>

Federasyon Entènasyonal Lakwa-Wouj ak Sosyete Kwasan-Wouj:
<http://www.ifrc.org>

Òganizasyon Panameriken pou Sante. <http://www.paho.org>

Wo Komisarya Nasyonzini pou Refijye: <http://www.unhcr.ch>

UNICEF: <http://www.unicef.org>

Òganizasyon Mondyal Sante: <http://www.who.int>

Nòt

Nòt

Anèks

1 Dokiman Legal ki Sipòte Tiliv Enfòmasyon Sphere

Dokiman ki endike anba yo bay enfòmasyon sou Ak Konstititif ak Estanda Minimòm nan Repons pou Katastwòf:

Deklarasyon Inivèsèl Dwa Moun, 1948.

Konvansyon Entènasyonal sou Dwa Sivil ak Politik, 1966

Konvansyon Entènasyonal sou Dwa Ekonomik, Sosyal ak Kiltirèl, 1966.

Konvansyon Entènasyonal sou Eliminasyon Tout Fòm Diskriminasyon Rasyal, 1969.

Kat (4) Konvansyon Jenèv 1949 ak de (2) Lòt Pwotokòl 1977 yo.

Konvansyon ki asosye ak Sitiyasyon Refijye 1951 ak Pwotokòl ki asosye ak Sitiyasyon Refijye yo, 1967.

Konvansyon kont Siplis ak Lòt Tretman oswa Pinisyon Mechan, Inimen oswa Degradan, 1984

Konvansyon sou Prevansyon ak Pinisyon Krim Jenosid, 1948.

Konvansyon sou Dwa Timoun, 1989.

Konvansyon sou Eliminasyon Tout Fòm Diskriminasyon Kont Fanm, 1979.

Konvansyon ki asosye ak Sitiyasyon Moun ki san Patri, 1960.

Prensip Gid sou Deplasman Entèn, 1998.

2. Kòd Konduit pou Lakwa-Wouj Entènasyonal ak Mouvman Kwasan-Wouj ak òganizasyon ki pa nan Gouvènman (ONG) nan Sekou pou Katastwòf

Se Federasyon Entènasyonal Lakwa-Wouj ak Sosyete Kwasan-Wouj ak ICRC1 ki prepare dokiman sa a ansanm

Objektif

Kòd Konduit sa a ap la pou pwoteje estanda konpòtman nou. Li pa gen pou wè avèk detay operasyonèl, tankou fason yon moun ta dwe kalkile rasyon alimantè oswa pou kreye yon kan refijye. Alaplas sa, li la pou konsève bon kalite estanda endepandans, efikasite ak konsekans ONG ak Lakwa-Wouj Entènasyonal ak Mouvman Kwasan-Wouj ta renmen reyalize. Li se yon kòd volontè ki aplike dapre volonte òganizasyon ki aksepte li pou konsève estanda ki endike nan Kòd la.

Sizoka gen konfli ame, y ap entèprete ak aplike Kòd Konduit sa a yon fason ki respekte lwa imanite entènasyonal.

Nòt

Esponsò: Caritas Internationalis*, Sèvis Sekou Katolik*, Federasyon Lakwa-Wouj Entènasyonal ak Sosyete Kwasan-Wouj*, Alyans Entènasyonal pou Sove Timoun*, Federasyon Mondyal Literyen*, Oxfam*, Komite Mondyal Legliz*, Komite Lakwa-Wouj Entènasyonal (* manm Komite Òganizasyon Repons Imanite).

Kòd Konduit la vini anvan. Genyen twa (3) anèks ki vini ak li. Anèks sa yo dekri anviwònman travay nou ta renmen wè Gouvènman Akèy yo, Gouvènman ki fè Don yo ak Òganizasyon Entè-Gouvènman an kreye pou yo kapab moun yo jwenn asistans imanitè a yon fason ki efikas.

Definisyon

ONG: ONG (Òganizasyon ki pa nan Gouvènman) vle di òganizasyon, alafwa nasyonal ak entènasyonal, ki fòme apa ak gouvènman peyi kote yo kreye a.

NGHAs: Pou bezwen tèks sa a, nou te envante tèm Ajans Imanitè ki pa nan Gouvènman (NGHA) pou gwoupe eleman Lakwa-Wouj Entènasyonal ak Mouvmman Kwasan-Wouj – Komite Lakwa-Wouj Entènasyonal, Federasyon Lakwa-Wouj Entènasyonal ak Sosyete Kwasan-Wouj ak Sosyete Nasyonal Manm li yo - ak ONG jan li defini anwo a. Kòd sa a gen pou wè sitou ak NGHA ki patisipe nan repons pou katastwòf.

IGO: IGO (Òganizasyon Entè-Gouvènman) vle di òganizasyon ki fòme avèk de (2) oswa plizyè gouvènman. Li genyen ladan tout Ajans Nasyonziini ak òganizasyon rejyonal yo.

Katastwòf: Yon katastwòf se yon evènman ki pote malè ki lakòz anpil moun mouri, moun gen gwo soufrans ak detrès, ak anpil domaj.

Kòd Konduit

Prensip Konduit pou Lakwa-Wouj Entènasyonal ak Mouvmman Kwasan-Wouj ak ONG yo nan Pwogram Repons pou Katastwòf

1 Obligasyon imanité a vini anvan

Dwa pou resevwa asistans imanité, ak pou ofri asistans lan, se yon prensip imanité debaz tout sitwayen tout peyi ta dwe apresye. Antan manm kominote entènasyonal la, nou rekonèt obligasyon nou genyen pou ofri asistans imanité kèlkeswa kote gen bezwen an. Kidonk bezwen pou aksè lib pou popilasyon ki afekte se yon bezwen ki enpòtan anpil nan satisfè responsablite sa a. Premye motivasyon repous nou pou katastwòf se pou soulaje soufrans moun yo pami moun ki kapab reziste mwens nan estrès katastwòf la lakòz Lè nou bay èd imanité se pa yon aksyon patizan oswa politik epitou yo pa ta dwe konsidere li konsa.

2 Nou bay èd la kèlkeswa ras, kwayans oswa nasyonalite, moun ki jwenn èd la, epitou nou pa fè distenksyon ki pa anfavè pèsòn. Nou kalkile priyorite èd la selon nesesite a sèlman

Kote li posib, n ap baze distribisyon èd sekou a sou yon evalyasyon apwofondi bezwen viktim katastwòf la ak kapasite lokal ki deja anplas pou satisfè bezwen sa yo. Nan ansanm pwogram nou yo, n ap konsidere repatisyon an pwopòsyon. Moun yo fèt pou jwenn soulajman pou soufrans yo kèlkeswa kote nou jwenn sa; lavi gen anpil valè nan yon kote nan yon peyi menm jan ak lòt kote nan peyi a. Kidonk, distribisyon èd la ap montre kalite soufrans n ap chèche soulaje a. Nan aplikasyon apwòch sa a, nou rekonèt wòl enpòtan fanm yo jwe nan kominote ki kapab afekte nan katastwòf, epitou n ap asire pwogram èd nou yo sipòte wòl sa a, olye pou diminye li. Aplikasyon yon règleman inivèsèl, san patipri ak endepandan, kapab efikas sèlman si nou-menm ak patnè nou yo jwenn resous ki nesesè pou bay sekou sa a pou tout moun, epitou si nou genyen menm aksè nan tout moun ki

viktim nan katastwòf la.

3 Nou p ap sèvi ak èd la pou sipòte yon pwendvi politik oswa relijye espesyal

N ap bay èd imanitè a selon bezwen moun yo, fanmi yo ak kominote yo. Malgre dwa NGHA yo pou sipòte pwendvi politik oswa relijye espesyal, nou konfime asistans sa a p ap depannde konsantman moun ki jwenn sekou a pou pwendvi sa yo. Nou p ap asosye pwomès, livrezon oswa distribisyon asistans lan avèk sipò oswa akseptasyon yon konviksyon politik oswa relijye espesyal.

4 Nou pa dwe eseye ajì kòm enstriman politik etranje gouvènman.

NGHA yo se ajans ki ajì poukont yo san yo pa mele nan gouvènman yo. Kidonk, nou kreye pwòp règleman nou ak estrateji pou aplike yo, epitou nou p ap chèche aplike politik okenn gouvènman, sof sa ki menm avèk pwòp règleman endepandan nou. Nou p ap janm fè espri – oswa yon fason ki neglijan – pou aksepte yo itilize nou-menm, oswa anplwaye nou yo pou rasanble enfòmasyon politik, militè oswa ekonomik pou gouvènman yo oswa pou lòt antite ki kapab sèvi objektif ki diferan ak sa ki imanitè sèlman, ni nou p ap ajì kòm enstriman politik etranje gouvènman ki bay don yo. N ap itilize asistans nou resevwa a pou satisfè bezwen yo, epitou asistans sa a pou ta dwe deziyen pou satisfè bezwen donatè ki vle elimine sipli danre, ni pou satisfè enterè politik nenpòt donatè patikilye. Nou apresye ak ankouraje don volontè travay ak lajan moun ki konsène yo fè pou sipòte travay nou epitou pou rekonèt endepandans aksyon motivasyon volontè sa a ankouraje. Pou nou kapab pwoteje endepandans nou, n ap chèche evite depandans sou yon sèl sous finansman.

5 Nou dwe respektè kilti ak koutim.

N ap fè tout sa nou kapab pou respektè kilti, estrikti ak koutim kominote ak peyi kote n ap travay la.

6 N ap fè efò pou devlope repons pou katastwòf sou kapasite lokal yo.

Tout moun ak kominote – menm sa ki nan katastwòf la – gen mwayen ak frajilite tou. Kote li posib, n ap ogmante mwayen sa yo. Pou fè sa, n ap itilize sèvis anplwaye lokal yo, achte materyèl lokal, epitou n ap fè komès avèk konpayi lokal yo. Kote li posib, n ap travay nan NGHIA lokal yo kòm patnè nan planifikasyon ak aplikasyon, epitou n ap kolabore avèk estrikti gouvènman an kote li apwopriye. N ap bay plis priorite pou bon jan kouwòdinasyon repons nou yo pou ijans lan. Sa fèt pi byen andedan peyi kote moun ki konsène yo patisipe pi dirèkteman nan operasyon sekou a, epitou ta dwe genyen reprezantan ajans enpòtan Nasyonziini pami moun sa yo.

7 Yo ta dwe jwenn fason pou fè moun ki jwenn benefis pwogram nan patisipe nan jesyon èd sekou a.

Yo pa ta janm dwe enpoze asistans repons pou katastwòf la sou moun k ap jwenn benefis yo. Yo kapab pi byen reyalize sekou ki efikas ak reyabilitasyon ki alontèm kote benefisyè sib yo patisipe nan plan, jesyon ak egzekisyon pwogram asistans lan. N ap fè efò pou fè tout manm kominote a patisipe nan pwogram sekou ak reyabilitasyon nou yo.

8 Èd sekou a fèt pou la sèlman pou diminye frajilite alavni nan katastwòf, epitou pou satisfè bezwen debaz yo.

Tout aksyon sekou afekte lespwa pou devlopman alontèm, swa nan yon mannyè ki pozitif oswa negatif. Avèk sa nan lespri nou, n ap fè tout efò ki posib pou egzekite pwogram sekou ki diminye frajilite benefisyè yo nan katastwòf alavni, epitou pou ede kreye mòdvi ki dirab. N ap fè atansyon espesyal nan enkyetid sou anviwònman an nan plan ak jesyon pwogram sekou yo. N ap fè tout sa nou kapab pou minimize konsekans negatif asistans imanitè, pou nou pa kite benefisyè yo depannde èd peyi etranje pandan lontan.

9 Nou bay tèt nou responsablite alafwa pou moun n ap chèche ede ak moun nou aksepte resous nan men yo.

Nou aji souvan kòm yon lyen enstitisyonèl nan patenarya ant moun ki vle bay èd yo ak moun ki vle resevwa asistans lan pandan katastwòf yo. Kidonk nou bay tèt nou responsablite pou toulède gwoup sa yo. Tout relasyon nou avèk donatè ak benefisyè yo dwe montre yon atitid senterite ak transparans. Nou rekonèt nesosite pou prezante rapò sou aktivite nou yo, alafwa pou bay enfòmasyon sou finans ak rannman. Nou rekonèt obligasyon nou genyen pou asire kontwòl distribisyon èd la kòmsadwa, epitou pou fè evalyasyon konsekans asistans pou katastwòf la. Nan yon mannyè lib, n ap chèche bay rapò tou sou konsekans travay nou, ak sou faktè ki limite oswa amelyore konsekans lan. Pwogram nou yo ap baze sou bon estanda pwofesyonalis ak espètiz pou nou kapab minimize gaspiyaj resous enpòtan yo.

10 Nan enfòmasyon nou yo, aktivite piblisite ak reklam nou yo, nou dwe rekonèt viktim katastwòf la kòm moun ki gen diyite, pa kòm objè ki san valè.

Moun ki viktim nan katastwòf la se yon patnè egal nan aksyon. Kidonk nou pa ta dwe janm derespekte yo. Nen enfòmasyon piblik nou yo, nou dwe fè yon deskripsyon san patipri pou sitiyaasyon katastwòf kote kapasite ak atant viktim katastwòf la prezante aklè, epi pa sèlman frajilite ak laperèz yo. Pandan n ap kolabore avèk medya yo yon fason pou nou kapab amelyore repons piblik la, nou p ap kite demann entèn ak ekstèn pou anons jwenn priorite sou prensip pou maksimize asistans sekou jeneral la. N ap evite fè konpetisyon avèk lòt ajans repons pou katastwòf la pou repòtaj medya nan sitiyaasyon kote repòtaj la kapab pa nan avantaj sèvis nou ofri pou benefisyè yo oswa pou sekirite anplwaye nou yo oswa benefisyè yo.

Anviwònman Travay La

Paske nou te dakò pou fè tout sa nou kapab pou respekte Kòd ki endike anwo a, nou prezante anba a kèk gid ki gen rapò ak Kòd sa a epi ki dekri anviwònman travay nou ta renmen wè gouvènman donatè yo,

gouvènman akèy yo ak òganizasyon entè-gouvènman yo kreye – sitou ajans Nasyonini yo – pou kapab fasilite patisipasyon efikas NGHA yo nan repons pou katastwòf la.

Gid sa yo prezante pou konsèy. Yo pa yon obligasyon legal, ni nou pa mande gouvènman yo oswa IGO yo pou fè konnen si yo aksepte gid yo nan siyati nenpòt dokiman, menmsi sa kapab yon objektif pou travay alavni. Nou prezante yo yon fason pou kapab genyen senterite ak kolaborasyon pou patnè nou yo kapab vin konnen bon jan relasyon nou ta renmen genyen avèk yo.

Anèks I: Rekòmandasyon pou gouvènman peyi ki afekte nan katastwòf

1 Gouvènman yo ta dwe rekonèt ak respekte aksyon endepandan, imanità ak san patipri NGHA yo

NGHA yo se antite ki endepandan. Gouvènman akèy yo ta dwe respekte endepandans ak enpasyalite sa a.

2 Gouvènman akèy yo ta dwe pèmèt NGHA yo jwenn viktim katastwòf yo san pwoblèm

Si NGHA yo la pou aji avèk respè konplè pou prensip imanità yo, yo ta dwe pèmèt yo jwenn viktim katastwòf yo yon fason ki rapid ak san patipri, pou yo kapab distribye asistans imanità a. Gouvènman akèy la, kòm pati egzèsis responsablite granmoun li, pa dwe bloke asistans lan, epitou li dwe aksepte aksyon san patipri ak apolitik NGHA yo. Gouvènman akèy yo ta dwe fasilite antre rapid anplwaye sekou a. Pou fè sa, gouvènman akèy yo ta dwe anile egzijans pou tranzit, pou viza antre ak viza sòti, oswa yo ta dwe fè aranjman pou akòde dokiman sa yo rapidman. Gouvènman yo ta dwe akòde pèmisyon pou vòl ak dwa aterisaj pou avyon k ap pote materyèl ak anplwaye sekou, pou dire faz sekou ijans lan.

3 Gouvènman yo ta dwe fasilite sikilasyon kòmsadwa pou machandiz ak enfòmasyon pandan katastwòf yo.

Yo pote materyèl ak ekipman sekou a nan yon peyi sèlman pou soulaje soufrans moun, pa pou vann yo pou fè benefis oswa gen. Yo ta dwe kite yo bay materyèl sa yo gratis, yo ta dwe kite yo pase san restriksyon, epitou yo pa ta dwe jwenn egzijans pou sètifika orijin oswa bòdwo konsila, lisans enpòtasyon ak/oswa ekspòtasyon oswa lòt restriksyon, oswa pou taksasyon sou enpòtasyon, frè aterisaj oswa frè pou peye nan pò.

Gouvènman akèy k ap resevwa sekou a ta dwe fasilite enpòtasyon pwovizwa ekipman sekou nesèsè, tankou veyikil, avyon lejè ak ekipman telekominikasyon. Pou fè sa, li ta dwe anile lisans oswa restriksyon anrejistremen pou yon ti tan. Menm jan tou, gouvènman yo pa ta dwe mete restriksyon sou re-ekspòtasyon ekipman sekou a lè operasyon sekou a fini.

Pou fasilite kominikasyon nan yon katastwòf, nou ankouraje gouvènman yo pou yo deziyen sèten frekans radyo, òganizasyon sekou yo kapab itilize andedan peyi a ak pou kominikasyon entènasyonal pou kominikasyon pandan katastwòf la, epitou pou fè kominote repons pou katastwòf la konnen frekans sa yo anvan katastwòf la. Yo ta dwe bay anplwaye sekou a pèmasyon pou itilize tout mwayen kominikasyon ki nesèsè pou operasyon sekou yo.

4 Gouvènman yo ta dwe chèche bay yon sèvis enfòmasyon ak planifikasyon ki òdone sou katastwòf la.

Finalman, planifikasyon ak kouwòdinasyon jeneral efò sekou a se responsablite gouvènman akèy la. Planifikasyon ak kouwòdinasyon an kapab amelyore kòmsadwa si NGHA yo jwenn enfòmasyon sou bezwen sekou an ak sou sistèm gouvènman an pou planifikasyon ak egzekisyon efò sekou a ak enfòmasyon sou danje posib yo kapab jwenn sou sekirite. Nou ankouraje gouvènman yo pou yo bay enfòmasyon sa yo pou NGHA yo.

Pou fasilite kouwòdinasyon efikas ak itilizasyon ekonomik efò sekou a, nou ankouraje gouvènman akèy yo pou yo deziyen, anvan katastwòf

la, yon sèl pwen kontak pou NGHÀ k ap vini yo pou travay nan tèt ansanm avèk otorite nasyonal yo.

5 Sekou nan Katastwòf sizoka gen konfli ame

Sizoka gen konfli ame, se dispozisyon enpòtan lwa imanité entènasyonal ki gouvène aksyon sekou yo.

Anèks II: Rekòmandasyon pou gouvènman donatè yo

1 Gouvènman yo ta dwe rekonèt ak respekte aksyon endepandan, imanité ak san patipri NGHÀ yo

NGHÀ yo se antite endepandan, epitou gouvènman donatè yo ta dwe respekte endepandans ak enpasyalite yo. Gouvènman donatè yo pa ta dwe itilize NGHÀ yo pou sipòte nenpòt bi politik oswa ideyolojik.

2 Gouvènman donatè yo ta dwe bay finansman avèk yon garanti endepandans operasyonèl.

NGHÀ yo aksepte finansman ak asistans materyèl gouvènman donatè yo nan menm lojik ak jan yo distribye li ba viktim katastwòf yo; youn nan limanite ak endepandans aksyon. Finalman, egzekisyon aksyon sekou a se responsablite NGHÀ a, epitou sa ap fèt dapre règleman NGHÀ a.

3 Gouvènman donatè yo ta dwe itilize bon volonte yo pou ede NGHÀ yo jwenn viktim katastwòf la.

Gouvènman donatè yo ta dwe rekonèt kijan li enpòtan pou aksepte yon nivo responsablite pou sekirite ak libète aksè anplwaye NGHÀ yo nan zòn ki afekte nan katastwòf la. Yo ta dwe prepare pou egzès diplomasi avèk gouvènman akèy yo sou pwoblèm sa yo si li nesèsè.

Anèks III: Rekòmandasyon pou òganizasyon entè-gouvènman yo

1 IGO yo ta dwe rekonèt NGHA yo, lokal ak etranje, kòm patnè enpòtan.

NGHA yo vle travay avèk ajans Nasyonziini ak lòt ajans entè-gouvènman yo pou bay pi bon repons pou katastwòf la. Yo fè sa nan lespri tèt ansanm ki respekte entegrite ak endepandans tout patnè yo. Ajans entè-gouvènman yo fèt pou respekte endepandans ak enpasyalite NGHA yo. Ajans Nasyonziini yo ta swe konsilte NGHA yo lè y ap prepare plan sekou a.

2 IGO yo ta dwe ede gouvènman akèy yo. Pou fè sa, yo kapab ofri yon estrikti kouwòdinasyon jeneral pou sekou lokal ak entènasyonal pou katastwòf.

Anjeneral, NGHA yo pa dwe gen otorizasyon pou ofri estrikti kouwòdinasyon jeneral pou katastwòf ki bezwen yon repons entènasyonal. Responsablite sa a se pou gouvènman akèy la ak otorite enpòtan Nasyonziini yo. Nou ankouraje yo pou yo ofri sèvis sa a nan yon manyèr kòmsadwa ak efikas pou sèvi leta ak kominote repons nasyonal ak entènasyonal pou katastwòf la. Nan nenpòt ka, NGHA yo ta dwe fè tout efò pou asire kouwòdinasyon efikas pwòp sèvis yo.

Sizoka gen konfli ame, se dispozisyon enpòtan lwa imanite entènasyonal ki gouvène aksyon sekou yo.

3 IGO yo ta dwe ogmante pwoteksyon sekirite yo bay pou òganizasyon Nasyonziini yo nan NGHA yo.

Kote yo bay sèvis sekirite pou òganizasyon entè-gouvènman yo, sèvis sa a ta dwe

4 IGO yo ta dwe bay NGHA yo menm aksè nan enfòmasyon enpòtan jan yo bay enfòmasyon yo pou òganizasyon Nasyonziini yo.

Nou ankouraje IGO yo pou yo divilge tout enfòmasyon, ki enpòtan pou egzekisyon repons efikas pou katastwòf la, avèk patnè operasyon NGHA yo.

3 Remèsiman

Ekip Anplwaye Pwojè Sphere

Manadjè Pwojè: Nan Buzard

Manadjè Fòmasyon: Sean Lowrie

Responsab Pwojè: Veronica Foubert

Premye Adjwen Pwojè: Elly Proudlock

Komite Jesyon Pwojè Sphere

InterAction ¹ Save the Children Alliance ¹ CARE International ¹ The Lutheran World Federation (ACT) ¹ Voluntary Organisations in Cooperation in Emergencies (VOICE) ¹ Mercy Corps ¹ Action by Churches Together (ACT) ¹ Oxfam GB ¹ Steering Committee for Humanitarian Response ¹ International Committee of the Red Cross ¹ International Federation of the Red Cross and Red Crescent ¹ International Council of Voluntary Agencies (ICVA) ¹ Caritas Internationalis

Donatè

Anplis kontribisyon òganizasyon manm ki endike anwo a, men enstitisyon ki te bay finansman pou Pwojè Sphere:

The Australian Agency for International Development (AusAID) ¹ The Belgian Ministry of Development ¹ The Canadian International Development Agency (CIDA) ¹ Caritas Spain ¹ Danish International Development Assistance (DANIDA) ¹ The Disaster Emergency Committee (DEC) ¹ The Finnish Government Development Agency (FINIDA) ¹ The European Community Humanitarian Office (ECHO) ¹ The Ford Foundation ¹ Development Cooperation Ireland (DCI) ¹ The Netherlands Ministry of Foreign Affairs Humanitarian Aid Division ¹ The New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade ¹ The Foreign Ministry of Norway ¹ The Swedish International Development Cooperation Agency (Sida) ¹ The Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC) ¹ The United Nations Children's Fund (UNICEF) ¹ The United Kingdom Department for International

Development (DFID) ¹ The United States Department of State Bureau of Refugees and Migration (US-PRM) ¹ The United States Agency for International Development Office of Foreign Disaster Assistance (US-OFDA)

Pwen Santral Chapit Teknik

Dlo, Enstalasyon Sanitè ak Pwomosyon Ijyèn: Andy Bastable, Oxfam GB

Sekirite Alimantè: Helen Young, Tufts University

Nutrisyon: Anna Taylor, Save the Children UK

Èd Alimantè: John Solomon, CARE USA and NM Prusty, CARE India

Abri, Sant Sosyal ak Atik ki pa Alimantè: Graham Saunders, Catholic Relief Services

Sèvis Sante: Richard J Brennan, International Rescue Committee

Estanda Komen: anplis pwen santral yo ak moun ki te kouwòdone kesyon entè-disiplinè, moun sa yo te bay patisipasyon yo nan chapit sa a: Jock Baker, Nan Buzard, Jim Good, Maurice Henderson, Susanne Jaspars, Charles Kelly, Ron Ockwell, Sylvie Robert

Kouwòdonatè Kesyon Entè-Disiplinè

Timoun: Jane Gibreel, Save the Children UK

Granmoun aje: Nadia Saim, HelpAge International

Moun Andikape: Beverly Ashton, Aksyon sou Andikap ak Devlopman

Sèks: Rosemarie McNairn, Oxfam GB

Pwoteksyon: Ed Schenkenberg, ICVA

VIH/SIDA: Paul Spiegel, UNHCR/CDC

Anviwònman: Mario Pareja, CARE/UNHCR

Fasilitatè Reyinyon pou Revizyon Liv Enfòmasyon: Isobel McConnan

Editè: David Wilson

4 Akwonim

ACC/SCN:

Komite Administratif Nasyonzini pou
Kouwòdinasyon/Sou-Komite pou Nitrisyon

ACT:

Aksyon Legliz yo Ansanm

ALNAP:

Rezo Aktif Aprantisaj pou Responsablite nan Pratik

CDC:

Sant pou Kontwòl ak Prevansyon Maladi

DAC:

Komite Asistans pou Devlopman (OECD)

FAO:

Òganizasyon Nasyonzini pou Lamanjay ak Agrikilti

IAPSO:

Biwo Sèvis Apwovizyonman Entè-Ajans (UNDP)

ICRC:

Komite Lakwa-Wouj Entènasyonal

INFCD:

Fondasyon Alimantè Entènasyonal pou Peyi k ap Devlope

LWF:

Federasyon Mondyal Literyen

MISP:

Pake Sèvis Inisyal Minimòm

MSF:

Médecins Sans Frontières

NCHS:

Sant Nasyonal pou Estatistik Sante

ONG:

Òganizasyon ki pa nan Gouvènman

- OCHA:
Biwo Nasyonzini pou Kouwòdinasyon Afê Imanitè
- OECD:
Òganizasyon pou Koperasyon ak Devlopman Ekonomik
- OFDA:
Biwo Asistans Etranje pou Katastwòf (USAID)
- PTSS:
Seksyon Pwogram ak Sipò Teknik (UNHCR)
- SCHR:
Komite Òganizasyon pou Repons Imanitè
- UNDP:
Pwogram Devlopman Nasyonzini
- UNDRO:
Òganizasyon Sekou Nasyonzini pou Katastwòf
- UNEP:
Pwogram Anviwònman Nasyonzini
- UNHCR:
Wo Komisarya Nasyonzini pou Refijye
- UNICEF:
Fon Nasyonzini pou Sekouri Timoun
- USAID:
Ajans Etazini pou Devlopman Entènasyonal
- WCRWC:
Komisyon Fanm pou Fanm ak Timoun Refijye
- WFP:
Pwogram Alimantè Mondyal
- WHO:
Òganizasyon Mondyal Sante
- WMO:
Òganizasyon Metewolojik Mondyal

Endèks

Endèks

- biwo administratif 217
- travayè èd
 - deskripsyon djòb 41
 - jesyon 41
 - kalifikasyon 40, 41
- ankèt antwopometrik, malnitrisyon 115, 116-17, 183
- pwogram asistans
 - patisipasyon kominote 28
 - benefis alontèm 29
- beyad *al gade* lavaj
- atik pou kouche
 - pwovizyon inisyal 208-9, 241
 - posesyon minimòm 228, 231
 - rannman tèmik 231
 - lavaj 77, 78
- beriberi 140
- bibliyografi
 - evalyasyon antwopometrik 195-6
 - èd alimantè 199
 - sekirite alimantè 194-5, 196
 - sèvis sante 304-8
 - dwa moun 20, 44-8
 - mikwo-nitriman 198
 - abri ak sant sosyal 244-6
 - kontwòl vektè medikaman 98-9
 - gwoup frajil 197-8
 - tretman dechè 98-9
 - rezèv dlo 96-8
- zam byolojik 273
- pou sou kò 77, 78
- ti gason
 - anwolman 40
 - presyon seksyèl 37, 220
- alètman
 - VIH/SIDA 142
 - malnitrisyon 152
 - pwomosyon 141, 234
- building, domaje 214, 221, 222
- antèman
 - rad 230
 - kilti lokal 217, 236, 269, 291, 293
 - pozisyon 84, 215, 269
- kan *al gade* abri, kan
 - moun k ap pran swen
 - moun ki mal-nouri 152, 163
 - bezwen nitrisyonèl 144
 - granmoun aje 11
- kantite ka lanmò (CFR) 283, 302
- danre pou vann 126
- lajan kach pou travay (CFW) 129-30, 178
- sibstans chimik
 - estanda 81
 - kontwòl maladi vektè bay 81-2
- timoun
- al gade* gwoup frajil yo tou
 - eksplwatasyon 40-1
 - matyè fekal, eliminasyon 71, 73, 84
 - manje, lèt 160
 - sèvis sante 255
 - maladi 277
 - mal-nouri, ki sibler 36
 - malnitrisyon
 - modere 183-5
 - grav 183-5
 - done sou mòbidite, anba 5, 33
 - done sou mòtalite, anba 5, 33, 259, 260
 - egzijans nasyonal 141, 143-4
 - zòn jwèt 217
 - pwoteksyon 10-11
 - lekòl 216, 217
- maladi kwonik 294
- sistèm klan 37
- klima, kontrent pou bati 223
- klinisyen 266, 268, 271, 393
- klinik, mobil 265
- rad
 - premye distribisyon 208, 241-2
 - lesivri 70-1, 232
 - posesyon minimòm 230, 231
 - rannman tèmik 231
- planifikasyon angwoup, abri, 215, 216
- CMR *al gade* to mòtalite estime
- Kòd Konduit 315-24
- maladi kontajye
 - kantite ka lanmò 283, 302
 - dyagnostik 277, 278
 - sèvis laboratwa 277, 278, 279, 280
- modèl transpò 279, 280
- edikasyon sou sante 274-5
- VIH/SIDA 283-4
- malarya 78, 79, 80, 95, 138, 277-8, 282
- lawoujòl 138, 180, 255, 274-6
- deklanchman
 - mezi kontwòl 281, 282-3
 - premye avètisman 281-2

- preparasyon 279-80
- endikasyon ka senp 282
- tibèkiloz 277, 278
- travayè kominote sante 267, 281
- ijans konplèks, konsekans sou sante 257
- sitiyasyon konfli
 - distribisyon èd 35
 - sekirite alimantè 107, 119, 156, 167-8
 - domaj 287
 - non-konbatan 17
- konstwiksyon
 - materyo
 - responsablite 225, 226
 - lokal 224, 225, 226, 239-40
 - pwopriyete tèmik 221, 223
 - ladrès 224, 226
- kwit manje
 - apwovizyonman konbistib 158, 159, 234, 235-6
 - konsekans sou anviwonman 123, 159
 - fou 234, 235
 - istansil
 - aksè 163, 164
 - bezwen inisyal 233, 242
 - rezèv dlo 64
- kouwòdinasyon
 - èd alimantè 109, 113-14
 - sèvis sante 255, 261-3, 263-4
 - echanj enfòmasyon 30, 33-4, 35
 - pwogram abri 209-10
- to mòtalite estime (CMR)
 - baz 260-1
 - kalkil 301
 - dokiman 32-3, 259, 271
 - antretyen 259, 260
- pratik kiltirèl
 - rasanblaj done 38
 - lojman 207, 219, 220, 221, 222, 240
 - nòmaliye 291, 293
- done
 - al gade* mikwo-nitriman tou
 - konfidansyalite 270, 271
 - dezakò 30, 32-3, 271
 - pèsone 36
 - enterè 37
 - mò, dispozisyon 217, 267, 269
 - desizyon 28
 - epidemi dyare 67, 79
 - moun andikape
 - al gade* gwoup frajil yo tou
 - manje, aksè 144
 - malnitrisyon 186
 - pwoteksyon 11
 - moun ki afekte nan katastwòf
 - konfli nan 40
 - konsekans sou sante 254-5
 - patisipasyon 26, 28-9
 - katastwòf, premye evalyasyon 25, 29-33
 - maladi
 - al gade* maladi kontajye tou
 - kwonik 294
 - transmisyon nan goutlèt 224
 - to ensidans 302
 - karans an mikwo-nitriman 139
 - twalèt, antretyen 75
 - vektè medikaman lakòz 76-9
 - dlo lakòz 65, 79
 - sistèm distribisyon
 - efikasite 37
 - kontwòl 36, 38
 - drenaj
 - premye evalyasyon 92
 - kiv tranp souplas 87-8
 - planifikasyon 86, 87
 - pant 88, 218
 - topografi sifas 216, 218
 - dlo sifas 86
 - medikaman
 - yo fè don 266
 - lis enpòtan 266, 268
 - jesyon 269
 - estòk rezèv 280
- tranblemanntè, domaj 257, 286
- istansil pou manje 233-4
- travay
 - pwodiksyon manje 128-30
 - peman salè 128, 129-30, 131
- anviwonman
 - ewozyon 228
 - konsekans
 - apwovizyonman konbistib 123, 234, 235, 242
 - sant sosyal 227-9, 241
 - pwoteksyon 13, 227-8
 - sekirite alimantè 120, 123
- EPI (Pwogram Devlope pou Iminizasyon) 274, 275
- rapò sou epidemi 270
- egalite, dwa moun 11-12
- ewozyon 228
- evalyasyon
 - kritè estanda minimòm 39
 - itilizasyon 39
- matyè fekal
 - bèt 67, 80, 95
 - timoun 71, 73
 - eliminasyon 71-5, 80
 - bezwen inisyal 90-1

strateji final, sekirite alimantè 120, 123
Pwogram Devlope pou Iminizasyon (EPI) 274, 275

kontaminasyon nan matyè fekal, rezèv dlo 66-8, 95
fanmi, reyinifikasyon 292
FFR (manje pou refè) 178
FFW (manje-pou-travay) 129, 130, 178, 225

lopital mobil 263
premye sekou 287
mouch 79, 80
inondasyon, konsekans sou sante 257
manje

-*al gade* tou fason pou kwit manje;
malnitrisyon; mikwo-nitriman
pwodui premye nesite 133
sereyal, grain, moulinaj 158, 160-1, 164

pwomosyon ijyèn 163-4
enpòtasyon, konsekans 132, 155
divilgasyon enfòmasyon 170-1
pwodiksyon lokal 112, 124, 125-7
danre pou vann 126
destabilizasyon 121, 122, 124-5,

127
sous lokal 127, 165, 166
mache 113, 131-4
kontwòl 127
monte-desann pri 131, 134
zòn rural 113, 124-5, 127
grenn semans 126-7

lèt 160

nitrisyon

evalyasyon 116
egzijans pa jou 138

estokaj 161

ki devwe 167

ki pa pratik, eliminasyon 167

kontaminasyon nan vektè medikaman

77

ed Alimantè

distribisyon

rasyon sèch 155, 156
ekitab 123-4, 162, 166, 168, 169
gratis 121, 155, 156
metòd 168, 170-1
kontwòl 168, 171
pwèn pou 170
sibla 168, 169
fanm 169

konesans 158, 160

premye evalyasyon 157-8

jesyon 162

kontwòl kalite 160, 161, 167

dire konsèvasyon 160, 161

chenn lojistik 162, 165-6

dokiman 165, 167

lojistik 192-3

valè transfè 158

sekirite alimantè

kouwòdinasyon ajans 113-14

evalyasyon 111-13, 114, 120, 121, 172-3

lis kontwòl 174-6

rapò 112, 113-14, 173

ekip 114

sitiyasyon konfli 107, 119, 156, 167-8

definisyon 108, 119

distribisyon 170

strateji lokal pou siviv 122

travay 128-30

konsekans sou anviwònman 123, 159

strateji final 120, 123

lavni 113

kontwòl 121, 124

pwodiksyon primè

repons 177-8

sa ki ka fèt 124-6

estanda 119-20

jeneral 120-4

manje-pou-refè (FFR) 178

manje-pou-travay (FFW) 129, 130, 178, 225

rezèv konbistib

konsekans sou anviwònman 123, 234, 235, 242

koleksyon san pwoblèm 235-6, 242

vyolans ki baze sou sèks (GBV) 288, 289-90

grenn semans ki modifiye sou plan jenetik (GMO) 127

konvansyon Jenèv, non-konbatan 17

tifi

al gade fanm tou

adolesan, nitrisyon 142

gwat 187-8

sereyal, grain, moulinaj 158, 160-1, 164

dlo anba tè 64

simityè 217, 269

egou twalèt 74, 75, 87

lavaj men 74, 75

sant sante

al gade lopital tou

santral, anbochaj 267

malnitrisyon, anbochaj 149, 150-1

segondè, anbochaj 267

- zòn izòlman 217
- rezèv dlo 69, 93
- edikasyon sou sante 264-5
 - maladi kontajye 274-5
- konsekans sou sante, katastwòf 257
- sistèm enfòmasyon sou sante (HIS)
 - done 270, 271
 - premye avètisman nan 281-2
- sante ak sekirite
 - preparasyon manje 163
 - anviwònman travay 128, 130
- sèvis sante
 - aksè 215, 216-17, 259-60
 - pwotokòl jesyon ka 266, 268
 - timoun 255
 - patisipasyon kominote 255
 - travayè kominote 267
 - kouwòdinasyon 255, 259, 263-4
 - konsekans katastwòf 254-5
 - medikaman
 - yo fè don 268
 - lis 266, 268
 - jesyon 269
 - estòk rezèv 280
 - rapò sou epidemi 270, 271
 - kominote akèy 255
 - dwa moun 253
 - premye evalyasyon 254-5, 295-7
 - pake sèvis inisyal minimòm (MISP) 289, 290
 - ak distribisyon nasyonal/lokal 261-3
 - dwa pasyan 268-9
 - premye swen 264-5
 - priorizasyon 254, 259-60
 - ekip
 - ekilib nan sèks 262-3
 - konpetans 266, 267
 - to itilizasyon 268, 302
 - fanm 255
- chofaj, fou 234, 235
- van fò, enpak sou sante 257
- HIS *al gade* sistèm enfòmasyon sou sante VIH/SIDA (PLWH/A)
- al gade* gwoup frajil yo tou
 - alètman 142
 - kontwòl 283-4, 288
 - strateji pou siviv 13
 - malnitrisyon 151
 - nitrisyon 143
 - estigmat 37
 - twalet 73
 - bezwen an dlo 65
- lospital
 - al gade* sant sante tou
 - klinisyen 266, 268, 271, 393
 - teren 263
 - nivo anbochaj 267
 - rezèv dlo 69, 93
- kominote akèy
 - ak popilasyon ki depase 32, 211-12, 213, 241
 - mizajou 213
- dechè kay, eliminasyon 83, 84
- lojman *al gade* abri
 - dwa moun
 - timoun 11
 - egalite 11-12
 - manje 107
 - sèvis sante 253
 - lojman 207
 - lavi avèk diyite 17
 - pasyan 268-9
 - dlo 55
- asistans imanite, kalite 26
- Ak Konstititif Imanite 5-6
 - dwa moun 17
 - estanda minimòm 19
 - prensip 16-17
 - wòl ak responsablite 18
- pwomosyon ijyèn 59
 - kominikasyon 61
 - patisipasyon kominote 60, 61
 - aksè ekita 60, 61
 - resous 60-1
 - gwoup frajil 61
 - rezèv dlo 64
 - travayè 61
- IDP *al gade* popilasyon ki depase sou andedan
- IMCI (jesyon entegre maladi timoun piti) 277
- enpòtasyon, konsekans 132, 155
- tibebe
 - alètman 141
 - bibwon pou bay manje 234
- maladi enfektye *al gade* maladi kontajye echanj enfòmasyon
 - premye evalyasyon 30, 33-4, 35
 - kontwòl 38
 - repons 33-4, 35
- premye evalyasyon
 - otorite 30
 - atik pou kouche 241-2
 - rad 241-2
 - kwit manje 242
 - drenaj 92
 - eliminasyon matyè fekal 90-1
 - sekirite alimantè 111-13, 114, 120, 121, 172-3

- lis kontwòl 174-6
- rapò 112, 113-14, 173
- ekip 114
- sèvis sante 254-5, 295-7
- echanj enfòmasyon 30, 33-4, 35
- sous enfòmasyon 30, 31
- ijyèn pèsònèl 242
- chif popilasyon 30
- priyòrizasyon 30-1
- repons 33-4
- sant sosyal 238-9
- abri 208-9, 238-9
- bezwen pou siviv 258
- fòmasyon ekip 31
- distribisyon twalèt 72
- maladi vektè medikaman lakòz 91-2
- jesyon dechè 92
- bezwen an dlo 89-90
- domaj
 - ensidans 285, 286-7
 - swen chirijikal 286, 287-8
 - swen twomatik 260, 286-8
 - pwotokòl tretman 286, 287
 - triyaj 287
- jesyon entegre maladi timoun piti (IMCI) 277
- entegrasyon, repons 25-6
- popilasyon ki deplase sou andedan (IDP)
 - kominote akèy 32, 211-12, 213, 241
 - distribisyon sèvis swen sante 255
 - retou 211, 212-13
- endikatè kle, definisyon 8-9
- sèvis laboratwa, referans 277, 278, 279, 280
- posesyon teren, okipasyon abri 212, 214
- espas ranblè 84, 85
- latrin *al gade* twalèt
- lesivri 70-1
 - savon 232
- mwayen pou viv
 - lòt posiblite 120, 123
 - definisyon 108
 - detèminasyon 119
 - sipò 212, 215, 237, 243
- otòrite lokal 30
 - distribisyon sèvis swen sante 261-3
- malarya 95, 139, 277-8, 282-3
 - kontwòl moustik 77-81
 - moustikè 236, 283
- malnitrisyon
- al gade* mikwo-nitriman tou
 - ankèt antwopometrik 115, 116-17, 183
- evalyasyon 145, 147
 - adilt 185-6
 - timoun 184-5
 - ki poko gen laj 5 ane 183
 - alètman 152
 - moun k ap pran swen 152, 163
 - kòz 115, 116, 180-2
 - timoun
 - modere 183
 - grav 183
 - definisyon 108
 - ensekirite alimantè 114
 - sant sante, anbochaj 149, 150-1
 - VIH/SIDA 151
 - gen mwayen an gwo 151
 - modere
 - timoun 183
 - koreksyon 145-8
 - pwoteksyon 145, 147
 - aksè nan swen sante 145, 147
 - kontwòl 139
 - patisipasyon kominote 146, 148
 - endikatè final 146, 147, 149, 150
 - pwogram prevansyon 137-8
 - pwotokòl 151-2
 - sipò sikolojik 152
 - ak sante piblik 180-1
 - grav
 - timoun 183
 - koreksyon 145, 149-2
 - pwoteksyon 149, 150
 - kritè pou egzeyat 149, 150-1
 - alimantasyon siplemantè 146, 149
- mache
 - kontinyasyon 215
 - enfliyans deyò 132
 - sekirite alimantè 113
 - reyaksyon entèvansyon 131, 133
 - ki asosye 132
 - pwoteksyon 131, 132-3, 178-9
 - dechè 85
 - gen mwayen an gwo 151
- lawoujòl 139
 - vaksinasyon 180, 255, 274-6
 - repetisyon 276
 - sipleman an vitamin A 275
- dechè medikal, eliminasyon 84, 85
- menenjit menengokoksik 282, 283
- règ 75, 232, 233
- sante mantal 285, 291, 292-3
- mikwo-nitriman
 - aksè nan 139
 - ensifizans 114, 115, 116-17, 139
 - dyagnostik 152-3

- epidemik 140
- prevansyon 153
- mineral
 - ensifizans 187-8
 - egzijans 189
- sipleman 152-3
- vitamin
 - ensifizans 138, 187
 - egzijans 137-8, 189
- twous akouchman fanmsaj 288, 290
- lèt
 - distribisyon 160
 - an poud 160
- mineral
 - egzijans pa jou 189
 - ensifizans an iyòd 187-8
- pake sèvis inisyal minimòm (MISP) 289, 290
- Minimòm Estanda yo:
 - prensip 6, 13-14
 - priorizasyon 14
 - repons 33-5
 - kalandriye 7
- kontwòl
 - al gade* done tou
 - konsiltasyon sou 38
 - èd alimantè 121, 124
 - distribisyon èd alimantè 168, 171
 - enpòtans 26, 37
 - echanj enfòmasyon 38
 - pwodui alimantè primè 127-8
 - sibla 38
 - mizajou 38
- done sou mòbidite
 - timoun ki poko gen laj 5 ane 33
 - dokiman 259, 271
 - fòm siveyans 300
- done sou mòtalite
 - timoun, ki poko gen laj 5 ane 33, 271
 - estime 259, 260, 301
 - dokiman 259, 271
 - fòm siveyans 298-9
- moustik
 - kontwòl 77-81
 - malarya 95, 139, 277-8, 282-3
 - moustikè 236, 283
- lesiv kouch tibebe 73
- otorite nasyonan
 - distribisyon sèvis swen sante 261-3
 - pwoteksyon popilasyon 30
- danje natirèl 212, 214, 226
- non-refoulman 17
- nitrisyon
 - al gade* malnitrisyon tou
 - evalyasyon 116
 - moun k ap pran swen 144
- timoun 142, 142-3
- egzijans pa jou 139, 157-8, 189-91
- done 180
- ak estrikti demografik 190-1
- ti fi 142
- pasyan VIH/SIDA 143
- tibebe 141
- granmoun aje 143
- entèvansyon ki la deja 182
- fanm
 - alètman 142
 - ansent 142
- granmoun aje
 - al gade* gwoup frajil yo tou
 - menm jan ak moun k ap pran swen 11
 - manje, aksè 143
 - malnitrisyon 186
 - nitrisyon 143
 - pwoteksyon 11
- paran
 - lesiv kouch tibebe 73
 - separasyon 122
- patisipasyon
 - kominote 26
 - enfòmasyon 28
 - reprèzantasyon 29
- pelag 140
- rasanblaj done pèsone 36
- ijyèn pèsone, premye evalyasyon 242
- espas pèsone 216, 217, 219-20
- klima 219
- plastik, alimantè 234
- zòn jwèt 217
- PLHW/A *al gade* VIH/SIDA (PLWH/A)
- chif popilasyon, evalyasyon 30
- pwoteksyon, prensip 12, 48
- sipò sikolojik
 - malnitrisyon 152
 - distribisyon 221, 285, 291-3
- zòn izòlman 217
- peryòd redrèsman, planifikasyon pou 33, 41
- peman salè 128, 129-30, 131
 - lajan kach pou travay 129-30, 178
 - manje pou refè 178
 - manje-pou-travay 129, 130, 178, 225
- reprèzantasyon, ki ekilibre 29
- sante repwodiksyon 285-289-9
 - twous akouchman 288, 290
- resous, distribisyon 41
- repons
 - reyaksyon evalyasyon 34-5
 - èd

- alimantè 121, 124
 - sekirite alimantè 177-9
 - echanj enfòmasyon 34, 35
 - Estanda Minimòm, satisfaksyon 33-4
 - siblay 35-7
- ensifizans an riboflavin 140
- rat ak sourit 80
- materyo pou kouvri kay 220
 - pwopriyete tèmik 221, 223
- sèl, iyodizasyon 140
- sanitasyon
 - aksè 212, 214, 215, 216-17
 - komite 62
 - pwogram
 - bi ak objektif 56, 59
 - fanm 56
- lekòl 216, 217
- SCM seejesyon chenn lojistik tou
- eskòbit 140
- grenn semans
 - distribisyon 126-7
 - ki modifye sou plan jenetik 127
- kadejak 12
- presyon seksyèl
 - ti gason 37
 - fanm 37, 41
- SEP *al gade* pwogram alimantasyon siplemantè
- abri
 - kan
 - deplasman pou ijans 216, 218
 - transfè 229
 - premye evalyasyon 238-9
 - pwovizwa 212, 213, 218
 - maladi vektè medikaman lakòz 216,
- 218
 - planifikasyon angwoup 215, 216
 - konstwiksyon 224-6
 - kouwòdinasyon 209-10
 - akseptab sou plan kiltirèl 207, 219,
 - 220, 221, 222, 240
 - konsekans sou anviwònman 227-9
 - fleksibilite itilizasyon 221
 - transfè 227, 229
 - aktivite kay 219, 220-1, 239
 - premye evalyasyon 238-41
 - posesyon teren 212, 214
 - mas 218
 - materyo
 - lòt posiblite 221, 222-3
 - lokal 224, 225, 239-40
 - pwopriyete tèmik 221, 223
 - espas pèsònèl 216, 217, 219-20
 - entimite 219, 220
- pwogram, fanm 209
- reparasyon 221, 222
- evalyasyon danje 212, 213-14
- materyo pou kouvri kay 220
- maladi vektè medikaman lakòz 77, 224
- ayerasyon 224, 235
- sit
 - drenaj 87, 88
 - seleksyon 87
- egou, dlo anba tè 74, 75
- savon 70, 232
 - lòt posiblite 71
- sante sosyal 291-2
- bezwen espesyal *al gade* gwoup frajil
- dlo lapli 88
- fou 234, 235, 242
- pwogram alimantasyon siplemantè (SEP)
 - rasyon sèch 155, 156
 - malnitrisyon 146, 149
- jesyon chenn lojistik (SCM)
 - al gade* transpò tou
 - kontra 165, 166
 - dokiman 165, 167
 - èd alimantè 162, 165-6
 - sous lokal 165-6
 - lis kontwòl lojistik 192-3
 - menas pou 165, 167-8
- bezwen pou siviv, evalyasyon 258
- siblay
 - kritè 35, 36-7
 - sistèm distribisyon 36, 37
 - èd alimantè 168-9
 - machaswiv 35-6
 - kontwòl 38
 - san diskriminasyon 35-6
- katastwòf teknolojik 6-7
- twalèt
 - aksè 71, 72-3
 - plan 73, 74
 - lavaj men 74, 75
 - antretyen 71, 72-3, 74, 87
 - kantite minimòm 94
 - fouy fòs 216, 218
 - piblik/kominal, kantite 71, 72-3
 - sekirite, fanm 73, 75
 - rezèv dlo 93
- zouti
 - aksè 236, 243
 - antèmman 236
 - konstriksyon twalèt 74, 75
 - fòmasyon 236
- transpò
 - al gade* chenn lojistik tou
 - enfrastrikti 212, 215

- echantiyon medikal 279, 280
 sant sosyal 216, 218
 swen twomatik 260, 286-8
 tibèkiloz 277, 278
- to mòtalite pou timoun ki poko gen laj 5
 ane (U5MR) 33, 271
 baz 260-1
 kalkil 301
 antretyen 259, 260
- vaksinasyon, lawoujòl 180, 255, 274-6
 maladi vektè medikaman lakòz 76
 kontwòl 78, 79, 81-2, 87
 chimik 81-2
 premye evalyasyon 91-2
 sant sosyal 216, 218
 abri 77, 224
 transmisyon 76, 77-9
- vitamin
 A
 ensifizans 187
 vaksinasyon kont lawoujòl 275
 egzijans pa jou 189
 ensifizans 137-8, 140
 ekipman 137
- gwoup frajil
 bezwen an rad 231
 travay konstriksyon 237
 definisyon 9-10, 57-8, 110, 210
 bezwen ekonomik 215
 rezèv konbistib 235-6
 pwomosyon ijyèn 61
 sipò nitrisyonèl 142-6, 164
 ijyèn pèsònèl 232
 pwoteksyon 10-13
 bezwen sosyal 215
 konplèks pou lavaj 70, 71
 rezèv dlo 57-8, 66
- lagè *al gade* sitiyasyon konfli
 lesiv
 konplèks 70, 220
 savon 70, 232
 lòt posiblite 70-1
- jesyon dechè
 antèman, espas 84, 215
 menaj 83, 84
 premye evalyasyon 92
 mache 85
 medikal 84, 85
 pwoteksyon anplwaye 85
- sous dlo
 kontaminasyon
 chimik 65, 67
 fekal 66-8, 84, 95
 pipi mamifè 79
 apre livrezon 67, 78
 radyolojik 65, 67
 dlo anba tè 64
 egou twalèt 74, 75, 87
 antretyen 63
- rezèv dlo
 aksè 63, 66, 212, 214, 215, 216-17
 bi ak objektif 56, 59
 koleksyon ak estokaj 68, 69, 233, 234
 komite 62
 dezenfeksyon 67, 68
 sant sante 69
 menm jan ak dwa moun 55
 premye evalyasyon 89-90
 bezwen minimòm 93
 gou 68
 moun pou chak tiyo dlo 65-6
 kantite 63, 64
 tan ki pase nan liy 63, 66
 gwoup frajil 57-8, 66
- fanm
al gade gwoup frajil yo tou
 asistan pou akouchman 262
 menm dwa 12
 vyolans ki baze sou sèks 288, 289-90
 sèvis sante 255
 konplèks pou lesiv, entimite 70
 règ 75, 232, 233
 ansent, nitrisyon 142
 sante repwodiksyon 285-289-9
 sekirite
 eksplwatasyon 40-1
 abri 220
 twalèt 73, 75
 presyon seksyèl 37, 41, 225
 pwovizyon manje 113
 pwogram abri 209, 225
 koleksyon dlo 56, 66
- egzewoftalmi 187

- metodoloji fòmasyon
- seleksyon patisipan
- konsèy sou fòmasyon
- fason pou bay plis apra

Modil Sphere

matè

3 CD-ROM

Sa ki ladan:

■ Gid ak

Dokiman Fòmasyon Fòmètò yo:

- kòm yon fichye RTF – ki dwe adapte pou satisfè bezwen chak moun
- an PDF – transfere san pwoblèm pou enpresyon klè
- an HTML – pou navigasyon fasil ak pou rechèch kontni selon sijè (pa egzanp, sik pwojè, sipò, elatriye).

■ Videyo 9 minit Sphere video (1999)

■ tèks konplè edisyon 2004 Liv Enfòmasyon Sphere

Dokiman fòmasyon konplè ki kapab fotokopye yo genyen ladan referans alafwa nan edisyon 2000 ak edisyon 2004 toupatou nan Liv Enfòmasyon an, pou yo kapab itilize avèk nenpòt vèsyon.

PAKE FÒMASYON PWOJÈ SPHERE

A4, 8¹/₄ x 11¹/₂, 400pp, Canadian wire-bound;

92pp, A4, 8¹/₄ x 11¹/₂, liv-pòch

CD-ROM

0 85598 509 7 • Novanm 2003 • £30.00 / US\$48.00

Vann kòm yon pake. Atik yo pa disponib apa.

‘Modil fòmasyon
eleman debaz
fòmasyon imaj
pou travay na
ak sipò lè prab

Yon ekselan re
nenpòt antite
imanite. Divè
an prevwa ap

Mark Prasopa
Manadjè Fòm
RedR Australia

‘Dokiman fòm
lè mwen t ap
Enfòmasyon N
Nou te pran a
sesyon enfòm
te adapte doki
pou ale avèk s
– li te bon pou
rechèch te fèt
modil yo avèk
tou, kote nou
apwopriye pou
mwen, sa rez
Sphere – ki se
itilize ak adap
w ap travay la

Lindy Montgo
Kouwòdonatè
Pwogram Ken
Oxfam GB

-pòch

avèk enpresyon
verPoint

syon enfòmasyon

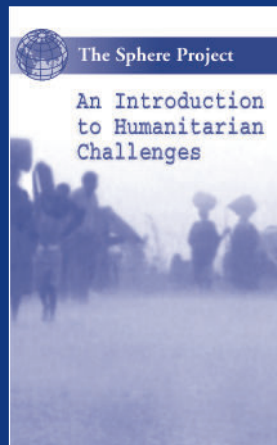
on

on

aprantisaj

Film Pwojè Sphere: Yon Entwodiksyon nan Defi Imanitè

Sa ki filme sitou sèn an koulè nan Syera Leyòn ak lòt kote entwodui prensip ak pratik Sphere nan yon vrè sityasyon pratik. Li fòme yon ekselan pake oryantasyon pou travayè ed imanitè ak devlopman.

Nan temwayaj pratisyen ki gen eksperyans ak egzanp reyèl itilizasyon Liv Enfòmasyon Sphere, film nan egzamine pi gwo tèm tankou:

- Kisa istwa aksyon imanitè ye?
- Kisa idantite imanitè ye?
- Ki wòl dokiman legal yo jwe nan repons pou katastwòf?
- Kijan yon moun soti nan prensip pou pase nan aksyon?
- Kisa patisipasyon vle di vrèman nan yon repons pou katastwòf?
- Ki kote aksyon imanitè pou defann dwa moun prale

Se Sphere Project ki pibliye li.

o 85598 506 2 • Novanm 2003
vèsyon vidyò PAL Angle film 45 minit
£9.95 + VAT (£11.70) / US\$16.50

o 85598 518 8 • Novanm 2003 • Franse
o 85598 520 4 • Novanm 2003 • Panyòl

o 85598 507 0 • Novanm 2003
vèsyon vidyò PAL Angle film 45 minit
£9.95 + VAT (£11.70) / US\$16.50

o 85598 517 8 • Novanm 2003 • Franse
o 85598 519 4 • Novanm 2003 • Panyòl

o 85598 508 x • Novanm 2003
vèsyon PAL DVD film 45 minit nan lang
Angle, Franse ak Panyòl
£9.95 + VAT (£11.70) / US\$16.50

o 85598 516 x • Novanm 2003
vèsyon PAL DVD film 45 minit nan lang
Angle, Franse ak Panyòl
£9.95 + VAT (£11.70) / US\$16.50

Nòt Frè pou kouvèti vidyò/DVD frè repwodiksyon ak anbalaj. Tout DVD yo separe an plizyè sektè.

Fòm Liv Enfòmasyon Sphere pou Remak

(N ap konsève tout kòmantè ki soumèt yo nan dosye ki nan biwo Sphere, epi sizoka vin genyen yon lòt edisyon revize alavni, gwoup sektè yo ap revize kòmantè yo)

Non:

Tit djòb ak òganizasyon:

Adrès:

.....

.....

Telefòn/Imèl:

Dat:

1) Ki kòmantè oswa remak jeneral ou genyen sou nenpòt pati edisyon 2004 liv enfòmasyon Sphere? (pa egzanp, Ak Konstititif Imanitè, estrikti chapit sektè, fòm ki nan dokiman siplemanntè yo, elatriye)

2) Èske genyen endikatè ki bezwen ajisteman? Tanpri pa ekri twòp bagay, si li posib, bay kontèks oswa referans nan sijasyon ou

3) Èske genyen nouvo enfòmasyon/rezilta ki ta dwe parèt nan nòt oryantasyon yo?

4) Èske ou bezwen lòt enfòmasyon sou Sphere? Si w di wi, tanpri endike anba a ki lòt enfòmasyon ou bezwen (pa bliye bay detay pou kontakte ou).

Tanpri voye fòm sa nan: The Sphere Project, PO Box 372, 1211 Geneva 19, Switzerland. Faks: +41.22.730.4905 Imèl: info@sphereproject.org

Nou apresye kontribisyon ou yo anpil.

Dokiman Jiridik Imanitè ak Mezi ki pi Piti Pou Entèvansyon Nan Moman Katastwòf

Nan moman katastwòf, Konstitisyon Imanitè ak Mezi ki Piti Sphere mete an pratik yo se yon gwo inisyatif entènasyonal ki vize pou amelyore kapasite ak responsablite asistans imanitè a. Nan nouvo edisyon liv enfòmasyon sa a, nou fè anpil revizyon ak mizajou ki konsidere dènye devlopman nan pratik imanitè, ansanm ak kòmantè teknisyen teren, plizyè enstitisyon rechèch ak espè anpil sektè fè sou aktivite pwoteksyon, sèks, timoun, granmoun, moun enfim, VIH/SIDA, ak anviwònman. Liv enfòmasyon ki revize a se rezilta anpil efò kolaborasyon ki montre volonte kolektif ak eksperyans komen kominote imanitè a, ak detèminasyon pou nou amelyore konsepsyon ki deja la nan pwogram asistans imanitè yo.

Fondman liv sa a se Konstitisyon (plizyè règleman) Imanitè a, ki baze sou prensip ak desizyon imanitè entènasyonal yo, sou dwa moun ak lwa ki anfavè refijye, ak sou prensip Lakwa-Wouj ak Kòd Konduit ONG yo. Liv sa a dekri prensip debaz ki gouvèn aksyon imanitè yo epi li sipòte dwa popilasyon yo pou jwenn pwoteksyon ak asistans. Nou òganize nivo mezi ki pi piti yo (estanda minimòm) nan yon premye chapit ki detaye aktivite nòmal yo pou planifikasyon ak egzekisyon pwogram yo, ansanm ak kat (4) chapit teknik ki konsène dlo, pwomosyon sanitasyon ak ijyèn, sekirite alimantè, èd pou lamanjay ak nitrisyon,abri, sant sosyal ak atik ki pa manje; ak sèvis sante.

Antan yon dokiman pratik, Konstitisyon Imanitè a ka sèvi pou defini objektif pwojè global yo pandan aplikasyon pratik oswa estanda minimòm yo, ansanm ak nòt ki sipòte yo, endike yo, ak gide yo, ap fasilite yon evalyasyon detaye nan kondisyon ki nesè pou pwogram yo ak yon ankadreman pou kontwòle pwogrè ak rezilta evalyasyon yo. Lè nou konsidere tout bagay ansanm, “Sphere” ofri tou yon bon zouti pou kouwòdinasyon ak rekòmandasyon, sitou nan aksyon li nan plizyè sektè ak nan fason li asosye prensip avèk pratik.

Se Sphere Project ki pibliye li.
Yon Distribisyon Oxfam Publishing.

Pwojè Sphere
Dokiman Jiridik Imanitè ak Mezi ki pi Piti Pou Entèvansyon Nan Moman Katastwòf

Pwojè Sphere

Dokiman Jiridik Imanitè ak Estanda Minimòm Pou Entèvansyon Nan Moman Katastwòf

ISBN 978-0-85598-510-3

2004 EDISYON

2004

2004 EDISYON